T. C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

OSMANİYE İLİ MERKEZ İLÇEYE BAĞLI KÖY VE MAHALLELERDE HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

Lütfiye TÜLÜCE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/ 2009

T. C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

OSMANİYE İLİ MERKEZ İLÇEYE BAĞLI KÖY VE MAHALLELERDE HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

Lütfiye TÜLÜCE

DANIŞMAN: Prof. Dr. Erman ARTUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/ 2009

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Erman ARTUN
(Danışman)

Üye: Yard. Doç Dr. Refiye OKUŞLUK ŞENESEN

Üye: Yard. Doç. Dr. Zekiye ÇAĞIMLAR

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
… / … / 2009

Doç. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

OSMANİYE İLİ MERKEZ İLÇEYE BAĞLI KÖY VE MAHALLELERDE HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

Lütfiye TÜLÜCE

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Erman ARTUN
Eylül 2009, 268 sayfa

Bu çalışmada Osmaniye Merkez ilçe ve Merkez ilçeye bağlı köy ve mahallelerdeki geçiş dönemleri olan doğum, evlenme, ölüm âdetleri ve bunlara bağlı inanışlar, bayram tören ve kutlamalar, halk inanışları, halk mutfağı, halk hekimliği ve anonim halk edebiyatı ürünleri ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Birinci bölümde halk kültürü ile ilgili olan ele alınan konularda yazılı kaynaklardan elde edilen teknik bilgiler verilmiş daha sonra sözlü kaynaklardan edinilen âdet ve inanmalar ilave edilmiştir. Sözlü kaynaklar ile yapılan derlemelerde elde edilen bilgiler incelenerek âdet ve inanışların eski Türk kültürü ile olan benzerlikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde anonim halk edebiyatı ile ilgili olarak; manzum, manzum-mensur, mensur anonim halk edebiyatı ürünlerinden örnekler verilmiştir. Bölüm sonlarında biçim ve içerik yönünden değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde metinler içerisinde geçen ve genellikle halen kullanılmakta olan yerel kelimeleri kapsayan bir sözlük oluşturulmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda Osmaniye yöresinde yaşanmış ve yaşanmakta olan halk kültürünün, hem Orta Asya'nın hem de Anadolu'nun inanç ve kültür yapısından önemli ölçüde etkilendiği anlaşılmıştır. Bu oluşumlar İslâmiyet'in kabul edilişinden sonraki aşamada yeniden şekillenerek günümüz Osmaniye halk kültürünü meydana getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmaniye, Halk Kültürü, Geçiş Dönemleri, İnanışlar, Anonim Halk Edebiyatı.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF OSMANİYE CENTRAL CITY OF FOLK CULTURE

Lütfiye TÜLÜCE

Master Thesis, The Turkish Language and Literature Department
Supervisor: Prof. Dr. Erman ARTUN
September 2009, 268 pages

In this paper, products of transition periods of times like; birth, marriage, death traditions and believes, fasts, ceremonies, folk cuisine, folk profession of doctor and the products of anonymous literature are mentioned.

In the first section which is cennected with folk culture, informations which are taken from written source are informed and then connection of old Turkish culture with traditions and believes which are taken from verbal sources is tried to establish.

In the second section which includes anonymous folk literature; product of writen in verse, writen in verse-prose and prose, anonymous folk literature are explained. At the end of the each section, forms and contents are evaluated. At the end of this work there is also a dictionary which includes the local words.

At the end of this search, it is understood that Osmaniye folk culture is inspired from Middle Asia and Anatolian believes and cultures. After the acceptance of Islam Osmaniye has gained the new religion's features and it is still the same.

Keywords: Osmaniye, Folk Culture, Transition Periods, Beliefs, Anonymous Folk Literature.

ÖNSÖZ

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümüne kültür denilmektedir. Her toplumun kendine özgü bir takım davranış kalıpları vardır. Bu davranış kalıpları o halkın kültürünü oluşturmaktadır. İnsanlar, doğumundan itibaren belli kuralları ve davranış kalıpları olan bir toplumun bireyi olur ve içinde yaşadığı toplumun davranış kalıplarını öğrenmeye çalışır. İnsanların doğuştan gelen yaratılış farklılıkları, toplumun gelenek, görenek ve beklentileri değişik insan tiplerini ortaya çıkarır. Bu değişik insan tiplerinin davranışları da kültürü ve kültürü oluşturan ögeleri besleyerek toplumun değişimini ve gelişimini sağlar. Değişen bu kültür değerlerinin takibi ve incelenmesi halk kültürü açısından önem arz etmektedir. Halk kültürü ögeleri insanı geçmişine bağlar ve geleceğini şekillendirmesini sağlar. Böylelikle birbiri ile etkileşim halinde, belirli kuralları bulunan ve uyum içerisinde topluluklar oluşur.

Halk kültürü ürünleri, Türk toplumunun hayatının açık birer ifadesi, duygu ve düşüncedeki beraberliğin en önemli göstergesidir. Milli kültür ise sadece yöresel değil aynı zamanda tüm yurt bütünlüğünde benimsenmiş olan ortak değerleri, benzer yaşama biçimlerini ve bununla ilişkili pek çok unsuru kapsamaktadır. Bu unsurlar; doğum, evlenme, ölüm dediğimiz geçiş dönemleri, bayram, tören ve kutlamalar, halk inanışları, halk mutfağı, halk hekimliği ve anonim halk edebiyatı temeline dayanmaktadır.

Bu çalışmadaki başlıca amacımız Osmaniye'de yaşanmış ve yaşanmakta olan halk kültürünü olduğu gibi kayıt altına alarak yok olmasını engellemek, bu kültür birikimini gelecek kuşaklara aktarmaktır. Çalışmamızda yazılı ve sözlü kaynaklardan bilgiler toplamaya çalıştık. Derleme yapılan kaynak kişi sayısını olabildiğince fazla tutarak yörenin kültürü hakkında doğru tespitlerde bulunmayı amaçladık. Böylece Türk kültürüne bu açıdan bir katkıda bulunduğumuzu umuyoruz.

Bu çalışma sürecinde, bana zengin kültürlerini sunan ve araştırmanın oluşmasına yardımcı olan kaynak kişilere, çalışmalarım boyunca desteklerini esirgemeyen, teşvik eden, her konuda yol gösterip yardımcı olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Erman ARTUN'a teşekkür ederim.

Proje No: FEF2008YL- 29

Lütfiye TÜLÜCE
ADANA/ 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET…….....ii
ABSTRACT.....iii
ÖNSÖZ.....iv
KISALTMALAR LİSTESİ…….....ix
EKLER LİSTESİ……x
0. GİRİŞ.....1
0.1. Çalışma İle İlgili Genel Bilgiler.....1
0.1.1. Konu….....1
0.1.2. Amaç.....2
0.1.3. Kapsam ve Sınırlar.....2
0.1.4. Yöntem.....2
0.2. Araştırma Alanı İle İlgili Genel Bilgiler.....3
0.2.1. Araştırma Alanının Tarihi ve Tarihi Dönemleri..... 3
0.2.2. Araştırma Alanının Coğrafi Özellikleri/ İklim ve Bitki Örtüsü.....5
0.2.3. Araştırma Alanının Nüfusu ve Ekonomik Yapısı.....6
0.2.4. Araştırma Alanının Sosyo-Kültürel Yapısı.....6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OSMANİYE HALK KÜLTÜRÜ.....8
1.1. Geçiş Dönemleri.....8
1.1.1. Doğum.....8
1.1.1.1. Doğum Öncesi.....9
1.1.1.1.1. Kısırlığı Giderme.....10
1.1.1.1.2. Gebelikten Korunma.....13
1.1.1.1.3. Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması ……14
1.1.1.1.4. Aşerme.....17
1.1.1.1.5. Doğacak Çocuğun Cinsiyetini Belirleme.....18
1.1.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/ Uygulamaları.....21
1.1.1.2. Doğum Sırası.....23
1.1.1.2.1. Doğum Hazırlığı/ Doğum.….....24
1.1.1.2.2. Göbek Kesme/ Tuzlama/ Yıkama.....26

1.1.1.2.3. Çocuğun Eşi/ Göbeği.....28
1.1.1.3. Doğum Sonrası.....30
1.1.1.3.1. Loğusa Bakımı/ Loğusa Ziyareti/ Loğusa Şerbeti.....30
1.1.1.3.2. Loğusa Sütü/ İlk Meme/ İlk Giydirme.....33
1.1.1.3.3. Al basması.....37
1.1.1.3.4. Kırk Basması.....39
1.1.1.3.5. Kırklama ve Kırk Gün İçinde Yapılan İşlemler.....41
1.1.1.3.6. Ad Koyma.....43
1.1.1.3.7. İlk Gezme.....45
1.1.1.3.8. Aydaş Çocuk.....46
1.1.1.3.9. Yürümeyen/ Konuşmayan Çocuk.....48
1.1.1.3.10. Huy Kesme.....48
1.1.1.3.11. Sütten Kesme.....49
1.1.1.3.12. İlk Diş/ Saç Kesme/ Tırnak Kesme.....50
1.1.1.3.13. Kız Çocuklarında Kulak Delme.....52
1.1.2. Evlenme.....53
1.1.2.1. Evlendirme Biçimleri.....54
1.1.2.1.1.Kız Kaçırma.....55
1.1.2.2. Evlilik Çağı/ Yaşı/ Evlenme İsteğini Belli Etme.....57
1.1.2.3. Evlilik Öncesi.....58
1.1.2.3.1. Gelin/ Güvey Seçimi.....58
1.1.2.3.2. Kısmet Açma.....60
1.1.2.3.3. Görücülük/ Kız İsteme.....62
1.1.2.3.4. Söz Kesme.....64
1.1.2.3.5. Nişan.....65
1.1.2.3.6. Davet/ Okuntu.....68
1.1.2.4. Düğün.....69
1.1.2.4.1. Bayrak Dikme/ Sağdıç.....70
1.1.2.4.2. Çeyiz.....73
1.1.2.4.3. Kına.....75
1.1.2.4.4. Gelin Alma.....77
1.1.2.4.5. Gelin İndirme.....79
1.1.2.4.6. Özne Övme.....82
1.1.2.4.7. Nikâh/ Gerdek.....83

1.1.2.5. Düğün Sonrası.....85
1.1.2.5.1. Duvak.....85
1.1.3. Ölüm….....86
1.1.3.1. Ölüm Öncesi.....86
1.1.3.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler.....87
1.1.3.2. Ölüm Sırası.....89
1.1.3.2.1. Ölüm Sırasında Yapılan İşlemler.....89
1.1.3.2.2. Ölüm Olayından Sonra Yapılan İşlemler.....90
1.1.3.2.3. Ölünün Bekletilmesi.....91
1.1.3.2.3.1. Ölünün Gömülmeye Hazırlanışı……....92
1.1.3.2.4. Yıkama ve Kefenleme.....92
1.1.3.2.5. Cenazenin Taşınması.....95
1.1.3.2.5.1. Cenaze Namazı……..……96
1.1.3.2.6. Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler.....97
1.1.3.3. Ölüm Sonrası.....98
1.1.3.3.1. Cenaze Evi.....99
1.1.3.3.2. Ölü Yemeği….....100
1.1.3.3.3. Ölünün Eşyaları.....102
1.1.3.3.4. Devir/ Iskat.....103
1.1.3.3.5. Yas Tutma/ Ağıt Söyleme.....104
1.1.3.3.6. Mezar Ziyaretleri 106
1.2. Bayram, Tören ve Kutlamalar.....107
1.2.1. Sünnet Töreni.....107
1.2.2. Askerlik ile İlgili Âdet ve İnanmalar.....109
1.2.3. Dinî Bayramlar.....111
1.2.3.1. Kurban Bayramı……....114
1.2.4. Millî Bayramlar.....115
1.2.5. Kandiller.....117
1.3. Halk İnanışları.....118
1.3.1. Kurban/ Adak.....119
1.3.2. Ocaklar.....122
1.3.3. Nazar/ Nazarlık.....124
1.3.4. Büyü.....127
1.3.5. Uğur/ Bereket.....130

1.3.6. Tabiat Olayları ile İlgili İnanışlar.....131
1.3.7. Hayvanlar ile İlgili İnanışlar.....133
1.3.8. Kutsal Aylar ve Günler ile İlgili İnanışlar.....134
1.3.9. Rüya ile İlgili İnanışlar….....140
1.3.10. Diğer İnanışlar.....141
1.4. Halk Mutfağı.....142
1.4.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları.....142
1.4.2. İçecek Türleri ve Yapılışları.....151
1.4.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması.....153
1.4.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler.....154
1.5. Halk Hekimliği.....155

İKİNCİ BÖLÜM

2. OSMANİYE ANONİM HALK EDEBİYATI.....184
2.1. Anonim Halk Edebiyatı Manzum Ürünleri.....184
2.1.1. Türkü.....184
2.1.2. Mani.....189
2.1.3. Ninni.....195
2.2. Anonim Halk Edebiyatı Manzum/ Mensur Ürünleri.....198
2.2.1. Bilmece.....198
2.2.2. Atasözü.....203
2.2.3. Deyim.....210
2.2.4. Alkış/ Kargış..... 214
2.3 Anonim Halk Edebiyatı Mensur Ürünleri.....218
2.3.1. Fıkra.....218
SONUÇ.....221
KAYNAKÇA……..…….……...…224
KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ.....236
EKLER…….242
ÖZGEÇMİŞ….....268

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Ana Britannica

ANS : Ansiklopedi

BL : Büyük Larousse

C : Cilt

DL : Dictionary Larousse

DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi

Gr : Gram

ISFNR : International Society for Folk Narrative Research

İ. Ü. : İstanbul Üniversitesi

K : Kaynak Kişi

KB : Kültür Bakanlığı

HAGEM: Halkbilim Araştırma Geliştirme Merkezi

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Km : Kilometre

Km^2 : Kilometre Kare

Kg : Kilogram

ML : Meydan Larousse

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

OAL : Osmaniye Alkış

OAT : Osmaniye Atasözü

OB : Osmaniye Bilmece

OD : Osmaniye Deyim

OF : Osmaniye Fıkra

OK : Osmaniye Kargış

OM : Osmaniye Mani

ON : Osmaniye Ninni

OT : Osmaniye Türkü

S : Sayfa

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDEA : Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

TDK **:** Türk Dil Kurumu

TDV **:** Türk Diyanet Vakfı

TFA **:** Türk Folklor Araştırmaları

TS **:** Türkçe Sözlük

TTK **:** Türk Tarih Kurumu

Vb **:** Ve Benzeri

Vd **:** Ve Diğerleri

YÖK **:** Yükseköğretim Kurulu

Yy **:** Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

EK-1- Fotoğraflar.....242
EK-2- Araştırma Alanının Haritası……..……..…….267

0. GİRİŞ

0.1. Çalışma İle İlgili Genel Bilgiler

0.1.1. Konu

Tezimizin konusunu Osmaniye'deki halk kültürü, törenleri, inanışları ve anonim halk edebiyatı ürünleri oluşturmaktadır. Tezimizde Osmaniye Merkez ilçe ve Merkez ilçeye bağlı köy ve mahallelerdeki örf, âdet ve gelenekler çeşitli yönleriyle incelenip ele alınmış, aynı zamanda yöremizdeki manzum, mensur ve manzum-mensur halk edebiyatı ürünlerinden de örnekler verilmiştir.

İnsanlığın kültür seviyelerinde meydana gelen değişikler ne kadar büyük çaplı olursa olsun; özellikle Türk insanının içerisinde var olduğu kültürel ve sosyal çevre, yetişmesinde ve bu inançları öğrenip uygulamasında etkili olmaktadır. Yüzyıllar boyunca çok çeşitli inanç sistemlerinin, dinlerin ve kültürlerin etkisi altında kalmış olan Türkler, hiçbir zaman içinde bulundukları bir inanç sisteminden, dinden ya da kültürden başka bir dine, kültüre yahut inanç sistemine geçerken önceki dinlerinden, inanç sistemlerinden ve kültürlerinden tamamen kopamamışlardır. Etkileşimler, her zaman karşılıklı olmuştur. Tezimizde; çalışma alanımızdaki halk kültürünün özelliklerini, Anadolu'da ve Türk dünyasındaki benzerliklerini, farklılıklarını, yaşayan ve değişen yanlarını tespit etmeye çalıştık.

Halk kültüründe başlıca üç ana geçiş dönemi bulunmaktadır. Bunlar; doğum, evlenme ve ölümdür. Bu sürede hayatını etkileyen gelenekler ve pratikler Türk toplumunda coğrafi, ekonomik ve yöresel farklılıklar sebebiyle çeşitlilik gösterir. Toplumlar, kültür ve geleneklerini, inanç sistemlerini, miras olarak geçmiş değerlerinden ve tarihi oluşumlarından devralır. Her gelenek, bu nedenle toplumların ortak davranışlarının ürünüdür. İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçen sürede, hayatını etkileyen gelenekler ve pratikler Türk toplumunda coğrafî, ekonomik ve yöresel farklılıklar sebebi ile çeşitlilik gösterir. Bu sebeple çalışma alanımızdaki halk kültürünün özelliklerini, Anadolu ve Türk dünyasındaki benzerliklerini, farklılıklarını, yaşayan ve değişen yanlarını tespit etmeye çalıştık. Osmaniye'deki zengin halk kültürü büyük ölçüde kendini korumuştur. Değerli bir kültüre sahip, ancak zaman içerisinde yok olması kaçınılmaz olan bu zenginliğin değerlendirilmesinin faydalı olması umudunu taşımaktayız.

0.1.2. Amaç

Çalışmamızın amacını; inceleme alanındaki halk kültürü, anonim halk edebiyatı ürünlerinin ortaya çıkartılması, dini inanışlar ve dini törenlerin, bunların topluluk içerisindeki uygulanırlılıklarının ve işlevlerinin ele alınması oluşturmaktadır.

Zengin bir halk kültürüne sahip olan Osmaniye'deki adetler, törenler, halk kültürü ürünleri bakımından incelenerek, elde edilen ürünlerin derlenmesi, yazıya geçirilmesi, incelenmesi yolu ile Osmaniye'nin Çukurova kültüründeki ve Anadolu kültüründeki yerinin belirlenmesini sağlamayı amaçladık. Bu ürünlerin toplum içerisindeki uygulanırlıklarının ve işlevlerinin ele alınması, birbirleri ile karşılaştırılması da amaçlarımız arasındadır. Böylece bu zengin kültürün gelecek kuşaklara aktarılması ile unutulmamasını diliyor, çalışmamızın bundan sonra bu alanda yapılacak olan araştırmalara fayda sağlayacağına inanıyoruz.

0.1.3. Kapsam ve Sınırlar

İnceleme alanımız; Osmaniye ili Merkez ilçeye bağlı köy ve mahalleler ile sınırlıdır, bu alan; Osmaniye Merkez ilçeye bağlı olan **iki** kasaba ve **otuz yedi** köyden oluşmuştur, bunlar; Akyar, Alhanlı, Arslanlı, Bahçe, Çağşak, Çardak, Cevdetiye Kasabası, Çona, Değirmenocağı, Dereli, Dereobası, Dervişli, Fakıuşağı, Gökçedam, Issızca, Karacalar, Karataş, Kayalı, Kazmaca, Kesmeburun, Koçyurdu, Kumarlı, Küllü, Kırmacılı, Kırmıtlı Kasabası, Kırıklı, Köyyeri, Nohuttepe, Orhaniye, Oruçgazi, Sakarcalık, Sarpınağzı, Serdarlı, Serinova, Tehçi, Yarpuz , Yeniköy ve Şekerdere'dir.

0.1.4. Yöntem

Tez çalışmamızda, halk kültürü ürünleri ile ilgili çalışmalarda kullanılan alan araştırması, örnek olay, yazılı ve sözlü kaynaklardan yararlanma yöntemlerini kullandık. Görüşme, gözlem, anket, kılavuz ve yöresel yayınlardan yararlanarak inceleme alanındaki kaynak kişilere ulaşmaya çalıştık. Çalışma sırasında en fazla kullanılan tekniğin, araştırma ve gözlem teknikleri olmasına dikkat ettik. Belirlenen kaynak kişilere sorulacak soruları görüşme öncesinde hazırladık. Kaynak kişilere yönelttiğimiz soruları sohbet havasında sormaya, bu sorulara cevap almaya çalıştık.

Anket yöntemini pratik bir yöntem olarak kullandık, kaynak kişilerin belirlenmesinde ve onlara ulaşma hususunda Osmaniye'nin kültürel değerlerini bilen

kılavuz kişilerden yararlandık. Bilgilerin sağlıklı olmasına dikkat ettik. Derlemeler esnasında fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazı ve video kamera gibi teknik malzemeleri hazır bulundurduk, konuşma ve görüntüleri en doğru şekli ile kaydetmeye çalıştık.

Yazılı kaynak eserlerden yararlanma yönteminde konu ile ilgili olan süreli ve süresiz yayınlardan, Yüksek Öğretim Kurumu Dokümantasyon Merkezi'nden, Milli Kütüphane'den, Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan kaynaklardan, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kütüphanesi'nden, Prof. Dr. Erman ARTUN kitaplığından ve yerel yayınlardan yararlandık. Gözlem tekniklerinden katılmalı gözlem yolu ile araştırılan topluluğun içerisinde yaşayarak sağlıklı ve ayrıntılı bilgiler edinmeyi amaçladık. Gözlem tekniklerinden katılmalı gözlem yolu ile araştırılan topluluğun içerisinde yaşadığımız için sağlıklı ve ayrıntılı bilgiler edindik.

0.2. Araştırma Alanı ile İlgili Genel Bilgiler

Bu bölümde verilmiş olan bilgiler Osmaniye Valiliği, Osmaniye Belediyesi, Osmaniye Merkez ilçeye bağlı köyler, Osmaniye Radyo Televizyonu ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ile ilgili İnternet sitelerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

0.2.1. Araştırma Alanının Tarihi ve Tarihi Dönemleri

Osmaniye, Çukurova'nın doğusunda yer alan bir ilimizdir, binlerce yıl yerleşim yeri konumunda kullanılmıştır. Buraların tarihi, bilinen en eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Osmaniye ilinin tarihini yazmak için iki farklı tarihsel süreç incelenmelidir. Osmaniye kent tarihi ve Osmaniye ili sınırları içerisinde kalan bölgenin tarihi olarak, iki farklı tarihçe vardır. Osmaniye'nin kent tarihinden önce, bölge tarihi incelenmelidir. İlk çağlardan itibaren Hitit, Asur, Pers, Grek, Roma, Bizans gibi devletler ile bazı kavimlerin yaşayışlarına sahne olmuştur. Daha sonra Emevi ve Abbasilerin yaşadığı bu topraklara, Türklerin Anadolu'yu fethi ile 1080 yıllardan itibaren Türk aşiretleri gelmiştir. 12. yüzyıl başlarından itibaren bölge Türk yurdudur. Aslantaş Baraj gölü altında kalan Domuztepe'nin güney ve batı yamaçlarında Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir çağlarına ait yerleşimler ortaya çıkarılmıştır. Kadirli ilçesinde bulunan Topraktepe höyük, Taşlı höyük, İspir höyük, Tırmıl höyük ve Cevdetiye beldesinde Karataşlı höyük bulunmaktadır. Yapılacak araştırmalarda bu kadar verimli toprak ve sulak alanların olduğu bölgede, çok sayıda höyük, gün yüzüne çıkmayı beklemektedir. Gökçedam köyü, Hemite kalesinin 500 metre Güneyindeki

kayalıklara işlenmiş Kral kabartması ve Babaoğlan kalesinin 300 metre uzağındaki tepede şaha kalkmış at üzerindeki kişi ve onun karşısında dua eder vaziyetteki kişi betimlemeleri, Hitit kral kabartmalarına benzemektedir. Hitit yazılı kaynaklarında bu bölge kralları ve halkından sıklıkla söz edilir. Geç Hitit Kent Krallarından Asativata (MÖ 8. yüzyıl) Karatepe'de bir sınır kalesi kurmuştur. MÖ V. ve VI. yüzyılda Anadolu'ya egemen olan Persler, aynı zamanda Çukurova'nın doğusuna da egemendiler (www.osmaniyekulturturizm.gov.tr).

Osmaniye'nin kent tarihçesi 1865'ten sonra başlar. II. Meşrutiyet'in 1908 tarihindeki ilânından sonra ancak merkezi Osmaniye'ye nakledilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda yenilen Osmanlı Devleti'nin topraklarının bu bölümünü ise Fransızlar işgâl etmiştir. 7 Ocak, Osmaniye'nin düşman işgalinden Kurtuluş Günü olarak kutlanmaktadır. Cebelibereket Sancağı, 1877 yılında Gavur dağlarının asayişini sağlamak için kurulmuştur. 1923'de Cumhuriyet'in ilanı neticesinde sancakların vilayete dönüştürülmüş, Osmaniye; "Cebelibereket Vilayeti" adını almıştır (www.osmaniyekadastro.gov.tr); Hassa, İslahiye, Osmaniye ve Kadirli şehirleri Fırka-i İslahiye'nin eseri olarak ortaya çıkmışlardır (Sansar, 2006: 96).

1 Haziran 1933'de nedeni bilinmeyen bir amaç ile ilçe haline getirilmiş ve Adana'ya bağlanmıştır. 3 Kasım 1996 tarihinde yapılan mahalli idareler ara seçimleri öncesinde, il olması gündeme gelmiş, TBMM' de 23 Ekim 1996 tarihinde yapılan oylamada il olması karara bağlanmış, 28.10.1996 gün ve 22801 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 24.10.1996 gün ve 4200 sayılı kanun ile yeniden il olmuştur. Osmaniye'nin yüzölçümü; 974 km², İl trafik kodu; 80'dir (www.osmaniyekulturturizm.gov.tr).

Şu anda Osmaniye Merkez ilçeye bağlı bulunan altı ilçe bulunmaktadır, bunlar; Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Sumbas ve Toprakkale'dir. **Bahçe** ilçesine bağlı on beş köy bulunmaktadır, bunlar; Arıcaklı, Aşağı Arıcaklı, Arıklıkaş, Aşağı Kardere, Bekdemir, Burgaçlı, Gökmustafalı, İnderesi, Kaman, Kızlaç, Nohut, Örencik, Savranlı, Yaylalık ve Yukarı Kardere köyleridir. **Düziçi** ilçesine bağlı Atalan, Böcekli, Ellek, Yarbaşı adlarında dört belde ile, yirmi dört köy bulunmaktadır, bunlar; Akçakoyunlu, Alibozlu, Bayındırlı, Bostanlar, Çamiçi, Çatak, Çerçioğlu, Çitli, Çotlu, Elbeyli, Farsak, Gökçayır, Gümüş, Güzelyurt, Karagedik, Karaguz, Kuşçu, Oluklu, Pirsultanlı, Selverler, Yazlamazlı, Yenifarsak, Yeşilköy ve Yeşilyurt köyleridir. **Hasanbeyli** ilçesine bağlı köyler; Çolaklı, Çulhalı, Kalecik, Karayiğit, Sarayova ve Yanıkkışla köyleridir. **Kadirli** ilçesine bağlı altmış köy; Akköprü, Akova, Anberinarkı, Aşağıbozkuyu, Aşağıçiyanlı, Aydınlar, Azaplı, Bahadırlı, Bekereci, Cığcık, Coşkunlar,

Çaygeçit, Çınar, Çiğdemli, Çukurköprü, Değirmendere, Durmuşsofular, Erdoğdu, Göztaşı, Hacıhaliloğlu, Halitağalar, Hardallık, Harkaçtığı, İlbistanlı, Kabayar, Karabacak, Karakütük, Karatepe, Kayasuyu, Kerimli, Kesikkeli, Kesim, Kızyusuflu, Kiremitli, Koçlu, Kösepınarı, Kümbet, Mecidiye, Mehedinli, Mezretli, Narlıkışla, Oruçbey, Öksüzlü, Sarıdanişmendli, Sofular, Söğütlüdere, Şabablı, Tahta, Tatarlı, Tekeli, Topraktepe, Tozlu, Vayvaylı, Yalnızdut, Yenigün, Yeniköy, Yoğunoluk, Yukarıbozkuyu, Yukarıçiyanlı ve Yusuf İzzettin köyleridir. **Sumbas** ilçesine bağlı Alibeyli ve Mehmetli adlı iki belde ve yirmi dört köy bulunmaktadır, köyler; Akçataş, Akdam, Armağanlı, Çiçeklidere, Esenli, Gaffarlı, Höyük, Kızılömerli, Köseli, Küçükçınar, Reşadiye, Yazıboyu, Yeşilyayla köyleridir. **Toprakkale** ilçesine ise Tüysüz adlı bir belde, beş köy bağlı bulunmaktadır, köyler; Aslanpınarı, Büyüktüysüz, Lalegölü, Sayhöyüğü ve Sazlık köyleridir (www.turkish-media.com).

0.2.2. Araştırma Alanının Coğrafi Özellikleri/ İklim ve Bitki Örtüsü

Osmaniye, Akdeniz Bölgesinin doğusunda yer alır. Batıdan kuzeye doğru Orta Toroslar, doğu ve güneydoğu kesiminde Amanos dağları yükselir. Osmaniye, doğuda Gaziantep, güneyde Hatay, batıda Adana, kuzeyde Kahramanmaraş ile çevrilidir (tr.wikipedia.org/wiki/Osmaniye).

Yukarı Çukurova'da, Ceyhan Nehri'nin doğu yakasında yer alan Osmaniye; Ceyhan Nehri, Hamus, Karaçay, Kesik Suyu ve Sabun Çayları nedeniyle sulak, hem de Çukurova'yı doğuya bağlayan yolların kavşağında olması nedeniyle işlek bir bölgededir. Osmaniye; Karatepe, Aslantaş Açık Hava Müzesi ve Antik kentleriyle önemli turizm merkezidir. Osmaniye, Akdeniz Bölgesinin doğusunda yer alan, aynı bölgenin iklim özelliklerini taşıyan, batıdan kuzeye doğru Orta Toroslar, doğu ve güneydoğu kesiminde Amanos dağları ile yükselen, Çukurova' ya has zengin tarım toprakları ve geniş ormanları olan bir ildir. Osmaniye ili merkez sınırları içindeki dağlara, coğrafyacılar Amanos'lar, halkımız ise Gavur dağları demişlerdir. Osmaniye Ovası, kuzeyi Kozan, Kadirli, güneyinde Yumurtalık dağları, batısında ise Kırmıtlı beldesi ile sınırları olan Ceyhan ovasının doğusunda 13.500 hektarlık alan kaplamakta olup, 10 km genişliğinde, 27 km uzunluğundadır. Denizden yüksekliği yaklaşık 100-150 metre arasındadır. Toprakların yaklaşık %42'si orman ve fundalıklarla, %39'u ekili, dikili alanlarla, %2'si diğer arazilerle kaplı olup %17'si tarıma elverişsiz arazidir. Osmaniye'nin denizden yüksekliği 121 metredir. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü

Osmaniye'de Akdeniz bitkilerinin tamamına yakını görülmektedir. Topraklarının %42'sini orman ve fundalıklar oluşturmaktadır. Osmaniye'nin tabii bitki örtüsü, ova tabanlarında kültür bitkileri, makiler, yüksek kısımlarda iğne yapraklı çam ormanları ile kaplıdır. İklim yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Sıcak havanın etkisi ile yayla kültürü çok gelişmiştir. Haziran- Eylül döneminde; Zorkun, Ürün, Fenk, Alman Pınarı, Bağdaş, Maksutoğlu yaylalarına büyük göçler yapılmaktadır (www.haberosmaniye.com).

0.2.3. Araştırma Alanının Nüfusu ve Ekonomik Yapısı

İlimizin 2000 yılında yapılmış olan genel nüfus sayımına göre nüfusu 458.782'dir. 1990-2000 dönemindeki yıllık nüfus artış hızı %17.8'dir. İlimize bağlı bulunan altı ilçeden, Kadirli ilçesi 104.417 nüfusu ile en fazla nüfusa, Hasanbeyli ilçesi ise 7.101 nüfusu ile en az nüfusa sahip olan ilçelerdir. İlimizin yıllık nüfus artış hızı en yüksek olan ilçesi %34.4 ile Hasanbeyli iken, en az olan ilçesi %2.6 ile Sumbas'dır. İl merkezinin şehir nüfusu artış hızı %35.2'dir. İlimize bağlı ilçelerin şehir nüfusları incelendiğinde, şehir nüfusu en fazla olan ilçenin Kadirli ilçesi, en az olan ilçenin ise Sumbas ilçesi olduğu görülmektedir. Şehir nüfus artışının en fazla olduğu ilçe %68.9 ile Hasanbeyli ilçesi, en az olduğu ilçe %7.7 ile Sumbas ilçesidir. Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısı, ilimiz genelinde 147 ve il merkezinde 278 iken, ilçelere göre 42 ile 167 kişi arasında değişmektedir. Yüzölçümü büyüklüğüne göre ilk sırada yer alan Kadirli ilçesinde nüfus yoğunluğu 98, yüzölçümü en küçük olan Hasanbeyli ilçesinde nüfus yoğunluğu 59 kişidir. İlimizde bulunan toplam 168 köyden 72'sinin nüfusu 500'den daha azdır. Osmaniye önemli bir tarım yöresidir, verimli topraklar ve uygun iklim koşulları neticesinde çeşitli tarım ürünleri elde edilmektedir. Ekilen ürünler arasında; yer fıstığı, turp, buğday, pamuk, mısır, arpa, soya, ayçiçeği, yeşil zeytin ve susamın yanı sıra, turunçgiller, üzüm, karpuz, kavun, hurma, nar, incir, erik, kayısı, şeftali ve daha pek çok meyve çeşidi de sayılabilir. Tarımın yaygın bir şekilde yapılması sonucu dolayısı ile hayvancılık da oldukça gelişmiştir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği büyük mera sahiplerince yapılmaktadır (www.osmaniye-bld.gov.tr).

0.2.4. Araştırma Alanının Sosyo-Kültürel Yapısı

Osmaniye halk kültürünün oluşmasında ve gelişmesinde, Osmaniye'nin coğrafi

özelliklerinin, konumunun, nüfusunun, kültürel kuruluşların, kültürel konulardaki çalışmaların, kütüphane ve derneklerin etkisi büyük olmuştur. Son yıllarda görülen hızlı nüfus artışının, göçün ve Osmaniye'de yapılan "Geleneksel Fıstık Festivali" halk kültüründe değişmelere neden olduğu söylenebilir. 24- 26 Ekim 2009 tarihleri arasında yedincisi yapılan, Osmaniye ismi ile özdeşleşmiş olan festival kapsamında kentin il oluşunun on birinci yılı kutlamaları ve Aşık Feymâni Şenlikleri yapılmış, festivalde halk oyunları gösterileri ve sürpriz etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

1976 yılında Osmaniye Belediyesine ait binada Yüksekokul olarak eğitim öğretime başlayan üniversitemiz, bugün yaklaşık beş yüz elli dekar alanda büyük ölçüde alt yapısı tamamlanmış araziye sahiptir. Osmaniye Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Yüksekokul Teknik Programlar Bölümünde; İnşaat, Elektrik, Makine, Endüstriyel Elektronik, Çevre Koruma, Seramik, Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama, Harita Kadastro programlarında normal ve ikinci öğretim. 4702 sayılı Mesleki ve Teknik Eğitim yasası kapsamında Endüstri Meslek Lisesi ve Rahime Hatun Anadolu Kız Meslek Lisesi ile yürütülen Otomotiv, Endüstriyel Elektronik, Mobilya Dekorasyon ve Tekstil Programlarında ise sadece ikinci öğretim olmak üzere yirmi programda eğitim öğretim yürütülmektedir. Yüksekokul İktisadi ve İdari Programlar Bölümünde Muhasebe, İşletme programlarında normal ve ikinci öğretimde eğitim öğretim yürütülmektedir. Osmaniye; Karatepe, Aslantaş Açık Hava Müzesi, Antik kentleri, eşsiz güzellikteki yaylaları ve dört mevsimin bir arada yaşandığı nadir yörelerden biri olması sebebi ile önemli turizm merkezi olma özelliğine sahip önemli bir yerleşim merkezidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANİYE HALK KÜLTÜRÜ

1.1. Geçiş Dönemleri

Halk kültüründe geçiş dönemleriyle ilgili inanç adet ve pratiklerin eski Türk kültürü ve inanç sistemleriyle bağlantısı vardır. Türk kültürü yeni yurt Anadolu'da yeniden şekillenmiştir. Âdet ve inanmaların hayatın her döneminde insan üzerinde büyük bir yaptırım gücü vardır. Toplumsal ve kültürel değişiklikler adet ve inanmaların değişmesine neden olurlar. Âdetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında bir bağlantı zinciridir. Günümüzde ritüel kökenli birçok inanç İslâmiyet'in gereğindenmiş gibi kabul edilip yaşatılmaktadır (Artun, 2000, 47).

İnsan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar; doğum, evlenme ve ölümdür. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutlamak, kutsamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüzdür ve zararlı etkilere karşı açıktır (Örnek, 2000, 131).

Geçiş törenleri bireyin hayatı boyunca karşılaştığı aşamalarla ilgilidir (Haviland, 2002, 421).

1.1.1. Doğum

Hayatın geçiş dönemlerinden ilki olan doğum her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk sadece anne ve babasını değil aynı zamanda akrabaları, komşuları ve diğer sevenlerini de sevindirmiştir (Örnek, 2000: 134); Evlenip çoluk çocuğa karışmak; hem erkek hem de kadın için çok önemlidir. Dünyaya getirilen her çocuk aile kurumunu güçlendirir. Akrabalık ilişkilerini ve bu ilişkilerden doğan dayanışmayı pekiştirir. Aile kurumunun temel işlevi de budur (Tezcan, 2000, 13).

Doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Doğum, toplumda ana babaya duyulan saygıyı artırır. Dünyaya gelen her çocuk sadece ana

babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu sopu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların sayısını artırmaktadır. "Çocuk ocağı tüttürür" sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını bize açıkça göstermektedir (Santur, 2000: 1).

Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan "Çocuk, aile ocağını tüttürür" sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını göstermektedir Her toplumda olduğu gibi, bizim toplumumuzda da çocuğa büyük değer verilir. Aile bireylerini mutluluğa boğan doğum; kadının saygınlığını artırır. Annelik mertebesine terfi eden kadın, erkeğinin gözüne girmiş, soyun da devamını sağlamıştır. Çünkü; aile demek, kadın demektir (Ozankaya, 1996, 397).

Evlenip eş olan kadınla erkeğin bir de çocuk sahibi olması istenir. Gelin kıza henüz baba evinden çıkmamışken en son yumurta yedirilmesi; doğurması, çoluk çocuğa karışması içindir. Çocuk sahibi olarak değerini kanıtlayamayan kadın horlanır, kusurlu ve kısır, zürriyetsiz, sonsuz, meyvesiz ağaç muamelesi görür (Acıpayamlı, 1974, 13).

Doğumla ilgili gelenekler, inanmalar doğum öncesinden hatta evlilikle birlikte başlar. Düğünden sonra eve gelen gelinin kucağına hemen bir erkek çocuk vermek veya yatağında erkek çocuk yuvarlamak, kadının çocuk, hele de erkek çocuk, sahibi olması için uygulanan pratiklerdendir. İnsanlar, özellikle geçiş anlarında zararlı dış etkilerle ve doğa üstü kuvvetlerden gelen tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tehlikelere karşı koymak için bir takım büyüsel ritlere, çarelere başvurmak gerekmektedir. Gebe kadın, doğacak çocuğunu bir takım zararlardan korumak ve ona arzu ettiği nitelikleri verebilmek için, daha gebelik sırasında bazı yiyeceklerden ve eylemlerden kendisini uzak tutmak zorundadır. Doğum ve doğumun safhaları binlerce âdetin, batıl inancın istilasına uğramış olup, âdeta bunlar tarafından idare edilmektedir (Örnek, 1981, 56).

1.1.1.1. Doğum Öncesi

Evlilik, doğuma izin veren bir geçiş olduğuna göre, çevreleri tarafından evli çiftlere öncelikle çocuk sahibi olmaları için telkinlerde bulunulur (Güvenç, 1999, 243).

Evli çiftler için de doğum kararı ve doğum olayı belki de hayatlarının en önemli aşamalarından biridir. Doğum olayı yüzlerce âdetin ve inanmanın uygulandığı bir dönemdir. Bu adet ve inanmalar kadını gebe kalma isteğinden başlayarak etkisi altına alır. Gebe kadının gebeliğinin başlangıcından doğuma kadar geçen sürede pek çok âdete, inanmaya, geleneğe, göreneğe, uyması beklenir. Kadının gebe kalma isteğiyle

başlayan ve doğuma kadar kadını etkisi altına alan âdetler, gelenek ve görenekler toplumumuzda önemli bir yer tutar (Başçetinçelik, 1998, 27).

Gebelik öncesiyle ilgili hazırlık devreleri, ana bakımı ve hazırlanma teknikleri, doğum sonrası metotlar gebe kadının yaşadığı toplumun kültür sistemi içerisinde ele alınmasını gerektirmektedir. Gebelik ve doğum olayı ile ilgili pratikler arasında toplumun inanç, gelenek ve tutunmalarıyla yakından ilgilidirler. Doğum öncesi dönemi çocuk sahibi olma kararından, doğuma kadar olan zamanı kapsar (Santur, 2000, 323).

1.1.1.1.1. Kısırlığı Giderme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Manas Destanı'nda Yakup Han, hatununun kısırlığından şikâyet ederek "Bu hatun mezarlı yerleri ziyaret etmiyor, elmalı yerlerde yuvarlanmıyor, kutlu pınarlar yanında gecelemiyor" diyerek Eski Türklerdeki kısırlığı giderme ve çocuk sahibi olmayla ilgili ipuçları veriyor. Kırgız-Kazaklarda kısır kadınların sahrada tek başına biten bir ağaç, bir pınar yanında koyun kesip geceledikleri; Yakutlarda çocuk isteyen kadınların kutsal bir ağacın dibinde ağlayıp sızlayarak dua ettiklerini yazılı kaynaklardan öğreniyoruz (İnan, 1995, 167).

Bel çektirmek, bele testi vurdurmak, yakı yakmak, buğusu yapılan otlara ve nesnelere oturmak, hazneye yerli ilaçlar uygulamak, bunları yemek içmek, vücuda sürmek Anadolu'nun pek çok yerinde kısırlığı gidermek için başvurulan umarlardır (Türk, 1989, 107).

Zile'de kısır kadının beline kireç ve yumurta karışımı yakı konulur, alabalık yağı, hava cıva karışımı rahme sürülür, baharattan, kıyılmış etten, maydanozdan, sütten yapılmış ve pişirilmiş bir başka ilacın da kısırlığa iyi geldiği sanılmaktadır (Öztelli, 1951, 438); Tunceli'de leylek yemi denilen dikenli bir otu merhem gibi ezip kadını karnının altına koymak da çocuk sahibi olmak için bir çaredir (Örnek, 1971, 29).

Safranbolu'da çare olarak ebegümeci, ısırgan otu kaynatılır ve buğusuna oturulur, kadının beli çekilir, belinin çekildiği gün kadın eşiyle birlikte olur (Akbulut, 2002, 11); Çarşamba ve Terme'de çocuğu olmayanlar, kurban adadıktan sonra tekkelere gider. Tekkenin bahçesindeki ağaçlardan kestikleri ince bir çubuğu yay şeklinde büker, bu yayın iki ucunu iple bağlar, bu yayla ipin arasına yine tekkenin bahçesinden kesilmiş bir değnek geçirir, bu yaylı oku tekkenin bahçesindeki ağaçlardan birine asarlar. Zamanla ok yaydan ayrılırsa, o kişinin çocuğunun olacağına, aksi halde çocuğunun

olmayacağına inanırlar (Basri, 1960, 2238).

Artvin/Yusufeli/Demirkent'te ziyaret yerlerine götürülen kadın orada uykuya yatırılır, gördüğü rüya ile çocuğunun olup olmayacağı yorumu yapılır, kadına kirpinin sidiği içirilir, beline şişe ya da çömlek çekilir (Özder, 1967, 4390); Kimi zaman çocuğu olmayan erkek için de tedaviler uygulanmaktadır. Bu, çoğu zaman erkeğin güçlendirici besinler almasını sağlamaktır. Bunlar; bal, baharat, sebze ve meyve tohumlarından yapılmış macunlardır (Kudat, 1974, 19); Çocuk sahibi olamayan kadın ve erkekler kısır olarak adlandırılmaktadır. Kısırlık, toplumumuzda genellikle kadına has bir durum olarak görülür (Ergin, 2001, 21).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Adak adamak, mevlit okutmak, kimsesizlere yardım etmek ve oruç tutmak gibi sözler verilir (K1, K5, K12, K15, K17, K18, K24, K36, K44, K56, K69, K73, K81).
• Adet düzensizliği olan kadınların karınlarına düzenli adet görmeleri için kuyruk yağı sarılır (K12, K29, K31, K42, K51, K66, K67, K72, K84).
• Adet sancısı çok olan kadınlar doğum kontrol hapı kullanır. Ayrıca sıcak su torbasına oturulur, karına sıcak kiremit koyulur (K12, K16, K34, K57, K64, K78).
• Ara ebelerine karın çektirilir. Ara ebesi yumurtalıkları ovalayarak çeker, ayrıca ara ebesi karna ılık çömlek çeker (K1, K2, K5, K6, K8, K11, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K27, K48, K62, K63, K79).
• Ardıç dalı, soğan, böğürtlen bitkilerinin buğusuna oturulur (K5, K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).
• Bayanların karın bölgesi badem yağı ve adaçayı yağı ile ovulur ise adet düzensizliğini düzeltir (K6, K7, K18, K22, K31, K33, K46, K50).
• Bu tür hastalıklarının iyileştirilmesi amacı ile biberiye bitkisinin kurusu ya da tazesi kaynatılır, ılık ılık içilir (K6, K13, K14, K19, K22, K26, K39, K43, K67, K85).
• Böğürtlen kökü kuru soğan kabuğu ile birlikte kaynatılır. Suyu kısır kadınlara gebe kalması için içirilir (K4, K6, K7, K9, K13, K14, K16, K27, K35, K40, K41, K68, K76).
• Civanperçemi bitkisi kaynatılıp suyu içilir ya da buharına oturulursa sancıya, adet düzensizliğine iyi gelir (K19, K24, K59, K67, K73, K80, K87).
• Çocuk olması için eşler kaplıcaya gitmelidir (K2, K3, K5, K6, K8, K11, K13, K14, K15, K17, K18, K22, K33, K46, K65, K73, K87).
• Çocuğu olmayan kadının hamile kalması için ocaklı biri kadının göbeğini çeker, kuru

üzüm ve çörek otunu ezip iç yağı ile karıştırıp kadının karnına sararsa yumurtalıklarda sıkışmış kaslar gevşer (K1, 14, K26, K37, K49, K50, K62, K73, K84, K96, K94).

• Çocuğu olmayan kadının hamile kalabilmesi için ocaklı bir kadın, taze tutulmuş balığı ezer, kadının karnına bağlar, balığın kısmet getireceğine inanıldığı için yapılan bu uygulama neticesinde kadının hamile kalacağına inanılır (K1, K4, K6, K19, K37, K46).

• Çocuğu olmayan kadının yattığı yatağa herhangi bir çocuk küçük tuvaletini yaparsa, kısır kadının çocuğu olur diye inanılır (K3, K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23).

• Damarları açılsın diye âdetliyken sıcak suya oturtulur (K3, K7, K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K21, K25, K26, K33, K46, K65, K73).

• Doğal bitkilerden ilaç yapılır (K3, K5, K6, K8, K11, K12, K15, K17, K18, K23, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K88).

• Doktora veya ebeye gidilir (K1, K2, K4, K6, K7, K11, K18, K28, K29, K55, K56).

• Ebe kadın kısır kadının karnını ovalayıp badem yağı sürer (K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K60, K81, K88).

• Erkeklerde görülen kısırlığı tedavi etmek için ocaklı olan biri erkeğin göbeğini çeker (K1, K11, K14, K23, K45, K58).

• Hamile veya çocuklu kadının elinden su içilir veya bozuk para alınır (K7, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K20, K21, K22, K23, K29, K34, K60, K72).

• Hoca tarafından okunmuş olan su, çocuğu olmayan kadına içilir (K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23, K50, K60, K67).

• İlk hamilelikte çocuk, nazar değerek düşebilir diye hamilelik gizlenir, kimseye söylenmez (K3, K5, K6, K15, K17, K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).

• Kadın hastalıklarında hasta kadın süt buharına oturtulur. Her türlü kadın hastalığına iyi gelir (K17, K23, K26, K30, K42, K54, K61, K65, K74).

• Kadın hastalıklarının bir çoğunda hastalar maydanoz buharına oturtulur. Maydanoz, iltihap sökücüdür. Kadın hastalıkları genellikle idrar yollarındaki iltihaptan oluşur (K28, K34, K37, K41, K53, K57, K62, K68, K71, K79, K85).

• Kaplıcaya gidilir (K1, K2, K4, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K16, K24, K45).

• Keçinin kılı kaynatılıp buğusuna oturulur (K2, K8, K11, K12, K17, K18, K21, K32).

• Sıcak suyun buğusuna oturulur (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K34, K35, K55, K67).

• Soğan pişirilir, zeytinyağına batırılır, tülbentle sarılır, rahme konur (K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19, K20, K21, K25, K34, K35, K55, K67, K75).

• Papatya veya Melisa çiçekleri kaynatılır buharına oturulursa kadın hastalığında iltihap

söktürücüdür (K28, K34, K41, K53, K57, K62, K68, K71).

• Yeni doğum yapmış kadının çocuğu kucağa alınır (K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K19, K20, K21, K29, K75, K76, K81, K88).

• Yörede çocuğu olmayan çiftler çocuk sahibi olmak için genellikle ziyaretlere gidip dilekte bulunur (K2, K7, K9, K10, K12, K14, K31, K35, K59).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'deki doğum olayı ile ilgili inançlar, gelenekler ve uygulanan pratikler; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç başlıkta ele alınıp incelenmiştir. İnsan yaşamındaki önemli üç dönemi açıklayan ve gerçekten bilindik yaşam şeklinin akışını değiştiren bu dönemler önem arz etmektedir. İnsanların bu dönemleri daha huzurlu, kolay ve mutlu bir şekilde geçirebilmesi amacı ile bir takım uygulamalar ve bazı âdet ve inanmaları uygulaması gerekmektedir.

Yörede kısırlığı önlemek amacı ile yapılan uygulamaların başında bitkisel ilaçlar kullanmak gelmektedir. Hocaya ve kaplıcaya gidilerek de kısırlığın önlenebileceği düşünülmektedir.

1.1.1.1.2. Gebelikten Korunma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Toplumumuzda çocuk, hele de erkek çocuk çok önemsenmesine rağmen aileler bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmayı tercih etmekte, aksi durumda da tıbbî yöntemlerin yanında doğum kontrolünü sağlamak, istenmeyen gebeliği sonlandırmak için Anadolu'nun pek çok yerinde birtakım geleneksel pratiklere başvurulmaktadır. Örneğin, Safranbolu'da rahme sabun, kil, ebegümeci otu, yanmamış kibrit çöpü konulur; şiş rahmin içinde dolandırılarak bebek düşürülür. Ağır kaldırılıp, yüksek yerden atlamak gebeliği sonlandırmak için bir çaredir (Akbulut, 2002, 4).

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde gebelikten korunma ile ilgili uygulamaları yazılı kaynaklarda görmek mümkündür. Yusufeli/ Demirkent'te çocuğa kalmak istemeyen kadına bir parça katır tırnağı yedirilir (Özder, 1967, 4390).

Erzurum'da gebe kalmak istemeyen kadının kedi yavrusunu atın üzengisinden geçirmesi, yılan kabuğu adı verilen bitkinin tütsüsüne oturması, rahmine ebegümeci veya yumurta sarısı ile çiriş unundan yapılmış hamuru koyması ile gebelikten

korunacağına inanılır (Sezen, 1993, 55).

b)Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bir kadın çocuğunun olmasını istemiyorsa, bir kurbağanın ağzına tükürür (K14, K27).
• Çocuklarına verdikleri isimlerle hamile kalmayı engellemeye çalışırlar. Son doğan çocuklara kız ise Yeter; erkek ise Duran, Dursun, Durmuş, Durdu gibi isimler verilir (K22, K28, K44, K56, K67, K71, K77, K88, K89, K92, K97).
• Düşük yapmak isteyen gebe kadın yüksekten atlar, ağır kaldırır (K7, K13, K24, K40).
• Hamile kalmak istemeyen bebek sahibi kadınlar, bebeğini emzirmeye devam eder, emzirmenin tekrar hamile kalmayı önlediğine inanılır, hatta bu durum halk arasında "sütüm koruyor" sözü ile tabir edilmektedir (K11, K16, K19, K20, K21, K26, K34, K53, K56, K76).
• İstenmeyen gebeliği sonlandırmak için böğürtlen kökü kaynatılıp suyu içirilir (K2, K5, K6, K7, K14, K15, K17, K18, K25).
• Köy ebelerine kasık çektirilir (K32, K36, K40, K43, K52, K59, K60, K64, K79).

c) Değerlendirme;

Türk toplumunun geniş bir kesiminde aile planlaması konusunda yeterli bilinçlenme olmadığı için çocuk sahibi olmanın çok olduğu anlaşılmaktadır. Evli çiftlerin çocuk sahibi olabilmek için geleneksel pratiklerden yararlanması gibi, çocuk sahibi olmamak için de çeşitli pratiklere başvurulmakta, birtakım uygulamalar geliştirilmektedir. Günümüzde gebelikten korunmak amacı ile uygulanmakta olan tıbbî yöntemler uygulanmaktadır. Aynı zamanda istenmeyen gebeliğin önlenmesinde, var olan gebeliğin sonlandırılmasında da geleneksel yöntemlere başvurulmaktadır.

Osmaniye'de yaşamakta olan insanlar ile yapılan derlemeler neticesinde gebelikten korunmak için yapılmakta olan uygulamalardan istenilen sonuçların alınamadığı saptanmıştır.

1.1.1.1.3. Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Gebe kalmak için uzun zaman bekleyen, çabalar sarf eden kadın, gebeliğin sağlıklı devam etmesi için pek çok pratiğe başvurmaktadır. Gebelik sırasında çocuğun

yaşaması çocuk için ilk "geçiş" iken; doğduktan sonra çocuğun sağlıklı kalması ve yaşaması başka bir geçiştir. Bunlar, çocukları batıl inancın ve büyünün temel ilkelerine dayadığımız bir takım pratik ve uygulamalarla tedavi etmeye, korumaya çalışmak içindir (Örnek, 1981, 66).

Eski Türklerden günümüze kadar gerek Şamanist Türklerde, gerekse Müslüman Türklerde çocuğun sağlıklı doğması ve yaşaması için çeşitli pratikler uygulanmıştır. Yakutlar, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için çocuğu komşulardan birine satarlar. Urenhalar, çocuğu doğduğu gibi kazanın altına saklarlar. Müslüman Başkurtlar'da çocuk doğduktan sonra, ebe çocuğu eline alır, dışarı çıkar, birkaç ev gezdikten sonra babasının evine geri getirir. Ebe kadın, "Yabancı ülkeden bir çocuk getirdim, satın alan var mı?" der. Pazarlık başlar. Çocuğu ağırlığı kadar demir karşılığında satın alırlar. Çocuğa Demir yahut Salıpaldı, Satılmış gibi bir ad verirler (İnan, 1995, 174).

Anadolu'da çocuğun yaşaması için yapılan bazı işlemler, Orta Asya'daki Türk toplumlarının uyguladığı işlemlerdir. Doğumdan sonra çocuk sokağa, çok defa cami önüne bırakılır. Ana-baba onu yalancıktan satın alır. Böylece çocuk geçici olarak ana-baba değiştirmiş olur. Erkek ise adı Satılmış, kız ise Satı olur. Yatıra yapılmış adak sonunda doğan çocuğa yaşaması için yatırın adı verilir (Boratav, 1984, 89); Samsun'da çocuğu yaşamayan kadın, çocuğu yaşayan bir kadına çocuğunu "sana on kuruşa sattım" diye satar. Sonra yeni doğan çocuğa çocuğu satın alan kadının çocuklarının giysilerini giydirir (Tahsin, 1969, 2213).

Tire'de çocuğu yasamayan kadın Mehmet adı bulunan dokuz evden birer parça kumaş alıp, gömlek diker ve bunu giyer. Doğumdan sonra ilk meme verilmeden bebek, çocuğu ölmemiş kadının koynundan geçirilir. Böylece o çocuk o kadına satılmış olur. Süt annesi adı verilen bu kadın her hafta çocuğa sembolik süt hakkı verir. Bu bebeklere Satı, Satılmış adları verilir (Artan, 1973, 6724).

Zile'de çocuğu yaşamayan kadına "tıvgalı" denir. Tıvgalı kadın çocuğu yaşasın diye; yeni doğmuş, gözleri açılmamış köpek yavrusunu elbisesinin boynundan sokup eteklerinden çıkarır. Eğer, köpek ölürse çocuğu yaşar, ölmezse yaşamaz (Öztelli, 1953, 663); Erzurum'da çocuğu yaşamayan aileler çocuk erkek de olsa kulağını deler, önce köpek tüyü sonra küpe takarlar. Böylece çocuğun uzun ömürlü olacağına inanılır (Sezen, 1993, 71).

b)Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bebeği doğumda yahut doğumdan kısa bir süre sonra ölen kadın, çocuğunun ölmesini önleyebileceği düşüncesi ile çocuğuna yedi yaşına gelinceye kadar yeni kıyafet almayacağına, çocuğuna başka çocukların kıyafetlerini giydireceğine dair adak adar (K7, K13, K 19, K20, K42, K68).
• Bebek sahibi olan aileler, bebekleri ölmesin diye hocaya muska yaptırır, çocuk da anne de bu muskayı üzerinde taşımalıdır (K14, K27, K28, K39, K47, K53, K60, K76).
• Çocuk sahibi olmak isteyen anne ve baba adaklarda bulunur (K3, K6, K10, K13, K17, K21, K25, K31, K44, K53, K60, K66, K70, K81, K82, K85).
• Çocuk yaşasın diye yedi yaşına gelinceye kadar saçını kestirmeyeceğim diye adak adanır (K9, K10, K14, K16, K20, K33, K46, K75, K83, K92, K103, K108).
• Hocaya veya ocağa gidilir, muska yazdırılır, üzerine okutulur ve hocanın söylediği isimleri koymaya niyetlenilir (K2, K13, K18, K29, K37, K43, K51, K65, K79, K83).
• Kimi durumlarda kadın hamile kalıp doğurabiliyor ama doğan çocuk her seferinde ölüyor ise; çocuğa ölmemesi için Yaşar, Dursun, Durdu ve Durmuş gibi isimler konur (K24, K35, K38, K49, K67, K73, K81, K88, K98, K99).
• Yeni doğan bebeğe ölmemesi için, Durali, Duran, Dursun, Durdu, Durmuş veya Yaşar gibi isimler verilir (K13, K15, K19, K22, K35, K48, K55, K63, K79, K88, K89, K93, K100).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de hamile kadınların doğacak çocuğunun yaşaması amacı ile uyguladığı pratiklerin başında hocaya gitmek ve adak adamak gelmektedir. Kadın daha hamile iken hocalara ve ocaklara giderek adaklarda bulunmaktadır. Doğum sağlıklı gerçekleşir ise daha sonra çocuğunun yaşaması için adağını yerine getirmektedir. Bu uygulamalardan yola çıkılarak yapılan bu uygulamaların çoğu zaman herhangi bir beklenilen netice vermediği anlaşılmaktadır.

Osmaniye'de yapmış olduğumuz derlemeler sonucunda, doğacak ya da doğmuş olan çocuk yaşasın diye yapılan uygulamaların daha çok insanların inançları ile ilgili olduğu görülmekte, bu konuda eski Türk inançlarının etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk, her toplumda büyük öneme sahip olmuştur, soyun devamı için yeni doğacak olan çocuklara ayrı bir ilgi ve özen gösterilmekte, çocuk doğduktan itibaren belli bir aşamaya gelinceye kadar gerek sağlıklı olması gerekse çevreden zarar görmemesi

açısından itina ile büyütülmektedir.

1.1.1.1.4. Aşerme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Hamilelik sırasında yemek için kadının canının vakitli vakitsiz bir şey istemesi haline aşerme denir. Halk arasında, aşerme hamileliğin önemli bir belirti sayılır. Deyimin aslı "aş verme" olup, "yiyecek şeyden tiksinme" demektir. Beğenmemek kötülemek anlamlarındaki aş vermek giderek halk arasında anlam değiştirerek, hamile kadının kimi yiyecekleri canı çekmesi, onları tatmaktan kendini alamaması anlamına gelmiştir. Bu dönemde kadının istediği her şey verilmeye gayret edilir. Kimi zaman bu istekler çok münasebetsiz de olsa, yerine getirilmediğinde annede veya çocukta zararlı etkilerin meydana geleceğine inanılır (Boratav, 1984, 146).

Aşerme inancı Kumuklar'da, Derbent'te, Terekeme ve Azerilerde de bulunmaktadır. Kumuk Türkleri'nde aş, yemek aşa, yemek ye demektir. Kumuklar hamile kadına Aylı kadın demekte, aşeren kadının aş erdiği şey temin edilmezse, yemesi sağlanmazsa annenin vücudunda aşerilen yiyeceğin leke şeklinde olacağına inanmaktadır (Kalafat, 1998, 66); Kastamonu'da da aşeren kadının istediği reddedilirse çocuğun bir uzvunun eksik veya sakat olacağına inanılmaktadır (Abdulkadiroğlu, 1987, 3); Aşeren kadın genellikle acı, ekşi ve baharatlı şeyleri yemekten kaçınır ya da yakınları tarafından kaçınmaya zorlanır. Bu tutumun nedeni halk arasında yaygın olarak söylenen "ye ekşiyi doğur Ayşe'yi" tekerlemesinde de görülür. Buna karşılık tatlı yiyecek ve içeceklerse oğlan çocuğunun belirtisi olarak yorumlanır ve bu durum yine yaygın söyleyişle "ye tatlıyı doğur atlıyı" tekerlemesiyle açıklanır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde aşerme durumunu niteleyen ad, deyim, anıştırma ve yakıştırmalar şunlardır: Aşeriyor, aşeren, aş veren, aş yeren, aş çalıyor, yerikliyor, yerüklü, yergin, yerikleme, başı kel, başı döngün, başı bozuk, başı bulanık, göğnü kötü (Örnek, 2000, 134).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Aşeren kadın ayva yerse çocuğu gamzeli olur, hamileliği süresinde değişik zamanlarda iki defa ayva yerse bebeğin yanağının iki tarafı da gamzeli olur (K2, K5, K9, K11, K26, K32, K44, K57, K63, K78).

• Aşeren kadın herhangi bir yiyeceği yiyemezse, o anda kendi vücudunda dokunduğu

yer neresi ise bebeğin vücudunda da aynı yerde o yiyeceğe benzer bir ben olur (K7, K18, K K19, K20, K23, K50, K60, K67).

• Aşeren kadının canı ekşi gıdalar yemek isterse kızı, tatlı yiyecekler yemek isterse oğlu olacağı düşünülür (K4, K10, K18, K21, K27, K36, K44, K57, K68, K72, K84, K90).

• Aşeren kadın, canının istediği yiyeceği yiyemezse bebeğinin bir yerinin eksik olarak doğacağı düşünülür. Aşeren kadının canının istediği yiyeceği yiyemediğinde bebeğinin eksik doğacağı düşünülmesinin asıl nedeni; eskiden kadınların hamile iken canı bir şey yemek istediğinde bunu eşine söylemekten utanması, böyle bir durumda annenin değil de bebeğin canının istediğinin düşünülmesindendir. Bu şekilde düşünüldüğünden dolayı bebeğin canı istiyor denir, istenilen yiyecek söylenir ve bu yüzden bebeğin eksik kalmaması, eksik doğmaması için anne ne yemek istemişse bulunup yedirilmesi lazımdır (K7, K18, K29, K36, K45, K51).

• Aşeren kadınların canı ne yemek ister ise bulunmalı ve yedirilmelidir (K3, K4, K19, K23, K26, K39, K42, K47, K59, K86, K90).

• Aşerme döneminde gebe kadınlar her şeyi yiyemez ve içemez, midesi bulanır (K2, K8, K9, K14, K24, K37, K42, K53, K61, K77, K81, K82, K95).

• Canının istediği yiyeceği bulup yiyemeyen kadının göğsü şişer (K4, K8, K13, K34, K42, K56, K68, K69, K71, K83).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de halk ile yapılan derlemelerden hareket ile aşeren kadına büyük özen gösterilmekte olduğu saptanmıştır. Osmaniye'de de diğer yörelerde olduğu gibi aşeren kadınlara canının istediği yiyeceklerin mutlaka bulunup yedirilmesi gereklidir, bu inanç gebe kadınlara çevresi tarafından gösterilen ilgi ve saygının farklı bir şeklidir. Hamile kadının canının istediği yiyecekler göz önünde tutularak çocuğun cinsiyeti de belirlenebilmektedir.

1.1.1.1.5. Doğacak Çocuğun Cinsiyetini Belirleme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kültürümüzde ailelerin erkek çocuk beklentileri daha ağır basmaktadır. Erkek çocuk gibi, erkek çocuk doğuran kadın da ocağın tütmesini sağladığı için toplumda itibarlıdır. Kuzey Irak'ın Türkmen ve Kırmançılarında ve

Gagavuz Türklerinde de kadının erkek çocuk doğurması bütün ailenin arzusudur (Kalafat, 1998, 103).

Erkek çocuğun önem derecesi o kadar yüksektir ve toplumumuzda öyle önem verilir ki, yeni gelinin kucağına oğlan evine geldiğinde erkek çocuk verilir, yatağının üstünde erkek çocuk yuvarlandırılır (Çelik, 2001, 10); Bir Türkmen aşiretinin köyü olan Elbeyli'de erkek çocuğu olan baba köye mutlaka davul getirmekte, üç- beş gün köylüsüyle şenlik etmekte; ancak kız çocuğu olan bu saygıyı göremediği gibi bir kaç gün halka görünmemektedir (Yalman (Yalgın), 1993, 27).

Yakutlar Tanrıdan erkek çocuk isterken Ak Şaman'a başvururlar. Şamanist kavimlerde dileğin yerine gelmesi için Tanrıya adak adama, saçılarda bulunma gelenektir. Yakutlarda kanlı kurbanlar yalnız kötü ruhlar içindir. Bütün iyi ruhlara kansız kurban sunulur, kansız kurban, Tanrılara adanan bir hayvanı başıboş bırakmak şeklinde olmaktadır (Canpolat, 1975, 24); Dede Korkut Hikayeleri'nde erkek çocuk isteyen kadının "...kuru çaylara sücü döktüğünü, kara giyimli dervişlere nezirler verdiğini" öğreniyoruz (İnan, 1995, 168).

Gaziantep/İslahiye'de çömçe ile su içen kadının kız doğuracağına inanılır (Tacemen, 1995, 174); Zile'de kadın hamile kaldığında, kocası kadının karnına elini koyarak üç kez özel duasını okursa çocuğun altı aylık kız da olsa oğlana dönüşeceğine inanılır. Hamile kadın rüyasında parmağına yüzük takarsa, kiraz, fasulye toplarsa kızının; bıçak görür, armut toplarsa oğlunun olacağına inanılır, yedi ve sekizinci ayda gebenin göbek üstündeki çizgi sağa meyilli ise oğlan, sola meyilli ise kızı olur (Öztelli, 1952, 478).

İstanbul'da çocuğun ilk gömleği biçilirken gömleğin yakası kesilir, gebe kadının koynuna konur, odaya önce erkek girerse doğacak çocuğun erkek olacağına inanılır (Ilgaz, 1956, 1338); Erzurum'da tandıra hamur atılır, hamur ortadan kabarırsa oğlu, içe çökerse kızı olacağına inanılır (Sezen, 1993, 58).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ailede karı kocadan hangisinin daha çok sözü geçerse doğacak olan bebek ona benzermiş diye inanılır (K10, K40, K52, K57).

• Çocuk karında erken canlanırsa erkek, geç canlanırsa kız olur (K34, K59).

• Devamlı erkek ya da kız çocuğu olan kadın en son doğan çocuklarına belli isimler koyarak bir sonraki çocuğun cinsiyetinin değişeceğine inanır. Sürekli kız çocuğu oluyor

ise bebeğe Döne, Dursun, Yeter gibi isimler koyulur (K3, K17, K18, K28, K29, K60).

• Doğacak çocuk kadın kocasını çok seviyorsa kocasına, koca kadını daha çok severse kadına benzer (K1, K7, K8, K14, K22, K27, K35, K37, K61).

• Doğum sırasında bebeğin eşinin arasındaki kordonun üzerinde fasulye şeklinde düğümler varsa sonraki doğacak bebek erkek olurmuş (K15, K41, K52).

• Erkek çocuk kalçaya, kız göğüslere vurur, tekmeler (K10, K16, K33, K40, K55, K63, K71, K78, K84, K88).

• Gelinin yatağına hem kızı hem oğlu olsun diye bir erkek bir kız çocuk bırakılır. Bu çocukların gürbüz, güzel çocuklar olmasına dikkat edilir (K7, K8, K10, K17, K18, K24, K28, K37, K40, K52, K68).

• Hamile kadın ekşi yiyecekler yerse kızı, tatlı yiyecekler yerse oğlu olur diye inanılır (K7, K8, K26, K33, K51, K78, K103).

• Hamile kadının kalçaları genişlerse kızı olur (K1, K8, K10, K12, K21, K22, K30).

• Hamile kadının karnı çocuğunun cinsiyetini öğrenmek için ovalanır. Oğlan çocuğu anne karnında hemen yukarı çıkar. Kız çocuğu aşağıda kalır (K4, K18, K46, K58, K90).

• Hamile kadının karnındaki bebek hareketli olursa doğacak olan çocuk erkek, durgun olursa kız olur (K17, K22, K67, K68).

• Hamile kadının karnı sivri ise oğlan olacağına, karnı yuvarlak ve kalçası büyük olursa kızı olacağına inanılır (K3, K8, K10, K13, K18, K28, K29, K35, K52, K68, K75).

• Hamile kadının karnı yassı ise kız, sivri ise çocuk erkek olur (K50, K67, K77, K88).

• Hamile kadının oturacağı minderlerden birinin altına makas, diğerine bıçak konur. Kadın altında makas bulunan minderin üstüne otururşa kızı, bıçak bulunan minderin üstüne otururşa oğlu olur (K3, K8, K11, K18, K28, K29, K55, K56).

• Haşlanmış koyun ya da keçi kellesi çene kısmından ayrılır. Ayrılan yerlerin üzerinde saç gibi et parçaları olursa doğacak çocuğun kız, hiç bir şey yoksa oğlan olacağına inanılır (K7, K10, K11, K13, K28, K50, K52).

• İkiz çocuk sahibi olan kadının daha önce bir çok kez giydiği atleti habersizce alınır, hocaya okutulur ve giyilirse ikiz bebek sahibi olunur diye inanılır (K7, K65, K73, K92).

• İpin ucuna alyans bağlanır. Bu ip hamile kadının karnının üstünde sallanır, alyans daire şeklinde sallanıyorsa çocuk kız, bir sağa bir sola dümdüz sallanıyorsa çocuk erkek olur (K6, K8, K14, K15, K28, K36, K37, K45, K47, K52).

• Kadın sağına yatarsa erkek, soluna yatarsa kızı olur (K2, K28, K50, K57, K64, K69, K73, K102).

• Kadın yeni hamile ise göbeği ovalanır, bebek kız ise karında topak gibi kalır, oğlan ise

kayar (K2, K5, K11, K14, K17, K18, K50, K57, K64, K68, K76).

• Kadının yüzü hamileliği sırasında çirkinleşmiş, çillenmiş ise kızı olur (K12, K27, K33, K78, K84).

• Kadının yüzü hamileliği sırasında güzelleşmiş ise oğlu olur (K18, K29, K40, K55, K63, K71, K78, K84).

• Kız çocuğu çok olan kadın, doğacak olan bebeğinin erkek olmasını; erkek çocuğu çok olan kadın da doğacak olan bebeğinin kız olmasını istiyorsa her iki kadın da şalvarlarını bağladıkları ipleri karşılıklı değişir. Böylelikle çocukların cinsiyetini de değiştirdiklerini düşünürler (K3, K8, K10, K13, K63, K88).

• Normal doğum süresinden önce doğum sancısı gelirse kız, sancı geç gelip doğum, gününden sonra olursa doğacak çocuk erkek olur (K15, K17, K18, K24, K28, K33, K42, K45, K48, K52, K59).

• Oğlan ağır, kız hafif olurmuş. Hamile kadın hareket ederken zorlanıyor ise oğlan olur diye inanılır (K11, K18, K24, K52).

c) Değerlendirme;

Bir ailenin soyunun devam etmesi amacı ile erkek çocuklarının olmasını istemelerinin temelinde bolluk, bereket içinde olma yatmaktadır. Bebeğin cinsiyetinin ne olacağı her toplumda daima merak edilmiştir.

Yörede doğacak çocuğun cinsiyetini belirleyebilmek için uygulanan âdet ve inanmaları; hamile kadının karnının şekli, yüzündeki değişiklikler, canının çektiği yiyeceklerden yorum çıkarmak şeklindeki fiziksel durumlardan tahminde bulunmak şeklinde görmekteyiz. Doğacak çocuğun cinsiyetini öğrenebilmek için merkezi yerlerde teknolojiden yararlanılmaktadır.

1.1.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/ Uygulamaları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'nun hemen her yerinde gebe kadının birtakım kaçınmaları ve uygulamaları vardır. Çünkü çocuk anne karnındayken annenin bazı davranışlarının çocuğu olumlu ya da olumsuz etkilediğine inanılmaktadır. Bu dönemde birtakım "analojik" sözlü eylemler vardır ki, bunlardan kaçınmak ya da bunları yerine getirmek gerekmektedir (Örnek, 2000, 136).

Hamile kadınla onun bedeninin bir parçası olan çocuğu arasında fiziksel ve duygusal anlamda sıkı bir bağ bulunmaktadır. Hamile kadının baktıklarıyla, yedikleriyle, yaptıklarıyla çocuğu arasında kaçınmalar ve uygulamalar karşıtlığı içinde ilişkiler kurulmaktadır. Bu davranış kalıpları içinde hamile kadın, çirkin insanlara, hayvanlara bakmaz; çocuğun benzemesi istenen güzel insanlara, aya, aynaya, denize bakar (Santur, 1998, 330).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ağır bir şey kaldırılmaz (K9, K16, K18, K21, K24, K35, K40, K44, K50).
• Çirkin hayvanlara bakılmamalıdır (K7, K16, K19, K22, K24, K35, K60).
• Çirkin insanlara baktırılmaz, ona benzeyeceği düşünülür (K45, K52, K62, K70, K88).
• Çocuğun bir yerinde leke olmaması için ciğer yenmemelidir (K2, K7, K9, K63, K72).
• Çocuk sakat olmasın diye, akraba evliliği yapılmamalıdır (K24, K36, K75).
• Hamile kadın, aşerdiği şeyi gizli yerse çocuğunun hırsız olacağına inanılır (K7, K11, K17, K40, K43, K44, K48, K50, K52, K65).
• Hamile kadın, bir meyveyi çalıp yedikten sonra elini vücudunun neresine sürerse çocuğun vücudunda yediği meyveye benzer bir leke olur (K12, K26, K30, K42, K51, K59, K67).
• Hamile kadın yakışıklı erkeklere ve güzel bayanlara insanlara bakarsa doğacak çocukta güzel olur (K1, K7, K8, K15, K21, K23, K24, K28, K41, K45, K50, K68).
• Hamile kadın, bebeğinin gamzeleri olsun diye ayva yemelidir (K1, K3, K14, K17, K18, K50, K57, K64, K69).
• Gebe kadına ağır işler yaptırılmamalıdır (K9, K24).
• Gözleri yeşil veya mavi olan güzel yüzlü çocuklara bakılır (K16, K38, K41).
• Kadın çocuğun kendisine benzemesi için aynaya bakar (K55, K56, K67, K70, K80).
• Kötü huylu çocukların kınanmaması gereklidir, kınanır ise doğacak çocuğun o kişiye benzeyeceğine inanılır (K25, K46, K57, K63, K78).
• Sinirli olunmaz, iyi huylularla görüşülür yoksa çocuk da aksi olur (K6, K9, K26, K95).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de gebe kadının kaçınmaları ve uygulamalarına dair bazı pratik ve uygulamalar vardır. Yörede bu inancın etkileri görülmektedir, gebe kadın yaptığı davranışlar ile çocuğunun fiziki ve ruhi durumunu etkiler, gebe kadınlar çocuklarının

sağlıklı olması için dikkat etmekte, bazı davranışlardan kaçınmaktadır.

1.1.1.2. Doğum Sırası

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar doğum, evlenme, ölümdür. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçiş dönemleri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutlamak, kutsamak aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır (Örnek, 2000, 131).

Anadolu Türklerinin geleneklerinde belli başlı doğurma teknikleri: oturarak, diz çökerek veya çömelerek, yatarak, elleriyle ipe asılarak. Bunların da, gebe kadının duruşlarına, kullanılan aygıtlara, yaptırılan hareketlere göre ve bölgeden bölgeye ayrıntılarda farklar ile çeşitlenmeleri var (Boratav, 1997, 148).

Kadının doğum sırasında güçlüklerini gidermek, kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla bir dizi pratik uygulanır. Dokuz aydır anne ve çevresi sağlıklı bir çocuğun dünyaya gelmesi ve doğumun sağlıklı olması için çaba harcamışlardır. Gebeliğin ilk gününden itibaren bebek için başlayan hazırlıklar artık tamamlanmıştır. Doğacak çocuk ilk torunsa her iki tarafın ailesi de hazırlıklara büyük önem verirler. Çocuğun giyeceklerinden, yatacağı yere kadar pek çok şey doğumdan önce hazırlanır (Başçetinçelik, 1998, 46).

Geçiş dönemlerinin ilk aşaması bilindiği gibi doğumdur. Her toplumda olduğu gibi bizim toplumumuzda da çocuğa büyük değer verilir. Salt, çoluk çocuğa karışmak; erkek özellikle de kadın için çok önemlidir. Aile kurumunun temel işlevi de budur. Aile toplumu ayakta tutan temel öğelerdendir. İnsan türünü üretmek ve sürdürmek geleneklerinden doğmuştur (Tezcan, 2000, 13); İlk doğum, eski Türk topluluklarından günümüze kadar, aile için önemli olmuştur. Yakutlar'da doğum günü yaklaşınca erkek ormana gidip bir kayın ağacı keser. Bu ağaçtan üç kazık hazırlar (İnan, 1995, 168).

Doğum yaklaştıkça yapılan hazırlıkların arasında doğumu yaptıracak kişinin seçimi başta gelir. Geleneksel kültürde bu kişi ebedir. İstanbul'da gebeliğin yedinci ayında kadın annesi veya kaynanasıyla birlikte ebenin evine gider. Giderken çeyizinden

bir şeyler ve kahve, şeker, sabunu hediye olarak götürür. Böylece ebe seçilmiş olur (Alp, 1964, 3537).

1.1.1.2.1. Doğum Hazırlığı/ Doğum

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türkmenlerde doğum esnasında hamile kadına okunmuş su içirilir, böylece doğumun kolay olacağına inanılır (Kalafat, 1999, 35).

Gebe kadının sancısının başlaması ile birlikte doğum hazırlıklarına başlanır. Biyolojik bir olay olan doğum, hayatın geçiş evrelerinden biri olup, başlangıcı ve en önemli olanıdır. Doğum olayının gerçekleşmesi sırasında doğum odasında ve doğum anında bir çok âdet ve inanma uygulanır. Uygulanan pratiklerde doğumun kolay olabilmesinin yanında doğacak çocuğun ve annesinin tehlikelerden korunması ve kutsanması vardır (Başçetinçelik, 1998, 47).

Bunların dışında doğumun kolay gerçekleşmesi için bedene uygulanan bazı pratikler vardır ki bunlar çoğunlukla çağdaş tıbbın da desteklediği yöntemlerdir. Hamile kadın oturtularak, diz çöktürülerek, çömeltilerek, yatırılarak veya elleriyle ipe asılarak yapılan doğum tekni̇kleridir. Bunların da gebe kadının duruşlarına, kullanılan aygıtlara, yapılan hareketlere göre ve bölgeden bölgeye ayrıntılarda farklar ve çeşitlemeleri vardır. Doğumun kolay olmasını sağlamak için gebe kadını yürütme, vücudunun belli yerlerini ovma gibi tedbirlere başvurulur (Boratav, 1984, 180).

Türkmenlerde doğum esnasında hamile kadına okunmuş su içirilir, böylece doğumun kolay olacağına inanılır (Kalafat, 1999, 35).

Bütün bu uygulamalar dinsel- büyüsel içerikli uygulamalar olup gerek dinin gerekse büyünün gücünden kaynaklanılarak biçimlenmekte, doğumu kazasız-belasız gerçekleştirme amacına yöneltilmektedir (Örnek, 2000, 140).

Anadolu'da doğumu kolaylaştırmak için yapılan en yaygın işlemler: Meryem ana eli denilen bitki konan sudan içmek, kapalı yerleri, kilitli şeyleri açmak, kadının saç örgülerini çözmek, su dolu kapları boşaltmak gelir (Boratav, 1984, 149).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Anne adayına doğumunun kolay olması için banyo yaptırılır (K27, K38, K77, K81).
• Bebeğin beşiği önceden hazırlanır. Bebeğin beşiğine, kötülüklerden ve nazardan

korunması amacı ile Kur'ân-ı Kerîm, soğan, ayna ve makas konur (K17, K20, K41, K56, K72).

• Doğum haberini ilk getirip söyleyen kişiye müjdelik verilir (K8, K9, K29, K35, K78).

• Doğum kolay olsun diye doğum esnasında gebe dizlerinin üzerine çöktürülür (K12, K25, K34, K35, K43, K56, K58, K65, K78, K82, K93, K96).

• Doğum öncesinde sancı ne kadar çok olursa doğum da o kadar kolay olur (K7, K38, K43, K52).

• Doğum yapacak kadının kocası dama çıkartılır. Damda baba adayı hızlı hızlı yürür, bu şekilde doğumun daha çabuk olacağına inanılır (K7, K16, K19, K22, K24, K35, K68).

• Doğumdan sonra mevlit okutulur, kurban kesilir, yakın akrabaya, eşe dosta yemek ziyafeti verilir (K5, K17, K29, K66, K77).

• Doğumu sağlık ocağındaki ebeler veya yaşlı kadınlar yaptırır (K5, K12, K26, K33, K48, K53, K55, K74, K87, K90, K92).

• Dua okunmuş su veya zemzem suyu içirilir (K9, K10, K38, K45, K70, K86, K95).

• Hacdan gelecek olan kişiye para toplanıp elbise aldırılır. Hamile kadının ve bebeğinin sağlıklı olması için bu elbise hamileye giydirilir. (K18, K23, K38, K67).

• Hamile kadına ağır iş yaptırılmaz. Aşeriyor ise istediği bulunup yedirilmelidir. Hamilenin beslenmesinde süt, yoğurt, yumurta, sebze ve meyve önemlidir (K3, K24, K35, K42, K67).

• Hamile kadına sıcak içecekler içirilir (K15, K28, K44, K57, K61, K74, K89).

• Hamile kadının doğumu kolay olması için altından su akan derenin üstünden geçirilir (K3, K17, K21, K28, K33, K47, K73).

• Kurban kesilir (K8, K12, K33, K45, K52, K64).

• Müjde ilk önce babaya verilmelidir (K19, K34, K59, K68).

• Tecrübeli ebe kadınlar doğum sırasında çocuk ters gelirse sıcak su, sabun ya da zeytinyağı ile ovalar, çocuğun düzgün gelmesini sağlar (K11, K28, K36, K77, K86).

• Yeni doğan bebek üç ezan geçene kadar emzirilmez (K2, K16, K33, K47, K50, K72).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de doğum için hastane ve doktorlar tercih edilmektedir. Ancak merkezden uzak, kırsal ve kapalı toplumlarda geleneksel yöntemlere başvurulduğu görülmektedir. Günümüzde artık gençler doğum için modern tıbbın olanaklarından yararlanmayı tercih etmektedir. Osmaniye'de doğumun kolay gerçekleşebilmesi için

uygulanan yöntemlerin çoğunluğu dinsel ve büyüsel pratikler olup bir kısmı ise bedeni rahatlatmaya yönelik yöntemlerdir.

1.1.1.2.2. Göbek Kesme/ Tuzlama/ Yıkama

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Göbek kesme doğumdan hemen sonra doğumu yaptıran kişinin yaptığı bir uygulamadır. Göbek bağının kesilmesiyle doğum olayı gerçekleşmiş olur. Çocuk canlandıktan sonra göbeği kesilir. Göbek kesilmeden önce göbek bağı anneden çocuğa doğru sıvanır. Üç parmak ölçüldükten sonra sıkıca bağlanıp, üç parmak yukarıdan makas veya bıçakla kesilir. Göbek kesildikten sonra kesilen yer mikrop kapmasın diye yakılır (Santur, 2000, 332).

Birbirinden hiç ayrılmayıp, her işi beraber yapanlar için: "göbeği beraber kesilmiş"; başarmak için çok uğraşıp, birçok güçlüğü yenmek zorunda kalanlar için; "göbeği çatlamak"; evde oturmayıp hep gezenler için; "göbeği sokakta kesilmiş" deyimlerini; yeni doğan çocuğun göbeğini kesen ebenin koyduğu ada "göbek adı" tabirini kullanırız (Aksoy, 1984, 668).

Kazak Türklerinde doğan çocuğun göbeği temiz bir bıçakla kesilir ve bıçak yıkanarak toprağa gömülür. Bu esnada anne yere bakmamalıdır. Bakması halinde başka çocuğunun olmayacağına inanılır. Göbek yedi, on gün sonra kurur ve düşer. Bu parça, çocuk erkekse, aygır gibi cesur olması için atın yelesine; çocuk kız ise, sakin ve uysal olması için kısrağın yelesine takılmaktadır (Kalafat, 1999, 66).

Anadolu'da geleneksel kültürümüze baktığımızda çocuğun göbeği ebe tarafından dualarla kesilir. Çocuğa göbek adı verilir. Bazı bölgelerde göbeğin kanı, çocuk al olsun diye yanaklarına sürülür (Aydınoğlu, 1968, 5108); Çocuğun hoca, imam olması isteği ile göbek bağının cami avlusuna, okuması için okul avlusuna gömülmesi Anadolu'da yaygın olan pratiklerdir. Göbek bağını Kuran'ın arasına koymak Bolu, Eskişehir, Rize, Bartın, Zonguldak, Artvin'de tespit edilmiş bir uygulamadır (Örnek, 1971, 107).

Göbek bağının atılmaması, hayvanlara yedirilmemesi gereklidir. Konya'da çocuğu kötü gözden korumak için göbek bağını bir beze sarıp yatağına, yastığının altına koyarlar, buna "çocuğun uykuluğu" derler. İzmir'de çocuğun göbek bağı evde saklanırsa, çocuğun büyüyünce evine bağlı kalacağına, sokağa atılırsa gözü dışarıda olacağına inanılmaktadır. Göbek bağına yapılan işlemlerin çocuğun cinsiyetiyle ilgili

farklılık taşıdığı söylenebilir. Kız çocuklarının göbeği, çeyizi bol olsun diye sandıkta saklanır (Boratav, 1984, 185).

Damlacık, Emirhan, Gaziköy, Karagömlek, Zara ve Sivas'ta erkek çocuk babasının sanatını alsın diye göbeği babasının işyerine atılır. Göbek için yapılan tüm bu işlemlerde doğan çocuğun geleceğinin etkileneceğine inanılmakta bu amaçla benzetme ve taklit yoluyla çocuğun gelecekte okuması, inançlı biri olması beklenmektedir (Örnek, 2000, 136).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bebeğin göbeği kolay düşsün diye göbeği düşene kadar göbek tozu ve yakmayan tentürdiyot sürülür (K2, K27, K49, K70, K92, K104).
• Bebeğin gözlerinin daha güzel olması için, bebeğin gözlerine sürme çekilir (K2, K24).
• Çocuğa bal sürülür sonra çocuğun tuzlu su ile silinen vücudu temiz su ile yıkanır (K12, K29, K35, K41, K44, K53, K60, K78).
• Çocuk doğunca göbeği makas, jilet veya bıçak ile kesilir. Eskiden taş ile ezilerek kesilirmiş (K6, K17, K22, K34, K63, K76).
• Çocuk ilk önce tuzlanır sonra yıkanır (K5,K25, K46, K51, K74, K75, K87, K98).
• Eskiden düşen göbek, çocuk eğer kız ise kıyafet çuvalına, erkek olursa sabana bağlanırmış. Bunun amacı kızın nakış yapmaya, oğlanın çiftçiliğe yatkın olmasını sağlamaktır (K3, K14, K39, K42, K63, K64).
• Göbeği düşen bebeğin göbeği çocuğun eve bağlı olması isteniyorsa evin bahçesine, okuması isteniyorsa okul bahçesine, dini bütün olması isteniyorsa cami bahçesine gömülür (K1, K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K89).
• Göbek, Kur'ân-ı Kerîm içine konursa, bebeğin imam olacağına inanılır (K3, K7, K84).
• Kırklı bebeğin gözüne gözleri parlak ve güzel olsun diye limon damlatılır (K4, K13, K26, K35, K43, K44, K57, K69, K73, K75, K82, K86).
• Osmaniye'de doğum gerçekleştikten, göbek kordonu kesildikten sonra ilk iş çocuğun yıkanması ve tuzlanmasıdır. Çocukta pişiğin olmaması, ileride terinin kokmaması amacı ile yapılan tuzlama işlemi çocuk doğar doğmaz yapılır (K3, K16, K34, K49, K77).
• Şeker ile bal karıştırılır ve çocuğun her tarafına sürülür. Böylece ileride teri kokmaz. Bir, iki dakika kadar beklendikten sonra bebek yıkanır (K5, K63, K79, K84, K86, K93).
• Yeni doğan bebeğe ilk banyosundan hemen önce tuz ve bal karıştırılıp vücuduna, koltuk altlarına sürülür. Karışımdaki tuz pişik olmaması, kötü kokmaması içindir. Bal

ise bebeğin sevimli, tatlı, ballı ve vücudunun yumuşak olması içindir (K8, K12, K24, K37, K49, K50, K52, K63, K77, K82).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de doğumun gerçekleşmesinin ardından çocuğun göbeği kesilir. Kesilen göbeğin kuruyup düştükten sonra saklanması ve gömülmesi çocuğun cinsiyetine göre değişmektedir. Çocuk hangi mesleğe yönlendirilmek isteniyor ise onunla ilgili bir eşyaya konulmakta ya da toprağa gömülmektedir. Bebek doğduktan hemen sonra bal, tuz karışımı ile ovulur ve yıkanır. Doğumun ardından büyük bir titizlikle ve sıra ile uygulanan bu işlemler dünyaya gelen yeni canlının yeni ortamına uyması, kötü ruhlardan korunması için uygulanmaktadır.

1.1.1.2.3. Çocuğun Eşi/ Göbeği

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çocuğun "eş"ine, göbeği gibi kendinden bir parça olduğu inancıyla önem verilmekte, saygı gösterilmektedir. Çocuktan sonra gelen plasentaya kimi yerlerde eş, son, kimi yerlerde de etene denilmekte ve gebelik süresince dölyatağında ananın kendi kanıyla çocuğunu beslemesini sağlayan bu organa halk geleneğinde büyük önem verilmektedir. Eş, ya saklanır, gömülür, suya atılır, ya da yakılır (Boratav, 1984, 182).

Gaziantep ve çevresinde de eş, suyun arındırıcı, temizleyici, koruyucu vasfıyla suya atılmaktadır (Kalafat, 1998, 103).

Safranbolu'da eş, derince kazılmış bir çukura, yedi kat beze sarılıp, abdest alınarak gömülür. Kedi köpek yerse çocuğun köpek gibi hırlayacağına inanıldığı için eş, derince gömülmektedir. Eş ne kadar derin gömülürse çocuğun o kadar uslu olacağı inancı da Safranbolu'da yaşamaktadır (Akbulut, 2002, 8).

Isparta'da da eş'in açıkta bırakılması günah olduğu inancından dolayı, eş ayak basmayan bir yere gömülmektedir (Kılıç, 2001, 111); Eskişehir'de kıyılarak gömülür (Örnek, 1971, 111).

Eş'e ilişkin yaygın bir inanış da eşin çocuk gibi canlı olduğu, göbek bağı kesilince, döl yatağı ve çocukla bağlantısı kalmadığı için öldüğüdür. Ona ölmüş bir varlığa gösterilen saygının gösterilmesinin, dikkat edilmesinin, kedi köpek gibi hayvanların yememesi için herhangi bir yere atılmamasının nedeni canlı olduğu

inancıdır. Boratav, Çanakkale'de canlı olan eş'i üstüne çivi çakarak öldürmek gerektiği, öldürmeden gömmenin günah olduğunu da belirtmektedir (Boratav, 1984, 184).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cami avlusuna gömülür (K3, K6, K8, K12, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K88).
• Çocuğun eşini eskiden doğumu yaptıran ebe ya da doğum yapan kadının bir yakını gömerdi (K14, K28, K35, K43, K69, K74, K76, K83).
• Çocuğun eşinin düşmesi için kadın şişeye üfürttürülür (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).
• Çocuğun eşinin düşmesi için karın ovalanır (K11, K33, K46, K65, K73, K87).
• Düşen eş güneşin batan tarafına, çok derin bir yere gömülür (K8, K11, K13, K50, K52, K57, K64, K69).
• Düşen eş, hayvanlar yemesin diye gömülür. Eğer çocuk baygın doğarsa bir sacın üzerine köz, onun üstüne de çocuğun eş'i konur tuz ve çeşitli baharat eklenip çocuk ayılana kadar kavrulur (K6, K8, K52, K57, K64, K68).
• Eş, bir köpek tarafından yenir ise o çocukla baş edilemeyeceğine inanılır (K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).
• Eş düşmezse kadın ölür (K1, K2, K40, K41, K68, K76).
• Eş, temiz bir yere gömülmelidir (K14, K16, K11, K18, K28, K29, K55, K56).
• Günah olmasın diye gömülür (K6, K9, K29, K33, K40, K55, K60, K71, K76, K82).
• Osmaniye'de çocuğun eşi toprağa gömülür, bunun nedeni eşin açıkta bırakılmasının günah olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır (K2, K7, K9, K10, K35, K59).
• Osmaniye'de çocuğun eşini, loğusanın yakını gömer (K6, K8, K21, K35, K56, K78).
• Suya atılır (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de doğum gerçekleştikten sonra çocuğun eşinin toprağa gömülmesi geleneksel bir kültür olarak günümüzde de halen devam etmektedir. Doğumdan hemen sonra eş, çocuğun babası veya bir kadın tarafından bahçede uygun bir yere gömülmektedir. Kimi yerde bir beze sarılarak, kimi yerde sarılmadan gömülen eş, böylece hayvanların yemesinden korunduğu gibi kokarak çevreye zarar vermesi de önlenmektedir.

1.1.1.3. Doğum Sonrası

Geleneksel toplumlarda doğum sonrası yaşanacak devreye büyük önem verilir. Bu dönemde yeni doğum yapmış kadını ve çocuğunu çevreden gelebilecek her türlü zararlı etkilerden korumak için birtakım tedbirler alınır. Özellikle doğumdan sonraki kırk gün içerisinde anneye al basmaması, sütünün kaçmaması ya da bol olması; çocuğu kırk basmaması, uykunun bol olması için çeşitli dinsel ve büyüsel pratikler uygulanır (Örnek, 2000, 143).

Doğum sadece anne ve babayı değil, komşuları ve akrabaları da sevince boğmaktadır. Doğum yapan her kadın sürekli çevresindeki insanlardan saygı görmüş, korunmuş ve kollanmıştır (Başçetinçelik, 1998, 27).

1.1.1.3.1. Loğusa Bakımı/ Loğusa Ziyareti/ Loğusa Şerbeti

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Gagavuzlarda da loğusaya doğumdan üç gün önce, üç gün sonra su verilmez, uzun süre yıkanmasına müsaade edilmez (Kalafat, 1998, 103); Türkmenlerde de loğusa üç gün su içmekten alıkonulmaktadır (Yalman (Yalgın), 1993, 218).

Zile'de doğum yapan kadın yatağında üç gün hiç hareket etmeden yattıktan sonra süslü bir yatağa alınır. Loğusa görmeye bir hafta sonra gelinir. Çocuğa ancak çok yakınları bakar. (Öztelli, 1952, 506); Doğumdan sonra loğusanın yatakta kalması dinlenmesi istenir. Bu süre üç gün veya bir hafta olabileceği gibi kimi yerlerde yirmi gün de olabilir. Doğum zor olmuşsa ya da loğusanın çevresinde ona bakabilecek birileri varsa bu süre uzun olur. Doğum yapan kadına ailesi ve çevresi saygı gösterir. Dinlenmesi için yardımcı olurlar. Loğusaya yatakta kaldığı süre içerisinde özel bakım uygulanır. Yemesine, sağlığına, çevreden gelebilecek zararlardan korunmasına dikkat edilir. Sütünün bir an önce gelmesi için ve bol olması için özel şerbetler hazırlanır (Başçetinçelik, 1998, 59).

Loğusalık, kadının doğumundan 40. gününe kadar geçen zamanki durumuna verilen addır. "Anadolu'da yeni doğum yapmış kadına: "loğusa, lohusa, loğsa, doğazkesen, emzikli, nesre" gibi adlar verilir. Halk arasında yeni doğum yapmış kadına yaygın bir ifadeyle "lohusa" denmektedir" (Örnek, 2000, 143); Evde doğum yapan kadın, hastalanmazsa en çok iki üç gün yatakta yatar. Loğusa kadın kırk gün su içmez, kırk gün erik, kızılcık, elma ve armut kurusundan hoşaf yaparak içmektedirler (Kılıç,

2001, 112).

Tekirdağ'da loğusa kadına bir hastalık gelmemesi için herhangi bir yerine kırmızı kurdele takılır. Çocuk doğunca loğusa kadına çorba içirilir. Loğusa kadın kırk gün dışarıya çıkarılmaz. Loğusa kadın yalnız bırakılmaz. Loğusa kadını ziyarete gelenler süt, sütlü yiyecekler ve çorba götürürler. Ziyarete gelenlere kırmızı renkli loğusa şerbeti ikram edilir (Artun, 1998, 4).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Adetli, kırklı ve tıbıkalı kadınlar loğusanın yanına gitmemelidir (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).
• Al basmaması için loğusa kadın kırkı çıkana kadar yalnız bırakılmaz (K1, K2, K4, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K16, K24, K45).
• Doğumdan sonra kadının göğsündeki siyah lekeleri önlemek için loğusanın kendi saçı göğsüne sürülür (K8, K12, K24, K37, K49, K50, K52, K63, K77, K82).
• Doğumdan sonra karın sarkmasın, çabuk sıkılaşsın diye loğusaya doğumdan sonraki bir ay boyunca kuşak bağlanır (K4, K5, K6, K7, K16, K20, K21, K34, K35, K55, K67).
• Hamilelikte oluşan karın çatlaklarını azaltmak doğuma kadar her gün düzenli olarak göbeğe badem yağı veya zeytinyağı sürülüp ovalanır (K2, K8, K12, K13, K17, K18, K21, K32).
• Isırgan çayı, loğusaya süt yapar (K6, K8, K12, K18, K29, K75, K76, K81, K88).
• Kırklı kadınlar birbirine gitmez, gider ise iğne ya da çocuk değişirler (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).
• Loğusa doğumdan sonra yıkanır ve yatağına yatırılır (K8, K11, K50, K52, K64, K69).
• Loğusa kadın bir kaynar, bir un bulamacını sırayla içer (K1, K4, K7, K16, K31, K35).
• Loğusa kadın, iki üç gün yatmalıdır (K2, K27, K49, K70, K92, K102).
• Loğusa korkmasın diye yalnız bırakılmamalıdır, üzülmemesi için dikkat edilir ve korkmaması için dua okutulur (K3, K7, K9, K16, K17, K19, K20, K21, K25, K26, K33, K46, K65, K73).
• Loğusa kadına al basmasın diye başına kırmızı bağlanır. Ayrıca hem al basmasın hem üşümesin diye kırmızı gecelik giydirilir (K7, K10, K11, K12, K15, K16, K21, K25, K34, K35, K55, K67, K75).
• Loğusa kadına kaynar yapılır. Tereyağı, şeker, tarçın, karanfil, çok az karabiber ve su konur kaynatılır, üzerine bolca dövülmüş ceviz eklenir, içilir. Onun üstüne un bulamacı

yapılır ve içirilir (K3, K14, K39, K42, K63, K64).

• Loğusa kadın kırk gün bir yere gitmez. Bir yere gitmeye mecbur kalırsa alnına, kaşlarının arasına kömür, yanlarına un sürülür. Kömür karası nazar değmemesi, un da uzun ömürlü olsun ve ak saçlı ihtiyar olsun diyedir (K6, K17, K22, K34, K63, K76).

• Loğusanın içeceği suyun ağzı açık bırakılmaz (K9, K16, K19, K20, K24, K27, K29).

• Loğusanın kırkı çıkıncaya kadar başına kırmızı tülbent bağlanır (K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).

• Loğusanın sütü bol olsun canlansın diye kırkına kadar kaynar yapılıp içirilir. Bu sıcak şerbet ziyarete,hayırlı olsuna gelen misafirlere de ikram edilir (K5, K6, K10, K12, K16, K19, K21, K26, K29, K32, K36, K56).

• Loğusaya çabuk iyileşsin, sütü bol olsun diye "yağlı ballı" yedirilir. Yağlı ballı, inek sütünden yapılan yağ ile toz şeker kavrularak yapılır (K17, K20, K34, K64, K88, K90).

• Loğusaya doğumdan sonra enerjisini toplasın, canlansın diye ilk olarak taze yağ eritilir, biraz unla kavrulup sulandırılmış şeker eklenerek hazırlanan tatlı yedirilir (K3, K7, K9, K20, K73).

• Loğusaya hasta olmasın diye üç gün ekmek verilmez, soğuk içecek içirilmez. Üç günden sonra yufka ekmek ateşte gevretilir ve bulamacın içine ovalanarak kırk gün içirilir. Başka bir şey yerse göveceğine, içinin yeşilleneceğine ve hasta olacağına inanılır (K1, K16, K18, K21, K24, K35, K37).

• Loğusaya nişasta, un, tozşeker ve su karışımı ile dolaz yapılır, üzerine tereyağı yakılır ve yedirilir. Ekmek verilmez (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Loğusaya soğuk su içirilmez, loğusa hep sıcak tutulur. Ayrıca iltihaplanma olmaması için rahim kuru tutulur (K6, K8, K11, K13, K14, K15, K16, K20, K28).

• Loğusaya sütü bol olsun diye kaynar içirilir. Kaynar, yedi bahar, tarçın ve zencefil gibi baharatların kaynatılarak bol şeker eklenerek hazırlanan sıcak bir şerbettir. İçilirken üzerine ezilmiş cevizde eklenir (K2, K5, K11, K15, K17, K18, K28, K29, K33, K80).

• Loğusaya sütü bol olsun diye kuru soğan ve bulgur pilavı yedirilir, şekerli gıdalar verilir (K4, K8, K9, K10, K14, K15, K16, K17, K20, K21, K60, K81, K103).

• Loğusaya ziyarete gelenlere lokum, bisküvi ikram edilir (K6, K8, K57, K64, K68).

• Loğusayı ziyarete gelenler çocuğa nazar atmasın gözü kamaşsın diye beşiğe ayna takılır ve cinden korunsun diye soğan bağlanır (K3, K8, K12, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K92, K101, K104).

• Loğusa ziyaretine en kısa zamanda gitmek gereklidir, ziyarete gelenlere ve loğusaya kaynar ikram edilir (K14, K16, K11, K18, K28, K29, K55, K56).

• Loğusa ziyaretine giden kişiler bulamaç (un, su, tereyağı, tuz karışımı yemek), dolaz (şeker, nişasta, tereyağı, su karışımı yemek) götürür (K1, K2, K40, K41, K68, K76).
• Osmaniye'de yaygın olarak; "loğsa, loğusa ve lohusa" denilir (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K80, K92).
• Sütü bol olsun diye loğusaya bol su içirilir (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K34, K60, K72).
• Sütü bol olsun diye loğusaya kuru soğan yedirilir (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).
• Yara olmasın diye loğusanın göğsüne ilk emzirmeden önce soğan sütü sürülür (K5, K6, K7, K18, K22, K24, K25, K45, K46, K65, K73, K83).
• Yeni doğum yapmış kadın bebeğini ilk emzirmesinde göğüs ucu yara olur. Bunu engellemek için göğüs uçlarına karbonatlı su sürülür (K1, K13, K23, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).
• Yeni doğum yapmış loğusanın göğsünde emzirmeden kaynaklanan çatlaklar ve yaralar oluşur. Bunun için kuru soğanı ikiye ayrılır. Soğanın sütü her emzirmede göğüslere sürülürse çatlak oluşumunu engeller. Çatlak ve yara varsa tedavi eder (K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23, K50, K60, K67).
• Zerdali çekirdeği kırılır, yağı çıkartılır, cilt çatlaklarına sürülür (K1, K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de loğusaya da doğan çocuğa da doğumdan sonra özel ilgi gösterilir. Loğusanın ve çocuğun vücudunun sıcak tutulmasına gayret edilir. Loğusa her şey yiyemez. Kendini toparlaması için ve sütünün bir an önce gelmesi için özel olarak hazırlanmış bulamaç, dolaz gibi özel hazırlanmış yiyecekler yedirilmektedir. Tüm bu uygulamalarda, doğumdan sonra zayıf düşen anneyi hastalıklardan ve diğer kötü durumlardan koruma ve eski gücünün geri kazandırma düşüncesi görülmektedir.

1.1.1.3.2. Loğusa Sütü/ İlk Meme/ İlk Giydirme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türkmenlerde loğusanın iki günlük yemeği olarak pekmez veya bal ile karıştırılmış tereyağı yedirilmektedir (Yalman 1993, 218); Anne sütünün besleyiciliği

her an hazır oluşu ve temizliği bilindiği için anne sütüne önem verilir ve loğusanın sütünün bol olması, doğumun ardından çabucak gelmesi istenir. Annenin yedikleri ile çocuğuna geçecek ve onu besleyecektir. Anadolu'da loğusanın sütünün bol olması ve kaçmaması için yemesine içmesine çok dikkat edilir. Halk kültüründe loğusanın sütü ile ilgili pek çok inanma vardır. Loğusanın sütünün erken gelmesi bol olması istenir. Bunun için loğusaya çeşitli süt yapıcı yiyecekler yedirilir. Sütün bol olmasına önem verildiği için. onun çekilmemesi veya halk diliyle kaçmaması için önlemler alınır. Yeni doğan çocuğa verilen ilk meme çok önemlidir. Meme verilmeden bazı uygulamaların yapılmasına, veriliş zamanına dikkat edilir (Başçetinçelik, 1998, 62).

Annenin sütünün gelmesi için yağ, şeker veya bal ile pekmez karışımı bir bulamaç olan yakı yapılmaktadır (Artun, 2000, 70).

Geleneksel kültürümüzde loğusa sütü ve ilk emzirme hakkında çeşitli pratik ve uygulamalara rastlanmaktadır. Adana halk kültüründe loğusanın ilk sütüne ağız denmektedir. Loğusa sütü, ağız ile ilgili türlü pratiklere rastlamaktayız. Normal doğumlarda 3 ve 7 günlerde görülen, bir hafta kadar süren ve kendi kendine geçen fizyolojik sarılık yanında, anne baba kan gruplarının uyuşmazlığı durumlarında ilk yirmi dört saatte ortaya çıkan ve hemen tedbir alınmadığı takdirde ölüme, sakatlıklara yol açan bir sarılık da mevcuttur (Bayat, 1987, 49).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Anne sütü ile beslenen bebekler ağrıya, sancıya dayanıklı olur. Anne sütü ile beslenmeyen bebekler daha zayıf ve dayanıksız olur (K1, K11, K12, K14, K15, K24, K28, K43, K57).

• Bebek altı aylık olana kadar anne sütü dışında bir şey verilmez (K7, K8, K22, K45, K51, K62, K76, K89, K104).

• Bebek banyo yaptırıldıktan sonra genzi tıkalı olmasın diye burnuna hava üflenir (K7, K14, K15, K18, K27, K37, K47, K52, K69).

• Bebek gazını rahat çıkarsın diye doyurduktan sonra sırtı pışpışlanır (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Bebek sancılandığında karnına rakılı bez sarılır ya da ağzına biraz damlatılır sancısı kesilsin diye (K1, K7, K13, K27, K35, K52).

• Bebek sarılık olmuşsa karanlıkta bırakılmaz, lamba devamlı açık bırakılır ve sürekli emzirilir. Bunlar hafif sarılıkta yapılır (K8, K12, K24, K63, K64, K67, K68).

• Bebeğin gözü kulağı ağrımasın diye anne sütüne hafif tuz karıştırılıp bebeğin gözüne kulağına damlatılır (K21, K27, K37, K49).

• Bebeğin gözü parlak olsun diye gözlerine limon veya üzüm koruğu damlatılır (K7, K14, K15, K23, K27, K33, K52, K68, K69, K76).

• Bebeğin ilk emzirilmesi önemlidir. Çünkü ilk emzirme bebeğin sarılığını geçirir. Yeni doğan her bebek sarılık olur (K23, K24, K26, K22).

• Bebeğin koltuk altına, apış arasına, bacaklarına tüylenmesin diye karınca yumurtası sürülür (K9, K26, K27, K33).

• Bebeğin koltuk altlarına, bacak aralarına kız ise kocasına, erkek ise hanımına tatlı olsun diye şeker sürülür (K8, K10, K14, K15, K17, K18, K22, K26, K40, K52, K69).

• Bebeğin gaz sancısını gidermek için kimyon kaynatılıp ılık ılık içirilir. Ayrıca ılık zeytinyağına pamuk batırılıp bebeğin karnına sarılırsa gaz sancısına iyi gelir (K10, K48, K49, K52, K57, K69).

• Bebeğin rahatsızlığı var mı diye anlamak için bebek yüzüstü yatırılıp sol ayağıyla sağ elle birleştirilip ölçülür, sağ ayağıyla sol eli birleştirilip ölçülür (K24, K40, K52, K73).

• Bebeğin sancısı az olsun diye anason kaynatılıp ılık ılık içirilir (K7, K22, K40, K59).

• Bebeğin sancısı geçsin diye kimyon tohumları haşlanıp suyu ılıtılıp bebeğe içirilir (K1, K7, K8, K17, K22, K26, K27, K37, K44, K60, K64, K67).

• Bebeğin sarılık olmaması için kırkı çıkana kadar sarı yazma örtülür (K7, K8, K11, K14, K22, K26, K33, K37, K52, K68).

• Bebeğin yüzündeki tüyler dökülsün diye anne sütü sürülür (K21, K26, K35, K48, K57, K60, K76, K83, K103).

• Büyüklerde ocaklı dua okur, sarılık olan kişinin alnını jiletle çizer (K8, K9, K25, K36, K54, K57, K64, K69, K70).

• Çocuğun ateşi yükseldiğinde zeytinyağıyla yağlanır ise ateşi düşer (K13, K17, K18, K24, K37, K52, K69).

• Çocuğun gazını almak, sancısını gidermek için bir kaşığa biraz kimyon koyulur, kimyonun üstüne anne sütü sağılır, tortusu dipte kalacak şekilde çocuğa içirilir (K1, K7, K8, K13, K14, K15, K27, K40, K57).

• Çocuğun ilk kıyafeti yeni bir kıyafet olmalıdır (K13, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

• Çocuk ağız sütünü ilk olarak emmeli, önce göğsün başı ıslanmalıdır, ıslanmazsa yara olur (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Çocuk doğduğunda kazadan beladan korunması için anne, baba tarafından akik denilen kurban kesilir (K7, K8, 25, K30, K36, K40, K58).

• Çocuk doğduktan sonra hemen emzirilir, ilk süte “ağız” denir. Çocuk bu ağız sütünü içerse sarılık olmaz, bağışıklık sistemi güçlü olur (K7, K14, K29, K42, K54).
• Doğum yapan kadının canı ne istiyorsa yedirilir, yemezse sütü kesilebilir (K6, K33, K60, K71, K76, K82).
• Doğum yapan kadının göğsünün başı yıkanır (K1, K4, K6, K15, K19, K34).
• Eğer mevsim yaz ise bebek denize götürülür. Çünkü deniz suyu isiliği pişirir (K2, K18, K35, K41, K68).
• Eğir otunun kökü kaynatılıp suyu azar azar bebeğe verilirse hem sancısını dindirir hem de uyku verir (K6, K15, K18, K39, K52, K69).
• Gözü sürmeli olsun diye sürme çekilir (K7, K27, K35, K40, K52, K59, K76, K95).
• İlk anne sütü (ağız) mutlaka çocuğa emzirilir ilk ağız çocuğu bütün hastalıklardan korur, direncini artırır (K7, K14, K15, K17, K18, K24, K26, K48, K52, K69).
• İlk doğduğunda bebeğe sarılık olmasın diye şekerli su içirilir (K8, K13, K28, K35, K40, K46, K57, K63, K84).
• Kekik kaynatılıp suyu içilirse sancıyı keser (K10, K21, K24, K28, K37, K44, K91).
• Korkan çocuğun damağı başparmak ile kaldırılır (K17, K18, K27, K30, K42, K60).
• Kurbağacık olan bebeğin dilinin altına kanayana kadar kesmeşeker sürülür. Bundan sonra bebek rahat emer (K7, K4, K9, K12, K14).
• Loğusa, bebeğine vereceği ilk sütü abdest aldıktan sonra vermelidir (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43, K67).
• Loğusanın sütü çoğalsın diye bulamaç, dolaz yedirilir (K2, K40, K41, K68, K76).
• Loğusanın sütü çok oluyorsa bu söylenmemelidir, nazar değeceğine inanılır (K6, K8, K52, K57, K64, K78).
• Loğusanın sütünün bol olması için kaynar içirilir (K7, K9, K44, K54, K62, K73, K80).
• Osmaniye’de yeni doğan bebeğe annesi ve yakın akrabaları tarafından yün kıyafetler işlenir, bebeğe ilk giydirilen kıyafet bebek özellikle de kız ise becerikli olsun diye bunlardan biri olur (K1, K16, K18, K21, K24, K35, K37).
• Osmaniye’de yeni doğan bebeğin ilk kıyafetleri mutlaka yıkanmış ve ütülenmiş olmalıdır (K9, K14, K22, K36, K48, K53, K75).
• Osmaniye’de yeni doğan bebekleri al basmaması için bebeğin beşiğinin yanına makas, bıçak, Kur’ân-ı Kerîm, Yâsin-i Şerif yazılı olan bir kağıt veya Allah’ın doksan dokuz isminin yazıldığı cevşen koyulur (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).
• Sütün bol olması için sıvı içecekler içilmelidir (K1, K22, K38, K41, K64, K75, K86).
• Yeni doğan bebeğe dili peltek olmasın diye bir yaşında olana kadar bal yedirilmez

(K7, K10, K50, K51).

• Yeni doğan bebeği al basmasın diye başucuna kırkı çıkana kadar kırmızı yazma örtülür (K1, K10, K12, K18, K27, K35, K41, K43, K48, K57, K59, K61, K64).

• Yeni doğan bebeğin dilinde pamukçuk ya da pamucak denilen beyaz yaralar olur bunu önlemek için bebeğin ağzına karbonatlı su veya bal sürülür (K3, K8, K22, K26, K42, K43, K50, K59, K60, K69).

• Yeni doğan bebeğin kafası kabuk kabuk olur. Bebeğin kafatasında oluşan kabukların iyileştirmek için kafası saf zeytinyağı ile ovulur (K7, K23, K26, K40, K46, K47, K49).

• Yeni doğan bebeğin kulağına ve gözüne anne sütü damlatılır. Bu uygulama ağrıyı ve çapaklanmayı önlemek için yapılır (K7, K10, K14, K15, K18, K23, K28, K40, K52, K66, K73, K104).

• Yeni doğan bebek isilik olmasın diye sık sık yıkanır (K5, K21, K27, K35, K42, K51, K67, K84).

• Yeni doğan bebek sabırlı olsun diye üç ezan sesi duyulduktan sonra emzirilir (K8, K12, K17, K22, K27, K37, K45, K57, K60, K63, K67).

• Yeni doğmuş çocuğun yüzünde sivilce gibi kırmızı kabarıklık olur. Bu lekelere sütlük denir. Bu lekeler anne sütü ile iyileşir (K8, K27, K46, K47, K68).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de yeni doğan çocuğun yaşamının ilk günlerini sağlıklı geçirmesi için gerekli olan anne sütünün bir an önce gelmesi için ve bol olması için loğusaya şekerli, yağlı, ballı yiyecekler yedirilir. Loğusanın sütüne nazar değmesinden, bu nazarla sütün çekilmesinden korkulur bu yüzden çok olduğu söylenmez. Çocuğun giydirilmesi ile ilgili olarak ilk kıyafetin mutlaka yeni olmasına özen gösterilmektedir. Bunda çocuğun varlıklı olması ve kimseye muhtaç olmaması dileğinin olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.1.3.3. Al Basması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Halk kültüründe bir takım olağanüstü halleriyle insanların yaşamında etkileri olduğuna inanılan esrarengiz yaratıkların varlığına inanılır. Olağan dışı kimi şartlar içinde onları gördüklerini öne sürenler vardır. Cin, peri, mekir gibi adlarla anılan bu varlıkların tekin olmayan yerler, ören yerleri, mezarlık gibi yerlerde olduğuna inanılır

(Boratav, 1984, 74); Al karısı: Loğusanın ateşinin yükselmesiyle gördüğü kabustur. Kabusta çocuğun öldüğünü görür. Al karısı çeşitli şekillerde görülebilirmiş. Bu yüzden loğusa kadın evde yalnız bırakılmaz, odadaki aynası örtülür. Yalnız olan loğusayı al basarmış. İnsan- hayvan karışımında, samanlık, su kıyısı, kaya, çeşme ve su kaynaklarını al karısının saklandığı ve eşleştiği yerler olarak kabul eder, buralara besmeleyle ve "destur" çekilerek girilir (Örnek, 2000, 148).

Eski Türklerden günümüze kadar Al karası, Albastı, Albis, Almis adlarıyla loğusaya musallat olduğuna inanılan bu kötü ruh hakkında bütün Türk topluluklarında inanmalar mevcuttur. Bunlara göre, yalnız kalan loğusanın yanına peri kızları gelerek, ciğerini alır giderlermiş ve bu suretle loğusayı al başarmış, bu ruh loğusanın ciğerini alıp suya bırakırsa loğusa ölürmüş. İnanışlarda al basması tüfek sesinden, ocaklı adamlardan, demirden ve kırmızı renkten korkar. Bunun için loğusa yatakta iken başına kırmızı kurdeleli altın takar, loğusaya kırmızı şeker götürülür (İnan, 1995, 171); Loğusalık dönemi kadın için tehlikelerle doludur. Doğumdan sonra zararlı güçlerin kötü kişilerin tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hatta "loğusanın mezarı kırk gün açıktır" deyimi yaygın bir şekilde ifade edilmektedir. Bunlardan bir tanesi al basma, al veya al karası adı verilen cinin meydana getirdiğine inanılan loğusa hastalığıdır (Santur, 2000, 334).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Al basması; anne ve bebeğin genellikle geceleri sıkıntılı olmasıdır, aslında bu durum doğum olayında annenin ve bebeğin aşırı yorgunluğundan, halsizliğinden kaynaklanır (K2, K9, K54).

• Al basmış olan kadın ve bebek için hocaya dua okutulur (K13, K25, K46, K48, K51, K63, K74, K75, K87, K98).

• Bebeğe al basmasın diye yastığının altına ayna, makas, Kur'ân-ı Kerîm ve bunların yanı sıra tarak koyulur (K6, K17, K22, K34, K63, K76).

• Kırkı çıkmamış bebeğin yanına âdetli bir kadın gelip de bakarsa bebeği al basar, vücudu göz göz yara olur. Al basmasına ilaç fayda etmez (K17, K29, K34, K60, K72).

• Kırklı bebek ve loğusa al basmasın diye yalnız bırakılmamalıdır. Yalnız kalacaklar ise loğusanın eşinin gömleği başucuna asılmalıdır (K3, K14, K39, K42, K63, K64).

• Loğusa kadın cenazeye, hasta ziyaretine gitmemelidir (K5, K6, K74, K75, K87, K98).

• Loğusa kadını cin çarpmaması için kapı eşiğine oturtmamak gereklidir (K7, K8, K54).

• Loğusanın ve bebeğin başına kırmızı renkte bir örtü örtülmelidir (K8, K29, K55, K56).

• Loğusanın ve bebeğin yatağının baş ucuna bir erkek ceketi konmalıdır (K7, K9, K65).
• Loğusaya al basmasın diye loğusanın yatağının altına kuru soğana iğne batırılıp koyulur. Ayrıca başucuna ya da yastığının altına küçük ayna ve bıçak koyulur (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K88, K97, K100).
• Loğusaya al basmasın diye yattığı odanın kapısına süpürge koyulur (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

c) Değerlendirme;

Geleneksel halk kültürümüzde, doğumdan sonra al karasının basmasından korunma çareleri Anadolu'nun pek çok yerinde birbirine benzerlik gösterir. Osmaniye'de al basması; anne ve çocuğa gece cin ve benzeri ruhların musallat olması, üzerine çökmesi şeklindeki kâbus; korkulu rüya görme; sıkıntı hali olarak bilinmektedir. Osmaniye'de al basmasından korunmak, al basmasına uğrayan kadını ve bebeği tedavi etmek için uygulanan pratiklerin, bebeği ve kadını hocaya götürmek, üstüne Kur'ân-ı Kerîm okutmak, muska yazdırmak, okunmuş suyu kadına ve bebeğe içirmek olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.1.3.4. Kırk Basması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Loğusa ve çocuğun doğumdan sonraki kırk gün içerisinde hastalanmalarına halk kültüründe "kırk basması" adı verilir. Bu kırk gün içerisinde anne ve çocuğu hastalıklardan,nazardan, kötü etkilerden korumak için çeşitli önlemler alınır. Bunun için kırk gün içerisinde anne de çocuk da ziyarete gelenlerden korunur. Bu süre içerisinde anne ve çocuğun dışarıya çıkmalarına izin verilmez. Kendileri gibi kırklı kadınlarla ve kırklı çocuklarla karşılaşmaları önlenir (Başçetinçelik, 1998, 73).

Tekirdağ'da kırk basmaması için çocuğun kırk gün dışarı çıkarılmaması, loğusa kadınların yeni gelenleri ziyaret etmemesi, loğusaların karşılaşmamaları, karşılaştıkları takdirde iğne değiştirmeleri gerekir. Bunun yanında loğusanın yastığının altına soğan, bıçak, makas; bebeğin yanına ayna ve süpürge konur. (Artun, 1998, 10); Kırk gün evden dışarıya ateş, maya, tuz, sirke, ekmek verilmez (Gürcan, 1967, 4507).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Âdetli kadınlar yeni doğum yapmış kadını ziyaret etmemelidir (K21, K40, K68, K76).
• Bebeği kırk basar, anneyi al basar (K28, K29, K33).
• Bebeğin ilk kez yıkanmasının ardından bebeği kırk basmaması için başucuna makas, bıçak, soğan, sarımsak, ayna konur (K7, K12, K14, K19, K20, K22, K23, K29, K34, K60, K72).
• Bebeğin yüzünü kırkı çıkana kadar herkese göstermemek gerekir, nazar değeceği düşünülür (K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).
• Çocuğa nazar boncuğu takılmalıdır (K6, K25, K33, K40, K55, K60, K71, K76, K82).
• Çocuğa altın takılmalıdır. Bebeğe sarı renkte giysiler giydirilir, yüzüne veya baş ucuna sarı renkli bir örtü konur (K8, K12, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K92).
• Doğum yapan, kırkı çıkmamış kadınlar bir araya getirilmemelidir, aynı ortamda bulunurlarsa kırklarının birbirine karışacağı düşünülür (K4, K5, K6, K7, K10, K12, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).
• Hocaya bebek için dua okutulur. Bebek beyaz ışıkta tutulmalıdır (K13, K25, K46, K48, K51, K63, K74, K75, K87, K98).
• Kırk basmaması için annenin ve bebeğin yastığının altına muska konur (K5, K10, K12, K16, K19, K20, K21, K26, K29, K32, K36, K56).
• Kırk basması ile al basması aynı olaylardır (K10, K11, K15, K16, K21, K25, K34).
• Loğusa kadınlar birbirlerine gitmemelidir (K11, K18, K35, K43).
• Yeni doğmuş bebeği ve doğum yapmış anneyi kırk basmaması için bebeğin kirli bezi eşiğe konur (K2, K8, K11, K12, K15, K24, K36, K44, K56, K69).
• Yeni doğmuş bebeğin yastığının altına kırkı çıkana kadar Kur'ân-ı Kerîm, ayna, makas koyulur. Bunlar bebeği kırk basmasından korur (K2, K5, K11, K15, K17, K18, K28, K29, K33, K80).
• Yeni doğum yapmış kadın ve bebeği dışarı çıkmamalıdır (K8, K12, K25, K26).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de kırk basması denilince, çocuğun doğumundan sonraki kırk günde sebepsiz hastalanması veya ölmesi anlaşılmaktadır. Bu etkiden korunmak için nazar boncuğu takılmakta, kırkı çıkana kadar dışarı çıkarılmamakta ve güvenilmeyen insanlarla görüştürülmemektedir. Kırk bastığı düşünülen çocuğa ve bebeğe muska yazdırılır, hocaya okutulur.

1.1.1.3.5. Kırklama ve Kırk Gün İçinde Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Doğumdan sonraki kırk gün anne ve çocuk için çok önemlidir. Anne ve çocuk için hassas olduğuna inanılan bu kırk günün sonunda ise, törenle ana ve çocuk kırklanır. Halk kültüründeki inanmalara göre, kırk günün sonunda, artık anne ve çocuğun tehlikelere karşı etkilenme güçleri azalmıştır. Toplumun her kesiminde, benzer veya değişik şekillerde anne ve çocuk kırklanır (Başçetinçelik, 1998, 80).

Türkmenlerde ana ve çocuk yıkandıktan sonra, çocuk eşek veya tazı çuluyla sarılır. Tazı çuluyla sarılan çocuklar yaman, eşek çuluyla sarılan çocuklar uysal olur. Çoğunlukla erkek çocuklara tazı, kız çocuklarına eşek çulu kullanma âdettir (Yalgın, 1993, 28); Kırklama âdeta suyun kutsiyetinden istifade ile manevi pisliklerden arınmadır. Doğum yapan kadın kirli ve cünüp olduğundan kötülüklere davet edeceğine inanılmakta, bu yüzden kırklanıp, temizlenmektedir (Altun, 2003, 104).

Doğum olayından kırk gün sonra çocuğu ve anneyi arıtmak, topluma katılmalarını sağlamak ve hastalıklardan, uğursuzluklardan korunmak için uygulanan pratiğe "kırklama" denmektedir Anadolu'nun hemen her yerinde uygulanan bu âdete Erzurum'da "kırk dökme", Denizli ve Malatya'da "Kırk çıkarma" adı verilmektedir (Erk, 1976, 101).

Tekirdağ'da kırkıncı gün bebek elden ele dolaştırılır, dereden toplanan kırk küçük taş yıkama suyuna atılır. Bebek yıkanınca taşlar suyla beraber dışarı atılmaktadır (Artun, 1998, 10); Anadolu'nun hemen her yöresinde görülen kırkıncı gün uygulamalarında, anne ve çocuğun yıkanacağı suya kırk taş atılır, anne kırk tas suyla abdest alır, çocuk kırkı karışmadık birisi tarafından yıkanır (Başçetinçelik, 1998, 81).

Söğüt, Bilecik ve Çanakkale'de çaydan pınardan, caminin su oluğunun altından toplanan taşlar ya bir çocuğa ya da temiz ahlaklı birine kırklanacak çocuk da onlar gibi saf ve temiz ahlaklı olsun diye toplatılır (Erk, 1976, 104).

Çocuğun kırk gün dolduktan sonra yıkanmasına kırklama adı verilir. Bu uygulama bölgelere göre değişiklikler gösterir. Kırklama, loğusa ile çocuğu, gebeliğin kirlerinden arıtma özelliği olan pratiktir (Acıpayamlı, 1974, 77); Anadolu'nun çeşitli yerlerinde birbirinden farklı da olsa mutlaka kırklama pratiği vardır. Kırklama pratiğinde önce bebek sonra anne bir takım kurallara uyarak yıkanır. Kırklamadan sonra artık ananın da, çocuğun da aşırı etkilenme yetenekleri almamış demektir (Boratav,

1997, 154).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Anneye veya bebeğe herhangi bir zarar gelmesi halinde evdeki tüm tahıl ve baharatlardan birer tutam koyularak su ile bir karışım yapılır, bu karışım annenin ve bebeğin banyo suyuna süzekten geçirilerek eklenir, böylece annenin ve bebeğin kötü gözlerden, hastalıklardan kurtulacağı düşünülür (K17, K34, K41, K50).
• Bebeğe doğduktan yirmi gün sonra "yarı kırklama" yapılır. Yarı kırklama yapmak için bebeğin yıkama suyuna yirmi taş koyulur. Suya koyulan taşlara İhlas ve Fatiha sureleri okunur (K4, K7, K16, K23, K31, K35).
• Bebeğin gözü mikrop kapmasın diye gözlerine üzümün henüz yetmemişi olan koruk tanesi sıkılır (K17, K18, K27, K50, K52, K60, K76).
• Bebeğin kırklamasının yapıldığı kırklama suyuna yaprağı dökülmeyen yedi ağacın yeşil yaprağı eklenir. Böylece bebek büyüyecek, yuva kuracak ve yaşamı bereketli olacak diye inanılır (K41, K68).
• İlk banyodan sonra bebek ve anne muhakkak yeni giysiler giymelidir (K3, K31, K35).
• Kırk tane taş, yedi çeşit yeşil çiçek yaprağı, altın yüzük ve tuz yıkama suyuna koyulur. Bu su ile bebek ve anne yıkanır sonra da su eşiğe serpilir (K7, K59, K62, K73, K80).
• Yeni doğan bebeğin kafası kabuk kabuk yara olur. Buna "temra" denir. Bunun iyileşmesi için banyodan önce bademyağı ya da zeytinyağı sürülür (K7, K8, K46, K69).
• Yeni doğmuş bebeğin başucuna kırmızı ve sarı şifon bağlanır. Kırmızı al basmasından korur. Sarı şifon bebeğin sarılık olmasını önler (K14, K17, K19, K20, K26, K32, K34).
• Yeni doğum yapmış anne ve bebeği kırk günü tamamlayınca kırklanır. Kırklama için kırk tane taş toplanır. Gül yaprağı, gülün kendisi ve çeşitli çiçekler yıkanma suyuna koyulur. Bebek ve anne bu suyla yıkanır. Kırk taş okunarak atılır, kalan suda okunarak evin etrafına dökülür (K3, K14, K39, K42, K63, K64).

c) Değerlendirme;

Anadolu'nun pek çok yerinde yedinci, yirminci ve kırkıncı gününde uygulanmakta olan, yıkama suyuna taş, bitki ve altın koyma davranışı Osmaniye'de yapılmakta olan uygulamalarda da görülmektedir. Kırkıncı gün bebeğin doğumundan sonraki en önemli günlerden biridir. Bu günde çocuk, annesi ve kullandıkları eşyalar yıkanır. Böylece çocuk yeni bir döneme başlamış olur. Uygulamalardaki sayılar dikkat

çekicidir. Eski Türk kültüründe bulunan bu sayıların önemi günümüzde de devam etmektedir.

1.1.1.3.6. Ad Koyma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Doğumdan sonra çocukla ilgili önemli uygulamalardan birisi de ad koymadır. Yeni doğan çocuğa gelişigüzel bir ad konmaz. Çocuğa konacak adın; kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek, simgesel bir öz taşımasına özen gösterilir (Örnek, 2000, 149); Ad, insanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirleyen simgedir (Örnek, 1971, 11).

Eski Türklerde yeni doğan çocuklar genellikle bir ay, hatta altı ay adsız kalırlar. Çünkü ad, çocuğun herhangi bir konudaki başarısına göre verilir, ad takma törenle olur. Ad konacak çocuğun babası bir davar keser, konu komşuyu çağırır; yenilip içilir. Sonra çocuğa isim verilir. Bu âdet daha çok erkek çocuklarına uygulanır (Yalgın, 1993, 219).

Geleneksel kültürümüzde adı verilecek çocuğun kulağına üç kez ezan okumak, üç kez adını söylemek bu amaçla hoca çağırmak, dinsel içerikli yaygın bir törendir. Eski Türklerde çocuğa ad veren ak saçlı, ak sakallı bir ihtiyardır. Dede Korkut Hikayelerinde kahramanların adını Dede Korkut vermektedir. Türk Destanlarında hanın veya beyin oğlunun adını "boz atlı bir er" peyda olur ve o verir (İnan, 1991, 206); Dede Korkut boylarında, çocuğun ad kazanması için ya bir olağanüstü iş başarması yahut düşmana karşı baş kesip kan dökmesi, yani bir kahramanlık göstergesi gerekir (İvgin, 1966, 145).

Geleneksel kültürümüzde adın, insanın kişiliği ve geleceği üzerinde etkisi olduğuna inanılmaktadır. Çocuğun doğduğu gün, zaman, ay ve mevsim; doğum yapılan yer; doğduğu sıradaki olaylar, kimi kişilere karşı duyulan hayranlık, şükran ve minnet duyguları; gelenekler; ailenin varsıllığı, yoksulluğu; daha önce kardeşlerinin yaşayıp yaşamadıkları; moda, kültür değişmeleri gibi etmenler adın seçilmesinde birinci derecede rol oynarlar. Ad koymayla ilgili olarak düzenlenen törende yemek, ziyafet verme, mevlit okutma; törende yakınların ve büyüklerin bulunması; ezan okunması; adın üç defa kulağa söylenmesi, çocuğu kıbleye çevirme; adı sağ kulağa söyleme gibi kalıplaşmış işlemler adın kutsallığını vurgulamakta; ada dinsel nitelik kazandırmaktadır (Örnek, 2000, 149); Toplumsal değişimler insan adlarını da değiştirmektedir. İnsan

adlarında görülen değişme ve yenilenme, bir yandan toplum ilişkilerine, toplum kurumlarındaki değişmelere; bir yandan da ad verenlerin isteklerine, dileklerine, düşlerine ve inanışlarına sıkı sıkıya bağlıdır (Başgöz, 1986, 215).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ailenin büyüğü çocuğu kıbleye döndürüp üç defa ezan okur çocuğun kulağına üç kere adını söyler (K9, K50, K53, K58, K65, K66).
• Anne ya da baba bebeği kucağına alır, bir hoca bebeğe verilecek olan ismi bebeğin sağ kulağına üç kere ezan okuyarak ve kamet getirerek söyler (K32, K54, K59, K62, K73).
• Bebeğe konulacak ismin anlamının güzel, İslâmî bir ad olmasına ve Kur'ân-ı Kerîm'de bulunuyor olmasına dikkat edilir (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).
• Bebek doğduktan sonra ismi yedi gün içerisinde verilmelidir (K5, K25, K46, K98).
• Çocuğa genellikle din büyüklerinin adı verilir. (K36, K55, K56, K58).
• Çocuk adaklı doğduysa hangi yatıra adak adandıysa orda yatan ulu kişinin adı verilir (K9, K13, K24, K37, K48, K77).
• Özel gün ve gecelerde doğan çocuklara bu gün ve gecelerin isimleri verilir; Kadir gecesi doğan çocuklara Kadir, Arife gecesi doğan çocuklara Arif, bayram günü doğan çocuklara Bayram, Ramazan ayında doğan çocuklara Ramazan adı verilir ve bu çocuklara adı ile geldi denilir (K2, K27, K49, K70, K92, K102).
• Yeni doğan çocuğa ailede vefat etmiş, sevilen biri varsa anısını yaşatmak için onun adı verilir (K13, K43, K56, K58, K60).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de çocuğa ad koyma işlemi genellikle İslâmî usûllere göre verilmektedir. Çocuğun adı verilirken kulağına ezan ve kamet okunması, verilen isimlerin Kur'ân-ı Kerîm'de olmasına dikkat edilmesi İslâmiyet'in etkisindendir.

Çocuğa adı hoca ve aile büyüklerinden bir erkek tarafından konmaktadır. İsim konulurken, abdestli kişi çocuğun sol kulağına ezan, sağ kulağına kamet getirir, sonra verilecek ismi üç kere tekrar ederek, sağlıklı ve uzun ömürlü olması için dua okur. Özel gün ve gecelerde doğan çocuklara bu gün ve gecelerin isimleri verilir; bu çocuklar için adı ile geldi denir ve özel olduklarına inanılmaktadır.

1.1.1.3.7. İlk Gezme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Loğusa kadın ve çocuk doğumdan sonraki kırk gün içerisinde tehlikelere, kötü ruhlara maruz kalacağı inancıyla, sağlığına zarar gelir düşüncesiyle Anadolu'nun hemen her yerinde dışarı çıkması uygun bulunmaz. Doğumdan sonraki kırkıncı gün dışarı çıkmaya "kırk uçurması", "kırk uçurma" denilmektedir. Yeni doğan çocuğun toplum içine ilk olarak çıktığı bu gezmede, çocukla ilgili diğer geçişlerde olduğu gibi birtakım adet ve inanmalar uygulanmaktadır (Altun, 2003, 135); Çocuk kırkı çıktıktan sonra gezmeye götürülür. Çocuğun ilk kez toplum içine çıktığı bu gezmede birtakım adet ve inanmalar uygulanır. Gölpazarı'nda çocuk ilk gezmeye ebesine götürülür. Ebeye giderken sabun, yemeni, şeker ve kahve ile birlikte gidilir (Öztelli, 1952, 663).

İlk önce, akıllı ve okumuş olsun diye, âlim, hekim, müftü evine götürülür. Gittiği eve bereket getirsin diye, un ambarına götürülüp yanaklarına un sürülür. Anne gezmeden dönünce üzerlik yakarak çocuğu üstünde tütsüler (Batur, 1959, 1971); Tire'de çocuk kırklandıktan sonra ilk olarak, başından tek nikah geçmiş zengin bir kadının evine götürülür. Eli şeker tabağına batırılır. Ev sahibi yumurta ve pamuğun yanında tuz ve soğan da verir (Artan, 1973, 6724).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde:

• Bebeğin ilk gezmesi için belli bir gün beklemek şart değildir, bebek istenilen herhangi bir zaman gezdirilebilir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

• Çocuk ilk gezmesine genellikle, anneannesine, babaannesine, halasına veya en yakın komşuya götürülür (K13, K14, K27, K48, K63, K79).

• İlk gezmeye gidilen evin sahibi anneye ve çocuğa hediye verir. Hediyenin büyük ya da küçük olması önemli değildir. Çocuğa patik, anneye baş örtüsü, yumurta, bayram şekeri, çikolata gibi hediyeler verilir (K11, K30, K46, K65, K73, K83).

• İlk kez gezilecek yere ne zaman gidileceği, anne ve baba karar verir, bir hafta sonra da olabilir, on beş günlük iken de götürülebilir (K4, K16, K21, K24, K35, K37, K55, K73, K92, K101).

• İlk kez gezmeye çıkarılan bebek, annesinin yakın arkadaşlarından birine götürülür (K6, K52, K57, K64, K69, K101).

• İlk gezmeye gidilen evde bebeğe hediyeler verilir, bunlar arasında şeker, yumurta ve

pamuk bulunmaktadır. Şeker, bebeğin ömrünün şeker gibi tatlı geçmesi; yumurta, yumurta gibi bereketli olması ve bir parça pamuk, pamuk gibi yumuşak huylu olması için verilmektedir (K1, K40, K41, K76, K95).

• Osmaniye'de yeni doğmuş olan çocuk ilk gezmesine kırkı çıktıktan sonra götürülür (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda Osmaniye'de ilk defa gezmeye çıkarılacak olan çocuğa bazı pratikler uygulanmakta olduğunu tespit ettik. Çocuk ilk gezmesine; herhangi bir gün, yedi gün ya da kırkı çıktıktan sonra çıkarılmaktadır.

1.1.1.3.8. Aydaş Çocuk

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Nazarlıdere'de cılız, hastalıklı çocukları güçlendirmek için; iki yaşlı kadın karşılıklı konuşmadan sonra çocuğu bir kazanda kaynatma taklidi yaparlar (Boratav, 1984, 119).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde:

• Anne ve bebeğe sürekli dualar okunmalıdır (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81, K94, K103).

• Bazı aileler erkek çocukları olması için, doğacak bebeğin saçlarını yedi yaşına kadar kestirmeme adağı adar (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

• Bebeğin sağlıklı yaşaması, ağlamaması ve huzurlu olması için hocaya muska yazdırılır (K1, K4, K6, K16, K19, K34, K94).

• Bebek her gün banyo yaptırılmalı, anne ve bebeğe çok iyi bakılmalıdır (K6, K17, K22, K34, K63, K76, K82, K100).

• Doğacak çocuğun sağlıklı doğup yaşaması için adaklar adanır (K11, K30, K46, K65, K73, K83, K101, K104).

• Yeni doğacak olan bebeğin sağlıklı olarak doğması için yedi yaşına kadar saçlarının kestirilmeyeceğine dair adak adanır. Yedi yaşını bitirdiğinde kurban kesilir, saçları

kestirilir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

c) Değerlendirme;

Yeni doğan bebekler; normalde olması gerektiği gibi gelişim gösteremediğinde, yeteri kadar büyüyemediğinde, bağışıklık sisteminin zayıf olduğunda, huzursuz olabilir. Bu tür çocuklara halk kültüründe; "Aydaş çocuk" denir. Aydaş çocuğun, al basması, kırk basması ya da nazar değmesi sonucu olabileceği de düşünülmektedir.

Osmaniye'de doğum sonrasını izleyen süreçte gelişemeyen, ufak tefek kalan, zayıf, huzursuz ve hastalıklı çocuğun sağlıklı yaşaması, ağlamaması ve huzurlu olması için hocaya muska yazdırılmaktadır.

1.1.1.3.9. Yürümeyen Çocuk/ Konuşmayan Çocuk

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Yürümeyen ve konuşmayan çocuk türbelere götürülür, türbelerin etrafında dolaştırılır, adaklar adanır. Yürümesi için, "köstek kesme" ya da "köstek kırma" adı verilen işlem yapılır (Başçetinçelik, 1998, 94).

Sivas Diktaş, Divriği ve Küpeli'de ayağına kırmızı iplik bağlanan çocuğun önüne şeker, üzüm konur. İki delikanlı gelir, biri çocuğun önündeki öteberiyi alıp kaçar, Öteki çocuğun ayağındaki ipliği kestikten sonra arkadaşını kovalar. Sivas Zara'da ise yürüyemeyen çocuk Tekke adlı ziyarete, Sivas'ta Yörük şah ziyaretine götürülüp "çocuğuma ayak ver" diye dua edilir. Kangal, Kızık ve Şarkışla'da çocuk bir sepet içine konulup yedi ev gezdirilir; Sivas'ta bir şeyin içine konulan çocuk üç sala sallanır (Örnek, 1981, 68).

Zile'de çocuk kolay yürüsün diye, kasıklarına yumurta beyazı sürülür. Çocuk "Helvalı" ve "Arap Dede" yatırlarına götürülür. Kolay konuşsun diye "Kömeci Hoca"nın kaşığından su içirilir. Geç konuşan çocukların "dil altı" kesilir (Öztelli, 1952, 693); Zamanı geldiği halde yürümeyen çocukların ayağına bir "burkağı" takmak, Cuma günü namazdan ilk çıkan adama bu burkağıyı çözdürmek Türkmenler arasında çocuğun yürümesini sağlamak için yapılan bir pratiktir (Yalman, 1993, 69).

Tekirdağ'da konuşamayan çocuklar için gün batınca türbenin damına fındık konulur, ertesi gün sabah ezanında çocuğa yedirilir. Konuşamayan çocuğun üç Cuma salasında babasının eski ayakkabısıyla ağzına vurulur. Dili açılsın diye yedi tane

kurbanın dili yedirilir (Artun, 1998, 13).

Sedat Veyis Örnek'e göre, çocuğun ayağına ip bağlamak, kapı önünden geçen çevik birine veya camiden çıkan dindar bir kimseye bu ipi kestirmek gibi pratiklerde esas olan, yürüme yeteneğini, koşmayı taklit ve teşvik eden oyunların eşliğinde, çocuğun yürümesini engelleyen ayak bağını ip ile belirleyip, çözmek veya kesmektir. Bağı çözme işini ayağına sağlam kişilere yaptırmanın yanında, bu görevi camiden çıkan, yani dindar olan bir kimseye verilmesi dinin gücünden yararlanmaya çalışılmasındandır. Sivas'ta dillenmeyen çocuk ziyarete götürülür ve ağzında anahtar bükülür. Şarkışla, Zara, Karalar'da dili dönmeyen çocuğun ağzına Cuma günü kapı anahtarı konur. Geç konuşan çocuğa dil bağı kesmek de Sivas'ta çok yaygındır (Örnek, 1981, 69).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bebeğin zamanında yürüyebilmesi için anne ve babanın bebekle ilgilenmesi, bebeğe yardımcı olması gereklidir (K6, K52, K57, K64, K69, K101).
• Çocuğa dua okunmuş su içirilmelidir (K1, K2, K40, K41, K68, K76, K95).
• Çocuk ocağa götürülmelidir (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).
• Doktora götürülmelidir (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• Hocaya götürülmeli, muska yazdırılmalıdır (K27, K48, K62, K63, K79).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de yürüyemeyen, yürürken ayakları dolaşıp düşen çocuklar en başta doktora götürülmektedir, ancak tıbbi tedaviden sonuç alınsa da kimi aileler çocuklarını ocağa götürür, bu tür çocuklara dua okunmuş su içirilir, hocaya götürülerek muska yazdırılır. Aslında bebeğin zamanında yürüyebilmesi için anne ve babanın bebek ile ilgilenmesi, bebeğe yardımcı olması gerekmektedir.

1.1.1.3.10. Huy Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ağlamak, özellikle uzun uzun ağlamak çocuğun kötü bir şey hissettiğinin belirtisi sayılır. Anne ve baba eve, ocağa gelecek olan bu yıkımı önlemek için bu yıkımın habercisi sayılan ağlayan çocuğu susturmayı amaçlar. Bu amaçla başvurulan

önlemlerin ya da işlemlerin başında susturucu hareketlerle, sözün uzaklaştırıcı, geri çevirici özü ve niteliği gelmektedir (Örnek, 2000; 167).

b)Osmaniye Halk Kültürü'nde:

• Cuma günü, Cuma salası okunurken çocuğun ağzına herhangi bir ayakkabının arkası ile vurur gibi yapmalıdır (K14, K16, K18, K28, K29, K55, K56).
• Çok ağlayan, sıkıntılı olan çocuğun ağzına babasının ayakkabısı ya da terliği ile Cuma günü üç kere vurulmalıdır (K8, K11, K26, K53, K69, K88).
• Kötü huyları olan çocukları bu huylarından vazgeçirebilmek için hocaya muska yazdırılmalıdır (K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• Yabancı bir kadın üç Cuma öğleden önce çocuğun ağzına terlikle vurmalıdır (K4, K69, K77, K85, K100).
•Hacdan getirilmiş Zemzem suyu içirilmelidir (37, K55, K92).

c) Değerlendirme;

Osmaniye yöresinde huzursuz, sıkıntılı olan, çok ağlayan, huysuzluk yapan çocuklar bu türlü kötü huylardan vazgeçirmek için hocaya götürülmektedir.

1.1.1.3.11. Sütten Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Toplumumuzda anne sütü ile beslenen bebeklerin sütten kesilmesi amacı ile bazı pratikler uygulandığı bilinmektedir. Hemen hemen tüm bebeklerin hayata gözlerini açtıktan sonra tatmış oldukları ilk gıda anne sütüdür; tadı, besleyiciliği, bağışıklık sistemini güçlendirmesi, sıcaklık derecesinin tam ayarlı olması ve daha pek çok açıdan kusursuz olan anne sütünden vazgeçebilmek, anne sütüne alışmış olan hiçbir çocuk için kolay değildir, bu nedenle çocuklar yavaş yavaş diğer gıdalara alıştırılır.

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Anne, besleyici ve tadı güzel başka gıdalarla bebeğini besler ve çocuğunun anne sütünü unutmasını sağlar, genellikle diğer gıdalara alışan çocuklar, anne sütü almayı kendiliğinden bırakır (K2, K8, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

• Anne bir hafta kadar çocuktan uzak durur, çocuk umudunu keser ve unutur (K5, K14, K67).
• Annenin göğsünün çevresi kömür ya da siyah boya ile boyanır (K8, K11, K26, K53, K69, K88).
• Annenin göğsünün çevresine acı salça sürülür (K4, K6, K8, K19, K33, K48, K79).
• Annenin göğsünün etrafına pamuk veya göğsünün ucuna saç kılı dolaştırılmış olan sakız yapıştırılır (K7, K14, K29, K42, K54, K99).
• Annenin göğsünün uç kısmına acı biber sürülür (K8, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

c) Değerlendirme

Yörede bebeği sütten kesmek amacı ile annenin göğüs çevresine saç, salça, kömür gibi malzemeler sürülmektedir.

1.1.1.3.12. İlk Diş/ Saç Kesme/ Tırnak Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Doğumdan sonra çocuğa uygulanan âdet ve inanmaların bir kısmı da; ilk dişin çıkmasında ve ilk tırnağın kesilmesinde uygulanır. Çocuğun ilk dişinin çıkması aile ve çevresi tarafından sevinçle karşılanır. Çıkan bu dişle birlikte çıkacak diğer dişlerin de sağlam olması için törenler uygulanır. Anadolu'da bu törenler; diş buğdayı, diş hediği, diş bulguru gibi adlarla anılır. Çocuğun eli, tırnakları kesildikten sonra, içinde altın paralar bulunan bir keseye sokturulur; oradan aldığı paralar, erkekse büyüdüğü zaman tutacağı işin sermayesine, kızsa çeyizine "maya" olarak saklanır (Boratav, 1984, 155).

İlk saçı kesmeyle ilgili bir âdet, çocuk bir yaşına geldiğinde kesilen saç, terazinin bir kefesine konulur, diğer kefeye mali duruma göre bozuk para veya gümüş konur. Kefeler aynı seviyeye geldiği zaman saçlar alınır, saklanır. Para ise fakirlere dağıtılır (Örnek, 1971, 197).

Gaziantep'te bir yaşından önce çocukların saçı ve tırnakları kesilmez. Aksi yapılırsa, çocukların ömrünün kısa olacağına inanılır (Kalafat, 1995, 91).

Türkmenlerde çocuğun diş çıkarma zamanında hedik kaynatılır ve komşulara gönderilir. Komşulardan, hediye olarak diş çıkan çocuk kız ise boncuk, erkek ise para gelir (Yalman, 1993, 65).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Osmaniye'de çocuk ilk dişini çıkardığında, çocuğun annesi yakın komşulara dağıtmak ve gelecek olan misafirlere ikram etmek üzere diş hediği yapar (K4, K19, K34, K94).

• Bir yaşına gelen çocuğun saçları kesilir ve kesilen saç tartılır, ağırlığınca gümüş ihtiyaç sahibi birine verilir (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K35).

• Bebeğin tırnağı ilk kez kesileceği zaman, önce bebeğin babasının cebinden bir miktar para alınır ama bu durum babaya söylenmez, para saklanır harcanmaz, ya bir süre sonra bu para ile bebeğe bir hediye alınır ya da bebek büyüyünce para ilk harçlık olarak çocuğa verilir (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Bebeğin tırnağı bir yıl kadar kesilmez, tırnaklar kendi kendine koparak düşer (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).

• Diş hediği; buğday, dövme, mısır ve nohut iyice kaynatılır, kuru üzüm koyulup biraz daha kaynatılır, üzerine şekerlemeler eklenir, arzuya göre susam, fındık, ceviz, fıstık veya badem de koyulabilir, çocuk ilk dişini çıkardığında komşulara dağıtılır, komşularda hedik verilen tabak ile çocuğa hediyeler gönderir (K6, K52, K57, K64, K69, K101).

• Çocuk sahibi olmakta zorlanan kadınlar çocuklarının ölmemesi için yabancıların kıyafetlerini giyer (K9).

• Çocuk erkek olursa saçı yedi yaşını doldurana kadar kestirilmez, her sene kurban kesilir. Buna "adaklı" denir (K2, K40, K41).

• Çocukların saçı ilk kez kesildiğinde berbere bahşiş verilmelidir (K37, K80, K105).

• Çocuklar ilk kez diş çıkarırken, dişlerin yerinin ağrısını kaşıntısını alması için çocuğun eline yeşil soğan verilir. Yeşil soğan dişlerin daha çabuk çıkmasını sağlar ve ağrısını hafifletir (K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74).

• Çocuğun süt dişleri ilk kez dökülürken, dökülen dişler çocuğun annesi tarafından evin damına atılır, atılırken; itin dişi eğri çıksın, oğlumun ya da kızımın dişi doğru çıksın denir (K13, K25, K46, K48, K51, K79).

• İlk kez diş çıkaran çocuğun dişini ilk defa gören kişi çocuğa hediyeler alır (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43).

• İlk dişten sonra çocuğun önüne çeşitli meslek gruplarına ait makas, kitap, defter, kalem, çivi, kumaş gibi aletler konur. Çocuk hangisini almışsa büyüdüğü zaman o alet ile ilgili mesleği seçeceği düşünülür (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

• Dişi çıkmadan önce çocuğa kemirmesi için sert yiyecekler veya diş plastiği verilir

(K16, K19, K20, K21, K26).

• Bebeğin tırnağı kırkı çıkana kadar kesilmemelidir, kesilir ise hırsız olacağına inanılır (K5, K6, K7, K18, K22, K24, K38, K45, K46, K65, K73, K83).

• Osmaniye'de çocuk ilk dişini çıkardığında, çocuğun annesi yakın komşulara dağıtmak ve gelecek olan misafirlere ikram etmek üzere diş hediği yapar (K4, K6, K16, K19, K34, K94).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de bebeğin ilk kez diş çıkarması durumunda diş hediği yapılması; ilk kez saçının kesilmesi halinde berbere bahşiş verilmesi, ilk saçın tartılarak ağırlığınca gümüşün fakir birine verilmesi ve tırnaklarının ilk kez kesilmesi gibi önem verilen dönemler, değişik pratik ve uygulamalarla halen yapılmaktadır.

1.1.1.3.13. Kız Çocuklarında Kulak Delme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ülkemizde, kız çocukları doğduktan sonra kulakları delinir. Eski toplumlardan günümüze kadar, insanlar süslenme ihtiyacı duymuşlardır. Bu amaçla, burunlarına, kulaklarına, boyunlarına, el ve ayakları ile parmaklarına çeşitli süs eşyaları, takılar takmışlardır. İlkel insan, taktığı bu takıların kendisini tehlikelerden koruyacağına inanmıştır. Kimi zaman süs eşyası kimi zaman da dışarıdan gelebilecek etkilere karşı takılan bu nesneler, günümüzde de görülmektedir (Başçetinçelik, 1998, 103).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Becerikli bir yaşlı kadın tarafından, ısıtılmış olan yorgan iğnesi ile çocuğun kulağı kırkından sonra delinir (K1, K12, K24, K37, K49).

• Kız çocuklarının kulağı en kısa zamanda delinmelidir yoksa uğursuzluk olur, kış sert geçer, felaketler olur diye inanılır (K18, K23).

• Osmaniye'de eskiden kız çocuklarının kulakları ısıtılmış iğne ile delinirdi, önce bir diş sarımsak ikiye kesilir, kulağa sürülür, bu işlem sonucunda kulak hem acımaz hem de mikrop kapmaz, daha sonra kulak delinir (K1, K13, K23, K25, K26, K33, K46, K65).

• Yeni doğan çocukların cinsiyetlerinin anlaşılması açısından kulak delme işlemi önemlidir. Kulağı delen kişiye hediye verilir, çocuğa dua okutulur (K5, K9, K39, K43,

K65, K78).

• Yeni delinmiş olan kulağa altın küpe takılamayacaksa delik kapanmasın diye kulağa ip geçirilir (K17, K20, K34, K56, K64, K88, K90).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de eskiden kız çocuklarının kulakları ısıtılmış iğne ile delinmekte olup, önce bir diş sarımsak ikiye kesilmekte, kulağa sürülmekte daha sonra kulak delinmektedir, ancak günümüzde bu işlem daha profesyonel kişiler olan eczacılar tarafından yapılmaktadır.

1.1.2. Evlenme

Bireyin yaşamındaki geçiş dönemlerinden biri olan evlenme; kız ve erkeğin bir aile olarak sosyal yaşama katılma sürecinin başladığı önemli bir dönemdir. Ailenin toplumsal yapının temelini oluşturması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir değer kazandırmıştır. Bu nedenle, evlenmede uygulanan töre, âdet gelenek ve görenek o toplumun evlenme kültürünü oluşturur (Başçetinçelik, 1998, 110).

Türkiye'de kültürel değişimlerin yoğun olarak görüldüğü büyük kentlerde, doğrudan tanışıp anlaşarak evlenmeler giderek yaygınlaşırken, geleneksel kesimlerde evlenme biçimlerinin başında görücülük başta gelmektedir. Görücülükte, erkeğin aile bireyleri ile akraba ve komşulardan seçilen birkaç kadın, daha önce düşündükleri ya da komşularca önerilen kızın evini ziyaret ederek, kızı yakından incelemeleri ve niyetlerini kıza ve ailesine belli etmeleri söz konusudur. Buna kız bakma, görücü çıkma, dünür gezme gibi adlar verilir. Görücüler kızı görüp, olumlu bir yargıya vardıktan sonra, daha ayrıntılı bilgiler edinmek için ziyaretlerini bitirirler. Her iki tarafın olumlu bir karara varması sonucu görücülerin işi bitmiş olur. Görücülük yoluyla evlenmede, evlenecek erkek veya kızdan çok, ailelerin girişimi, isteği ve beğenisi ön plandadır (Örnek, 2000, 185); Zorlama sonucu yapılacak olan evliliklerin mutlu olmayacağı, bu evliliklerin ayrılma ile sonuçlanabileceği kanısında olan anne ve babaların sayısı azımsanamayacak derecededir. Köyde konuştuğumuz gençlerde bu konuda ailelerinden zorlama olmadan, evlenecekleri kızı kendilerinin seçmesi gerektiğini söylemiştir (Babadalı, 2000, 1).

Tercihli evlilikler arasında sayılan kardeş çocukları evliliği; amca, teyze ve dayı, hala çocuklarının birbirleriyle gerçekleştirdikleri bir akraba evliliğidir. Ülkemiz akraba evliliğinin yüksek olduğu ülkeler arasındadır. Akraba evliliğinde de ön sıraları kardeş

çocukları evliliği almaktadır. Aynı cinsten kardeşlerin, amca ve teyze çocuklarının evliliğine paralel kuzen evliliği denir. Ayrı cinsten kardeşlerin, hala ve dayı çocuklarının evliliğine çapraz kuzen evliliği adı verilir (Kırımlı, 1996, 12).

1.1.2.1. Evlendirme Biçimleri

Çumra'da, düğün veya bayramda eğlenirken oğlanın anası kızın başına bir çalık atar. Bu çalık atmadan sonra kız resmen nişanlı sayılır. Kız, çalık atan kadının oğlunu istemiyorsa oyuna hiç çıkmaz, çıksa da başına örtülen çalığı kaldırıp atar. Bazen de delikanlı gözüne kestirdiği kızın yolunu keser, kaçırır (Varol, 1954, 1020).

Evlenme çağına geldikleri halde çeşitli nedenlerle evlenemeyen oğlan ile kız kaçmak için anlaşırlar. Yaşlıca bir kadın arabulucu seçilir. Kadın kaçacakları günü ve yeri ayarlar, sonra aradan çekilir. Ev sahibi onları himaye eder. Aradan bir kaç gün geçince ev sahibi yanında üç beş kişiyle kız evine gider, durumu uygun bir dille anlatır. Babanın istediği başlık konuşulur, ardından oğlan evine gidilir, iş tatlıya bağlanmaya çalışılır (Şentürk, 1971, 6072).

Anadolu'da değişik evlenme biçimlerine rastlanır. Bunlardan kız kaçırma yoluyla yapılan evlilikler önemli bir yer tutar. Kız kaçırma olayındaki evliliklerde kız ya gönüllüdür, isteyerek kaçar ya da gönülsüz olduğu halde, oğlan tarafından kaçılır. Kimi zaman kıza ait bir şeyin kaçırılması, kız kaçırmakla eş tutulur. Hakkari'de "dezmal" kaçırması denilen bu adete göre; kız çeşmede, yolda ya da evdeyken delikanlı kızın başörtüsünü zorla çözüp kaçırır. Başörtüsü kaçırılan kız gerçekten kaçırılmış sayılır ve oğlan ailesi kızın ailesiyle anlaşmak zorunda kalır (Örnek, 2000, 186).

Türk halk kültürü'nde yapılmakta olan bir diğer evlilik şekli, "berdel" evliliğidir. Evlilik çağında kızı olan ve oğlunu evlendirmek isteyen aile, aynı koşullardaki aileleri gözler, bulur ve aralarında seçim yapar. Aile oğluna isteyeceği kıza karşılık, başlık almamak, başlık vermemek koşuluyla kendi durumunda olan bir aileye kendi kızını teklif eder. Aileler aynı kültürün üyesi olduklarından bu teklifi olumlu karşılarlar. Hakkari'de bu tür evliliğe "kepir" adı verilir (Balaban, 1975, 307).

Anadolu'nun çeşitli yörelerinde berdel evliliğine verilen farklı isimler verildiği anlaşılmaktadır, berdel evliliğine; "Polatlı/ Kuşçu'da "değişik" adı verilir" (Erk, 1975, 7320).

Gençlerin üvey anneleri veya ölen ağabeylerinin eşleri ile evlenmelerine de rastlanır. "Levirat" adeti adı verilen, Ankara, Isparta, Bilecik, İçel, Adana, Antalya

illerinde görülen bu tür evliliklerde büyük kardeşin ölümü üzerine, dul kalan eşi küçük kayınbiraderi ile evlendirilmektedir (Gönüllü, 1986, 18).

1.1.2.1.1. Kız Kaçırma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İnsan hayatı çeşitli yerlerde ve son derece değişik biçimlerde ortaya çıkan, zengin ve karmaşık grup hayatıdır ve sosyal ilimler değişik açılardan bu karmaşık hayat düzeninin iç yapısını anlamaya ve açıklamaya çalışır. Grup hayatının düzenli bir şekilde akıp gitmesini sağlayan bu sayısız davranış kalıpları adetler, örfler ve kurumlar olarak bilinir (Saran, 1984, 1).

Aile ve evlilik birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Evliliğin bir kurum olmasına karşılık, aile toplum içinde en küçük ve temel sosyal grup ya da birliktir. Böylece aile denilen sosyal birliğin kurulması için gerekli bütün yolları, kuralları içeren sosyal kuruma evlilik denir (Ozankaya, 1995,1); Evrensel olmamakla birlikte toplumlar dişi ve erkek üyeleri arasında doğumla sonuçlanacak cinsel bir ilişkiye izin vermeden önce bir evlenme ya da nikah töreni yaparlar. Unutulmamalıdır ki evlilik sadece iki gencin evlenmesi değil aynı zaman da onların ailelerinin de evlenmesidir. Eş seçimi konusunda aileler özellikle kırsal bölgelerde etkin rol oynamaktadır. Geleneksel olarak eş seçimi konusunda evlenecek çiftten çok aileler söz sahibidir (Akkayan, 1998, 1).

Kaçırma kelimesi her şeyden önce istek ve rızası olmadan bir kızın, bazı hallerde bir kadının bekar veya dul bir erkek tarafından zorla kaçırılarak evlenme ile sonuçlanması anlamını ifade ediyorsa da, gerçekte bu olay çeşitli şekiller alır ve bu şekillere göre yine şekillerde sonuçlanır. Bu kavram gerçek hayatta farklı anlamlarda kullanılmakta ve memleketin farklı bölgelerine göre değişik şekiller göstermektedir.

1-) Kaçırma:

A- Oğlan tarafından zorla kaçırılma

B- Otura kalma: Kızın kendiliğinden oğlan evine gelmesi

2-) Kaçışma veya anlaşarak kaçma (Balaman, 1982, 2).

Kız kaçırmalarını önlemek için; Öncelikle başlık parası uygulamasının bulunduğu yörelerde ya bu uygulamadan tamamen vazgeçilmeli ya da miktarlar azaltılmalıdır. Gruplar arasında kan davası vb. konulardan ortaya çıkan düşmanlıklar sürdürüldükçe bu tür kaçırma olaylarının devamına zemin hazırlanacaktır. Aileler

evlenme gibi önemli bir konuda çocuklarına anlayış göstererek bu tür sorunların çözülmesi sağlanabilir. Bu durumda kızın fikrinin alınması kilit nokta olarak karşımıza çıkmaktadır (Yasa, 1962, 91).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ailede bir kız çok güzel, akıllı, terbiyeli ve becerikli ise yabancıya gitmesin diye akraba evliliği yapılır (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).
• Bir ailede kızın kaçması o aile için utanılacak bir durumdur (K2, K7, K10, K35, K59).
• Evlenecek kız ailenin tek bir kız çocuğu ise yabancı ile evlenmesine gönül razı olmaz, hem uzağa gitmesin hem de huyu suyu bilinen bir yakın akrabanın oğlu ile evlendirilir (K8, K12, K24, K37, K49, K50, K55, K67, K77, K82).
• Gençler anlaşmış olsalar bile aileler evlilik ile ilgili gelenek ve görenekleri usûlüne uygun olarak yapar (K23, K42, K59, K63, K78, K90, K101).
• İnsanlar, doğan çocuklar sakat olabilir diye artık yıllardır bu kötü sonuçları gördükleri için akraba evliliğini onaylamıyor (K6, K17, K22, K34, K63, K76).
• Kaçan gençler aracılar ile ailelerini razı etmeye, aileleriyle barışmaya çalışırlar (K33,K34, K38, K42, K47, K50, K73, K88).
• Kaçan kızın ailesi kızlarına çeyizini vermez (K7, K32, K54, K59, K62, K73, K80, K92, K102).
• Kaçarak evlenen gençlerin çocuğu olduğunda aileler arasındaki gerginlik yok olur (K35, K37).
• Zengin aileler varlıkları dağılmasın diye akraba evliliği yapar (K26, K34, K63, K76, K87, K92).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de gençlerin; anlaşarak, ailelerinin onayı ile, görücü usûlü ile, kız kaçırma yöntemi ile, kayınbirader veya baldız ile yapılan ve akraba ile gerçekleştirilen evlilikler görülmektedir. Eskiden daha çok akraba evliliği; amca, teyze; hala, dayı çocukları gibi birinci dereceden akrabalar arasında yapılan evlilikler tercih edilmektedir. Bu uygulamadaki amaç; döl ve mirasın dışarı çıkmaması anlayışıdır. Halkın bilinçlenmesi ile birlikte, sakat doğumlara neden olan akraba evlilikleri artık pek yapılmamaktadır. Osmaniye'de çok eşliliğe de rastlanmaktadır. Çok eşliliğin en önemli sebepleri; kadının çocuğunun olmaması, beceriksiz ve düzensiz olmasıdır. Günümüz

şartlarında ise gençler artık kendi aralarında anlaşarak yuva kurmaktadır.

1.1.2.2. Evlilik Çağı/ Yaşı/ Evlenme İsteğini Belli Etme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kesimde kız ve erkeğin biyolojik ve fizyolojik gelişmelerle buluğ çağına girmesiyle evlilik çağı başlar. Bu belirtilerle birlikte kişisel sorumluluklar da. başlar. Kızlar ev işlerine katılarak, aile ve grup içersinde genç kızlığın gerektirdiği rollere bürünür, karşı cinsle ilgilenmeye başlarlar. Erkek çocuk da, aynı toplumsal role bürünerek, evin ekonomisine katkıda bulunmaya başlar. Bu arada erkeğin askerliğini yapması, iş bulması, evlenmesi için geçerli sayılan ölçülerdir. Evlenme işinde, ağabeylerin, ablaların daha önce evlenmelerine dikkat edilir. Abla veya ağabeyinin izni olmadan, küçük kardeşe evlenme sırası verilmez. Kırsal alanda evlenme, kentlere göre daha erken yaşlarda olmaktadır (Örnek, 2000, 189).

Yörede evlilik yaşı eskiden çok küçük olmasına rağmen günümüzde bu yaş artık oldukça büyümüştür. İlçe merkezine göre köylerde evlilik yaşı daha küçüktür. Tahsil olanağının olmaması, eğitim düzeyinin düşüklüğü, tarım ile ilgili işlerin yoğunluğu, evlenme yaşının köylerde daha küçük olmasının nedenleri arasında sayılabilir. İlçe merkezinde ise tahsil olanaklarının bulunması ve kültürel değişim evlilik yaşını daha yukarılarda tutmuştur. Evlenme çağına gelen gençler, evlenmek istediklerin çeşitli davranışlarla ailelerine belli ederler. Çankırı'da evlenmek isteyen delikanlı eve geç gelir, sabah geç kalkarmış, yemek beğenmez, her şeye kusur bulurmuş. Daha olmazsa, anasının ayakkabısını nal çivisiyle eşiğe çakarmış (Koşay, 1944, 2).

Sinop'ta erkekler babasının ayakkabılarını ters çevirerek iki ayakkabıyı birbirine sürterek; kızlar yemek yemeyerek, kimseyle konuşmayarak, somurtarak evlenme isteklerini belli ederler (Özdoğru, 1971, 6109).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Evlenip yuva kurmak istediğini açıkça belirtir (K6, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• Evlenme isteği içerisinde olan gençler pilava kaşığı ters batırır (K8, K11, K13, K26, K53, K57, K64, K69, K88).
• Evlenmek isteyen gençler sık sık esner (K14, K16, K18, K28, K29, K55, K56).

• Evlilik çağı Osmaniye yöresinde yirmi yaş üzeridir (K5, K47, K63, K71, K80).
• Evlilik yaşı genellikle yirmi beş yaş civarıdır (K9, K46, K55, K79, K85, K105).
• Kızlar da erkekler de ev içinde huzursuzluk yaratır (K64, K69, K72, K87, K98, K101).
• Kızlar evlenme isteğini belirtmek için babasının ayakkabısının altına çivi çakar (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• Yaşıtlarının evlenmiş olmasından, çoluk çocuk sahibi olmuş olmalarından bahseder (K23, K34, K41, K50, K58, K64, K69, K77).

c) Değerlendirme;

Türk halk kültüründe evlenme isteğini belli etme, tüm yörelerde olduğu gibi Osmaniye'de de çeşitli şekillerde görülmektedir; erkekler, evlenme isteklerini açıkça davranışları ile belli edebildikleri gibi, ailelerine bu isteklerini sözlerle de ifade edebilmektedir. Evlenme isteği kimi zaman abla ya da ağabeye söylenir ve bu şekilde anne ve babaya bu isteğin iletilmesi umut edilir.

Osmaniye'de evlenme çağına gelmiş olan genç erkeğe annesi ve ailedeki büyük kadınlar tarafından kız bakılır ve bir şekilde birbirlerini beğenip beğenmeyeceklerini anlamak için gençler tanıştırılır**.** Askerliğini yapıp dönmüş olan gence iş kurulur, artık sıra yuva kurup çocuk sahibi olmasına gelmiştir. Günümüz şartlarında ise gençler birbirleri ile anlaşarak evlilik yapmaktadır, ancak bu durumda yine aileler tarafından uyulması gereken bir takım kurallar ve uygulanması gereken gelenekler vardır. Aileler bunları yerine getirir, yeni bir yuva kurulması için çaba gösterir.

1.1.2.3. Evlilik Öncesi

1.1.2.3.1. Gelin/ Güvey Seçimi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Evlenecek kız ve erkekte birtakım özellikler aranmaktadır. Yaş, fiziksel özellik, karakter, beceri, eğitim durumu bunlardan bazılarıdır. Kayseri'de gelin seçiminde hamamlar önemli bir yer tutar. Orada kızın vücudu, huyu, bohçasının içindekilerden marifetleri, araştırılır. Damat adayının seçiminde, damat olacak erkeğin çirkin, hasta ve işe yaramaz olmaması yeterli olup, diğer olumlu özellikleri soruşturulur (Türkten, 1996, 227).

Artvin'de evlenmeye hazır kızlar; ağzı var dili yok, çok hamarat, gökte uçan

kuşun örneğini çıkarır sözleriyle övülür (Özdemir, 1985, 26).

Kız beğenmede, kızın düz tabanlığı üzerinde durulur. Düz tabanlı kızın uğursuzluk getireceğine inanılır. Çatık kaşlı kızların bahtlarının açık, ömürlerinin uzun olacağı düşünülür. Artvin'de gelin ve güvey adaylarının soyunun araştırılmasına "saraflama" denir (Dede, 1996, 118).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Gelin seçimi konusunda, kızın iyi bir aileye mensup olması istenir (K2, K7, K9, K10, K35, K59).
• Gelin seçiminde, kızın ailesinin maddî durumunun iyi olup olmadığına bakılır (K7, K42, K54, K99).
• Görgülü, akıllı ve kültürlü olması istenir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).
• Huyunun iyi olması, tertipli, düzenli olması ve yemek yapabilmesi gerekir (K23, K34, K41, K50, K58, K64, K77).
• İnançlı olmasına dikkat edilir (K6, K52, K57, K64, K69, K101).
• Kalıcı, bulaşıcı veya irsî bir hastalığı olmamasına, sağlıklı olmasına önem verilir (K5, K15, K74).
• Kızın iyi huylu ve güzel olması, elinin yüzünün düzgün olması beklenir (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37, K72).
• Namaz kılıyor mu, başı kapalı mı? diye bakılır (K8, K13, K26, K57, K64, K69, K88).
• Önemli olan huyunun iyi olması dense de güzel ve becerikli olması da umut edilir (K1, K2, K40, K41, K68, K76, K95).
• Uzun boylu, iri yapılı, terbiyeli olması arzu edilir (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• Güvey seçiminde, erkeğin de iyi bir aileye mensup olması beklenir (K14, K16, K18, K28, K29, K55, K56).
• Güveyin ailesinden ziyade kendinin maddî durumunun iyi olması istenir (K9, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).
• Güveyin de gelinin de yaşlarının birbirine uygun olmasına dikkat edilir (K5, K11, K13, K35, K43, K67).
• İçki, sigara, kumar ve kahveye gitme gibi bazı kötü alışkanlıklara sahip olmaması istenir ve bu araştırılır (K6, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• İnançlı biri olması, namazını kılıyor olması istenir (K7, K14, K29, K42, K54, K99).
• İyi bir işinin olması, güçlü kuvvetli olması gerekir (K5, K13, K25, K46, K48, K51,

K74, K76, K87, K98).

• Kendi işini kurmuş, askerliğini yapmış olması istenir (K2, K38, K44, K51, K63, K78, K89, K97, K100).

• Namusuna düşkün, dürüst, görgülü ve akıllı olması önemlidir (K2, K5, K6, K8, K11, K13, K18, K19).

• Toplumda saygın bir yere sahip olması istenir (K6, K15, K16, K20, K28, K43 K56, K63, K77, K89, K104).

• Üniversite eğitimi almış olması arzu edilir, görgülü ve kültürlü olması beklenir (K2, K8, K11, K12, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

• Yakışıklı, eli ayağı düzgün olsun denir (K3, K7, K26, K37, K46, K65, K73, K92, K101, K105).

• Yuva kurduğunda ailesinin geçimini sağlayabilecek olup olmadığına dikkat edilir (K4, K5, K6, K7, K10, K12, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).

c) Değerlendirme;

Türk toplumunun tüm kesimlerinde olduğu gibi Osmaniye'de de gelin olacak kız ve damat olacak erkeklerin ve ailelerinin bir takım olumlu özelliklere sahip olması beklenir. Her toplum evlilik ile kurulmakta olan aile kurumuna değer vermektedir. Yörede, ailelerin soyunun temiz olması önem verilen durum olarak göze çarpmaktadır.

1.1.2.3.2. Kısmet Açma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Artvin, Posof, Ardahan, Oltu, Narman, Tortum ve İspir'de kısmetleri açılsın diye gençlerden tuzlu ekmek veya tuzlu peynir yeme, rüyaya yatma, niyet namazı kılma gibi davranışlarda bulunması istenir (Dede, 1996, 124).

Evlenemeyen kızlar, Ardahan'da, "kikıl" adı verilen çok tuzlu yaptıkları ekmekleri, bir duvarın üzerine koyup beklerler. Karga ekmeği hangi yöne götürürse, o yöne gelin gideceklerine, Şavşat'ta, evlerine gelen misafirin eşeğine binerler, eşek hangi yöne giderse o yöne evleneceklerine, koçların yünü ile elbise diktiklerinde kısmetlerinin açılacağına inanırlar (Karataş, 1968, 5011).

Tire'de kız istemeye ilk gidiş Cuma, ikinci gidiş Pazartesi günü olur. İkram edilen kahve şekerliyse cevabın olumlu olduğu düşünülür. (Artan, 1975, 7191).

Yörüklerde kız verilmeden önce, oğlan tarafı soğukluk olmasın diye kız evinde su içmez. (Artun, 1996, 25).

Kırşehir'de kız evine dünür gidildiğinde, öteberi çalmak uğurdur. Eğer kızı vermezlerse kızın evde kalması için evin bir yerine çivi çakarlar. (Arseven, 1955, 1069).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Düğünü olan gelin kızın, düğünden hemen önce yeni giydiği ayakkabısının altına evlenmek isteyen kişinin kendi ismi yazılır, bu ismin darısı bulaşsın diye gelin tarafından yazılması gerekir (K3, K7, K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92).
• Evlilik çağı gelmiş kızlar kısmetinin açılması için değil de birileri görüp beğenir diye düğüne, nişana götürülür (K6, K17, K22, K34, K76).
• Kısmet açtırmak için adak adanır, en iyisi; "Fakir, bir ya da gücüm nispetinde birden fazla sayıda çocuğu giydireceğim" demektir (K7, K80).
• Kısmeti kapalı olduğuna inanılan kız ya da erkek hocaya götürülür, muska yazdırılır. Hoca kırk tane yeşil zeytin yaprağına dua okur, bu yaprakların her biri yatsı ezanından sonra yakılır ve kısmeti kapalı olduğu düşünülen kişinin başının üzerinde dumanı gezdirilir (K5, K12, K16, K29, K32, K56, K81).
• Kısmeti kapalı olan kişi yedi ya da kırk kişiden para toplar ve altın bir kilit alır, bu kilidi evlenene kadar koynunda taşır, evlenince bozdurur ve parası ile fakir kişilere hediye alır (K4, K15, K17, K20, K85, K103).
• Nazar olduğuna inanılıyor ise kurşun döktürülür (K2, K27, K49, K70, K92, K102).
• Nişanı ya da düğünü olan kişinin yüzüğünün kurdelesinden çok küçük bir parça alınır, yutulur (K9, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).
• Nişanı ya da düğünü olan kişinin yüzüğünün kurdelesinden bir parça alınır, bu parça bir yere konur ve konulduğu yer gerçekten unutulursa, yani kurdele gerçekten kaybedilirse, o kişi evlenir (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• Sık sık kızın çeyiz sandığı açılır, çeyizlerine birer birer bakılır, dua edilir (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).
• Yeni bir anahtar alınır, üç Cuma, Cuma namazından çıkışta üç ayrı camiinin imamına bu kilit üçer defa açtırılır (K1, K16, K19, K34).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de belirli bir yaşa geldiği halde evlenemeyen kızının kısmetinin

kapalı olduğuna inanan aileler, çocuklarının kısmetini açabilmek maksadı ile çeşitli yollara başvurmaktadır. Bu uygulamalardan en önde geleni kilit açtırmaktır.

Hocaya gidilerek dua okutma, muska yazdırma ve ziyaretlere giderek adaklarda bulunma Türk halk kültürünün tüm aşamalarında görülen davranış biçimlerindendir. Bu uygulamalarda gencin kısmetinin açılması için hocalara giderek üstüne dualar okutulmakta, hocanın hazırlamış olduğu muskalar gencin üzerinde taşıtılmaktadır.

1.1.2.3.3. Görücülük/ Kız İsteme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kesimde, evlenme işi; kız bakma, kız arama, kız soruşturma ile başlar. Oğullarını evlendirmek isteyen aileler, akrabalarından, komşularından ve yakın çevrelerinden başlayarak kız aramaya başlarlar. Bu konuda arkadaşlar komşular da yardımcı olur (Örnek, 2000, 190).

Türkiye'de evlenecek gence kız bakmak, kız görmek için başvurulan bu adete, ağız arama, dünür düşme, dünür gezme, dünür gitme, el basma, elçilik, görücülük, görücüye çıkma, kız arama, kız bakma, kız beğenme, kız sarraflama, kız isteme, söz taşlama gibi adlar verilir. Kız istemeye giden kişilere ise, arabulucu, aracı, saye kılgan, büyük dünür, dilekçi, düğür, dünür, tüngür, dünürcü başı, dünür başı, görücü, elçi, kılavuz gibi adlar verilir (Kaya, 1996, 148).

Görücülük, daha çok şehir ve kasaba ortamlarının bir göreneği olarak belirir. Köy çevresinde, görücülük ile kız isteme töreleri birbirine karışmıştır. Aynı köyde veya mahallelerde yaşayan gençler ve aileleri zaten birbirlerini gördükleri ve tanıdıkları için, bu çevrelerde görücülüğe gitmek yerine, doğrudan dünürcülüğe gidilmektedir. Geleneğin devam ettiği yerlerde kız görmeye kadınlar gider. Bunlar oğlanın anası, yakın akraba ve yaşlı kadınlardır. Kadınlar, önce kızın güzelliği, törelere uygun davranışları üzerinde durur, yargıya varır. Daha sonraki aşama kızın ve ailesinin soruşturulmasıdır. Bu arada kız tarafına da düşünme süresi tanınmış olur. İki taraf karşılıklı olumlu değerlendirmeye varınca, görücülerin işi sona erer (Boratav, 1984, 173).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ailelerin önce kadınları tanışır, kızın annesi durumu eşine açıklar, o da uygun görürse bir gün belirlenir, bu sefer de ailenin erkekleri tanışır sonra bir gün belirlenir kız

istemeye gidilir, bu isteme olayı genellikle akşam olur. Oğlanın ve kızın annesi, babası, kardeşleri, en yakın birkaç akraba ve birkaç arkadaşın olduğu bu gecede kız, babasından; Allah'ın emri, peygamberin kavli ile istenir, kız verilir, getirilmiş olan baklava ikram edilir, ağız tatlısı da denilen küçük tatlı yenir, kıza ve oğlana söz yüzüğü takılır. Eğer ailenin maddî durumu iyi ise kıza daha başka takılar da takılabilir (K7, K32, K54, K59, K62, K73, K80, K101, K103).

• Bir kıza görücü gidildiğinde, kız görücülerin karşısına çıkmaz ya da herhangi bir ikramda bulunmazsa evlenmek istemiyor demektir (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

• Çok eski tarihlerden bu yana önemli bir olay olan kız istemede "Allah'ın emri, peygamberin kavli ile" diyerek kızı istemek şarttır (K4, K18, K21, K24, K35, K37).

• Daha önceleri düğünde görülerek beğenilmiş olan kız araştırılır, kızın ailesini tanıyan bir aracı ile dünürcü gitme isteği kızın ailesine iletilirdi, şimdilerde aileler oğulları için kendileri kız bakıp buluyor, aracı koymuyor, çünkü işin içine fazla karışan olduğu zaman işler karışabiliyor (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Eskiden kız isteneceği zaman, şekerleme türü, lokum veya bisküvi götürülürmüş, şimdilerde kız istemeye baklava veya başka tatlılar götürülüyor (K8, K12, K24, K37, K49, K50, K55, K67, K77, K82).

• Görücü olarak gelen kim olursa olsun, kızın ailesi, kendine yakışır biçimde davranmalı ve üzerine düşeni yapmalı, eğer kabul etmeyeceklerse bile en azından bir çay ya da kahve ikram etmeli, kibar bir şekilde olmayacağını, düşünmediklerini belirtmelidir (K6, K52, K57, K64, K69, K104).

• Kız istemeye gitmek için belirli bir gün yoktur, haftanın herhangi bir günü gidilebilir ama genellikle gece gitmek tercih edilir (K6, K17, K22, K34, K63, K76, K89).

• Kız istemek için, ailedeki saygın, yaşlı ve sevilen büyükler götürülür (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K89).

• Kız istemeye gidilirken çocuk götürülmez, çünkü kız isteme ciddi bir olaydır, çocuklar yaramazlık yaparak ortamın ciddiyetini bozabilir (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K35, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Oğlanın annesi kızın annesine "Oğlumuza kızınızı isteyeceğiz, ne diyorsunuz" der. Onlar da "Birkaç gün düşünelim ondan sonra gelin" der. Kızın annesi bu arada kocasına ve kızına durumu duyurur. Eğer istemiyorlarsa, "gelmeyin" diye haber yollanır (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

• İsteme olayı birden fazla kez yapılabilir, çünkü kız evi naz evidir, ilk istemede kız verilmeyebilir (K1, K2, K40, K41, K68, K76, K95).

• İstemeye gelenlere Türk kahvesi ikram edilir, kahveyi kız yapmalı ve getirip ikram etmelidir, bazen damat adayının kahvesine şeker yerine tuz konur, oğlan; henüz yeni tanıdığı büyüklerin yanında saygısızlık yapamayacağı için zorla da olsa tuzlu kahveyi içer, bunun bir anlamı da oğlanın kıza karşı; "elinden zehir olsa yerim" anlamını taşıyor olmasıdır (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• İstenilen kız "siz bilirsiniz" der ise evlenmek istiyor; "şimdilik evlenmeyi düşünmüyorum" der ise evlenmek istemiyor demektir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79, K88, K97, K100, K102).
• Şimdilerde önce kız ile oğlan bir şekilde tanışıp anlaşıyor sonra aileler devreye giriyor (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).
• Yöremizin saygın ve ileri gelen, yaşlı erkeklerinden olan, sözü kırılamayacak biri kız istemeye götürülür (K1, K4, K16, K19, K21, K24, K31, K34).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de görücülük, kız bulma, kız isteme ve beğenme günümüzde daha modern usûller ile yapılmaktadır. Yörede haftanın herhangi bir günü kız istemeye gidilebilmektedir. Önce oğlanın ve kızın ailesindeki kadınlar birbirleri ile tanışmaktadır.

Kızın verilmesi halinde önceden getirilen bir tepsi baklava yenir, bu tatlıya "ağız tatlısı" denmektedir. Kız isteme ve görücülük âdetlerinde hem kız hem erkek, aileler tarafından araştırılmaktadır.

1.1.2.3.4. Söz Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

"Söz kesimi" dünürcülük, yani kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Dünürcülük yoluyla anlaşan ailelerin , bu anlaşmalarını daha geniş bir çağrılı huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine "söz kesimi" ya da "söz kesme" denmektedir. Söz kesiminde başlık ve hediyeler de konuşulur, söze bağlanır (Örnek, 2000, 191).

Türkmen düğünlerinde kadın ve erkek dünürcüler ayrı ayrı söz keserler (Kalkanoğlu, 1953, 807).

Kırşehir'de söz kesildikten sonra ağırlık verilir. Erkekler ve birkaç kadın şerbet içerler. Buna küçük şerbet denir (Arseven, 1955, 1069).

Tire'de söz kesildikten sonra oğlan evi bir kilo tuz alır. Bu tuz evde bitinceye

kadar, işler düzenli giderse, kızın uğurlu olacağına inanılır (Artan, 1975, 7191).

Yozgat'ta başlığa "gün salık" denir. Verilen para ile kızın çeyizi hazırlanır. Evin bütün eşyalarını kız tarafı yapar. Kız tarafına yapılan hediyelere "yolluk" denir (Köktürk, 1971, 5879).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Eskiden kız tarafının kızlarını vermeye gönüllü olduğu biliniyorsa kız istemeye lokum, şekerleme veya baklava ile gidilir, kız verilince götürülen lokum ya da tatlı yenilir buna "ağız tatlısı" denilirdi. (K7, K14, K29, K42, K54, K99).
• Günümüz şartlarında söz kesme ve tatlı yeme ile ilgili uygulamalar eskiye nazaran daha kolay olmaktadır, çünkü; önce kız ile oğlan bir şekilde tanışıp anlaşmakta sonra aileler devreye girmektedir. Önce her iki ailenin kadınları tanışır, kızın annesi durumu eşine açıklar, o da uygun görürse bir gün belirlenir, bu sefer de ailenin erkekleri tanışır sonra bir gün belirlenir kız istemeye gidilir, bu isteme olayı genellikle akşam olur. Oğlanın ve kızın annesi, babası, kardeşleri, en yakın birkaç akraba ve birkaç arkadaşın olduğu bu gecede kız, babasından; Allah'ın emri, peygamberin kavli ile istenir, kız verilir, getirilmiş olan baklava ikram edilir, ağız tatlısı da denilen küçük tatlı yenir, kıza ve oğlana söz yüzüğü takılır. Eğer ailenin maddî durumu iyi ise kıza daha başka takılar da takılabilir (K7, K19, K22, K27, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80, K87, K91, K96, K102).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde söz kesme ile ilgili birbirine benzer görüşler olduğunu tespit ettik. Söz kesme; her iki ailenin fertleri görüşüp anlaştıktan sonra gelin ve damat adayının sözlenmesini uygun görmesi halinde aileler arasında en kısa zamanda yapılmaktadır.

1.1.2.3.5. Nişan

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Nişan, sözden sonraki evlilik aşamasıdır. Nişan töreni Anadolu'nun pek çok yerinde düğün törenlerine benzerlik gösterir. Nişan harcamaları ve törenlerini kimi yörelerde kız tarafı üstlenirken, kimi yörelerde erkek tarafı üstlenmekte kimi kez de

erkek ve kız tarafı ortaklaşa masrafları üstlenmektedir. Ancak, ister kız tarafı nişanı yapsın, isterse erkek tarafı yapsın nişan töreni kızın evinde veya kızın ailesinin uygun gördüğü yerde yapılmaktadır. Nişanlılık bir ara dönemdir. Bu dönem genç kızla erkeğin kurulacak olan yeni yuvaları için psikolojik ve sosyal açıdan kendilerini hazırladıkları dönemdir (Örnek, 2000, 190).

Nişan törenlerinde, iki tarafın onayladığı sevilen ve sayılan bir aile büyüğü tarafından, kız ve oğlana, iyi dileklerle yüzükleri takılır. Nişan töreninde, kız tarafı ve oğlan tarafı kıza takılar takarlar. Tören aile arasında veya geniş bir davetli arasında yapılır. Eskiden yapılan yemekli nişan törenleri, son yıllarda yerini pastalı ve şerbetli törenlere bırakmıştır. Geleneksel kesimde evlerde yapılan törenlerde kadın erkek ayrı eğlenirlerken, salonda yapılan törenlerde buna önem verilmemektedir (Başçetinçelik, 1998, 141).

Yörüklerde nişan, nikahtan daha kuvvetli bir bağ sayılmaktadır. Nişan günü oğlan tarafı davar keser, pilav döker ve çalgılarla bu hazırlanan yemekler kız evine gönderilir. Kızın evinde bu yemekler büyük bir eğlenceyle yenilir (Yalgın, 1993, 267).

Söz kesildikten sonra "beylik" adı verilen ve oğlan tarafından seçilen kadınlar kız evine giderek kıza nişan takar. Nişanlar altın, gümüş vb. ziynet eşyalarıyla elbisedir. Söz kesiminde oğlan tarafından kızın babasına veya velisine bir miktar para verilir. Bu parayla kızın eksik olan çeyizleri tamamlanır. Nişan töreninde durumu iyi olanların davet yapıp çalgı çaldırması adettir (Yalgın, 1993, 214).

Nişan kararlaştırıldığı biçimde yemekli, davullu, eş, dost, komşu ve akrabalar çağırılarak "toy" denilen bir yemek ve eğlenceyle yapılır. Oğlan evinin kız için aldığı çeyiz ve takılar misafirlerin duyabilecekleri şekilde ilan edilir. Adına "kırkım" denir. Nişanda bu tören yapılır ki evlenecek çifte para, eşya, takı vb. vererek yardımda bulunulur (Artun, 2000, 108).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ağız tatlısı denilen küçük tatlıdan sonra kız evinin uygun olduğu bir gün erkek evi nişan için gün belirlemeye gider, hafta sonu bir gün belirlenir. Nişan töreni mevlit okutularak ya da çalgılı yapılır (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37, K44, K56, K69, K74, K85).

• Aile arasında sözlenmiş olan gençlerin ailelerince ortaklaşa tespit edilen nişan günü en kısa zamanda hazırlıklara başlanır. Nişan törenine başta tüm köylü olmak üzere komşu

köylere davetiye anlamına gelen okuntuluk denilen kibrit, mendil, yazma, çorap veya bardak gibi eşyalar verilir. Nişan yüzüklerini kız tarafı oğlan için, oğlan tarafı da kız için alır. Nişanlanacak kızın giyeceği olan nişan kıyafetini oğlan tarafı alır. Damat adayının kıyafetini de kız tarafı alır. Nişan günü tüm davetliler kız evine gelir veya erkek evi tarafından götürülür. Eskiden nişan törenleri genellikle mevlit okunarak yapılırdı. Şimdilerde ise nişan töreni pek yapılmıyor ama yapılırsa da çalgılı yani müzik eşliğinde eğlenilerek yapılıyor (K9, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Erkek tarafı nişandan önce kıza nişan valizi yapar. Alışverişe kız ile oğlan, istenirse yakın akrabalardan bir kişi daha birlikte gider. Nişan valizinin içerisinde kıza alınan nişan kıyafeti, çeyizlik, bornoz takımı, ayakkabı, terlik, makyaj seti, iç çamaşırı ve parfüm gibi diğer malzemeler bulunur. Ayrıca valize kızın annesine elbiselik kumaş, baş örtüsü; babasına pantolonluk kumaş ve gömlek; erkek kardeşlerine gömlek, kız kardeşlerine elbiselik kumaş koyulur. Nişan günü kız önce kuaföre götürülür, sonra evine süslenen arabayla gidilir, kız kuafördan alınır ve hep beraber kız evine gidilir, nişan kız evinde yapılır. Daha eskiden davul zurna ile eğlenilirdi, son zamanlarda orkestra ile çalınıp oynanılıyor. Nişandan sonra kız evi de oğlana valiz hazırlar. Bu valize ailenin tüm bireyleri için birer gömlek ve pantolonluk kumaş kadınlar için elbiselik konur (K1, K2, K40, K41, K68, K76, K95).

•Eskiden nişan törenlerinde dualar, ilahiler okunurdu; şimdiki nişan törenlerinde gençler müzik eşliğinde oynuyor, eğleniyor (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Nişan törenlerinde takı ve kırkım merasimi yapılır. Kırkım; nişana katılan kişilerin nişanlanan çifte taktıkları para ve diğer eşyalardan oluşan katkılardır. Genellikle yüzükleri takan kişi, kırkımda kimin ne kadar para attığını duyurur ve darısının evlenmemiş bir yakınına, parayı atanın kendisi bekarsa kendisine olmasını diler. Toplanan takı, para ve hediyeler halka duyurulur. Biriken paralar ile kız evi çeyizde bulunması gereken ama eksik olan gereçleri tamamlar (K1, K27, K48, K62, K63, K79).

• Nişanda gümüş tepsi içinde, erkek tarafından genç bir kızın elinde, birbirine kurdele ile bağlı olan yüzükler getirilir. Yüzükleri bir aile büyüğü takar. Yüzük önce kıza sonra erkeğe takılır. Daha sonra yüzüğü takan kişi mutluluğun daimi olması yönünde bir konuşma yapar(K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Nişandan dönülürse, kim nişandan vazgeçmişse o tarafın aldığı hediyeler karşı tarafta kalır (K8, K11, K13, K26, K53, K57, K64, K69, K88).

• Şayet nişan atılırsa yani nişanlılar ayrılır ise genellikle hediyeler karşılıklı geri verilir. Kıza alınanlar erkek tarafına; erkek tarafına alınanlar kız tarafına geri gönderilir (K6,

K52, K57, K64, K69, K101).

• Yüzükleri birbirine bağlayan kurdele kesilir, daha sonra hep birlikte eğlenilir, nişan çerezi ve meyve suyu dağıtılır (K11, K30, K46, K65, K73, K83).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de nişan törenleri mevlitli ya da çalgılı yapılabilmektedir. Sözlenmiş olan gençlerin ailelerince ortaklaşa tespit edilen nişan günü en kısa zamanda hazırlıklara başlanmaktadır. Nişan törenine başta tüm köylü olmak üzere komşu köylere, davetiye anlamına gelen ve adına okuntu denilen küçük hediyeler; kibrit, mendil, yazma, çorap veya bardak gibi eşyalar dağıtılır.

Nişan yüzüklerini kız tarafı oğlan için, oğlan tarafı da kız için alır. Nişanlanacak kızın giyeceği olan nişan kıyafetini oğlan tarafı alır. Damat adayının kıyafetini de kız tarafı alır. Nişan günü tüm davetliler kız evine gelir veya erkek evi tarafından götürülür. Eskiden nişan törenleri genellikle mevlit okunarak yapılırdı. Şimdilerde ise nişan töreni pek yapılmıyor ama yapılırsa da çalgılı yani müzik eşliğinde eğlenilerek yapılmaktadır.

1.1.2.3.6. Davet/ Okuntu

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'nun hemen her yöresinde nişan veya düğünden birkaç gün önce davetlilere çağrı yapılır. Bu çağrı, kimi zaman küçük, kimi zaman büyük hediyelerle yapılır. Mut'ta, nişan törenine ve düğüne davet okuntu ile yapılır. Davet edilen kişiye, önemine göre gelinin önceden hazırladığı mendil, çevre, çorap gibi el işlemeleri ya da bir basma parçasından kesilmiş ufak mendil gönderilir (Soylu, 1973, 6663).

Yozgat köylerinde bir kadın ve bir erkek çağrıcı, "davetçi" olarak görevlendirilir (Köktürk, 1971, 5879).

Bolu'da kız ve oğlan evi beş on kişiyi "okuyucu" olarak komşulara çıkarır. Okuyucu hanımlar her eve sakızlı, karanfilli bir dilim ekmek verir ve onları düğüne çağırır (Nuri, 1961, 2307).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Düğüne davet edilecek kişilerin önce listesi yapılmalıdır, kimseyi küstürmemek gereklidir (K18, K19, K20, K23).

• Düğüne çağırılacak olan insanları davet etmek için davetiye gönderilir; eskiden davetiye yerine düğüne çağırılacak kişilere davetiye anlamına gelen ve okuntuluk diye tabir edilen kibrit, mendil, yazma, çorap veya bardak gibi eşyalar verilirdi, bu davetiyelik okuntular kız evi içinde erkek evi tarafından alınırdı (K1, K68, K76, K95).
• Düğüne çağırılacak olan kişilerin yapacağı hediyenin büyüklüğü az çok tahmin edilir, bu nedenle okuntunun değeri de buna göre belirlenir, durumu iyi olan, büyük hediye getireceği düşünülen kimselere gönderilen okuntuluk daha iyi olur. Zengin akrabalara gömlek, elbiselik, pantolonluk kumaş, diğerlerine kibrit, su bardağı, çorap gibi okuntuluklar gönderilir (K7, K14, K29, K42, K54, K99).
• Eskiden okuntu olarak şeker, kibrit, yüz veya el, yüz havlusu, çorap, yazma gibi hediyeler dağıtılırdı. Büyüklere, yakın akrabalara çay bardağı ya da su bardağı yollanırdı. Okuntuluklar verilirken düğün ile ilgili, yemekli olduğu, bayrağın ne zaman dikileceği, ne zaman kınacı gidileceği gibi bilgiler verilir (K6, K22, K34, K63, K76).
• Okuntu verilen kişiye düğün hediyesi olarak ne alması gerektiği, okuntunun üzerine küçük bir kağıda yazılarak iliştirilir (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de düğüne çağırılacak olan insanları davet etmek için davetiye gönderilir. Eskiden davetiye yerine düğüne çağırılacak kişilere davetiye anlamına gelen ve okuntuluk diye tabir edilen kibrit, mendil, yazma, çorap veya bardak gibi eşyalar verilir, bu davetiyelik okuntuluklar kız evi içinde erkek evi tarafından alınırmış. Düğün törenine davet edilecek olan kişiler; yakın arkadaşlar, yakın akrabalar, dostlar ve komşular şeklinde sınıflandırılmaktadır.

1.1.2.4. Düğün

Düğünün ne zaman olacağı iki tarafın ailelerinin anlaşması ile kararlaştırılır. Bu süre çok kısa olabileceği gibi, senelerce de uzayabilir. Kimi zaman oğlanın askerliği kimi zaman da oğlan tarafının ağırlığı sağlayamaması veya çeyizi tamamlayamaması gibi sebeplerle düğün gecikebilir. Anadolu'da düğünler genellikle sonbaharda olur. Harman işlerinin sona ermesi, kış hazırlıklarının tamamlanması ve yayladan dönülmüş olması, düğün masraflarını karşılayabilme bakımından en elverişli zamandır (Boratav, 1984, 176).

Düğün toplumsal bir olaydır. Düğüne katılım, daha önce yapılmış olan söz ve

nişan törenlerinden daha fazla olur. Düğün töreni ile; gençlerin kuracağı yuva ve ailelerin hısımlık bağları davetlilerin de katılımıyla onaylanmış olur. Özellikle köylerde, düğüne bütün köy halkının katılması istenir. Düğüne çağrı, pek çok yerde okuntu ile yapılır. Düğünler sosyal yardımlaşmanın en fazla görüldüğü törenlerdir. Bu törenin başından sonuna kadar, köylüler düğün evine destek olurlar. Anadolu'da düğünler üç gün ile bir hafta arasında değişir. Sinop'ta düğünün kararlaştırıldığı gün, kız evi ve oğlan evi karşılıklı birbirlerine börek gönderirler. Buna "ekmek değiştirme" denir (Ülkütaşır, 1963, 2974).

Türk halk kültürü'nde benzer bir çok yörede de olduğu gibi; "Mut köylerinde, kız evine oğlan evinden düğün için götürülecek yiyecekleri "kılıf yengesi" adı verilen, evli geçimi iyi bir kadın götürür" (Soylu, 1973, 6663).

Anadolu'nun pek çok yöresinde düğünden önce düğün ekmeği pişirilir. Yozgat'ta oğlan evinin yaptığı ekmeğe "düğün ekmeği", kız evinin yaptığı ekmeğe "kına ekmeği" denir. Düğün ekmeğinde; hamur açıcı olarak şen tabiatlı, güzel sesli, şen kadınlar çağrılır. Def çalarak türkü söyleyerek hamur yoğrulur. Açıcılar, bir döküm ekmek açtıktan sonra ekmek tahtalarını kenara çeker, kalan bezeler etrafında halay çekerler. Damat geldiğinde ona yağlı bazlama pişirir, bahşiş alırlar. Düğün ekmeği, hamur az da olsa çabuk bitirilmez. Akşama kadar oyunlarla, manilerle devam eder. Kız evinde yapılan ekmekte de oyunlar, şenlikler olur. Bolluk olsun diye gelin oynatılır. Damada yağlı bazlama gönderilir (Özbaş, 1962, 2650).

1.1.2.4.1. Bayrak Dikme/ Sağdıç

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bayrak, milletler için bir egemenlik sembolüdür. Düğünlerde ise düğünün başladığının işaretidir. Anadolu'da bayrak dikildikten sonra düğün başlar ve düğün artık kız ve erkek tarafının değil; bütün köye, köylüye aittir. Türkler için bir ruh, bir mübarek kişi gibi olan bayrak (Ögel, 1991, 10); Milletler için nasıl bir bütünlük sembolü ve vazgeçilmezlik ise; toplumun temelini oluşturan aile ocağının ilk adımı olan düğünlerde de bayrağın birlik beraberlik sembolü olması o kadar vazgeçilmezdir. Evlilik kurumunun kurulması sırasında Anadolu'da yapılan evlenme töre ve törenlerinde küçük ayrılıklar dışında büyük benzerlikler vardır. Bu törenler sırasında kullanılan bayrak "Düğün Bayrağı" adını alır. Düğün bayrağı, ay yıldızlı Türk bayrağı olduğu gibi şah, nahıl, şimşir, gelbere, yom adları alan ve çeşitli süslerin takıldığı sırıklara takılı çeşitli

adlardaki ağaç dallarından oluşmaktadır (Bozyiğit, 1987, 70).

Kars ve çevresinde "şah" bezenir. 60-70 santimetre uzunluğunda, bilek kalınlığında bir sopa, bir altlığa dikilir. 7-9 dal çakılarak ağaç görünümü verilir. Dallara 7-9 türden üçer adet on tane meyve ve şekerli yiyecek maddesi asılır. En son pişmiş yumurta, şahın tepesine bağlanır. Bu işleme, şah bezeme adı verilir. Bu işi uzmanlaşmış kadınlar yapar. Şah, hem oğlan hem kız evinde ayrı ayrı bezenir. Masrafları sağdıçlar karşılar. Kız evine gelenlere kız şahından, oğlan evine gelenlere, oğlan şahından ikram edilir. Oğlan şahı, gerdek odasına törenle getirilir, gerdek odasında üzerine de üç mum yakılır (Başçetinçelik, 1998, 159).

Tekirdağ ve yöresinde, "şimşir", "ahret dalı"; gelinin ahret kardeşi ve arkadaşları tarafından hazırlanır. Şimşirde, iğneden ipliğe kadar oyuncak, meyve, tarak gibi eşyalar bir çam ağacının dallarına iple tutturulur. Dal, toprak dolu bir tenekeye yerleştirilir. Düğüne kadar hazırlanır. Düğün günü, düğün alayı ile birlikte çalgıcılar, davetliler ve arkada gelin, ahretliğin evine gidilir. Orada eğlenilir, şimşir ile bohça alınır ve oğlan evine gelinir. Oğlan evinden ahretliğe, elbiselik ve çamaşır hediye edilir. Eğlenceler yapılır. Sonra yengeler gelini kaynanaya teslim eder. Ürgüp ve Nevşehir yöresinde, dalları sarı ve beyaz tellerle süslenmiş "yom ağacı" gelin odasına konur. Üzerine, geline getirilen hediyeler asılır. Denizli/Çal yöresinde, düğünün ilk günü güveyin ve sağdıcın evine "gelbere" adı verilen bir çam dalı asılır, üzerine yaprak, portakal, iğde, üzüm gibi süsler asılır (Bozyiğit, 1995, 259).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bayrak dikildikten sonra dibinde kurban kesilir. Kanı, nazar değmesin diye damadın alnına sürülür (K2, K27, K49, K70, K92, K102).
• Dışarıda aş ocağı kurulur, becerikli kadınlar tarafından yemekler pişirilir (K1, K17, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).
• Düğün töreni çalgılı olarak davul ve zurna ya da org gibi müzik aletleri ile yapılıyorsa başta kız ve oğlan tarafının katılımı ile köy gençleri kız ve erkek karışık olarak halaylar çekip oyunlar oynarlar. Bir süre sonra gelin ve damat adayları yan yana bir kız ve erkeğin eşliğinde dışarıya çıkarak otururlar. Gelin ve damat adayına eşlik eden bu iki gence sağdıç adı verilir. Köyün ileri gelenlerinden birisi gençlerin yüzüklerinde bağlı olan kurdeleyi kestikten sonra, çift karşılıklı olarak oyun oynamaya davet edilir. Bu oyuna herkesin katılması o istenir. Hatta oynamayan varsa onlar zorla da olsa oyuna

çıkarılır. Daha sonra ortaya bir masa koyulur, genellikle çığırtkan adı verilen bir kişi "kırkım" adı verilen hediyelerin toplanma işlemlerini başlatır. Çığırtkan yüksek ses ile başta gelin ve damat adaylarının takılarını ilan ederek alır ve gelinini üzerine takar. Törene katılan davetlilerde genellikle para ve altın takarlar. Kırkım işi tamamlanınca tüm davetlilere evin avlusunda ocakta pişen yemekler yenir, tören sona erer (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K35).

• Düğün töreni yüksek bir direğe Türk bayrağının asılması ile başlar. Bu bayrak düğün sona kadar asılı kalır ve düğün bittiği zaman sağdıç tarafından indirilir, damada verilir, damattan bahşiş alınır (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).

• Gelinin çeyizi düğünden bir ya da iki hafta kadar önce yıkanır. Bu yıkama çok önemlidir, yıkanmış olan çeyizler ailedeki genç kızlar tarafından ütülenir, serilmeye hazır hale getirilir (K1, K20, K41, K68, K76, K95).

• Genellikle Perşembe ya da Cuma günü bayrak dikilir (K3, K34, K41, K50, K64, K77).

• Kız evinde de erkek evinde de gelecek misafirler için ailedeki becerikli kadınlar tarafından; yüksük çorbası, patates sulusu, kuru fasulye, bulgur pilavı, dövme pilavı gibi yemekler pişirilir (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).

• Kimlerin sağdıç olduğu kollarına bağlanan kırmızı kurdeleden anlaşılır (K3, K5, K6, K8, K11, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K88).

• Sağdıçlar evli olur ve damada evlilik hakkında bilmesi gereken ince detayları anlatır (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

• Osmaniye'de düğün için çeşitli hazırlıklar, alışverişler yapılır, alışverişe genellikle gelin olacak kız, damat adayı ile birlikte kız ve erkeğin anneleri gider. Alışverişte kıza gelinlik, çamaşır, ayakkabı, makyaj takımı, bornoz ve havlu takımı, düğünden sonra giyebileceği kıyafetler ile diğer ihtiyaçları alınır; erkeğe ise tıraş takımı, çamaşır, pijama takımı ve kıyafet alınır (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

• Sağdıçlar gelin alındıktan sonra dönüşte yol kesip bahşiş isteyen çocuklara bahşiş verir, damadın vekilidir (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).

• Yapılacak olan düğün ev düğünü ise bayrak dikimi Perşembe günü yapılır, davul ve zurna çalar, bu şekilde konu komşuya düğünün başladığı duyurulmuş olur. Cuma günü davul zurna eşliğinde gelen misafirlere "çaba" yapılır. Çaba: Davul ve zurna çalan kişilerin gelen konukları ayakta karşılaması ile başlar, misafir göründüğü andan itibaren davul ve zurna güçlü bir şekilde çalar, konuk oturunca davulu çalan kişi türlü hareketlerle oyunlar oynar, çaba gösterir. Düğüne gelen her erkek konuk; çok nadiren olmak üzere kadın konuk çabalanır. Çaba bitince konuk düğünü olan çifte yapacağı

hediyeyi davulcuya verir, davulcu da bu hediyeyi önce elini havaya kaldırarak herkese gösterir daha sonra sağdıca verir, aynı zamanda davulcu ve zurnacıya da gösterdiği çabaya karşılık belli bir miktar para verilir, sürekli çay kahve ikramı yapılır, hep beraber düğün yemeği yenir, eğlenilir (K5, K11, K13, K26, K53, K57, K64, K69, K80).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de düğün yapacak olan aileler düğün tarihi belirlendikten hemen sonra hazırlıklara başlar, alışverişler yapılır, alışverişe genellikle gelin olacak kız ve damat adayı ile birlikte kız ve erkeğin anneleri gider. Bu alışverişte okuntuluk olarak dağıtılacak eşyalar erkek evi tarafından alınmakta ve kız tarafının ihtiyaçları temin edilmektedir.

Bölgede düğünler genellikle tatillerde, baharda veya yazın yapılmaktadır. Önce akraba ve yakın dostlara okuntular, uzakta olanlara davetiyeler gönderilir. Düğün evinde de uzaktan gelecekler için yataklar hazırlanır. Oğlan evi, kız evine düğün yemekleri için okuntu oğlağı denilen küçükçe bir kurbanlığı göndermektedir.

1.1.2.4.2. Çeyiz

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Arapça "cihaz" dan gelen çeyiz; gelin için hazırlanan sandık eşyası; kızın baba evinden götürdüğü mal ve mülktür. Geleneksel kültürümüzde, kız çocukları daha ergenlik çağına gelmeden çeyiz hazırlıklarına başlanır. Çeyizin kızların yüz akı olduğu görüşü yaygındır, ilk hazırlananlar yatak çarşafı, yastık kılıfı, yorgan yüzü, mendil, örtü vb. eşyalardır. Bunların kenarlarına dikilmek üzere oyalar, danteller hazırlanır. Hazırlanan bez eşyaların tümü işlemelidir. Çevreler, yağlıklar, kenarları oyalanmış yazmalar, el örgüsü çoraplar çeyizin tamamlayıcı öğeleridir (Başçetinçelik, 1998, 167); Geline ve bütün arkadaşlarına kına yakılır. Kına gecesinden bir gün önce çeyiz serilir (Ekin Grubu, 2008, 59).

Çeyiz asma, çeyizi sergileme Anadolu'nun pek çok yöresinde gelenektir. Düğünün başlamasıyla, çeyiz de asılır veya sergilenir. Bazı bölgelerde, çeyiz, kız evinde usta kişilerce iplere asılarak sergilenir. Komşular, özellikle genç kızlar çeyiz görmeye gelir, işlenen çeyizden örnekler alırlar. Bazı bölgelerde çeyiz oğlan evine götürüldükten ve yerleştirildikten sonra gösterilir. Oğlan evine kız evinden çeyizin götürülmesi, kimi

bölgelerde düğünden birkaç gün önce olurken, kimi bölgelerimizde gelinin göçürülmesiyle birlikte olur (Başçetinçelik, 1998, 168).

Anadolu'nun birçok yöresinde kız çocuğu olan aile, ileride çeyiz masraflarını karşılanması için bir kavak ağacı diker. Çeyizlik bez eşyalar sandıklarda saklanır ev uzun süre havasız kaldığı için sararmasın diye, çeyiz sık sık çıkarılıp havalandırılır. Günümüzde, özellikle kentlerde, çeyiz evin temel ihtiyaçlarının karşılamaya yönelik bir anlam kazanmıştır. Kız tarafından çeyiz olarak; mutfak eşyası, yatak odası takımı, çamaşır makinesi beklenmekte, oğlan tarafıysa; salon ve yemek odası takımları, buzdolabı, fırın gibi ihtiyaçları karşılamakla yükümlü sayılmaktadır (BL, 1988, 2668).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Çeyiz almaya kız evine gidilirken kız evine bir okuntu oğlağı, kahve, çay yapıp ikram edecek bir erkek, birde yemek yapacak kadın aşçı götürülür (K6, K53, K57, K69, K88).
• Çeyiz düğünden bir hafta önce götürülür (K6, K52, K57, K64, K69, K101).
• Çeyizde bulunan eşyalardan bazılarını kız evi, bazılarını erkek evi alır. El işlerini ve mutfak eşyalarını kız tarafı alır. Erkek tarafı ise beyaz eşyaları, mobilya, perde ve halıları alır (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).
• Çeyizin geleceği gün oğlan evinde yemek yapılır. Çeyiz getirenlere yemek verilir. Yatağı kızın sağdıcı hazırlar. Yatak yere serilir. (K14, K16, K18, K28, K29, K55, K56).
• Çeyizin götürüleceği kamyon süslenir, Çeyiz serildikten sonra düğüne gelen akrabalar ve komşular çeyizi görürler. Buna "çeyiz gösterme" denir, çeyiz sandığının içinde; sabun bezleri, dantel örtüler, iğne oyası yazmalar, dantelli çarşaflar, süslenmiş pikeler, kenarı işlenmiş yüz havluları, mutfak takımları ve bunun gibi daha pek çok çeyiz bulunur (K23, K41, K50, K69, K77).
• Düğünden bir hafta önce, Cuma günü, erkek evi tarafından bir kamyon ayarlanır, bu araca kızın çeyizleri koyulur, gençler aracın arkasına biner, davul zurna ile kızın çeyizi oğlan evine ya da ayrı bir ev açılmışsa genç çiftin yeni evine götürülür, genç kızlar tarafından çeyiz serilir, çeyiz serenlere yemek ısmarlanır (K30, K46, K65, K73, K83).
• Oğlan evi kız evinden çeyizi almaya geldiğinde kızın kardeşlerinden ya da arkadaşlarından biri kapıyı kilitler ve çeyiz sandığının üzerine oturur, bahşiş almadan kapıyı açmaz ve sandıktan inmez (K6, K18, K29, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• Osmaniye'de çeyiz götürmeye büyük önem verilir, çeyiz düğünden birkaç hafta önce serilir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de önceki yıllara göre çeyiz içeriği oldukça değişim göstermektedir. Eskiden kızın çeyizinde el işlemeleri, dokumalar, yatak, sandık gibi becerisinin ve emeğinin göstergesi eşyalar olurken, bunun yerini günümüzde çamaşır ve bulaşık makinesi ve diğer elektrikli ev aletleri gibi ailelerin ekonomik durumlarının göstergesi olan eşyalar almıştır.

Çeyizde eskiden yorganlar kaplanır, el işi göz nuru işlemeler olur, bunlar erkek evine götürüleceği zaman kırmızı kurdelelerle bağlanır, kamyona konur, beyaz eşyalar da bunların yanına konur, halılar kamyonun kenarlarından sarkıtılırdı. Kamyona bir bayrak asılır, oğlan evinden çeyiz almaya gelenler ve kızın yakınlarından bir kaç kişi de kamyona biner, davul zurna eşliğinde kamyon üstünde güle oynaya çeyiz gezdirmeye çıkılır, çeyiz erkek evine götürülüp serilirmiş. Günümüzde alınan tüm eşyalar yeni kurulacak olan eve alındıkça götürülmekte, çeyiz serme işi eskisi kadar ayrıntılı yapılmamaktadır.

1.1.2.4.3. Kına

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kına, düğünden önce kız evinde yapılan bir eğlencedir. Kına yakılması köy düğün geleneğinde nikah kadar önemli ve etkili bir olaydır. Bundan dolayı her hangi bir sebepten düğün süresi kısaltılsa dahi, tek bir gün olsa da kına mutlaka yakılır (Soylu, 1987, 367).

Kınada ağıt yakmak, gelini ağlatmak Anadolu'nun pek çok bölgesinde rastlanan bir gelenektir. Düğünde söylenilen yaslar, kına gecesinde, kız evden çıkarken söylenir. Kına gecesinde ağlamayan kız ayıplanır (Turan, 1993, 535).

Kına gecesindeki törenler, oğlan evinden gelen kınacılarla kız evinin yakınları arasında olur. Genellikle kadınlar arasında yapılan bir törendir. Bazı bölgelerde, kına günü oğlan evinden gelen kınacılara çeşitli zorluklar çıkarılır, şakalar yapılır, cezalar kesilir. Kına gecesinde, oğlan evinden getirilen kına yoğrulur, oğlan evinden getirilen çerezler, gelen konuklara dağıtılır. Bu arada, kimi bölgelerde aynı gün, kimi bölgelerde de kız kınasından bir gün önce, oğlan evinde erkekler arasında da oğlan kınası yapılır. Oğlanın serçe parmağına kına yakılır, türküler söylenir, oyunlar oynanır. Kimi zaman içeride kadınlar eğlenirken, dışarıda da erkekler eğlenir (Başçetinçelik, 1998, 180).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Gelinin eline kına yakılmadan önce altın konur. Her kına parçasının üzerine bir mum takılır ve yakılarak tepsiye yerleştirilir. Genç kızlardan biri kına tepsisini alıp müzik eşliğinde ortaya getirir, diğer kızlar da onu izler. Gelinin başına kırmızı bir yazma örtülür, damat kızın karşısına oturur. Kına tepsisi gelinin ve damadın başının üzerine konulup kına türküleri, gelin övme türküsü söylenir ve gelin ağlatılır. Daha sonra kına tepsisi elden ele dolaşır ve eğlenilir. Tepsideki kınalar misafirlere dağıtılır. Gelinin avuçlarına ve damadın serçe parmağına bu kınadan yakılır (K5, K13, K35, K43, K67).

• Kına Cumartesi günü ya da gecesi yapılır, Cuma günü de düğün başlar. Kına töreninde erkekler ve kadınlar hep birlikte eğlenir. Gelin ve damat ortaya alınır, ikisinin birden üstlerine bir kırmızı bir örtü örtülür, genç kızlar büyük tepsiler içinde önceden hazırlanmış kınaları getirir, ağıtlar söylenerek kına yakılır. Kızın iki eline, istiyorsa ayaklarına, istemiyorsa en azından bir avucunun içine, erkeğin sol elinin küçük parmağının uç kısmına kına yakılır, kızın avucuna altın koyulur, yoksa kız elini açmaz, daha sonra misafirlere çerez ve meyve suyu dağıtılır (K9, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Kına erkek evinden, evli bir kadın tarafından yoğrulur, oğlanın yengelerinden biri kızın eline kınayı yakmak ister, kız elini kapatır, eline bir altın koyulmadan da elini açmaz, altın koyulunca kız elini açar ve kına yakılır (K38, K51, K63, K89, K97, K100).

• Kına gecesi düğünden bir gün önce ya da aynı gece, bazen de gündüz yapılan bir çeşit eğlencedir (K3, K7, K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92).

• Kına genellikle Cumartesi akşamı kız evinde yapılır. Kına için erkek evinden kız evine gidilir. Yolda gençler yolu keserek bahşiş alırlar. Bu sırada bayrak da taşınır (K2, K5, K6, K8, K11, K13, K18, K19).

• Kına genellikle akşam yakılır. Kınayı henüz evlenmemiş, annesi ve babası hayatta olan kızlardan biri yoğurur. Kızın kollarına oyalı tülbent bağlanır sonra gelin ortaya çıkarılır, eğer mevlitliyse salavatla tepsi elden ele geçer. Kına çalgılıysa, kınayı yoğuran oynayarak getirir (K2, K8, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

• Kına yakmak adetlerimize göre gelin olacak kızın temizliğini, bekaretini simgeler (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Kınası yakılacak olan kişi süslenir, başına kırmızı yazma örtülür. Başının üstünde bir tepsiye konmuş hazırlanan kınalar ve yanan mumlar eşliğinde kına türküsü söylenir, hep birlikte oyunlar oynanır, eğlenilir (K4, K10, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).

• Şimdilerde düğün törenleri salonda yapılıyor, kına töreni de düğünün ortalarında yapılıyor. Gelinin arkadaşları tarafından hüzünlü olan kına türküleri söylenir. Gelinin ağlaması ısrarla beklenir. Gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılır. Kına yakma işi bitince topluluğa çerez ve meyve suyu dağıtılır (K54, K76, K87, K98).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmaların sonucuna göre kına töreni, gelini almadan önceki gece, genellikle Cumartesi günü, kız evinde veya salonda yapılmaktadır. Kına çoğu zaman erkek evinden evli bir kadın tarafından yoğrulur, oğlanın yengelerinden biri kızın eline kınayı yakmak ister, kız elini kapatır; kız, eline bir altın koyulmadan elini açmaz, altın koyulunca kız elini açar, kına yakılır, misafirlere de kına dağıtılır. Gelinin eline kına yakılmadan önce, avucuna altın konmaktadır.

1.1.2.4.4. Gelin Alma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kültürde kına gecesinin ertesi günü gelin alma günüdür. Bu gün genellikle Pazar günüdür. Pazar sabahı erkenden kız evinde gelin çıkarma, oğlan evinde gelin alma hazırlıklarına başlanır. Kız evi, kızını yeni yuvasına uğurlayacağı için hüzünlü, oğlan evi ise, aileye katılacak yeni birey için heyecanlı ve mutludur. Kız evinde sessizlik, oğlan evinde eğlence egemendir. Pek çok yörede kız evine yaklaşan gelin alıcılara, kız tarafı, çeşitli oyunlar yapar, zorluklar çıkarır. Gelin alıcılar geldikten sonra gelin hazırlanır, ailesi ile vedalaşır ve ana evinden koca evine uğurlanır. Gelin, ana evinden uğurlanırken, bahtının açık olması, yeni evine bağlanması, uğur ve bereket getirmesi amacıyla annesi ve yakınları tarafından, geline çeşitli pratikler uygulanır. Gelin alıcılar, gelini aldıktan sonra konvoy halinde davul zurnalarla mahalleyi veya köyü veya şehri dolaşırlar, gelini yeni evine türkülerle, oyunlarla, eğlencelerle getirirler (Başçetinçelik, 1998, 199).

Kına gecesinin ardından oğlan tarafı gelin almak üzere kız tarafına gelirler. Karşılıklı hediye değişiminin ardından gelin alınarak düğün evine gelinir. Davul zurna köy düğünlerinin vazgeçilmez çalgılarıdır (Ekin Grubu, 2008, 59).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Gelin alma töreni kına gecesinin sabahı, öğleye yakın bir zamanda başlar. Gelin alayı davul zurna eşliğinde gelin evine gider. Burada gelin evince gelenlere yemek ikram edilir. Gelin bu arada hazırlanır. Geline erkek kardeşleri tarafından gelin kuşağı denilen, kaç kardeşi varsa o kadar sayı ve kırmızı, sarı gibi değişik renklerde kuşak beline bağlanır. Kuşak bağlama, kardeşlerin evliliğe verdiği desteği ve kızı sağlam olarak ar ve namusuyla teslim ettiklerinin belirtisidir. Gelin varsa erkek kardeşinin kolunda yoksa babasının kolunda eskiden ata son zamanlarda ise motorlu bir araca bindirilir. Damatta gelinin yanına biner. Düğün evine doğru hareket edilir (K5, K10, K12, K16, K21, K29, K32, K36, K56, K81).

• Günümüzde düğünler genellikle salonda yapıldığı için düğün bittikten sonra gelin direk erkek evine götürülür. Gelin ve damadın başının üzerinden oğlanın annesi tarafından içinde çeşitli tahıl, bayram şekerlerinin ve bozuk paraların olduğu bir karışım atılır, bunu etraftaki kişiler alır. Bu işlemde tahıllar bereketi, şeker ağız tatlılığını, huzurlu bir yuvayı, para da maddi refahı simgeler. Gelinin kayınbabası ve kayınvalidesi ellerini birleştirerek köprü gibi yaparlar, gelin bunun altından geçer, bu işlemde gelinin kayınbabasına ve kayınvalidesine itaatkar olacağı anlamı vardır, bir de geline bardak, sürahi ya da şişe gibi cam bir eşya kırdırılır, bu uygulamadaki amaç ise gelinin, evlenmeden önce baba evindeki tüm alışkanlıklarını ve huylarını bıraktığı anlamına gelir, ayrıca bu sayede nazar değmesinin de önlendiğine inanılır (K5, K7, K18, K22, K24, K38, K45, K46, K65, K73, K83).

• Osmaniye'de gelin alma, düğün ev düğünü yani davullu düğün ise Pazar günü yapılır; salon düğünü ise düğün bitip salondan çıkınca, gelin erkek evine götürülür (K11, K20, K28, K43).

• Pazar günü öğle vakti erkek evinden bir topluluk, süslenen arabalarla kız evine gider. Bu sırada kız evinde davul zurna çalmaktadır. Gelin anne ve babasının elini öper. Daha sonra kuşak merasimi yapılır. Gelinin beline erkek kardeşi sayısınca kuşak bağlanır, kuşakları kardeşleri bağlar, gelinin erkek kardeşi yoksa bazen çok yakın akrabadan olan erkekler de kuşak bağlayabilir. Kuşak iki defa bağlanıp çözülür, üçüncü de bağlanır ve salavat getirilir. Kızı erkek kardeşleri, yoksa babası, kapıya getirir. Kız anne ve babasıyla helalleşir. Kız, damat ve gelen diğer kişilerle birlikte evden ayrılır. (K4, K10, K17, K20, K60, K85, K103).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmaların neticesinde Osmaniye'de gelin alma töreninin kına gecesinin sabahı, öğleye yakın bir zamanda başladığını tespit ettik. Gelin alayı davul zurna eşliğinde gelin evine gider. Burada gelin evince gelenlere yemek ikram edilir. Gelin bu arada hazırlanır.

Gelinin erkek kardeşleri tarafından, kaç tane erkek kardeşi varsa o kadar renkte kuşak beline üçer kez bağlanır. Kuşak bağlama, kardeşlerin evliliğe verdiği desteği ve kızı sağlam olarak ar ve namusuyla teslim ettiklerinin belirtisidir. Gelinin beline dolanan kuşağın üç kez tekrarlanması eski Türk kültüründen bir iz olarak halen uygulanmaktadır.

1.1.2.4.5. Gelin İndirme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kültürde, Anadolu'nun hemen her yöresinde gelin oğlan evine getirilirken ya da geldikten sonra çeşitli pratikler uygulanır. Bunlarda amaç, yeni kurulan aileyi her türlü zararlı dış etkilerden uzaklaştırmak, gelinin huyunu, iş gücünü, dayanıklılığını etkileyerek onu istenilen şekle sokmaktır. Anadolu'da, gelin alma günü uygulan pratiklerde kullanılan büyüsel nesnelerden bazıları şunlardır: Buğday, para, şeker, testi, ekmek-maya, Kurân-ı Kerîm, ayna, post, kazan-demir, yağ, oğlan çocuğu, su kendir, kızgın saç-ateş, kaynananın bacak altından geçirme, çivi, cami mezar-türbe gibi. Böylece, bu nesneler yardımıyla uygulanan büyüsel pratiklerle evlilik garanti altına alınmak istenmektedir (Santur, 1996, 194).

Eski Türklerden günümüze kadar, Türk topluluklarında gelinin geldiği gün, başına saçı saçılır. Avcılık devrinde, avın kanı, yağı ve eti, çobanlık devrinde süt, kımız ve hayvanların yağı, çiftçilik devrinde darı, buğday ve çeşitli meyveler saçı olarak kullanılmıştır. Saçı, yabancı bir soya mensup olan gelinin, kocasının soyunun ataları ve koruyucu ruhları tarafından kabul edilmesi için yapılan bir kurban ayinin kalıntısıdır (İnan, 1995, 167).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Arabadan inen damat ve gelin anne ve babalarının elini öper. Gelin içeri girerken kapının kasasına yağ ve bal sürülür, bunun anlamı; evlendiği kişi ve onun ailesi ile yağlı

ballı olmasıdır. Ayrıca geline bardak kırdırılır, bunun anlamı; evlenmeden önceki alışkanlıklarını unutup yeni yaşamına alışacağı, uyum göstereceğidir, ayrıca kapıya oklava ve ibrik konulur, burada ise becerikli biri olacağı, yemek yapıp, abdestli namazlı olacağı anlamı vardır (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).

• Düğün evinin önüne nişan töreninde olduğu gibi çığırtkanca kırkım toplanır. Damadın babasına ve annesine gelinin arabadan veya attan inmediği ve inmeyeceği topluluğa yüksek ses ile duyurulur. Bunun üzerine damadın babası ve annesi gelinin yanana gelerek yüksek sesle genellikle inek veya bir tarla armağan ettiklerini duyururlar. Artık gelinin gönlü olmuştur ve inmeye hazırdır. Gelin damadın kolunda alkışlarla önceden tüm eşyalarıyla donatılmış olan evine girer. Oğlanın babası düğün törenine katılanlara teşekkür eder ve düğün sona erer (K3, K18, K19, K20, K23).

• Eskiden gelin eve girmeden önce evin etrafı gezdirilir, musluğun, kovanın yerleri gösterilir, çünkü eve daha önce gelmediği için evin etrafını gezer ve hem korkmaz hem de neyin nerde olduğunu bilir, kova ve musluğun yerinin gösterilmesi ise abdest alması içindir. Gelin eve girince mutfağa götürülür, sırası ile un çuvalına, yağ bidonuna, şeker kasesine ve tuz çanağına sağ eli sokulur. Bu uygulama uğur ve bereket getirmesi ve kızın yiyeceklerin yerini öğrenmesi amacı ile yaptırılır (K5, K14, K16, K23, K57 K91).

• Gelinin başına, ağız tatlılığı için üzüm, kesme şeker veya bayram şekeri, çocuk sahibi olması için arpa, zengin olması için para karışımı serpilir (K7, K19, K36, K61, K72).

• Gelin çoğu zaman Pazar günü öğleye doğru indirilir (K1, K18, K29, K75, K76, K81).

• Gelin eve inerken kayınvalide kızın üzerine arpa ve üzüm karışımını döker. Üzümü çocuklar arpayı tavuklar yesin der. Bu işlemdeki amaç doğacak çocukların üzüm gibi güzel, arpa kadar çok olmasıdır (K1, K13, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

• Gelin evin içine girdiğinde oturmaz, oturmalık ister. Kaynana oturmalık verir. Bu bakırdan tas, leğen gibi küçük eşyalar olabileceği gibi altın takı da olabilir (K5, K16, K17, K19, K20, K24, K27, K29).

• Gelin ve damat içeri girdiklerinde onlara oldukça şekerli limon şerbeti ikram edilir. Şerbeti getirene damat veya sağdıç tarafından bahşiş verilir (K6, K33, K46, K65, K73).

• Gelin inerken önüne ibrik konur ve tekme vurdurulur. Bunda amaç; hiç yokluk görmesin, başın göl ayağın pınar gibi olsun anlamındadır (K2, K18, K21, K32, K99).

• Gelin inmeden önce kaynana veya kayınbaba tarafından geline indirmelik olarak takı, tarla ya da büyükbaş bir hayvan hediye verilir. Gelin arabasının üzerine, kaynana tarafından buğday, arpa, üzüm, bozuk para atılır. Gelin indirilir. Yolun üstüne demir bir alet konur. Gelin bunun üzerinden atlar, amaç gelinin demir gibi sağlam olmasıdır (K7,

K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Gelinin üzerinde gelinlik varken iş yaptırılması uğursuzluk sayılır (K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23, K50, K60, K67).

• Kayınvalide gelin arabasının üstünden buğday, arpa, dövme, nohut, bulgur gibi tahıl, bozuk para ve bayram şekeri serper (K12, K24, K37, K49, K87, K96, K101, K104).

• Osmaniye'de kız evinden alınan gelin araba ile erkek evine götürülür. Eskiden araba yokken gelin, ayna ile süslenmiş at ya da fayton ile getirilirmiş erkek evine. Araba erkek evinin önünde durur. Gelin ve damat arabadan hemen inmezler. Gelin arabasının üzerine içine namazlık serilmiş bir tepsi konur ve kırkım merasimi yapılır. Sesi gür ve konuşması düzgün bir kişi kırkım merasimini yönetir. Kırkımda halk ekonomik gücüne göre gelin ve damada yardımda bulunur. Bu yardım para olabileceği gibi eşya da olabilmektedir. Öncelikle kayınbaba ve kaynana genellikle geline altın ya da inek, koyun, keçi gibi hediyeler verirler. Daha sonra yakın akrabadan başlayarak kırkım devam eder. Tellal, para ya da eşyayı aldığında, veren kişinin adını, verdiği para miktarını ya da eşyanın adını söyler. Kırkım atan kişi evliyse, tellal "darısı çocuklarına", bekar ise "darısı kendine olsun" der. Kırkım merasimi bittiğinde toplanan para, eşya ve altın herkese ilan edilir (K7, K10, K16, K21, K25, K34, K35, K57, K67, K75).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz derlemler neticesinde Osmaniye'de gelin indirmede çeşitli pratiklerin uygulandığı saptanmıştır. Osmaniye'deki düğünlerde gelin oğlan evine geldiği zaman, başından buğday, arpa, kuru üzüm, şeker ve bozuk para atılmaktadır. Serpilen buğday, para ve arpa ile gelinin yeni evine bereket getirmesi, kısmetinin bol olması, çocuklarının çok olması; üzüm ve şeker ile gelinin yeni evinde ağız tadının iyi olması; para ile de gelin ve damadın zengin olmaları amaçlanır. Bu işlem çoğunlukla kayınvalide tarafından yapılır.

Eskiden gelin eve girmeden önce evin etrafı gezdirilir, musluğun, kovanın yerleri gösterilirmiş, çünkü kız eve daha önce gelmediği için evin etrafını gezer ve hem korkmaz hem de neyin nerde olduğunu bilirmiş, bu işlemler gelinin evi öğrenmesi amacı ile yaptırılmaktadır.

1.1.2.4.6. Özne Övme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'nun pek çok yöresinde damat gerdeğe girmeden önce yatsı namazına kadar gezdirilir ve eğlendirilir. Damada çeşitli şakalar yapılır. Ardından gerdeğe gireceği eve kadar şamatalarla getirilir. Kilis'te güveye "çille" gezmesi yaptırılır. Güvey arkadaşları ile gezerken, her köşe başında eğlenceler yapılır. Güveyin önündeki mendilin ucundan tutmakta olan hocalar ilahiler, kasideler, övmeler okurlar. Hocaların ardından, sağdıçlarla güvey yürür. Türküler söylenir, oyunlar oynanır. Güvey evine kestirme yoldan getirilmez, gezme en az iki saat sürer (Kılıçkıran, 1976, 7638).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Damat gerdeğe girmeden önce özne övme töreni yapılır. Evlilerle, bekar gençler toplanır. Bekar gençler damadı kaçırırlar. Maksatları bir bekar daha eksiliyor diye sözde zorluk çıkarmak, damadın stresini üzerinden atmasına şamata yaparak yardımcı olmaktır (K2, K27, K49, K70, K92, K102).
• Düğün sona erdikten sonra bütün davetliler dağılır. Damadın sağdıcı ve yakın arkadaşları gerdeğe kadar damadın yanında kalırlar. Yatsı namazına kadar damat, sağdıcı ve arkadaşları gezerler, eğlenirler. Yatsı namazı vakti geldiğinde grup namaza gider. Namazdan sonra eğlenerek erkek evine gidilir ve damat sırtına vurularak gerdeğe girer (K7, K32, K44, K83).
• Osmaniye'de özne övme töreni, gelin indirme töreninden sonra yapılır ve damadı gerdeğe kadar eğlendirme ve moral verme niteliğindedir. Arkadaşları, damadı uzun süre dolaştırır (K2, K7, K9, K10, K35, K59).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de özne övme töreni, gelin indirme töreninden sonra yapılır, damadı gerdeğe kadar eğlendirme ve moral verme niteliği taşır. Osmaniye'de gelin eve indikten sonra damadın sağdıcı ve arkadaşları damadı akşama kadar oyalamak ve eğlendirmek amacı ile götürür. Damat en sonunda gerdek odasına şakadan arkasına yumruk vurularak içeriye sokulur. Günümüzde bu adetin unutulmaya yüz tuttuğu görülmektedir.

1.1.2.4.7. Nikâh/ Gerdek

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Düğünden sonra gençlerin bir araya gelmelerine "gerdek" denir. Böylece, gelin ve güveyin evliliği yasa, din ve toplum üyelerinin onayı ile geçerli sayılmış olur. Yasalarımız, ancak devletin bu işle görevlendirdiği yetkili memurun huzurunda ve usulüne uygun olarak kıyılan nikâhı evlilik için gerekli saymaktadır. Yasalara göre geçersiz olmasına rağmen, imam nikahı denilen dini nikâh, yaygınlığını sürdürmektedir. Kimi aileler, resmî nikâhın yanı sıra dinî nikâhta yaptırarak evlilik birliğini kutsamış olurlar (Örnek, 2000, 197).

Nikâhtan sonra çiftin kalacağı odaya "gerdek odası" denir. Güvey, sağdıç ve arkadaşları tarafından şamatayla gerdek odasına sokulur. Geleneğin ve dinselliğin ağır bastığı yerlerde, güvey başkalarıyla birlikte namaz kıldıktan sonra ilahiler arasında gerdeğe sokulur. Gelinle güveyin karı-koca oldukları geceye "gerdek gecesi" ya da "zifaf gecesi" denmektedir. Ülkemizde son yıllarda, özellikle kentlerde, ekonomik durumu elveren kimseler gerdek gecesini evlerinin dışında bir otelde veya başka bir kentte geçirmektedirler. Buna yaygın adıyla "balayına çıkma" denmektedir (Başçetinçelik, 1998, 229).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Damada ve geline gerdekten önce birer bardak şerbet içirilir, gerdek gecesine zifaf gecesi de denir (K2, K8, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).
• Damat gerdekten önce geline yüz görümlüğü olarak bir altın takar (K78, K101, K104).
• Damat ve gelin gerdeğe girmeden önce abdest alıp iki rekat namaz kılar, dua eder (K2, K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).
• Damat ve gelin üç ya da yedi gün sonra kızın baba evine el öpmeye gider (K7, K83).
• Düğün bittikten ve gelin oğlan evine indikten sonra dinî nikâh kıyılır. Gelin hocanın yanında oturmaz vekil olarak birisi bulunur. İki şahit, damat ve bir de vekil bulunur odada. Allah'ın adını anarak damada soru sorulur. Filanın kızını zevceliğe kabul ettin mi aldın mı, denir. Üç defa tekrarlanır. Hoca "Ben de nikâh ettim" der, böylece nikah kıyılmış olur (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K38).
• Düğünün ertesi günü mevlit okutulur. Gelenlere yazma, tülbent gibi hediyeler verilir. Şerbet, çay veya bisküvili lokum ve pasta ikram edilir. Sabah olunca kaynana

akrabaları, komşuları davet eder. Kız evinden kimse çağırılmaz. Mevlitte sadece kızın başını bekleyen hala veya teyze olur. Gelin ortaya oturtulur. Duvak üstüne atılır, gelinlik giyilmese de olur ama duvak mutlaka kullanılır (K20, K41, K68, K76, K95).

• Gelin mevlidinde kız gelinliği ile oturur, mevlit bitince kıyafet giyer (K43, K79, K88).

• Gelin mevlidine yakın komşular, düğüne davet edilmesi unutulanlar ve akrabalar davet edilir. Gelenlere gelin tarafından yapılan dürü denilen bohça dağıtılır, çeşitli ikramlarda bulunulur. (K6, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).

• Günümüzde gençlerin hem daha rahat görüşebilmeleri hem de dedikodu olmaması için nişan töreninden kısa bir zaman sonra ailelerin de bilgisi dahilinde dinî nikâh kıyılır (K6, K17, K22, K34, K63, K76).

• İmam nikâhı genellikle düğün bitince aynı akşam kıyılır (K2, K9, K10, K35, K59).

• İmam nikâhı kalabalık olmaz. Nikâhta oğlanın yakınları ile kız tarafından iki kişi bulunur. Aralarında sürtüşme olan kişilerin nikah kıyılırken iplik düğümlemesinden, çöp kırmasından, ellerini birleştirmesinden korkulur. Bu durumda damadın gerdek gecesi başarısız olabileceği düşüncesi vardır (K11, K30, K46, K65, K73, K83).

• Nikâh düğünden önce kıyılmalıdır (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).

• Oğlan evi tarafından gerdek sabahı kız evine bir ayna gönderilir. Bu, gelin aydınlık ve temizdir anlamına gelir (K3, K14, K39, K42, K66, K64, K81).

• Resmi nikâh çoğunlukla düğünden birkaç gün veya birkaç hafta önce kıyılır (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

• Sağdıçlar tarafından damat ve geline gerdek gecesi hakkında bilgi ve evlilik ile ilgili öğüt verilir (K4, K7, K10, K12, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de gençlerin hem daha rahat görüşebilmeleri hem de dedikoduya maruz kalmamaları için hem dinî hem de resmî nikâh en çabuk bir zaman içerisinde yapılmaktadır. İmam nikâhı uygulamasının kızın sözünün kesilmesiyle başlandığı görülmektedir. Bu şekilde görüşmek isteyen gençler birbirlerine haram olmayacaktır. Kimi aileler kız verildikten hemen sonra imam nikâhı yaptırırken, kimileri de nişandan sonra yaptırırlar. Osmaniye'de düğünün ertesi günü yaygın adı ile duvak mevlidi, yani gelin başı mevlidi yapılmaktadır.

1.1.2.5. Düğün Sonrası

Anadolu'da gerdeğin ertesi günü çeşitli adlarla anılır. İstanbul'da ve pek çok yerde "paça günü" adı verilen bu günde, o gün gelen konuklara paça ikram edilir. Bugünün adı Toroslar bölgesinde çarşaf; Mudurnu ve Çivril'de duvak; Hatay ve Kerkük'te suphe; Isparta'da gelin ertesi; Maraş ve Kütahya'da gerdek ertesi; Kastamonu ve Sinop'ta samet, samat, semet; Kayseri'de güvey başı; Yörüklerde kakül günü'dür. Ondan sonraki günler gelin ve güveyin el öpme gezileri, oğlan evi ile kız evinin karşılıklı ziyafetleri ve hediye alıp verme gelenekleri ile devam eder (Boratav, 1984, 188); Düğünün bitmesine rağmen düğünle bağlantılı düğün sonrasındaki geleneksel uygulamaların devam ettiği görülmektedir (Artun, 2005,168).

Düğünün ertesi günü yapılan "Paça" adeti Yörüklerde Cumartesi günü yapılır ve buna "Kekil" adı verilir. "Kekil Günü" yalnız kadınların günüdür. O gün başka obalardan bir çok kadın gelir ve akşama kadar türküler söylenerek tefler çalınır. Kekil bayramı kutlanır. Kekil gününe "Çarşaf Günü" de denir (Yalgın, 1993, 258).

1.1.2.5.1. Duvak

Geleneksel kesimde, Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Adana ve çevresinde de gerdeğin ertesi günü duvak günüdür. Ancak, Çumra'da, Harput'ta, Ovacık'ta, Sinop'ta ve Şebinkarahisar'da görülen duvak günü eğlencelerine bugün Adana ve çevresinde rastlanmamaktadır. Bu törende gelin yüksekçe bir yere oturtulur, eli yatkın bir kadın gelinin yüzünün iki yanında bulunan saçlarını keser, başına "dalfes" giydirilirdi. Fesin etrafı ince tülbentler, kefiyeler ve kreplerle sarılarak süslenirdi. Gelinin alnına ve duluklarına (yandaki saçlar) altınlar dizilirdi. Bir bayanın kız veya gelin olduğu giyiminden ve başından anlaşılırdı (Başçetinçelik, 1998, 238); Aslında "duvak" nikâhtan önce gelinin beline bağlanan gayret-bekâret kuşağı ile de aynı anlama gelmektedir. Zira kızın babası, dayısı, ağabeyi "duvak"ı örterlerken bir anlamda kız üzerindeki velayet haklarını da damada teslim etmiş sayılırlar (Köse, 2003, 93).

Bugün için "duvak" sadece gelinin başında yer alan ve ne için takıldığı giderek unutulan beyaz bir tülü hatırlatır olmuş; özde değil de şekilde sürdürülen veya bazı bölgelerde tespit edildiği üzere sadece bir "terim" olarak varlığını korumuştur (Köse, 2003, 94).

1.1.3. Ölüm

Ölüm, insan yaşamının sona ermesidir. Her toplumda doğum ve evlenme olduğu gibi ölüm çevresinde de bir çok adet ve inanmalar kümelenmiştir. Ölümle ilgili âdet ve inanmalarda korku büyük rol oynayan bir etken olarak görülmektedir. Din, ölüm korkusunu hafifletmekte ancak tamamen ortadan kaldıramamaktadır. Ölümle ilgili uygulamalarda, ölenin öte dünyaya gidişini kolaylaştırmak, onun öte dünyada mutlu bir ölü olmasını sağlamak amacıyla uygulamalar yapılır. Buna göre ölen kişi, öldükten sonra yaşamını öte dünyada sürdürmektedir (Örnek, 1971, 108).

İnsanoğlu varolduğu günden beri yaşam ve ölüm sırlarını öğrenmeye ve anlamaya çalışmış ve insanı yaratan nesneyi nefes, tın, rüzgar, esinti anlamlarına gelen sözcüklerle ifade etmiştir. Eski Türkler can ve ruh kavramı karşılığında tın (nefes) sözcüğünü kullanmışlardır. Yakutlar, tın, kut ve sür, Altaylılar tın, süne ve kut sözcükleri ile bu kavramı ifade etmişlerdir. Altaylılara göre, tın, süne ve kuttan başka insanın yula adı verilen bir de eşi vardır. İnanca göre, insan uyurken yulası her yerde dolaşabilir. Düş, yulanın gördüğü şeylerden ibarettir. Ölülerin serseri dolaşan ruhlarına Altaylılar üzüt, Yakutlar üör demişlerdir. Şamanistlere göre can; kanda ya da yürekte bulunur (İnan, 1995, 176).

Ölümle ilgili adet ve inanmalarda, korku büyük bir etken olarak görülmektedir. Ölümle ilgili uygulamalarda; ölenin öte dünyaya gidişini kolaylaştırmak, öte dünyada mutlu bir ölü olmasını sağlamak amacıyla çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Eski kültürlerden beri bütün toplumlarda “öte dünya” tasarımı olmuştur; ölen kişi öldükten sonra yaşamını öte dünyada sürdürmektedir. Gerek eski çağlarda gerek günümüzde bu evrensel görüş, dinlerin öte dünya tasarımları ile beslenmiş, desteklenmiştir. Ölümle ilgili yapılan uygulamaların bir bölümünde; ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına kötülükte bulunmasını, zarar vermesini engellemek amacıyla yapılan işlemler görülür (Örnek, 1971, 108).

1.1.3.1. Ölüm Öncesi

İnsan yaşamının kaçınılmaz sonu olan ölümü engellemek, geciktirmek ya da önceden bilebilmek, bireyin düşüncesini hep meşgul etmiştir. Bunun için birtakım önlemler almış, kimi davranışlarda bulunmaktan kaçınmıştır. Kimi zaman da çevresinde gördüğü veya duyduğu kimi nesneleri ya da olayları ölümün habercisi saymış, onlardan uzak durmaya çalışmıştır (Başçetinçelik, 1998, 244).

1.1.3.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İnsan yaşamının sona ermesi anlamına gelen ölüm insanlar için çok önemlidir. İnsan, bu kadar önemli bir olayı daha önceden bilebilme çabası içerisine girmiştir. Vücuttaki fiziksel ve ruhsal değişiklikler, doğa olayları, hayvanların davranışları, görülen rüyalar ölümün önceden tahmin edilebilmesi için birer ölçüt olarak kullanılmıştır. Halk inanmalarında ölümü önceden haber veren belirtiler arasında hayvanlarla ilgili olanlar büyük bir yer kapsar. Evcil ve yabani hayvanların ötüşleri, ulumaları, kişnemeleri, böğürmeleri, belli hareketleri, uçuş yönleri, alışılmışın dışındaki davranışları, yaklaşan bir ölümün ön belirtisi olarak yorumlanmaktadır. Ev, ev eşyası, araç gereç ve yiyecekler çevresinde de ölümle ilgili birtakım inanmalar kümelenmiştir. Hayvanların insanlarda bulunmayan kimi yetenekleri, sezişleri, biçimsel özellikleri, uğurlu ya da uğursuz sayılmaları, bu türden inanmaların oluşmasında büyük rol oynar. Bu türden hayvanlar içerisinde, özellikle köpek ve baykuşla ilgili inanmalar yaygındır. Köpeğin sadece ulumasıyla değil, uluma biçimi, zamanı ve yönü ile de yaklaşan ölümü haber verdiğine inanılır. Baykuşun da yıkık ve terk edilmiş yerlerde yuva yapması "ölüm kuşu" olarak bilinmesinin temelinde yatan nedendir. Baykuş da tıpkı köpek gibi ölüm habercisi olarak görülür. Bunlardan başka evcil hayvanlardan kedi, at, koyun, keçi, inek ve öküz, yabani hayvanlardan tilki, kurt, çakal, yarasa, yılan kümes hayvanlardan tavuk, kaz ile yabani kuşlardan yarasa, karga ve leylek kimi davranışları ve bağırmalarıyla ölüm habercisi olarak kabul edilirler. Birtakım rüyalar da ölüm veya felaket haberi olarak yorumlanır. Hastada görülen psikolojik ve fizyolojik değişiklikler dikkatle gözlenir. Buna göre, hastanın davranışlarına ya da isteklerine göre sonunun yaklaştığı düşünülür ve hazırlıklara girişilir (Örnek, 2000, 209).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Baykuş konan evin veya baykuşun üzerinde ya da çevresinde öttüğü evdeki birinin öleceğine, yakın akrabadan birinin ölüm haberinin geleceğine inanılır (K6, K10, K23, K38, K52, K63, K79, K90).

• Bir bebek sürekli ve çok ağlarsa, evden ölü çıkacağına inanılır (K17, K22, K34, K63, K76, K89, K105).

• Bir kişi rüyasında gelinlik giyilmişse, gelinliği giyen kişinin öleceği yorumu yapılır

(K6, K17, K22, K34, K63, K76).

• Bir kişinin ayakkabısı sürekli ters dönüyorsa o kişinin ölümünün yaklaştığı düşünülür (K2, K27, K49, K70, K92).

• Bir kişinin rüyasında daha önceden ölmüş birinin kendisini yada herhangi bir yakınını çağırdığını veya bir yere götürdüğünü görmesi ölümün habercisidir (K1, K6, K8, K11, K12, K29, K75, K76, K81, K101).

• Bir köpek çok ulursa, uluduğu yerin yakınındaki evden bir ölü çıkacağına inanılır (K3, K14, K39, K42, K64, K81).

• Çok fazla şimşek çakar ve yağmur yağarsa sevilen biri ölecek denir, gök buna ağlıyor, şimşek o kişinin ölmesine kızdığı için gürlüyor diye inanılır (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Hasta insanın kımıldayamayacak kadar halsiz olması, iliklerinin bile ağrıdığını söylemesi, yatağa düşmesi ölümün ön belirtileri olarak düşünülür (K1, K17, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

• Her insanın gökyüzünde bir yıldızı olduğuna inanılır ve bir yıldız kaydığı zaman bir kişinin öleceğine inanılır (K7, K32, K59, K62, K73, K80).

• Horoz gece uzun uzun öterse ölüm geleceğine inanılır (K5, K9, K43, K57, K63, K91).

• Ölümü beklenen kişinin vücudunun soğumaya başlaması ölümün ön belirtisidir (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

• Rüyada bir yer yıkılmış olarak görülürse o kişinin çocuğunun öleceği düşünülür (K1, K20, K41, K68, K76, K95).

• Rüyada dişlerinin çıktığını ya da döküldüğünü görmek, rüyayı gören kimsenin yakınlarının öleceği anlamına gelir (K8, K12, K24, K87, K92, K95, K98, K103, K104).

• Rüyada cenaze, tabut, mezar ve mezarlık görülürse ölüm olacak demektir (K4, K6, K18, K27, K33, K52).

• Rüyada kefen görmek ölüm demektir (K11, K30, K46, K65, K73, K83, K87, K90, K96, K100, K105).

• Yaşlı insanların kalp krizi geçirme riski gençlere göre daha fazladır, bir kişi birden fazla kalp krizi geçirebilir, insanların üçüncü kalp krizini kaldıramayacağına inanılır (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

• Yaşlı birinin çok bakımsız ve hasta görünmesi ölümün ön belirtisi gibi algılanabilir (K4, K6, K18, K27, K33, K52).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de ölümü düşündüren ön belirtilerin en başında insanın ileri yaşta ve hasta olması gelmektedir. Hastada görülen halsizlik, yatağa düşme, bakımsız görünme ve moral bozukluğu gibi fiziksel ve psikolojik belirtilerin yanı sıra rüyada görülen olumsuz belirtiler, hayvanlar, nesneler ve doğa olayları ile ilgili bazı inanmalar gibi ön belirtiler de görülmektedir. Ölümü düşündüren ön belirtiler ile ilgili olarak baykuşun önemi büyüktür. İnsanlar baykuşun sesinden korku duymakta ve baykuşu ölümün habercisi olarak düşünmektedir.

1.1.3.2. Ölüm Sırası

1.1.3.2.1.Ölüm Sırasında Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bir hastanın yanına gelenleri tanımaz hale gelmesi, yüzünün sararması, soğuk soğuk terlemesi, gözlerinin tavana dikilmesi, ayaklarının şişmesi, vücudunda "hasbir" adı verilen kırmızı beneklerin oluşması, sayıklaması, ayağının soğuması, dilinin tutulması ölüm anının yaklaştığının belirtileridir. Can çekişme acısını hafifletmek için ağzına zemzem suyu damlatılır. Başında Kuran okunur. Hasta çok can çekişirse, sevdiği birini beklediğine inanıldığından, uzaktakilerin resmi gösterilir (Yardımcı, 1993, 547).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Başından su eksik edilmez. Şeytan ölümü yaklaşan kişiyi kandırıp günaha sokmak için elindeki suyu gösterir, inkâra çağırırmış. Şeytana kanmasın diye hastaya devamlı su verilir (K12, K25, K48, K62, K89).
• Hastanın hoşlanmadığı herhangi biri yanındaysa çıkarılır, o yanındayken can veremez. Çünkü sevmediği kişiye acizliğini göstermek istemez (K26, K57, K64, K69, K101).
• Hastaya kelime-i şahadet getirtilir, zemzem suyu içirilir (K4, K46, K65, K73, K83).
• Herhangi bir isteği olup olmadığı sorulur, mümkünse yapılmaya çalışılır (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).
• Hoca çağrılır ve kişi ölene kadar başında Kur'ân-ı Kerîm okutulur (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

c) Değerlendirme;

Yörede ölümü yaklaştığı anlaşılan kişinin ruhunu daha rahat teslim edebilmesi için dinî kurallara ve geleneklere göre bazı uygulamalar yapılmaktadır. Hastada görülen olumsuz değişiklikler ile ölümün yaklaştığı anlaşılınca, kişinin Müslüman olarak hayat gözlerini kapatabilmesi için bir hoca çağırılmakta ve Kur'ân-ı Kerîm okutulmakta, hastaya kelime-i şahadet getirtilmektedir.

1.1.3.2.2. Ölüm Olayından Sonra Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölüm olayından sonra çevredeki komşular ölü evinde toplanır ve ölenin yakınlarının üzüntülerine ortak olunur. Ölümün ardından yapılacak ilk işlem ise ölümün çevreye duyurulmasıdır. Ölüm olayının duyurulması, ölü sahipleri tarafından, komşular tarafından, camilerde sala verilerek, belediye ya da muhtarlık hoparlörleriyle, gazete ilanlarıyla, radyo telefon-telgraf aracılığıyla yapılmaktadır. Küçük yerlerde yaygın olarak görüleni sala verdirmedir. İtibarlı kişilerin ölümü belediye hoparlörleri aracılığıyla yapılır, ölenin kimliği halka duyurulur. Gazetelere ilan verme yoluyla duyurma, daha çok büyük kentlerde görülür. Son zamanlarda, ölenin yakınları ya da çalıştığı veya bağlı bulunduğu kurum tarafından gazeteye verilen ilanla, ölümü duyurma yaygın hale gelmiştir (Örnek, 2000, 213).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bir kişi öldüğünde önce ölünün çenesi düşer. Bunun için hemen çenesi çatılır yani bağlanarak kapatılır. Ayakları bağlanır (K2, K27, K49, K70, K92).
• Camide ölü salası verilir, ölüm olayı komşulara, tanıdıklara duyurulur. Sala verildikten sonra üç dört kişi mezar kazması için mezarlığa gönderilir. Eğer kazılan yer taşlı olur, başka bir yere mezar kazılması gerekirse ölenin dünyadaki amelinin iyi olmadığı düşünülür (K3, K14, K39, K42, K64, K81).
• Cenaze evinde yaşanılan üzüntüye ortak olmak, duyguları paylaşılmak lazımdır (K6, K17, K22, K34, K63, K76).
• Ölen kişinin çenesi bağlanır. Gözleri açıksa kapatılır. Sağ eli sol elinin üstüne getirilir, göğüs hizasına konur. Ayakları birleştirilir, bağlanır (K4, K18, K21, K24, K35, K47).
• Ölen kişinin çenesi ve ayakları bir iple bağlanır ve üzerine çarşaf örtülür. Ölen kişinin

bir yakını camiye giderek sala verdirir ve ölüm yakın çevreye duyurulur. Uzaktaki akrabalara ise telefon edilerek ölüm olayı bildirilir (K2, K7, K9, K10, K35, K59).
• Ölen kişinin yakınlarından biri üstündeki kıyafetin yakasını yırtar, çenesini bağlar. Ölü yıkanır, ölüye abdest aldırılır. Ölünün saçına ve eline kına yakılır ve üstüne şişmesin diye bıçak veya makas konur, başucunda Kurân-ı Kerîm okunur (K4, K23, K32, K45).

c) Değerlendirme;

Yörede yaptığımız araştırmaların sonucuna göre Osmaniye'de bir kişi hayatını kaybettiğinde ilk önce ölüm olayının gerçekleştiği tüm tanıdıklara duyurulduğunu tespit ettik. Ölü evindeki üzüntüye ortak olunmakta, yaşanılan kötü ve hüzünlü duygular paylaşılmaktadır. Camide ölü salası verilmekte, ölüm olayı komşulara ve tüm tanıdıklara duyurulmaktadır.

1.1.3.2.3. Ölünün Bekletilmesi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel kültürde ölünün bekletilmemesi, hemen gömülmesi gerekir. Bu nedenle ölü, Çubuk ve Lalahan'da kokmasın diye; Ayaş'ta, öte dünyaya bir an önce gitsin, hesap versin diye; Sivas'ta beyni soğumasın, sorgucu meleklere daha iyi cevap verebilsin diye; Nallıhan'da çilesi daha fazla sürmesin diye; Kayseri'de şişmesin diye; Balören'de acı bir an önce unutulsun diye; Kayseri'de bir an önce toprağına kavuşsun diye bekletilmek istenmez ve hemen gömülür (Örnek, 2000, 215).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Beklenen biri yok ise, ölü bekletilmeden gömülmelidir. Kişi gece ya da sabah öldü ise öğle namazından sonra, öğle vakti ölmüş ise ikindi namazından sonra gömülür. İkindiden sonra yani akşam ölenler ise gece bekletilir ve bir sonraki gün öğle namazından sonra gömülür (K3, K14, K39, K42, K62, K64, K81).
• Ölen kişi erkekse başında erkekler, kadınsa kadınlar bekler, ölen kişi için ağıtlar yakılır (K4, K16, K18, K21, K24, K35, K37).
• Ölen kişi mümkün olduğu kadar çabuk gömülmelidir (K11, K30, K83, K94, K101).
• Ölüm olayı gerçekleşmeden öncede gerçekleştikten sonrada ölümü beklenen kişinin başucunda Kur'ân-ı Kerîm okunmalıdır (K7, K20, K41, K68, K76, K95).

• Ölüm olayı kış mevsimine denk gelmişse ölünün kokması daha geç olacağından yakınlarının görmesi için bekletilebilir (K2, K7, K9, K10, K35, K59).
• Ölüm olayı yaz mevsimine denk gelmişse ölünün kokmaması için, eğer yakınları kısa sürede gelemeyecekse, hemen gömülür. Birkaç saat içinde gelecek yakını varsa onların da son defa görmeleri için ölü bekletilir; fakat kokmasın diye etrafına buz kalıpları konur, karnına şişmesin diye bıçak veya makas konur (K4, K7, K16, K23, K32, K35).
• Ölen kişinin vücudu şişmesin diye soğuk bir yere konur ve üzerine bıçak bırakılır (K1, K19, K20, K41, K68, K76, K95).

c) Değerlendirme;

Araştırma alanımızda yapmış olduğumuz tespitler neticesinde Osmaniye'de ölen kişinin şişmemesi için üzerine bıçak bırakıldığı anlaşılmaktadır. Ölen kişinin mümkün olduğu kadar çabuk gömülmesi gerekmektedir. Beklenen biri yok ise, ölü bekletilmeden gömülmektedir.

1.1.3.2.3.1. Ölünün Gömülmeye Hazırlanışı

Ölüyü gömmek için öncelikle, dinsel, geleneksel kurallar içinde yıkamak gereklidir. Yıkama işini ölü yıkayıcılar, hocalar, ölünün yakınları, bu işi bilen insanlar yaparlar. Ölü yıkama evin içinde, bahçesinde, camide yapılmaktadır. (Örnek, 1971, 49).

1.1.3.2.4. Yıkama ve Kefenleme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölü yıkama suyu temiz olmak şartıyla her yerden alınır. Barak Türkmenlerinde, ölü suyunu genç kızlar getirir. Ölü için hazırlanan suya el sürülmez. Ölünün yıkanmasından artan su ile ilgili çeşitli pratikler görülür. Zara, Erzurum, Durağan, Eskişehir, Kastamonu, Nallıhan, Ayaş, Ankara, Çubuk, Kırşehir'de, ölü yıkama suyundan artan su dökülür. Boğazlayan'da, ölünün ardından çok üzülmemek için. Afyon'da, öte dünyada ölüyle buluşmak için, Çorum'da acı soğusun diye, ev halkı artan su ile elini yüzünü yıkar. Uşak, Çankırı, Aksaray, Kayseri, Konya, Boğazlayan'da artan su ile ölenin çamaşırları yıkanır; Uşak'ta hak hukuk varsa üzerinden sıyrılsın diye, artan su ölüye dökülür. Ölünün gerek yıkanışı, gerekse kefenlenişi sırasında değişik kokulu maddeler yakılıp tüttürülür, cesede ve kefene çeşitli kokular, yağlar, kutsal sular

dökülür. Yakılarak koku çıkarılan maddelerin başında buhur, günlük, kâfur ve ödağacı gelmektedir. Kırşehir, Erzurum, Çorum, Uşak. Sivas'ta kokuya şeytan gelmez diye; Afyonkarahisar, Boğazlayan'da, gökten kokuya melekler iner diye; Konya ve Merzifon'da, ölü kokusu yok olsun diye; Hopa ve Rize'de mezarda, cesede yılan, çıyan yanaşmasın diye, bu kokulu maddeler yakılarak tütsü yapılmaktadır. Cesede ve kefene dökülen ve sürülen, kokusu sindirilen maddeler gül suyu, gül hatmi, gül yağı, gül kurusu, kadınlar için kına, hacı yağı, hacı sürmesi, esans, kolonya, zemzem suyu, kâfuru, çörek otu, misk, karanfil tozu, kokulu çiçekler ve kokulu yapraklardan oluşmaktadır (Örnek, 1971, 50).

Ölünün kefenleme işlemi İslâmî geleneklere göre yapılır. Kefenlik bezin rengi beyazdır. Beyaz renk imanın belirtisi olarak kabul edilir. Erkek kefeni, üç parça olarak; omuzdan ayağa kadar örtülen bez (gömlek), baştan ayağa kadar örtülen bez (izâr) ve yine baştan ayağa kadar örtülen bez (lifâfe) den ibarettir. Kadın kefeni ise beş parça bezden yapılır. Bunlar, başa örtülen bez (himâr), göğse konulan bez (dîr), göğüsten göbeğe ya da diz kapağına kadar örtülen geniş bez (hırka), izâr ve lifâfeden oluşur. Halk arasında öldüğü zaman başkasına yük olmasın, kefen telaşı olmasın ya da kendi helal parasından olsun düşünceleriyle kişinin sağlığında kefenini alıp bir köşeye saklaması ya da bunun için para kaldırması âdetine rastlanır. Hac ziyareti yapanlardan çoğunun zemzem suyu ile ıslatılmış ve kurutulmuş kefenliklerini beraberlerinde getirdikleri ya da gidemeyenlerin Hacca gidenlere kefen ısmarladıkları görülür (Örnek, 1971, 52).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze, kendi evinin önünde bir masanın üstünde ya da camide yıkanır. Ölüyü genellikle bu işi meslek olarak yapan kişiler yani ölü yıkayıcılar yıkar (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).

• Osmaniye'de ölen kişi gömülmeden evvel öbür dünyaya temiz olarak gitmesi amacı ile yıkanır. Ölü yıkanırken varsa yüzüğü, takma dişi çıkarılır. Bunun nedeni mezarı açılıp da çalınmasın diyedir. Ölünün yıkandığı su, önceleri akarsudan alınırmış. Bakır güğüme doldurup içine gül suyu döküp güneşte ısınması için bekletirlermiş (K11, K30, K46, K65, K73, K83).

• Ölen kişinin yıkanması için bakır bir kazana su koyulur. Su konulan kazanların ve ölü yıkamak için kullanılan bütün leğen, tas gibi eşyaların bakır olması, suyun güneşte ısınması gerekmektedir. Isınan suya gül yaprağı, gülün yeşil dalları, har dalı, defne

yaprağı çam dalı gibi yeşillikler atılır, bunun sebebi gülün ve yeşilin uğurlu sayılmasıdır. Hazırlanan su ile ölmüş olan kişi yıkanır. Cenaze erkekse erkekler, kadınsa kadınlar tarafından yıkanır. Daha sonra cenaze kefenlenir ancak ayakları açıkta bırakılır, çocukları ve yakınları ölünün ayaklarına su döker. Bunun yapılması gereken son görev olduğuna inanılır, sonra ölünün ayakları da kapatılır, böylece cenaze defnedilmeye hazır hale gelmiş olur (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

• Ölen kişiye abdest aldırılır. Kefenlemeden önce ölünün yakınları çağrılarak, yaşlı ise eli öptürülür. Kefen bezi kadınlarda yedi, erkeklerde beş parçadır, kadınların kefeninin açılmamasına büyük özen gösterilir (K14, K26, K38, K45, K59, K63, K86).

•Ölü yıkandıktan sonra su artarsa, bu su ölen kişi gömüldükten sonra mezarın üstüne dökülür (K9, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K89).

• Ölünün yıkanacağı su büyük bir kazanda kaynatılır. Kazanın altında yakılacak odunlar kırılmadan yakılır. Kaynatılan suyun ılıması beklenir. Ölen kişi kadın ise suyu kadınlar, erkek ise erkekler kaynatır (K5, K11, K13, K26, K53, K57, K64, K69, K89).

• Ölünün yıkanması için yatırıldığı tahta ya da beton zemine teneşir denir. Ölü kendi evinin avlusunda yıkanacaksa, avluda uygun bir yere teneşir ayarlanır, cenaze burada yıkanıp kefenlenir. Ölünün yıkanacağı su sonuna kadar kullanılır, artması istenmez, bunun nedeni; artan su ile yıkanması için biri daha ölebilir diye korkulmasındandır (K32, K44, K59, K62, K73, K80).

• Ölü yıkanırken daha önce kullanılmamış sabun, sabun bezi, havlu kullanılmalıdır (K17, K20, K34, K56, K64, K88, K90).

• Yakınları ölen kişiyi son bir defa görürler. Ancak ölmüş kişinin karısı ya da kocası ölüyü göremez. Çünkü ölüm olayı gerçekleştikten sonra karı koca arasındaki nikah düşer bu nedenle karı koca artık birbirine haramdır (K6, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de ölen kişileri yıkama İslâmi şartlara uyularak yapılmaktadır. Yörede eskiden ölü yıkamada kullanılacak su akarsulardan alınırken şimdi bu uygulama pek görülmemektedir. Şimdilerde çoğu zaman evdeki musluk suyu kullanılmaktadır. Yıkama suyunu; ölen kişi kadın ise kadınlar, erkek ise erkekler ısıtır. Ölen kişinin yıkanması için bakır bir kazana su koyulur. Su konulan kazanların ve ölü yıkamak için kullanılan bütün leğen, tas gibi eşyaların bakır olması, suyun güneşte ısınması

gerekmektedir. Cenaze erkekse erkekler, kadınsa kadınlar tarafından yıkanmaktadır.

1.1.3.2.5. Cenazenin Taşınması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölünün kefelendikten sonra içine konularak taşındığı sandığa "tabut" denir. Kimi köylerde ölü tabut yerine sedyeye benzer bir gereçle mezarlığa taşınır. Tabutun üzerine örtülün örtü. ölü evinden, komşulardan veya camiden alınır. Bu amaçla Hac'dan getirilmiş örtüler vardır. Genellikle yeşil renkli olan ve üzerinde Arapça yazılı dualar bulunan bu örtüye "tabut örtüsü, cenaze örtüsü veya sal örtüsü" denir. Bu örtünün yerine tabutun üzerine halı, kilim, battaniye, kumaş da örtülebilir. Ölen sağlığında vasiyet etmişse bunlar camilere hediye edilir. Kimi zamanda, ölenin cinsiyetini, yaşını, toplumsal yerine belirtmek amacıyla çeşitli giyim eşyaları konur (Örnek, 2000, 218).

Kimi yerlerde tabutun ağaç dallarıyla, elmayla süslendiği olur. Tokat ve Zile'de, cenaze giderken salın önünde söğüt ve kavak dalları, renkli bez parçalarıyla süslenerek götürülür. Harput'ta, baharlarda ve yazın ölenlerin cenazelerinin önlerinde iki söğüt dalı mezarlığa kadar götürülür. Definden sonra bunlardan birisi mezarın başucuna, diğeri ayakucuna dikilir ve sulanır. Kayseri'de genç ölüm için, bir ağaç dalına elma takılır. Bu elmalı dal, tabutun önünden mezarlığa kadar birisi tarafından taşınır. Tahtacılarda, genç ölenin akranları, ipekli ve renkli kumaşlardan yaptıkları bayraklarla tabutun ardından giderler (Örnek, 2000, 219).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze, evden veya camiden mezarlığa kadar erkekler tarafından, omuzlarda, önden arkaya doğru sıra atlayarak, yer değiştirerek taşınır. Cenaze taşınırken salavat getirilir. Cenazenin önünden geçilmez(K9, K15, K26, K38, K44, K51, K88, K97, K100).
• Cenaze geçerken ayağa kalkılır (K2, K8, K12, K17, K18, K21, K32, K99).
• Mezarlığa çoğu zaman kadınlar ve çocuklar götürülmez (K1, K6, K8, K11, K12, K29, K75, K76, K81, K101).
• Osmaniye'de cenaze, ağaçtan yapılmış ve baştan ayağa doğru hafifçe daralan tabut ile taşınır (K18, K27, K65, K86, K93).
• Tabut omuzda, en az dört adım, tekbir getirilerek ve sağ el ile taşınır (K1, K13, K23, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

• Tabutun üzerine genellikle yeşil renkli, Kelime-i Tevhit yazan bir örtü örtülür. Ölen kişi şehit ise tabutun üstüne bayrak; hiç evlenmemiş genç kız ise gelinlik veya başörtüsü örtülür (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de mezarlığa çoğu zaman kadınlar ve çocuklar götürülmemektedir. Tabutun üzerine genellikle yeşil renkli, Kelime-i Tevhit yazan bir örtü örtülür. Ölen kişi şehit ise tabutun üstüne bayrak; hiç evlenmemiş genç kız ise gelinlik veya başörtüsü örtülmektedir. Cenaze, evden veya camiden mezarlığa kadar erkekler tarafından, omuzlarda, önden arkaya doğru sıra atlayarak, yer değiştirerek taşınmaktadır.

1.1.3.2.5.1. Cenaze Namazı

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İslâm dinine göre, Müslüman olan herkesin cenaze namazı kılınır. Cenaze namazının kılınması için; ölünün Müslüman olması, İslâmi kurallara göre yıkanmış olması, cemaatin olması, cemaatin tabutun önünde olması, ölünün vücudunun tabutun içinde olması, namazı kıldıracak imamın Kıbleye karşı, yere yakın bir yere konmuş olan tabut içindeki ölünün göğsü hizasında, durması gerekir. Cenaze namazı dört tekbirden meydana gelir. Cenazenin önünde imam, imamın arkasında cemaat sıralanır. Cenazenin kadın, erkek, erkek çocuk ve kız çocuk oluşuna göre namazda okunması gereken dualar değişir. Cenaze namazı ile namazı kılınan ölü hakkında bir çeşit "aklama" yapılır (Örnek, 1971, 54)

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze namazı camide de mezarlıkta da kılınabilir (K12, K29, K37, K49, K85, K96, K99, K103).
• Cenaze namazına herkes katılamaz, yalnız erkekler cenaze namazı kılabilir (K11, K42, K49, K52, K65, K77, K79, K95).
• Cenaze namazı, sadece akıl bâliğ erkekler tarafından, ayakta kılınır (K17, K23, K35, K46, K59, K88, K92, K95, K104).
• Eğer ölen kişinin yakını olan kadınlar mutlaka camiye ve mezarlığa gitmek ister ise, camiye ve mezarlığa yakın bir yerde sessiz bir şekilde namazı ve defin işlemini

izleyebilir (K2, K27, K49, K70, K92, K101).

• Kadınlar ve çocuklar mezarlığa götürülmez ve cenaze namazı erkekler tarafından camide veya mezarlıkta kılınır (K13, K27, K52, K63, K67, K72).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmaların sonucuna göre cenaze namazı İslami usullere uygun olarak kılınmakta olduğu saptanmıştır. Cenaze namazı sadece akıl baliğ erkekler tarafından, ayakta kılınmaktadır. Cenaze namazı camide de mezarlıkta da kılınabilir, cenaze namazına herkes katılamaz, yalnız erkekler cenaze namazı kılabilir, pek çok yerde kadınlar mezarlığa gidememekte, bunun günah olduğuna inanılmaktadır.

1.1.3.2.6. Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Mezarlıklar, gerek köy gerek kasaba ve şehirlerde oturum yerlerinin hemen dışında yer alır. Genellikle yol kenarlarına kurulmuştur. Ülkemizde mezarlıkların çoğu terk edilmiş bir görüntü çizer. Bir kısmı ise derli toplu, çiçekli ve süslü bir parkın özenli görünüşündedir. Köy ve kent mezarlıklarının genel görünüşü arasındaki fark, mezarların tipleri, yapımı, taşlan ve süslenmesi ile kendini gösterir. Büyük kentlerde kubbeli, pahalı, taşlı, mimar elinden çıkma mezarlıklara rastlanır. Mezarların süslenmesi için ağaç, çiçek ve belli otlar kullanılır. Mezarların başına ağaç dikmek, üzerlerine çiçek ekmek, bakımlı otlar yetiştirmek daha çok ilçe ve kentlerde görülür (Örnek, 1971, 65).

Cenaze namazından sonra ölü halk arasındaki adıyla "ebedî istirahatgâhı" olan mezarlığa götürülür. Mezar yeri, köylerde ölüm olayının hemen duyulmasından sonra eş dost tarafından kazılarak hazırlanır. Ölüm olayından sonra, ölünün yakınları belediyeye haber verir ve mezar yeri hazırlanmasını ister. Ülkemizde ölünün üstüne toprağı erkek atar. Pek çok yerde kadınlar mezarlığa bile gelmez. Konya/ Ermenek/ Bastayla'da mezarlıkta cemaat, eline birer küçük taş alarak bu taşa İhlâs suresini okur ve mezara atar (Yıldız, 1968, 4744).

Mezarlıklar, gerek köy gerek kasaba ve şehirlerde oturum yerlerinin hemen dışında yer alır. Genellikle yol kenarlarına kurulmuştur. Ülkemizde mezarlıkların çoğu terk edilmiş bir görüntü çizer. Bir kısmı ise derli toplu, çiçekli ve süslü bir parkın özenli görünüşündedir. Köy ve kent mezarlıklarının genel görünüşü arasındaki fark, mezarların

tipleri, yapımı, taşlan ve süslenmesi ile kendini gösterir. Büyük kentlerde kubbeli, pahalı, taşlı, mimar elinden çıkma mezarlıklara rastlanır. Mezarların başına ağaç dikmek, üzerlerine çiçek ekmek, bakımlı otlar yetiştirmek daha çok ilçe ve kentlerde görülür (Örnek, 1971, 65).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze mezara koyulduktan sonra isteyen herkes ölünün üzerine toprak atar, mezar kapatılır. Mezar kapatıldıktan sonra yanlarında getirilen su, ölünün baş tarafından başlayarak ayak ucuna kadar yavaş yavaş dökülür (K2, K19, K27, K34, K47, K49, K70, K92, K101).

•Defin olayına katılan kişiler, cenaze sahiplerine başsağlığı diler, sonra cenaze evine gidilir (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K35, K46, K65, K73, K83).

• İslâm dinine göre kadınlar mezarlığa gitmemelidir, ancak kimi zaman cenazenin defnedilişini uzaktan seyreder (K6, K17, K22, K34, K63, K76).

• Mezarın üstüne ölen kişinin hayrına şeker, bozuk para koyulur, bu uygulama çocuklar, fakirler parayı alıp kullansın, şekeri de ölünün hayrına yesin diye yapılır (K5, K8, K39).

• Mezarın üzerine yeşil ağaç dalları atılır ve mezar iyice sulanır (K42, K66, K64, K81).

• Ölen kişinin gömüleceği mezar, cenazeyi getirecek olan kişiler henüz mezarlığa gelmeden önce kazılır. Mezar genellikle bir insan boyunda olur (K18, K27, K33, K52).

• Ölen kişi yakınları tarafından mezara indirilir, sonra ölünün ayağındaki ipler çözülür. Ölü sağ tarafına yatırılır ve üzeri toprakla kapatılır. İmam, bu işlemler yapılırken Kur'ân-ı Kerîm okur (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de ölünün gömülmesi ve mezarlıkta yapılan işlemlerin tümü İslâm dinindeki usûllere göre yapılmaktadır. Ölü, İslâm dinindeki usullere uygun olarak taşınmakta, mezarlığa koyulmakta ve gömülmektedir, bu sırada sürekli Kur'ân-ı Kerîm okunmaktadır.

1.1.3.3. Ölüm Sonrası

Ölüm sonrasında; cenaze sahiplerine baş sağlığı dilemek, onların duygularına ortak olmaya çalışmak, belirli günlerinde ölen kişinin hayrına yemek vermek, mevlit

okutmak, ölen kişinin eşyalarını uygun görülen kişilere vermek ve mezarını ziyaret etmek gibi işlemler yapılmaktadır.

1.1.3.3.1. Cenaze Evi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölü gömüldükten sonra, ölünün sahipleri ve yakınları cenaze evine gelirler. Ölünün evden çıktığı gün Bulgaristan Türklerinde ve Anadolu'nun kimi yörelerinde evde yağ kokutulur. Bu amaçla, helva pişirilir, helvayı yiyenlerin hayır duası alınır (Tacemen, 1995, 615).

Türkmenlerde, ilk gün mezar kazanlara yemek verilir (Yalgın, 1993, 31).

Eski Türkler, ölü gömüldükten sonra mezarın sağ tarafına ateş yakıp ölü aşı için kesilen hayvanların kemiklerini yakarlar, ateşe rakı serperler, yemek atarlar, ateş tanrısının bu rakı ve yemekleri ölüye ulaştıracağına inanırlardı. Sonra mezardan dönenler ölünün çıktığı eve gelir, topluca yemek yer ve rakı içerlerdi. En yakın dost ve akrabalardan birkaçı bu evde üç gün misafir olur, geceleri kimse uyumazdı. Her yemekten önce ateşe yemek ve rakı atarlardı (İnan, 1995, 185).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze evine komşular ve akrabalar tarafından yedi gün yemek yapılıp getirilir, cenaze evinde bir hafta yemek yapılmaz (K28, K37, K39 K49, K67, K86).
• Cenaze evinde televizyon açılmaz, müzik dinlenilmez. Cenaze evinde sürekli Kur'ân-ı Kerîm okunur (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).
• Cenaze evinin kapıları yedi gün hiç kapatılmaz, sürekli gelenler olur (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K65, K79).
• Cenaze evi sahipleri uzun müddet siyah giyinir (K5, K11, K26, K57, K64, K69, K89).
• Cenaze evinde ölünün üçüncü günü helva yapılır (K13, K24, K44, K50, K67, K79).
• Cenaze evinde ölünün yedinci, kırkıncı ve elli ikinci günleri ve her sene aynı günde mevlit okutulur (K6, K24, K52, K57, K64, K69, K103).
• Cenaze evine eli boş gidilmez; çay, çay şekeri, ekmek, yemek, gül suyu ve kolonya gibi cenaze sahiplerinin ihtiyacı olacak malzemeler alınıp götürülür (K6, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• Cenazesi olan aile en az bir hafta yalnız bırakılmaz, sürekli ziyaret edilir, cenaze evine

bir, üç, beş, yedi gibi tek sayılarda ekmek ve yemek çeşitleri getirilir (K23, K58, K64, K69, K77).

c) Değerlendirme;

Ölen kişinin gömüldükten sonra mezarlıktan dönenlere yemek yedirilmesi adeti, eski Türklerden zamanımıza yansımış olan bir gelenek olarak Osmaniye'de yaşayan insanların uygulamalarında da karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamaların çoğunda İslâmî motiflerin etkisi görülmektedir.

1.1.3.3.2. Ölü Yemeği

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ülkemizde ölenin dinsel törenle ve yemekle anıldığı belirli günler vardır. Bunlar içinde sıklıkla görüleni ölen kişinin kırkıncı, elli ikinci günleriyle halk arasında sene-i devriye adıyla anılan günlerdir. Bu günlerde ölünün hayrı için, ölenin ruhu için, yemekler verilmekte, mevlit okutulmaktadır (Başçetinçelik, 1998, 277).

Belirli sayılarla anılan bu günler, bu sayılara kazandırılmış olan dinsel, büyüsel ve geleneksel niteliklerinden dolayı önemsenmişler ve birtakım adetlerin bünyelerine ana öğe olarak yerleşmişlerdir. Yaşamın çeşitli dönemlerinin çevresinde kümelenen adetlerin ve inanmaların çoğunun biçimsel ve işlevsel özelliğini oluşturan bu türden sayılar, başka toplumların halk kültürlerinde önemli bir yer kapsamakta ve karşıladıkları günleri kutsal, törensel ve töresel alanın içine almaktadır (Örnek, 2000, 220).

İslâmiyet öncesi Türk topluluklarında ölünün belirli günlerinde ölü aşı verilmekte, aş töreni (yuğ töreni) yapılmaktadır. İslâmiyet öncesi Türk topluluklarında ölen kişinin öldükten sonraki üçüncü günü çadırın güneyine bir sofra kurulur. Bu aşa fazla kalabalık toplanmaz. Hazırlanan yemek ve içkilerin yarısı, ölünün ruhu için ateş ruhuna kurban edilir. Ölünün yedinci günü, bütün oba ve köy halkı kadın erkek mezarlığa gidilir. Mezarın sağ tarafında bir ateş yakılır. Getirilen yemek ve içkilerden mezarın üstüne konur. Sonra yemeye ve içmeye başlanır. Yeme içme töreni bittikten sonra, mezar üstündeki rakı ve yemekleri ateşe atarlar. Tören böylece sonra erer. Yedi gün ölünün evinden hiçbir şey çıkmaz. Yirminci günü, evde yine aş verilir. Ateşe rakı ve yemek serpilir. Kırk gün mezarlığa gidip, yirminci günü yapılan töreni, tekrarlarlar. En büyük aş töreni ölünün yıl dönümünde bütün akraba ve dostlara yapılır. Topluca

mezara gidilir. Mezarın üstüne yemek ve içkiler konur, kendileri de yer. içerler. Ölünün kocası veya karısı, mezarı üç defa güneşin seyri yönüne göre dolaşır ve "Ben seni bırakıyorum" der. Bundan sonra dul kadın veya erkek evlenebilir. Aş töreni bütün Türk toplumlarında devam etmiştir. Bu törenin en ilkel şekli ölünün kendisine aş vermek şeklinde olmuştur. Sonraları, ölünün ruhuna ateş tanrısı vasıtasıyla aş göndermek, kurban sunmak, daha sonraları da ölünün ruhunun da katıldığı düşüncesiyle ziyafetler düzenlemek ve kurbanlar kesmek şeklinde olmuştur (İnan, 1995, 189).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze evine üç ya da yedi gün; bir, üç, beş, yedi gibi tek sayılarda ekmek ve yemek çeşitleri getirilir (K14, K18, K28, K29, K55, K56).
• Mezarlık sık sık ziyaret edilmelidir (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K47, K52, K67, K78, K82, K99).
• Ölü evine yemek olarak, lahmacun, kuru fasulye, patates sulusu, pilav gibi herhangi bir yemek yapılıp götürülebilir (K7, K14, K29, K42, K54, K99).
• Ölü evinde bir çok kez yemek verilmesindeki amaç, insanların bir araya gelerek, Kur'ân-ı Kerîm okuması ve ölmüşler için dua edilerek Allah'tan şefaat istenmesidir (K5, K9, K34).
• Ölü gömüldükten sonra eve gelinir, ölü evine komşular tarafından yemek getirilir, topluca yemek yenir; ayrıca mezarlığa meyve veren ağaç ekilmemesi gerekir, bunun sebebi hem ölen kişinin kanının toprağa karışacağı inancı hem de meyvelerin zamanla dökülerek pislik, kurt, böcek yapacağı düşüncesidir (K51, K63, K78, K88, K97, K100).
• Ölünün kırkıncı gününde, ölen kişinin vücudundaki etler kemikten ayrıldığı için mevlit okutulur (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43, K67).
• Yedinci, kırkıncı ve elli ikinci günlerde helva yapılıp dağıtılır ve Kur'ân-ı Kerîm okutulur (K5, K8, K87, K99).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de cenaze evinde ilk bir hafta süre ile gelen misafirlere yemek verilir. Ölü evine komşular, yakın akrabalar tarafından yemek getirilir. Cenaze evinde yedinci, kırkıncı ve elli ikinci günlerde helva ve yemek yapılıp Kur'ân-ı Kerîm okutulmaktadır.

1.1.3.3.3. Ölünün Eşyaları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölenin geride bıraktığı eşyaları ile ilgili olarak, halk kültüründe birtakım dinsel ve büyüsel pratikler uygulanır. Bunlardan en yaygın olanı ölenin eşyalarının yıkanıp temizlendikten sonra fakirlere dağıtılmasıdır. Bir çok yerde "soyka" denilen ölünün giysileri, çamaşırları, yatak çarşafı gibi eşyalar, bağışlanmadan önce arınma işleminden geçirilir (Boratav, 1984, 200).

Ölünün eşyaları ile ilgili işlemlerin oluşmasının temelinde, ölenin geri geleceği korkusu ile ölünün anısını yaşatma isteği görülür. Ölünün giysileri yıkanarak, su serpilerek veya ayazlandırılarak arınma işleminden geçirildikten sonra evden uzaklaştırılır, başkalarına verilir (Örnek, 1971, 75).

İslamiyet öncesi Türk topluluklarında, ölünün eşyalarıyla ilgili çeşitli pratiklere rastlıyoruz. Bunlardan, Göktürklerin ve Oğuzların defin törenlerinde; ölüye ceket giydirdikleri, kuşağını kuşandırdıkları, yayını yanına koydukları, eline dolu kadeh tutturdukları, servetine göre at kesip etlerini yedikten sonra atların derilerini ayaklarını ve kuyruklarını sırıklara asıp "Bu onun atıdır, bununla cennete gider" düşüncesi ile mezarının üstüne koydukları, yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir (İnan, 1995, 178).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze mezarlığa götürülmek için evden henüz ayrılmış iken ölen kişinin eşyaları ve çamaşırları tokaç (tahtadan, bir metre uzunluğunda, büyük bir kaşığa benzer bir alet) ile yıkanıp temizlenir ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Bunun amacı hem eşyalar bir işe yarasın, eşyaları alan kişiler ölen kişi için dua etsin, hayır olur, hem de ölüm olayının verdiği korku ile ölüm uzaklaşsın diyedir (K2, K8, K36, K44, K56, K69, K74, K85).
• Ölen kişi kadınsa, kıyafetleri mahallede oturan dul kadınlardan birine verilir (K2, K7).
• Ölen kişinin eşyaları yıkanır, fakirlere verilir, onlardan ölen kişiye dua etmeleri istenir (K4, K5, K6, K7, K10, K12, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).
• Ölen kişinin eşyalarının tamamı yıkanır; bir kısmı dağıtılır, bir kısmı ise evde saklanır (K6, K8, K16, K20, K28, K43).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de ölüm olayından hemen ardından giysileri, yatağı, çarşafları ve çamaşırları yakınları tarafından yıkanır; bu eşyaların bir kısmı dağıtılmakta, bir kısmı ise ölen kişiden hatıra olarak evde saklanmaktadır. Ölen kişinin eşyalarının dağıtılması ile ev, ölümden arındırılmış olmakta, ölen kişinin ruhunun geri dönmesi inancı engellenmektedir.

1.1.3.3.4. Devir/ Iskat

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İslâmî inanışlarına göre, ölen bir Müslüman'ın sağlığında çeşitli nedenlerle tutamadığı oruçları, kılamadığı namazları ve yerine getiremediği yeminleri için bir fakire para verilmesi gerekmektedir. Bir Müslüman, ölümünden sonra kalan malının bir bölümünün "ıskat-ı salat" için yoksullara dağıtılmasını vasiyet etmişse, bu vasiyetin yerine getirilmesi gerekir. Böyle bir vasiyet olmasa bile ıskat-ı salat yapılması caizdir. Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde böyle bir emir bulunmamakla birlikte, fıkıhçıların böyle bir uygulama ile ölünün günahlarının bağışlanacağı görüşü, Müslümanlar arasında devir işlemini bir gelenek haline getirmiştir. Ölünün, yaşadığı dönemde erginlik çağından sonraki yaşamı süresince yükümlü bulunduğu bütün namazlarının toplamı bulunarak, her vakit namazının karşılığında bir ya da bir kaç yoksula bir "fitre" verilir. Ölünün mirasından ayrılan mal ya da para, bütün namaz vakitlerinin tutarını karşılamıyorsa, eldeki malın tutarı kadar para ya da altın, gümüş gibi akçeler en çok on yoksulun katılacağı "devir işlemi" ile elden ele gezdirilir ve bu işlem bütün mallarının karşılığı ıskat tutarına ulaşıncaya kadar sürdürülür. Devir işlemi bittikten sonra ölünün günahlarının bağışlanması için dua edilir ve ıskat akçesi devire katılan yoksullar arasında bölüştürülür (BL, 1988, 5492).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Devir ve ıskat çok eskiden vardı, şimdilerde yapılmıyor (K2, K27, K49, K92, K104).

• Devir ve ıskat, hayatını kaybeden kişinin Allah'a borcu kalmaması için yapılır (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K87).

• İnsanların henüz hayatta iken dağıtılmasını istediği her şey ıskattır. Ölen kişinin hayatta iken kılamadığı namazlar, tutamadığı oruçlar için kurban kesip etini

dağıtmasına, fakirlere para vermesine, açları doyurmasına, hayır için yasin-i şerif, mevlit ve Kur'ân-ı Kerîm okutmasına ise devir denilir (K4, K19, K25, K38, K52, K67).
• Ölen kişinin ölmeden önce yapması gerektiği halde yapamadığı dini vecibeler, söz verip de yerine getiremediği yeminler için Allah'tan affedilmesi istenir, bu nedenle kurban kesilir, mevlit okutulur (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K82).

c) Değerlendirme;

İnsanların henüz hayatta iken dağıtılmasını istediği her şeye ıskat denilmekte; ölen kişinin hayatta iken kılamadığı namazlar, tutamadığı oruçlar için kurban kesip etini dağıtmasına, fakirlere para vermesine, açları doyurmasına, hayır için yasin-i şerif, mevlit ve Kur'ân-ı Kerîm okutmasına ise devir denilmektedir. Osmaniye'de ölen kişinin ölmeden önce yapması gerektiği halde yapamadığı dinî vecibeler, söz verip de yerine getiremediği yeminler için Allah'tan affedilmesi istenir, bu nedenle kurban kesilip mevlit okutulmaktadır.

1.1.3.3.5. Yas Tutma/ Ağıt Söyleme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Yas, sevdiği bir kişiyi kaybeden insanın acısını içinde yaşadığı topluluğa karşı davranışlarıyla, giydikleriyle belli etmesidir Yas süresince gerek kadın gerek erkek, aile bireyleri birtakım şeyleri yapmaktan kaçınırlar. Yas tutanlar genellikle, renkli ve süslü giysiler giymez, gezmeye ve eğlenceye gitmez, yıkanmaz, tıraş olmaz, radyo ve televizyon açmazlar. Komşuları ve akrabaları da, yası olanlara saygı gösterir, onun acısına ortak olmaya çalışırlar (Başçetinçelik, 1998, 286).

İlkel topluluklardan günümüze gelen toplumlarda, ölüm karşısında çaresiz kalan insanın birtakım tepkilerle acısını dile getirdiğini görürüz. Göktürklerde, ölümün ardından geride kalanların bıçakla, yüzlerini keserek akan kanla birlikte göz yaşı döktükleri, saçlarını kestikleri, Kırgız-Kazaklarda dul kadınların saçlarını kesmelerinin yas işareti olduğu, kadınların ağıt söyleyip ağlarken yüzlerini duvara dönüp oturdukları, elbiselerini ters giydikleri, yaygın bir adet olarak ölenin atının kuyruğunun kesildiği, Dede Korkut hikayelerinde Oğuzların yas adetlerinin ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı "... yedi kız kardeşi ak çıkardılar, kara elbiseler giydiler" gibi yazılı kaynaklarda görülür (İnan, 1995, 176).

Anadolu'da yas süresi, ölenin yakınlığına, genç veya yaşlı oluşuna, erkek veya kadın oluşuna, kişiliğine, toplumsal yerine, ölüm biçimine göre değişmekte ve üç günden başlayarak yıllarca sürebilmektedir. Anadolu insanının yas giyiminin rengi karadır. Çok seyrek olarak da ak giyildiği, elbiselerin ters çevrilip giyildiği olur. Yaslı olmanın bir diğer belirtisi de saçların kesilmesidir. Gaziantep dolaylarında Türkmen ve Baraklarda ölenin yakın akrabası kadınlar saçlarını keserler. Yasın kaldırılmasında, yas giysileri, kara yazmalar çıkarılır, al veya ak yazmalar bağlanır, giysiler düzeltilerek düzü giyilir. Şanlıurfa'da ve Erzincan'da, ölümden bir hafta veya on gün sonra komşular ölü evini hamama çağırır. Zara'da, komşu kadınlar, yaslı ailenin kadınlarını evlerine çağırır, yıkarlar. Merzifon'da ve Kayseri'de, ölünün kırkından sonra, ölü evini hamama götürürler. Çorum'da, ölünün kırkıncı gününden sonra, ölü evi "acımız sönsün" diye hamama gider. Şanlıurfa ve Siverek'te, kırk gün sonra ölü evi, komşularını hamama davet eder (Örnek, 1971, 81).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Cenaze olan evdeki erkekler uzun bir süre tıraş olmaz (K3, K39, K42, K64, K84).
• Ölen kişinin ardından tutulan yas, en az kırk gün tutulmalıdır; ağıt ise en çok kadınlar ve ölen kişilerin anneleri tarafından yakılır (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K82).
• Yas tutan kadınlar en az kırk gün siyah giysiler giyer (K6, K17, K22, K34, K63, K79).
• Yas tutmak hem cenaze sahipleri için hem de komşuları için önemli bir süreçtir, ölüm olayı gerçekleştikten sonra en az bir hafta süresince televizyon seyredilmez, radyo dinlenmez, kahkaha ile gülünmez, nişan veya düğün yapılmaz, genellikle yaşlı kadınlar ağıt yakar, kimileri de ölen kişiye değil de daha önce ölmüş olan yakınlarını hatırlayarak ağıt yakar (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K87).
• Yas tutma süresi, ölünün yaşına, sevilip sevilmediğine göre farklılıklar gösterir (K32, K48, K66).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de halk ile yapılan derlemelerden yola çıkılarak ölenin arkasından yakınlarının yas tutma süresinin en az kırk gün kimi zaman elli iki gün ya da uzun yıllar devam ettiği görülmektedir. Bu konuda ölen kişinin aile içindeki konumu, genç veya yaşlı oluşuna, ölüm şekline göre yas süresi ve ağıt söyleme de değişmektedir. Yas tutan kadınlar tarafından en az kırk gün siyah giysiler giyilmektedir.

1.1.3.3.6. Mezar Ziyaretleri

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türk boyları arasında en eski ve köklü inançlardan biri "atalar kültü"dür. Eski Türklerde, atanın öldükten sonra ruhunun birtakım üstün güçlerle donanacağı ve bu sayede ailesine yardım edebileceği inancı vardır. Korku ve saygı karışık bir duyguyla ataların ruhlarına kurbanlar sunulur, mezarları kutsal kabul edilirdi (Ocak, 1992, 10).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Akşamları mezarlıklardan geçilmez, ölüleri rahatsız etmekten korkulur ve ölmüş kişilere büyük saygı gösterilir. Mezarlık ziyareti kısa tutulur, ziyaret bittikten sonra mezarlıkta uzun süre beklenilmez (K6, K52, K57, K64, K69, K103).
• Her bayramda, arife gününde ve ölen kişinin sene-i devriyesinde mezar ziyareti yapılmalıdır, ziyaret sırasında Yâsin-i Şerif ve Kur'ân-ı Kerîm okunmalı, mezara su dökülmeli, çıkan otlar temizlenmelidir (K14, K18, K28, K29, K55, K68).
• Mezarlığa abdestsiz girilmez. Mezarlığa gidildiğinde önce selam verilir. Ölen kişinin ruhuna Fatiha suresi ve Kur'ân-ı Kerîm okunmalıdır (K5, K20, K41, K68, K76, K92).
• Mezarlıklara meyve vermeyen ağaç dikilir, ağacın dallarının rüzgârda sallanarak Allah'ı andıkları düşünülür, ölen kişinin azap çekmeyeceğine inanılır. Mezarlığa meyve veren ağaç ekilmemesinin nedeni hem ölen kişinin kanının toprağa karışacağının düşünülmesidir hem de meyveler olgunlaştığı zaman dökülerek kurt, böcek yapar, dolayısı ile pislik oluşmasını önlemektir (K8, K13, K30, K46, K48, K70, K81).
• Ölen kişinin sevabına, mezarın çevresine çocukların alıp sevinmeleri amacı ile şeker koyulur (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K74).

c) Değerlendirme;

Türk halk kültüründe Anadolu'nun tüm kesimlerinde ölen kişi gömüldükten sonra çeşitli zamanlarda mezar ziyareti yapılmaktadır. Osmaniye'de mezarlığa abdestsiz girilmemektedir. Mezarlığa gidildiğinde önce selam verilmekte, ölen kişinin ruhuna Fatiha suresi ve Kur'ân-ı Kerîm okunmaktadır.

1.2. Bayram, Tören ve Kutlamalar

Hemen hemen her halkın kendine has bir bayramı veya bayramlarının olduğu bilinen bir gerçektir. İslâm ümmetinin ise; Ramazan ve Kurban olmak üzere iki bayramı vardır. Bunlar, tüm İslâm âleminin kutladığı dinî bayramlardır. Ramazan bayramı Ramazan ayının bitiminde Şevvâl ayının birinde; Kurban bayramı ise Zilhicce ayının onuncu gününde kutlanmaktadır. Ramazan bayramı üç, Kurban bayramı dört gündür (Sakallı, 2007, 1).

Büyük bayramlar; belli bir topluluğun siyasî konumunu, ekonomik durumunu, üretim potansiyelini, yaşamını, giyim ve kuşamını, dinî inancını, sanatını, sosyal ilişkilerini ve millî psikolojisini açıklar. Bu nedenle halk arasındaki bayram ve geleneklerin araştırılması folklor araştırmaları açısından oldukça önemlidir (Rahman, 1996, 120).

1.2.1. Sünnet Töreni

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Sünnet sözcüğü, Arapça kökenlidir. Sözlük anlamı; işlek yol ve tanrı yolu ya da insanın adet durumuna soktuğu iyi ya da kötü davranıştır. İslam dininde Peygamberin yaptığı, uyguladığı, yapmayı, uygulamayı öğütlediği şeylere uymaya "sünnet" denir. Anadolu'da bu işlem sünnet ya da kestirme olarak adlandırılmıştır. Sünnet işlemi; üreme organının uç tarafını kapayan derinin çepeçevre kesilip atılmasıdır. Sünnet işleminin kural olarak yer aldığı din Yahudiliktir. İslamiyet'te sünnet zorunluluğu kutsal kitapta açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, "İbrahim Peygamberin bu hususstaki şeriatına tabi ol" ayeti genel bir kural olarak kabul edilmiştir. Toplumda sünnetli olanın, sünnetsiz olmayandan daha temiz olduğu inancı yaygındır. Çeşitli nedenlerle sünneti gecikmiş delikanlılar, toplum içinde kınanır, ayıplanır (Örnek, 2000, 170).

Anadolu'da sünnet olacak çocuğun yaşı ile ilgili kesin bir kural yoktur. Ancak, çocuğun en çok 14-15 yaşına varmadan sünnet edilmesine özen gösterilir. Genellikle çocuklar 4. ve 5. yaşlarından başlayarak sünnet edilirler. Son yıllarda büyük kentlerde, çocuk birkaç günlükken ve henüz hastanede iken sünnet ettirilmektedir. Erken sünnette amaç, çocuğun bilinçli olarak acı çekmesini ve korkmasını önlemektir. Ancak, geleneksel kesimde çocuğun sünneti, evlendirilmesi gibi önemlidir (Örnek, 2000, 174).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ailede yaşları birbirine yakın olan kardeş, amca, dayı, hala veya teyze oğulları varsa hepsi birden sünnet ettirilir (K6, K8, K16, K20, K28, K43).

• En doğru sünnet ettirilme yaşı bir buçuktur (K9, K12, K24, K37, K55, K69, K89).

• Erkek çocukları sünnet ettirildikten sonra ağrısı, sızısı fazla olursa sıcak su dolu leğene oturtulur (K4, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Kirve seçimine toplumda büyük önem verilir, kirve; sünnet olacak çocuğu sünnet sırasında kucağında tutarak onu sakinleştiren kişi olmasının yanı sıra sünnet çocuğunun bir çok ihtiyacını da karşılar; çocuğun sünnet kıyafetini alır, çocuğa altın takar, hediyeler alır, çocuk okula başladığı zaman da ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bu sebeplerden dolayı kirvenin ailede ya da arkadaşlar arasında saygı duyulan, sevilen ve maddî açıdan durumu iyi olan bir kişi olması gereklidir (K4, K9, K25, K38, K52, K67).

• Parasal açıdan durumu iyi olanlar sünnet törenini yemekli, mevlitli yapar, zaman açısından okula başlamadan yapılması tercih edilir (K4, K10, K20, K34, K55, K67).

• Sünneti yapan kişi çocuğun ilerde prostat rahatsızlığı olmaması için damarlarını bağlar (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).

• Sünnetli çocuğun sünnet yerine kendi idrarı sürülürse yara çabuk iyileşir (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).

• Sünnetli çocuk sünnet edildikten sonraki ikinci gün denize götürülür, iki sefer denize batırılır, çürümüş samanın tozu sünnetli yere serpilir. Bu uygulamalar sünnet yarasına iyi gelir (K11, K18, K29).

• Sünnet olacak çocuğa, sünnetten önce lacivert pantolon, beyaz gömlek giydirilir. Üstüne kırmızı pelerin, başına üzerinde "maşallah" yazısı bulunan kırmızı şapka takılır. Eline asa verilir. Çocuk sünnet gezisine bu giysilerle çıkar ve fotoğraf çektirir. Çocuk sünnet edildikten sonra, uzun beyaz elbise giydirilir. Davetliler, çocuğa geçmiş olsun der, ya altın ya da para verir. Sünnet sağlık bakımından da önem taşır (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K84).

• Sünnet olan çocuk iyileşince kirvesine ziyarete gider, çocuğun ailesi kirveye teşekkür etmek için hazırladığı hediyeleri de yanlarında götürür (K8, K12, K37, K55, K69, K87, K90, K100, K103).

• Sünnette kesilen deri atılmamalıdır, toprağa gömülmelidir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K82).

• Sünnet töreni çoğu zaman çocuk okula başlamadan önce, yaz tatilinde veya yarı yıl

tatilinde yapılır (K2, K8, K15, K27, K36, K44, K56, K68, K74, K85).

• Sünnet törenleri genellikle yemekli ve mevlitli yapılır, kimi zaman müzikli, salonda düğün şeklinde de yapılabilir, sünnet olan çocuk eskiden fayton ile gezdirilirmiş, şimdilerde araba ile konvoy yapılarak gezdirilir, bir de artık sünnet düğünleri kalıcı olması için kamera ile çekiliyor (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

• Sünnet yapıldığında kullanılan çarşaf takımı, çocuk evlendiği zaman çeyizine koyulmak üzere kaldırılır (K5, K12, K19, K21, K26, K36, K56, K81).

• Sünnette kesilen deri atılmamalıdır, toprağa gömülmelidir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K82).

• Tek oğlu olan aileler çocuklarını sünnet ettirirken fakir bir ailenin oğlunu da sünnet ettirir (K2, K7, K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92).

• Törene gelen herkes, sünnet olan çocuğa hediyeler getirir, altın takar, sünnete bazen palyaço getirtilir, palyaço çocuğu oyalar, onun acısını unutturmak için uğraşır (K2, K27, K49, K70, K92, K103).

c) Değerlendirme;

Hem İslâm dininin emri hem de sağlık açısından önemli olduğu için Müslüman insanlar tarafından törenlerle kutlanarak yapılan sünnet töreni Osmaniye'de de uygulanır. Müslüman olan her aile erkek çocuklarını yemekli, müzikli, mevlitli veya kurban keserek; salonda, düğün şeklinde yaparak sünnet ettirir. Osmaniye'de erkek çocukları ergenlik çağına girmeden sünnet ettirilmektedir.

1.2.2. Askerlik ile İlgili Âdet ve İnanmalar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Askere gidiş günü tüm adaylar Türk bayrakları altında, davul zurnaların eşliğinde, arkadaşlarının ellerinde havaya atılarak yolcu edilirler. Bazen mevlitler okunur, toplu dualar yapılır, yollarının açık olması Allah'tan dilenir (Kartal, 1998, 179).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Askere gidecek olan gence yakınları tarafından harçlık verilir (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K89, K101).

• Askere gidecek olan kişinin bir tane kirli atleti yıkanmaz, döndüğünde geri giydirilir,

buradaki anlam; “Daha yıkanacak kirlisi var, yaşaması gerekiyor” şeklindedir (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

• Askere gönderilecek gencin sağ salim gidip dönmesi için mevlit okutulur (K2, K27, K49, K70, K92, K103).

• Askere uğurlama da ilginç ama anlamlı bir inanma olarak; bir ekmek ya da simit alınır, askere gidecek kişiye birkaç lokma ısırtılır, kalanı bir ipe bağlanır ve odanın duvarına asılır. Bunun anlamı: “Daha yiyeceği ekmeği var, lokması yarım kaldı, yiyecek ekmeği var” demektir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

• Askere uğurlanacak olan genç bir hafta evvelinden hazırlanmaya başlar, tıraş takımı, iç çamaşır, terlik gibi ihtiyacı olacak eşyalarını temin eder; akrabalarını, arkadaşlarını dolaşır (K4, K13, K19, K25, K38, K52, K63, K75).

• Genci askere uğurlamadan önce kendisine yaptırılan bazı uygulamalar vardır. Genç önce demir bir çubuğun üzerinden atlatılır, bunun anlamı; demir gibi sağlam ol, sağ salim git, sağ salim geri dön demektir (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Gencin askere uğurlanacağı günden bir önceki akşam, arkadaşları tarafından davul tutulur, halay çekilir, gencin bir eline kına yakılır (K2, K10, K23, K38, K52, K57, K59, K66, K70, K92, K103).

• Toplumumuzun her kesiminde her fırsatta uygulandığı görülen, gidenin ardından su dökme geleneği asker uğurlama olayında da görülür. Buradaki düşünce giden kişinin dökülen su kuruyuncaya kadar geçen süre kadar, çabuk geri dönmesidir (K5, K9, K41).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde askerliğin Türk toplumunda önem verilen bir dönem olduğu tespit edilmiştir. İslam inancına göre askerlik ve şehitlik mertebesi çok yüce sayıldığından toplum içerisinde askere ve asker uğurlamaya verilen önem büyüktür. Bu yüzden Anadolu’nun değişik yörelerinde olduğu gibi Osmaniye’de de askerlik ve asker uğurlama ile ilgili uygulamalar yapılmaktadır.

Osmaniye’de askere gidecek olan kişinin bir tane kirli atleti yıkanmaz, döndüğünde geri giydirilir, buradaki anlam; “daha yıkanacak kirlisi var, yaşaması gerekiyor” şeklindedir. İslamiyet öncesi inanç sisteminin yansımaları olan bu âdetler büyüsel bir nitelik taşımaktadır. Toplumda her fırsatta uygulandığı görülen, gidenin ardından su dökme geleneği asker uğurlama olayında da görülmektedir.

1.2.3. Dinî Bayramlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bayram; Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde: Millî veya dinî bakımdan önemli olan ve kutlanan günler, özel olarak kutlanan gün, sevinç, neşe anlamında mecaz olarak benzer anlamlara karşılık olarak gelmektedir (www.tdk.gov.tr).

İslâm Ansiklopedisi'nde Bayram; "Dinî veya millî açıdan özel önemi olan ve topluca kutlanan gün" olarak tanımlanmaktadır. Kaşgarlı Mahmud'un açıkladığına göre bayram kelimesinin aslı Farsça'dır ve bezrem/ bezrâm şeklindedir, anlamı ise; sevinç ve eğlence günü demektir. Beyrem/ bayram şeklindeki telaffuzun Oğuzlara ait olduğu bilinmektedir (Erdem, 1992, 257).

İslâm ümmetinin; Ramazan ve Kurban olmak üzere iki bayramı vardır. Ramazan bayramı Ramazan ayının bitiminde Şevvâl ayının birinde; Kurban bayramı ise Zilhicce ayının onuncu gününde kutlanmaktadır. Ramazan bayramı üç, Kurban bayramı dört gündür (Sakallı, 2007, 1); İslâmiyet öncesinde bayramlar, toplumların yaşamlarında var olan olağanüstü günlerdi. Bu günlerde yaşanmakta olan heyecanın derecesi insanların ahlâk anlayışları ile doğru orantılı olup; bazı toplumlarda yapılması hoş karşılanmayan, hatta kimi zaman suç unsuru oluşturan hareketlerin dahi bayramlarda büyük bir serbestlik içerisinde yapılabildiği anlaşılmaktadır (Erdem, 1992, 257).

Geleneksel bir tören veya bayram, bir çok olgunun birleşmesi sonucunda ortaya çıkan özel günlerdir. Bu süreç içerisinde geleneksel bir törenin veya bayramın yayılıp kutlandığı yerdeki kişilerin inancı, üretim özelliği, millî psikolojisi, yaşam tarzı gibi etkiler, bayram veya töreni zamanla değiştirerek yeni bir kimliğe bürür (Rahman, 1996, 120); Tarihî kayıtlara göre, Türklerin Hunlardan bu yana bayram ve festival türünden bir çok tören ve faaliyetleri bulunmaktadır. Bayramlarda hem inanç ile ilgili âdetler yerine getirilmekte hem de türlü müsabakalar düzenlenmektedir (Koca, 1990, 17).

Dinî bayramlar, yeryüzünde var olan ve çeşitli dinlere mensup olan toplulukların belli bir tarihte, yılda bir kere, bir veya birkaç gün sevinç gösterileri ve ritüellerle kutladığı özel günlerdir. Müslümanlar her yıl Ramazan ve Kurban bayramı olmak üzere iki dinî bayram kutlamaktadır (www.wikipedia.org); Kutsal aylar olan üç aylarda insanlar diğer aylara göre daha duyarlı, daha yardımsever olur. Bayram gelmeden her türlü hazırlıklar yapılır (Bilir, 2007, 89); Kurban; İslâm Ansiklopedisi'nde;"İbâdet amacı ile hayvan kesimi yapmak ve bu amaç için kesilen hayvan" şeklinde

tanımlanmaktadır (Güç, 2002, 433); Kurban, Allah'a vermiş olduğu nimetler için şükür etmek anlamı taşır; toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar; sosyal adâletin gerçekleşmesine katkıda bulunur (Bardakoğlu, 2002, 436).

Ramazan bayramı da Kurban bayramı gibi hicretin ikinci yılından itibaren kutlanmaya başlanmıştır. Ramazan ayını oruç tutarak geçiren Müslümanlar sonraki ay olan Şevvâl ayının ilk üç gününü bayram olarak kutlamaktadır. Türkiye'de bazı yörelerde Ramazan bayramında şeker, lokum ve tatlı ikramı geleneği olduğu için Ramazan bayramına Şeker bayramı da denilmektedir (Bayraktar, 1992, 260).

Bayram kutlamalarında en güzel elbiseleri giymek, oyunlar oynayarak, yiyip içerek eğlenmek gibi çeşitli şenliklerin yapıldığı görülmektedir (Bozkurt, 1992, 261); Nevruz, çok eskiden bu yana eski takvime göre yeni yılın girdiği gün olan Mîlâdî 21 Mart'ta gece ile gündüzün eşit olduğu zaman kutlanmaktadır (Rahman, 1996, 122); Türk Dünyası'nın önemli kültür unsurlarından biri olan Nevruz, millî birliğin ve beraberliğin sağlanmasında etkili bir kültür değerimizdir (Karaman, 1999, 39).

Hıdrellez, her yıl 6 Mayıs'ta kutlanır, bu tarih kışın bitişi, yazın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Hıdrellez gecesi 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece olarak kabul edilmiştir ve bu gecede insanlar çeşitli uygulamalar içerisinde dilekler adar, bereket için dua eder (Artun, 1990, 4); Hıdrellez, bir bahar bayramı, dönüşüm ritüelidir. Türkiye'de Hıdrellez yanında; Nevruz, Cemre, Çiğdem Eğlencesi, Göçmen Kuşları Karşılama bayramı ve Bahar bayramı gibi kutlanan özel günler de vardır (Demir, 2007, 2).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Aile fertlerine, maddî durum elverdiği ölçüde bayramlık kıyafetler alınır, çocuklar için bayramlık kıyafetin her zaman ayrı bir yeri olmuştur, çocuklar arife gecesi başuçlarında yeni kıyafetleri ile uyur (K2, K27, K49, K70, K92, K103).

• Bayramda aile büyükleri ziyaret edilir, büyüklerin ellerinden öpülür, küçüklere harçlık verilir; bazı kadınlar bayramda çocuklara verilmek üzere, içerisinde bayram şekeri ve harçlık olan mendiller hazırlar, bu mendilleri gelen çocuklara verir, onları sevindirir (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

• Bayramda bayramlaşmaya gelecek olan kişilere ikram etmek için bayram şekeri ve kolonya alınır. Osmaniye'de aileler bayramdan birkaç gün önce bayram temizliği ve bayram kömbesi yapar, bu artık bir gelenek haline gelmiştir, yapılmazsa bir eksiklik hissedilir, muhakkak yapılmalıdır. Bayram kömbesi odun fırınlarında, üç beş kadın

yardımlaşarak yapılır, herkes kendi kömbesinin tadı ile övünür, bayramlaşmaya gidilen her eve beş on tane de kömbe götürülür, gidilen her ev de gelen misafirlerine hem bayram kömbesi ikram eder, hem de evdekilere de tattırsınlar diye beş on tane hediye koyar (K7, K32, K44, K59, K62, K73, K89).

• Bayramda gelecek kişilere ikram etmek için etli kömbe, tarhana çorbası, toğga (tovga), dövme pilavı, baklava ve çeşitli tatlılar yapılır (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K81).

• Bayramda musluklardan zemzem akıyor diye inanılır (K5, K20, K41, K68, K76, K92).

• Bayramlarda nişanlı kız ve oğlan için dünürler tarafından karşılıklı hediyeler alınır. Kıza bayram hediyesi olarak takı takılır (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Bayramlarda eş dost, akraba, komşu ziyaretleri yapılır, bayram kutlaması yapılır, hep birlikte yemek yenilir (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K85).

• Bayramlarda camide verilen vaazı dinlemeye kadınlar da gidebilir (K22, K34, K103).

• Bayram namazına giden erkekler, bayram namazı bittikten sonra caminin avlusunda sıra ile bayramlaşırlar (K11, K30, K46, K65, K73, K88).

• Dinimizce üç günden fazla küs kalmak haramdır, bayram da barışmak için bir vesile olarak görülür, bayramlarda kırgınlar birbirleri ile barıştırılır (K11, K14, K27, K48, K62, K63, K74).

• Sabah erkenden kalkılır, erkekler bayram namazına camiye gönderilir, kadınlar, kızlar kahvaltı hazırlar, ortalığı toparlar, erkekler camiden dönünce hep birlikte kahvaltı yapılır, sonra büyükten küçüğe herkes birbirinin bayramını kutlar (K9, K16, K18, K40).

c) Değerlendirme;

Bu uygulamalardan yola çıkılarak bayramların toplumumuzda oldukça önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Osmaniye'de aileler bayramdan birkaç gün önce bayram temizliği ve bayram kömbesi yapar, bu artık bir gelenek haline gelmiştir, yapılmazsa bir eksiklik hissedilir, muhakkak yapılmalıdır. Bayram kömbesi odun fırınlarında, üç beş kadın yardımlaşarak yapılır, herkes kendi kömbesinin tadı ile övünür, bayramlaşmaya gidilen her eve beş on tane de kömbe götürülür, gidilen her ev sahibi de gelen misafirlerine hem kömbe ikram eder, hem de evdekilere de tattırsınlar diye beş on tane hediye koyulmaktadır, bu uygulamaların insanlar arasındaki etkileşimi olumlu yönde geliştirdiği görülmektedir.

1.2.3.1. Kurban Bayramı

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kurban Bayramı Türkiye'de eğlenceler yönünden Ramazan Bayramına bakarak daha az parlak geçer. Kurban bayramının birinci günü, Mekke'de Minâ denilen yerde hacıların kurban kestikleri gündür (Boratav, 1984, 207).

Kurban, İslâm ansiklopedisi'nde; "İbâdet amacı ile hayvan kesimi yapmak ve bu amaç için kesilen hayvan" şeklinde tanımlanmaktadır. Kurban kesilmesi, dinî terminolojide kendisi ile Allah'a yakınlık sağlamak yâni; ibâdet amacı ile belli vakitte belirli cinsten hayvanları kesmeyi ve bu amaç ile kesilen hayvanı ifade etmektedir (Güç, 2002, 433).

Ramazan bayramında sabah camiye gitmeden önce tatlı bir şey yemek; Kurban bayramında kurban kesecek kimsenin namazdan önce bir şey yememesi, ilk olarak kurban etinden yemesi güzel davranışlardandır (Sakallı, 2007, 2).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Kurban, abdestli bir kişi tarafından tekbir getirilerek kesilir, kurbanı kasap kesecekse, kurban sahibi, kasaba vekalet vermelidir, bunun için kurban sahibi kasaba üç defa vekalet veriyorum der. Kurban sahibi o anda orada yok ise kurban sahibinin eşi de vekalet verebilir ama vekalet verme işi telefon ile olmaz, yüz yüze olunmalıdır (K7, K13, K25, K51, K74, K76, K87, K98).

• Kurban bayramından birkaç gün önce her evde büyük çaplı hazırlıklar, temizlik ve çeşitli tatlılar yapılır. Kurban edilecek hayvan bazen birkaç gün alınır, uygun yer var ise evde bakılır (K23, K34, K41, K50, K58, K64, K79).

• Kurban bayramında arife günü mezarlık ziyaretine gidilir (K14, K28, K29, K55, K68).

• Kurban bayramından bir iki gün önce kurbanın kesileceği bıçaklar bileği yapılır, bıçaklar hayvanın canının acımaması için çok keskin olmalıdır, aslında her kurban yeni bir bıçak ile kesilmelidir diye inanılır (K3, K29, K31, K40, K55, K63,K78, K84).

• Kurban olarak kesilen hayvanın üçte biri dağıtılmalı, üçte biri evde yenilmeli, üçte biri de gelen misafirlere yedirilmelidir (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).

• Kurban edilecek hayvanın gözleri kırmızı bir bez ile bağlanır (K26, K65, K73, K92).

• Kurban bayramında nişanlı kız ve oğlan için dünürler tarafından karşılıklı hediyeler alınır. Kıza bayram hediyesi olarak takı takılır. Kurban bayramı sabahı kız evine küçük

de olsa gelin gibi süslenmiş bir kurbanlık hayvan götürülür, kıza takılmış altınlar karşılığında kurban kesilmesi gerekiyorsa bu yerine getirilmiş olur (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Kurban da kesilecek olan hayvan büyükbaş olarak alınacaksa birkaç aile birden birleşerek alabilir, aileler ekonomik güçlerine göre kurban keser, alınan kurban kesildikten sonra parçalanır, kurban kesemeyenlere et dağıtılmalıdır. (K13, K18, K19).

• Kurban kesecek kişinin borcu olmamalıdır (K4, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de Ramazan ve Kurban Bayramı İslâmî kurallara göre kutlanmakta olup arife günü çıkrık eğrilmemesi gibi bazı İslâmiyet dışı âdet ve inanmalarda bulunmaktadır. Türklerin İslâmiyet öncesinde de kendilerine has bayramları ve festivalleri olmuştur. Bu bayramların ve festivallerin oluşumunda ve doğuşunda iklim şartlarının, tabiat değişikliklerinin ve yaşam şekillerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Birer dinî bayram gibi kutlanan aşûre günü ve kandil gecelerinde özel bazı yiyecekler yapılarak komşulara dağıtılması da bir tür kutlama olarak görülmektedir. Bayramlar, millî ve dinî duyguların, inanışların pekiştirilmesi, taze ve canlı tutulması gibi işlevsel yanlarının yanı sıra, topluluğun birlik ve beraberliğini sağlama ve bunun bireylerin bilincinde yer etmesinde önemli rol oynamaktadır.

1.2.4. Millî Bayramlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Şehir ve kasabalarda bir şenlik havası içinde kutlanan ulusal bayramların (30 Ağustos, Cumhuriyet bayramı, kurtuluş bayramları), askerî geçitler, fener alayları gibi "resmî" gösterilerinde geleneklik tek öge; seğmenler, zeybekler vb. gibi bugün artık yaşamayan eski kuruluş temsilcilerinin özel kıyafetleriyle katılmalarıdır. Ama bu bayramlar vesilesiyle resmî gösteriler bittikten sonra, kimi yerlerde geç vakitlere kadar işçilerin, esnafların kendi aralarında, hükümet ya da belediye meydanında, düzenledikleri eğlenceler, bu şenliklere öteki bayramların yerli renklerini verir. Ulusal bayramlarda resmî törenlerden sonra bayram yeri diye nitelendirebileceğimiz çayırlarda güreşler, koşular ve başka çeşit yarışmalar düzenlenir (Boratav, 1984, 256).

İşgal ve acıların yaşandığı 1918-1921 yılları Osmaniye ve bölge halkı için varlık

yokluk mücadelesi şeklinde geçmiştir. Fransızlar 24 Aralık 1921'de Osmaniye'yi boşaltmaya başlamışlar ve 7 Ocak 1922'de Osmaniye düşman işgalinden tamamen kurtulmuştur. Bu günü her yıl bayram sevinci içerisinde kutlarken, milli mücadele ruhunun milli hafızamızda canlı tutulmasını sağlayacak, sıra dışı kutlama merasimlerine de ihtiyaç vardır (Yıldırım, 2007, 11).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• İlçe merkezinde kutlamalar okulların ortak katılımı ile Cumhuriyet Meydanı'nda yapılır. Bayram sabahında ilçe merkezinde belediye hoparlörlerinde şiirler okunmaya başlar. Daha sonra tören yerinde öğrenciler toplanır. Ardından protokol ve halk toplanarak tören başlar (K13, K27, K52, K63, K67, K72).
• Konuşmalar ve şiirlerin dışında gaziler de tören kıyafetleri ile kutlamalara katılır Gazilerin törene katılımı coşkuyu artırmaktadır (K9, K15, K51, K63, K78, K88, K97, K100, K102).
• Millî bayramlar, Osmaniye'de Cumhuriyet Meydanı'nda, köylerde ise okullarda, kutlanmaktadır (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K87).
• Millî bayramlar da programa İstiklal Marşı ile başlanır, hangi millî bayram kutlanıyor ise o bayramın içeriğine uygun bir konuşma yapılır (K6, K8, K23, K41, K55, K67, K74, K98, K103).
• Okullarda bayramdan birkaç hafta önceden bayram hazırlıklarına başlanır. Hazırlıklar öğretmenlerin yardımları ile gerçekleştirilir, yapılacak olan aktiviteler için öğrenciler seçilir, çeşitli hazırlıklar yapılır, şiirler okuyacak olan öğrenciler şiirleri ezberler, yapılacak olan konuşma metinleri ezberlenir, tüm okul öğretmenlerinin ve öğrencilerin katıldığı bir program düzenlenir (K2, K10, K27, K33, K48, K62, K63, K79, K85, K93, K101).

c) Değerlendirme;

Millî bayramlarımız olan 29 Ekim Cumhuriyet bayramı, 30 Ağustos Zafer bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk bayramı ve 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor bayramı gibi bayramlarımız Osmaniye'de tüm insanlar tarafından büyük bir coşku ile kutlanmaktadır.

Bayramlar, kökenlerini grup hayatından alan, önem verilen değerler olarak takvime bağlı günlerde topluluk tarafından paylaşılan, çok amaçlı ve işlevsel yapılara

sahip kültürel aktivitelerdir. Bu özellikleri ile bayramlar, bir toplumun ulusal kimliğini oluşturmada ve pekiştirerek sürdürmede kullandığı güç kaynaklarının en önemlisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.5. Kandiller

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kandillerin bayram yönlerinden günümüze pek bir şey kalmamıştır. Belki, geleneklere bağlı ailelerde, kandil çöreği yeme, "kandiliniz kutlu olsun" diyerek el öpme görenekleri sürmektedir. Eskiden bu günleri kutlamaya hazırlanma işlemleri ve kandil gecesi şenlikleri çocuk toplulukları için bir bayram anlamı taşırdı (Boratav, 1973, 256).

İslam dininde önemli sayılan kutsal geceler vardır ki miraç, berat, mevlit, regaip geceleri olarak bilinen bu kutsal gecelere halk arasında kandil geceleri de denilmektedir. Bu gecelere Adana'da büyük önem verilmekte ve bu gecelerin olduğu günler sıradan bir gün olarak geçirilmemektedir (Akyol, 2006, 119).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Hazreti Muhammed'in evinde Mirâç'a çıkağı zaman yiyecek yokmuş, sadece bir kabak varmış. Hazreti Muhammed kabak yiyip Mirâç'a çıktığı için Mirâç Kandili'nde kabak yenir. Kabağı olan kabak tatlısı yapar dağıtır. Mirâç Kandili'nde mutlaka bal kabağı yenmeli ve dağıtılmalıdır. Bunun çok sevap olduğuna inanılır (K9, K16, K17, K19, K20, K24, K27, K29, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

• İslâm dinine göre önemli sayılan kandil günlerine Osmaniye yöresinde de büyük önem verilir. Kadir gecesi, Mîrâç, Berat ve Mevlit kandillerinde İslâmî kurallar çerçevesinde ibadetler yapılır. Bu ibadetler İslam inancı çerçevesinde olduğundan ilmihal bilgileri ve hocaların talimatlarına göre namaz kılma, tespih çekme, dua etme gibi etkinliklerle gerçekleşir (K1, K64, K80, K92).

• Kadir Gecesi yemek daveti yapılır, bu davete konuklar da yemek getirebilir. O gece toplu ibadetler yapılır. Çok sevap olduğuna inanılır (K18, K29, K75, K76, K81, K98).

• Kandil günlerinde edilen dualar kabul edilir (K17, K18, K29, K75, K76, K81, K88).

• Kandil günlerinde pişi denilen bir tür yiyecek yapılır, dağıtılır ve toplu ibadet yapılır (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K36, K61, K72).

• Kandil günlerinde ve gecelerinde bol bol Kur'ân-ı Kerîm okunur, mümkün olduğunca gün oruçla karşılanır, sevabının daha çok olacağı inancıyla sadaka verilir ve hayır işlerinde bulunulur, yemek, aşure yapılarak konu komşuya dağıtılır. Günümüzde eskiye nazaran daha yeni bir uygulama olarak cep telefonlarıyla kandil ve mübarek gece kutlamaları yapılır (K5, K14, K25, K46, K48, K51, K76, K87, K91, K95, K101, K105).
• Kandil günlerinde ve kutsal günlerde güvercin, kumru ve kırlangıç vurulmaz (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).

c) Değerlendirme;

Kandiller, mübarek gecelerimizdir. Peygamberimizin hicretini esas alan ay takvimine göre Recep, Şaban ve Ramazan ayları öncelikli olan kutsal aylardır.

İslâm dinine göre önemli sayılan kandil günlerine Osmaniye'de de büyük önem verilmektedir. Kandil günlerinde ve gecelerinde Kur'ân-ı Kerîm okunur, oruç tutulur, sevabının daha çok olacağı inancıyla sadaka verilir ve hayır işlerinde bulunulur, yemek, aşure yapılarak konu komşuya dağıtılır. Günümüzde eskiye nazaran daha yeni bir uygulama olarak cep telefonları ile kandil ve mübarek gece kutlamaları yapılmaktadır.

1.3. Halk İnanışları

Orta Asya'daki en eski Türk topluluklarının inanç sistemleri atalar kültü, tabiat kültleri ve Gök Tanrı kültü olmak üzere üçlü bir din anlayışından oluşmaktadır. Orta Asya'dan gelip Anadolu ve Rumeli'ye yerleşen Türkler, kendi kültürlerini de yeni coğrafyaya taşıdılar (Artun, 2000, 41); İnanç ve toplumsal kurallar günlük hayatla ilgili temel gereksinimlere özel yaptırımlar ve sınırlamalar getirir (Turan, 1994, 83); Ana Britannica Ansiklopedisi'ne göre "Batıl: Gerçek olmayan, yasadışı, geçersiz, bozulmuş, boşa giden" anlamındadır (AB, 1992, 62).

Türkler İslamiyet'i benimsemeden önce, en ilkel din olarak kabul edilen Totemizm'in; ruhu ölümsüz ya da kutsal sayan Animizm'in, dinsel büyüsel pratik ve törenlerden oluşan temelinde gök tanrı, güneş, ay, ata ve ateş kültlerinin olduğu Şamanizm'in, her şeyin serbestçe incelenmesi denenmesi esasına dayalı bir öğreti olan ve ruhun ölmezliğini kabul eden Budizm'in etkisinde kalmıştır (Turan, 1990, 100); O, gördüğüne, duyduğuna, yetişme sürecinde çevresinden edindiği halk kültürüne bağlı kalarak, inancından ödün vermeksizin inanmıştır. İnsanoğlu için inanmanın mantığı değil, inanmanın verdiği mutluluk ön plandadır (Yardımcı, 1993, 279).

Genelde insanların batıl inanışlara inanması, ananeler, korku, bilinçsizlik ve eğitimsizlikle açıklanabilir. Tüm kutsal sayılan dinler gibi İslam dini de batıl inanışları yasaklamıştır. Hatta bazı batıl inanışları "Tanrı'ya şirk koşmak" olarak yorumlanmıştır (Güçlü, 1995, 7); Halk inançları toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan; fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır. Toplumlar hayatlarına derinlemesine etkileyen, âdet, inanç ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde bırakmazlar ve yeni dinin, kültürün özelliklerine eski âdet, inanç ve geleneklerini uydurmaya çalışırlar (Kılıç, 2001, 415); Hastalıklar, nazarlar, için yapılan tılsımlarla kurşun dökme kömür söndürme, mum dökme ve üzerlik yakma gibi kocakarı tedavilerin ismine "Urasa" denir. Mesela, dolu yağarken sokağa bir demir parçası atılması, sarılığa yakalanın yüzüne habersizken tükürülmesi, gebe bir kadının bir taş alıp meyve vermeyen ağacın dibine yerleştirmesi. Urasalarda Türkçe olarak okunan temenni ve duaların ismine "Sanaka" derler. "Elemtere fiş, kem gözlere şiş" gibi. Parpı: Bir aletle çizgiler ve dağlamalar gibi insan ve hayvan vücuduna ameliyat yapmanın ismine "Parpılama" denir. Uğur dövmeleri yapmak, dalak kesmek gibi (Yalgın, 1993, 508).

1.3.1. Kurban/ Adak

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İnanç gereği ya da bir adağı yerine getirmiş olmak için kesilen hayvan olarak tanımlanan kurban, paleolitik çağdan itibaren doğa üstü güçlere hoş görünmek ve onlardan gelebilecek kötülüklere engel olabilmek için gerçekleştirilen dinsel bir törendir (Er, 1998, 55); Yenisey ve Altay Şamanları ölünün definden sonra üç gün yemek verip, yemeğin ve içkinin yarısını ateşe atmak suretiyle bunun kurban edildiğine inanmaktadır. Kurban sunmak, sonraları ölünün ruhunun da katıldığı düşünülen ziyafetler düzenlenmesi sonucunda kurban kesmek şeklini almıştır (Çağımlar, 2002, 78); Kurban, dinsel ya da kutsal amaçlarla sembolik bir sununun yok edilmesine dayanan eylemdir. Kurban, bugün ve gelecekte Tanrı'nın lütfûnu kazanmak için ona sunulan bir hediyedir. Kefaret teorisi, kurbanı, işlenmiş bir suç veya günah karşılığı, bu suçun veya günahın kefaretini ödemek için doğaüstü güce, onun gönlünü almak amacıyla, kurbancının ölümü sembolize edecek hayvanları kurban etmesine dayandırır (Erginer, 1997, 18).

Kurban, kanlı ve kansız olmak üzere ikiye ayrılır. Kanlı kurban, kesilip kanı akıtılan hayvanlar için; kansız kurban ise buğday, darı, para vb. için adlandırılmıştır.

Kurban eti genellikle çiğ olarak değil, pişirilerek dağıtılır, evlerde yemek daveti verilerek herkese yedirilmesi sağlanır, kimsesizlere, fakirlere, muhtaç olanlara payları gönderilir (Sezgin, 1996, 38); Kurban adayıp, bunu mezar başında, yatır, türbe ziyaretlerine gidildiğinde kesmeyi nezredenler bulunmaktadır (İrkilata, 2006, 4); Kurban, yaşlı ve bu konuda tecrübeli kişiler tarafından pişirilir, ortaya tüm olarak getirilir; kemikleri kırılmadan parçalara ayrılır, kurbandan geriye kalanlar çukura gömülür (Çıblak, 2003, 11); Çeşitli vesileler için kurban kesilmektedir; adak kurbanı, eş tutunma kurbanı, yaz kurbanı, matem kurbanı gibi bir çok kurban şekilleri bulunmaktadır. Kurban kesiminde uyulması gereken kurallar bulunur; dişi hayvandan kurban olmaz, kurbanın kemikleri kırılmaz, derisi, yendikten sonra arta kalanlar gömülür (Yörükan, 2002, 276); Evlenen çiftler, bebek sahibi olabilmek için adak adar (Batuman, 2003, 93); Eski Türk boylarında ant törenlerinde, cenaze törenlerinde, düğünlerde, bir başarı kazanılmasında, evlat sahibi olma isteğinde, hastalıklardan kurtulduktan sonra, kötülüklerden korunmada, mal sahibi olmak isteğinde ve doğaüstü güçlere, bunların bulunduğu yerlerde kurban sunulmaktadır (Erginer, 1997, 132).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Adak sahibi kurbanın etinden yiyemez. Yerse yediği etin değeri kadar bir fakire yardımda bulunur. Kişinin isteğinin yerine gelmesi durumunda adağın kesilmesi çok mühimdir (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43, K67).

• Askerden dönen gençler için kurban kesilir, bu genellikle dana olur, çünkü çok fazla kişiye yemek daveti verilir, mevlit okutulur (K2, K6, K8, K17, K18, K29, K75, K76, K81, K88).

• Bir kadın çok fazla düşük yapıyorsa, kadın için, bebekleri düşmesin diye yatır adına kurban adanır (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

• Çocuk sahibi olmak isteyen aileler adak adar, kurban keser (K4, K8, K9, K10, K14, K15, K16, K17, K20, K21, K60, K85, K103).

• Düğünlerde gelin damat evine geldiğinde kurban kesilir, buna indirmelik adı verilir (K1, K13, K23, K26, K33, K46, K65, K73, K89, K97).

• Erkek çocuğu isteyen bir ailenin hep kız çocuğu oluyorsa, aile erkek çocukları olması için kurban adar (K5, K12, K16, K19, K21, K26, K32, K36, K56, K81).

• Erkek çocuğu olmasını isteyen aileler doğacak çocuk yedi yaşına girdiğinde kurban keser ve herkese dağıtır, kurbanı adamış olan kişi bu etten yiyemez, çünkü; kesilen

hayvan kurban değil adaktır (K6, K8, K16, K20, K28, K43).

• Ev sahibi olunduğunda, yeni bir değerli eşya alındığında kan akıtılmalı yani kurban kesilmelidir, yoksa nazar olur, evden bir insan kanı akacağına inanılır(K2, K8, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

• Hasta olan birinin iyileşmesi için kurban kesilir. Hasta iyi olunca yine şükür amacıyla kurban kesilir (K4, K7, K10, K12, K20, K21, K34, K55, K67).

• İlk kez doğacak erkek çocuk için adaklar adanır. Çocuk doğduğunda kurbanlar kesilir. Bazen saçının tümü veya ele gelecek kadar bir tutamı yedi yaşına kadar kesilmez, yedi yaşında saçın kesilmesinde dini tören yapılır, kurban kesilir (K2, K5, K6, K17, K96).

• İnsanlar; çocuğunun olması, hastalığının iyileşmesi vb. istediği herhangi bir durum var ise kurban adar ve istediği gerçekleştiğinde de adadığı kurbanı keser ve etini dağıtır (K2, K5, K6, K11, K13, K18, K19, K26, K38, K44, K51, K63, K78).

• Kesildikten sonra parçalanan kurban etinin bir kısmından akşam yemeği de hazırlanır. Komşu ve akrabalar eve çağrılır ve hazırlanan yemekler bu kişilere ikram edilir, yapılan yemekten yiyen kimseler dua eder (K16, K19, K20, K23, K50, K60, K67, K72, K98).

• Kurban, Allah'a daha yakın olabilmek için yapılan bir ibâdettir. Kurban kesmenin, kurbanı kesen kişinin toplumda saygın bir yeri vardır (K1, K46, K55, K65, K89, K97).

• Kurban bayramından bir gün önce arife günü, baba ocağını bekleyen evlâdın babasının ruhuna adadığı kurbana arifelik denir. Arifelik olarak genellikle koyun tercih edilir, maddî durumu iyi olmayanlar koyun yerine horoz da adayabilir (K19, K46, K65, K73).

• Kurban kesilirken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta mutlaka abdest alınması ve Allah'ın adının anılması gerektiğidir (K1, K17, K26, K33, K46, K65, K76, K89, K97).

• Kurban kesmek için kurban kesecek kişinin herhangi bir borcunun olmaması gerekir, kurban borçlu kişiye düşmez denir ama aslında kurban, ilk önce Allah'ın insana verdiği canın karşılığı için kesilmelidir (K23, K34, K41, K50, K58, K64, K79).

• Kurban kesmek kötülüklerden, kötü ruhlardan, kötü bakış ve kötü gözlerden korunmak için yapılır (K2, K22, K37, K49, K61, K73, K99).

• Kurban ya da adak mutlaka koç olacak, koyun olmalı diye bir şart yoktur, sadece en kısa zamanda yerine getirip yapmak lazımdır, çünkü; adağını gerçekleştirmezsen adak adanan kişiye zarar gelebilir diye endişelenir insan, horoz da adanabilir, tavuk da, adağını unutursan rüyana girer, uyarılırsın, (K7, K11, K25, K34, K35, K57, K67, K75).

• Ne için adak adanırsa adansın, en kısa zamanda yerine getirmek lazımdır (K8, K6, K7, K18, K22, K24, K38, K45, K46, K65, K73, K83).

• Sadece keçi ve koyun kurban edilir (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

• Sünnet olacak çocuk için kurban kesilir, davul zurna eşliğinde düğün yapılır, yemek ziyafeti verilir (K7, K22, K23, K29, K36, K61, K72).

c) Değerlendirme;

Kurban, Allah'a daha yakın olabilmek için yapılan bir ibâdettir. İnsanların, yaratana kendilerine verdiği nimetlere teşekkür için sunulan kurban olarak tanımlanabilecek olan adak sunma, İslâmiyet ile birlikte devam etmiştir. Osmaniye'de kurban kesme ya da kurban adama; kötülüklerden, kazadan, beladan ve her türlü kötülükten korunma için kesilenler ile bir dileğin yerine gelmiş olmasından sonra şükür için kesilenler şeklinde görülmektedir.

Kurban kesmenin toplumda saygın bir yeri vardır. Kurban, kötülüklerden, kötü ruhlardan, kötü gözlerden korunmak için kesilmektedir. İnsanlar; çocuğunun olması, hastalığının iyileşmesi vb. istediği herhangi bir durum var ise kurban adamakta, istediği gerçekleştiğinde de adadığı kurbanı kesmekte ve etini dağıtmaktadır.

1.3.2. Ocaklar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ocak belirli bir veya birkaç hastalığı sağaltımı gücünde olan, bu işin yöntemlerini bilen, bunu uzmanlık edinmiş kimseyi gösterir: "sarılık ocağı", "fıtık ocağı", "ocak" ve "ocaklı" deyimleri eş anlamda kullanılır. Ocaklıların hastaları sağaltma yöntemleri çoğu kez büyülük işlemlerdir: ama bunların yanında belirli şeyleri yedirmek, içirmek, vücudun ağrıyan yerine şu veya bu madde sürmek, bağlamak gibi "ilaç" saydıkları gereçleri kullandıkları da olur (Boratav, 1994, 113).

Ocak, Ocaklı, Türk halkının hakiki doktoru bunlardır. Her hastalığın ayrı bir ocağı vardır. Sıtma ocağı, kuduz ocağı, sarılık ocağı gibi "ocak" deyince akla, belirli bir hastalıkla uğraşan aile gelir. Bu ailenin tedavi ile meşgul olan fertlerine "ocaklı" adı verilmektedir. Bir ocaklı, tedavi etmek kudretini ailesinden kan yoluyla alır. Bunun için bir öğrenim ve eğitim devresine ihtiyaç yoktur; fakat ocaklının başarı gösterebilmesi için, bazı kurallara dikkat etmesi gerekir. Bu yönden eğitim ve öğretime tâbi tutulan ocaklı Orta Asya Şaman'ının bugüne ulaşmış şeklidir (Acıpayamlı, 1969, 5). Halk ocaklarının pratik uygulamaları içinde sihirci, Şamanist, dinsel düşüncelerin izleri vardır. Bu durumda, pratik uygulamalar içerisinde de ağırlıklı olarak sihirci düşüncenin

izleri bulunmaktadır (Belek, 1990, 57).

Ocaklı erkek de, kadın da olabilir. Genel olarak, erkek hastalara erkek ocaklılar, kadınlara da kadın ocaklılar bakar. Bu ocakların yetki, bilgi ve gücü soydan soya devam eder. Bunun için aile büyükleri, yaptığı işlerin sürmesi için zamanı gelince daha küçüklere el verirler. Genellikle bu el verme, baba ocağında, evinde kalacak oğluna, karısına ve oğluna veya kıza verilmektedir. El verme, birkaç tanık veya seyirci karşısında şöyle oluyor: Yaşlı olan Şef, eline üç defa : "El alacak kişiye" diyerek verir. El'i alan da her defa: "Aldım kabul ettim" diyor. Bundan sonra yaşlı olan kişi üç kere el alanın üzerine tükürüyor ve ayrıca arkasını sıvazlıyor. Allah'tan geldiğine inanılan bu bela, kötü niyetli kişilerin yaptıkları büyü, sihir, nazar gibi usullerle ortaya çıkan bir dert yahut ateş, ocak, eşik gibi kutsal varlıklara karşı gösterilen bir saygısızlığın neticesinde aileye gelen bir felaket olarak değerlendirilen muhtelif hastalıklar vardır. Bu hastalıkların teşhis ve tedavisinde öteden beri etkisinin olduğuna inanılan, hastanın şifa bulacağına mutlak gözüyle bakılan ocaklar mevcuttur (Araz, 1995, 158).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Ocaklı kişiler çocuk sahibi olmak isteyen ailelere, nazar değmiş kişilere dua okur, ocaklı kişilerin nefesleri iyi gelir diye inanılır (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K34, K60, K72).

• Ocaklı kişilerin her derde deva olduğu söylenir (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K88, K97, K100).

• Ocaklı kişilerin dua okuduğu hastanın, ocaklı kişilere inanması gereklidir, yoksa deva bulamayacağı düşünülür (K2, K27, K49, K70, K92, K102).

• Osmaniye'de ocaklı kişi sayısının oldukça fazla olduğu bilinir (K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).

• Yörede insanlar her türlü dertlerine deva olması için ocaklı kimselere gider, ocaklı kişi derdi olan kişiye dua okur, muska yazar, okunmuş su içirir (K8, K12, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K92).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda ocaklı kişi sayısının fazla olduğunu tespit ettik. Osmaniye'de ocaklı kişilerin yaptığı uygulamaların derdi olan kimselere fayda getireceğine inanılmaktadır.

1.3.3. Nazar/ Nazarlık

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bakış anlamındaki Arapça nazar kelimesi, kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamını almıştır Türkçe'de. Açık, çiğ mavi gözlerde nazar gücü olduğu sanılır ve herhalde bu ilkeye dayanılarak mavi gözlülerin kötü niyetli, kıskanç, başkalarına zarar vermekten hoşlanan kimseler olduklarına inanılır. Nazara uğramaya en elverişli kimseler çocuklarla, güzellikleri, hünerleri herkesin hayranlığını uyandırmış kişilerdir; çünkü çocuklar zayıf mahlûklardır, çabuk etkilenebilirler; güzeller, hünerliler, mutlular da insanların kıskançlık duygularını kamçılar. Bu kötü duygular göz yolu ile hedefi etkiler ve sakatlar. Mal, mülk, hayvanlar, özellikle at, inek gibi büyükbaş hayvanlar, evler de nazara uğrayabilir. Hatta aile içindeki düzen, iki dost arasındaki sevgi bağı gibi başarı ile yürütülen bir iş de nazara uğrama sonucunda bozulabilir. Halk içinde bazı kişilerin, sebebi bilinmeyen olağanüstü ölçüde "nazar" güçleri olduğuna inanılır (Boratav, 1984, 126).

Nazar, kaynağı tarihin derinliklerine kadar uzanan bir halk inancıdır. Eski Yunanlılardan Romalılara, Budistlerden Hindulara Musevilerden Müslümanlara kadar bütün topluluklarda bu inancın bulunduğunu görüyoruz (AB, 1991, 427); Nazar kelimesinin aslı Arapça'dır. Araplar bizim kullandığımız anlamdaki nazar kelimesi karşılığında "İsabet'ül Ayn" tabirini kullanmaktadırlar. Türkçe'de ise sözlük anlamı olarak bakma, bakış göz atma, düşünce olan kelime, halk inançları dolayısıyla halk söyleyişi içinde göz değmesi, göze gelme anlamında kullanılmaktadır. Nazar kelimesi göz değmesi karşılığı olarak, nazar değmesi, nazara gelme, nefesi dokunma, kem göz, kem nazar şeklinde de kullanılmaktadır (Araz, 1995, 167); Nazar inancının temelinde belli kimselerde bulunduğuna inanılan, insanlara özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala-mülke hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakışlardan çıkan çarpıcı ve öldürücü güç düşüncesi yatmaktadır (Örnek, 2000, 169).

Nazarlık, koruma ve korunma amaçlıdır. Bu objelerin yalnızca biçimleri değil, yapıldıkları maddeler ve renkleri de önemlidir. Bu madenlerin özünde gizli bir kuvvetin varlığı olduğuna inanılır (Artun, 2005, 251); Kendisini pek çok tehlikeden korumasını bilen insanoğlu; kaza, hastalık, ölüm getireceğine inandığı nazardan da korunmak

amacıyla çeşitli koruyucu nesnelere sarılmıştır. Topluca nazarlık olarak adlandırdığımız koruyucu nesneler, nazara inanan bütün topluluklarda hemen hemen birbirinin aynıdır (Akalın, 1993, 247).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bebeğe nazar değmemesi için bebek doğar doğmaz bebeğin kundağına ya da yastığına altın takılır (K6, K8, K16, K20, K28, K43).
• Bir kişi bulaşık ve banyo suyu biriken yerin üzerinden besmelesiz geçerse uğursuzluk olacağına inanılır. Böyle su birikintilerinin üzerinden çocuklar da geçirilmez, geçerlerse boylarının uzamayacağına hatta deli olabileceklerine inanılır (K1, K9, K52, K63, K75).
• Bir kişiye, hayvana ya da eşyaya bakıldığında "maşallah" denir, dua okunur (K6, K17, K22, K34, K63, K79).
• Eve nazar değmesin diye görünen bir yere nazar boncuğu asılır (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K36, K61, K72).
• Evin dışına at nalı, avda vurulmuş hayvanın kafası ya da kurban bayramında kesilen hayvanın kafatası asılır (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K85).
• Haneye nazar değmemesi için evin dışına köpek kafatası asılır (K4, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).
• İşler ters gittiğinde aksiliklerin düzelmesi için terlik ters çevrilip eşik kapısının arkasına koyulur (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).
• Karaçalı dalı takılır. Öylece kem gözden gelecek kötü nazarın etkisinden korunur (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K74).
• Nazar boncuğu takılır. Nazar boncuğu insanlara, evlere, hayvanlara ve araçlara takılır (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K81).
• Nazardan korunmak ve kurtulmak için leyleğin dışkısı ve üzerlik yakılır (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).
• Nazardan korunmak için üzerlik kokuturlar. Tuz, soğan kabuğu ve üzerlik yakılıp evin içinde gezdirilir (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).
• Nazardan korunmak isteyen kişi üzerinde nazar boncuğu, cevşen (Ayet'el Kürsî duasının ya da Allah'ın doksan dokuz isminin Arapça olarak yazılı olduğu kağıt) taşır (K1, K6, K8, K11, K12, K13, K17, K18, K29, K75, K76, K81, K88).
• Nazar değdiğinde nazardan kurtulmak için bir kaba su konulur, ateş yakılır, ateş kor haline gelir, korlar maşa ile alınır, yedi tanesi suyun içine atılır, suyun içindeki korlara

okunur, okunan korlar tek tek çıkarılır. Korlardan üç tanesi suyun içinde bırakılır. Çıkarılan dört kor makasla kesilir ve evin dört köşesine atılır. Hastaya bu sudan üç yudum içirilir. Böylece nazarın yok olacağına inanılır (K8, K30, K46, K65, K73, K88).

• Nazar değdiğinde nazardan kurtulmak için kurşun dökülür. Ancak kurşunu herkes dökemez. Kurşun hastanın kafasının üzerine konan su kabına dökülür. Adam şeklini alırsa nazar varmış denir. Ya da delik delik, göz göz olursa nazar varmış veya göz varmış denir (K6, K52, K57, K64, K69, K103).

• Nazar değdiğinde nazardan kurtulmak için okutulmuş su içilir (K1, K53, K64, K72).

• Nazar değdiğine inanılan kişiye tuz ve şeker okutulup yedirilir (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).• Nazardan korunmak için evdeki tuz, şeker ve bir bardak suya nazar duası okunur (K4, K7, K10, K12, K20, K21, K34, K55, K67).

• Nazarı değeceği düşünülen kişinin yakınından geçerken Felâk, Nas ve Fatiha sûreleri okunur (K9, K16, K18, K21, K24, K35, K40).

• Nazarı değeceğinden korkulan kişinin yakınından geçerken kalça kaşınır. Böylece nazar değmeyeceğine inanılır (K5, K20, K41, K68, K76, K92).

• Nazarının değdiği düşünülen kişinin bastığı yerdeki topraktan alınır, ıslanır ve suyu içirilir ya da orada bir köz söndürülür veya kurşun ya da mum dökülür (K23, K34, K41, K50, K58, K64, K79).

• Nazar değmemesi için; üç Felak, üç Nas, üç İhlas, bir Fatiha, bir Ettehiyyatü bir de Ayet'el Kürsî duaları okunur (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K90).

• Nazar değmesin diye kötü bakışlı kişinin kem bakışının etkisi olmasın diye kalça kaşınır (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

• Nazar değmesin diye kulak memesi çekilip tahtaya vurulur (K8, K9, K58, K62, K67, K75, K80, K93, K103).

• Namaz değmesin diye tahtaya üç defa vurulur (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Nazarın değmesini engellemek için üç tane çakıl taşı kıyafetin cebine konur, bu taşlar nazar değmesini engeller (K4, K13, K19, K25, K38, K52, K63, K75).

• Nazar değmesine karşı cepte bir miktar çörek otu taşınır (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43, K67, K74, K76, K87).

• Nazarın kötü etkisinden korunmak için şap taşı (se) nazar değdiğine inanılan kişinin başının etrafında dolandırılarak okunur. Daha sonra şap yakılır, göz göz olup kül olunca nazardan kurtulmuş olunur (K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92, K98, K100, K104).

• Nazar muskası yazdırılır ve taşınır (K2, K27, K49, K70, K92, K103).

• Osmaniye'de yaşayan insanlar nazara inanır, genellikle renkli gözlü insanların nazarının değeceği düşünülür. Nazar insanlara ve hayvanlara değer, nazar değen insanların ve hayvanların hasta olabileceğine hatta öldürebileceğine inanılır. En çok yeşil, çakır ve mavi gözlü insanların nazarı değer diye inanılır (K5, K14, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).
• Üzerlik, buhur ve günlük, nazar için kullanılan bitkilerdir (K7, K10, K11, K12, K15, K16, K21, K25, K34, K35, K57, K67, K75).
• Yeni doğmuş olan bebeklerin omzuna nazar değmesini önlemek amacı ile deve tüyü, ayı tüyü takılır (K17, K20, K34, K56, K64, K88, K90, K105).
• Zeytin ağacının dalları; cebe konulur, yakılır, dumanı evin odalarına tüttürülür ya da kıyafete iğnelenir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de nazar değmesi inancı çok yaygın olarak görülmektedir. Hem nazar değmemesi hem de nazar değdiği zaman kişinin bu durumdan nasıl kurtulabileceği ile ilgili pek çok pratikler uygulanmaktadır.

Nazara geldiğine inanılan kişiye kurşun döktürülmesi, muska yazdırılıp üzerinde taşıtılması, zeytin yaprağı yakılarak dumanının nazar değen kişiye ya da odalara tüttürülmesi, suya okunup içilmesi, yeni doğmuş bebeğin omzuna deve tüyü, at tüyü takılması ve nazar duası okunması gibi inanış ve uygulamalar da Osmaniye'de nazara karşı yapılmakta olan ve genellikle gelenek içerisinde olmayan bir takım büyüsel işlemler olarak dikkat çekmektedir.

1.3.4. Büyü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Büyü, iyi ve kötü sonuç almak için tabiat ögelerini, yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin tamamına verilen addır. Halk dilinde büyü daha dar bir alanda kalan işlemler için kullanılır: Bir kimseyi sevdiğinden soğutmak, düşmanını hasta düşürmek veya öldürmek için yapılan kötü büyü, bir kişide karısına karşı sevgi uyandırmak veya evine bağlılık sağlamak için yapılan olumlu büyü gibi. Bu türden etkilenmelerin öteki tipleri geçerli oldukları yerlere, şartlara, amaçlarına ve uzmanları olup olmadığına göre çeşitli adlar alırlar, halk

geleneğinde (Boratav, 1984, 128).

Büyüler iyi ve kötü olmak üzere ikiye ayrılır. İyi, olumlu büyüler hastalıktan kurtulma, ara düzeltmek, kurt ağzı bağlamak, aşk ve muhabbet, çalınan eşyayı bulmak, loğusanın sütünü arttırmak, çocuk sahibi olmak, nazarı önlemek vb. diye sıralanabilir. Kötü, olumsuz büyüler ise düşmanlık, kıskançlık ara açmak, kısmet bağlamak, istemediği birisine varmasını sağlamak, gerdek gecesi damadı bağlamak vb. diye sıralanabilir. İnanışa göre büyü yapılan kişi uysallaşır, avareleşir, ne yaptığını bilemez (Boratav, 1984, 130).

Okuyucu, üfürükçü ve büyücü: Halk arasında tedavilerini sihirsel esaslara göre yaparlar. Bunların çoğunluğu bilgilerini yazılı kitaplardan elde ederler. Genellikle erkektirler. Üfürük kelimesini "okuyup üflemek" deyimi açıklar. Hastalığın sağalması isteniyorsa duaların, dileklerin etkisini hastanın vücuduna yaymak için tabiatüstü zararlı varlıkların kötülüklerinden korunmak söz konusu ise, çevreye, etraftaki eşyaya, bu varlıkları ürkütecek sözleri eriştirmek için yapılan istemdir. Afsun, üfürük ile eşit anlamdadır. Urasa (Uras, ırvasa, uğrasa) ise büyülük nitelikte çeşitli işlemlerin geneline verilen addır (Boratav, 1994, 116).

Eski Türkçe'de afsuna, "arvıç" veya "arbağ" adı verilmiştir. Bu ad bugünkü Doğu Türk lehçelerinde "arbış", Kıpçak lehçelerinde ise "arbav" adıyla adlandırılır Yakut Türklerinde bu kelime, kötü ruhları aldatmak, şaşırtmak ve dalkavukluk etmek anlamlarına gelmektedir. Başkurtlarda yılan sokmasıyla zehirlenen kişi, "yılan arbavçı" adı verilen kişilerce afsunlanır". Türkistan Türklerinde "arbakcı" adı verilen ocakların, vücudun zehirli olan noktasını kızgın demirle dağladıktan, okuyup üfledikten sonra hastaları iyileştirdikleri tespit edilmiştir (İnan, 1986, 145); Türkiye halk hekimliğinde sağaltmalar, genellikle, ocaklar tarafından yapılmaktadır. Ocaklının bulunmadığı yer ve zamanlarda, bu görevi izinliler, hocalar, büyücüler, üfürükçüler, okuyucular yerine getirmektedir (Acıpayamlı, 1989, 4).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bir kişi kül birikintisinin ve çamaşır yıkanan suyun üstünden besmelesiz geçerse o kişiyi cin çarpacağına inanılır. Onun için mecbur kalmadıkça külün üzerinden ve banyo suyunun biriktiği yerin üzerinden geçilmez. Cinler küllenmiş ocaklarda yaşar diye inanılır, bu durumdan ancak büyü ile kurtulmak mümkündür (K7, K9, K34, K63, K79, K87, K94).

• Büyü; dil bağlamak, eşlerin huzurunu bozmak, kocayı eve bağlamak, bebek sahibi olmak isteyen kişilerin bebek sahibi olmasını önlemek, hastalık, kısmet bağlamak, bereketsizlik, mutsuzluk için yapılır (K8, K12, K25, K26).

• Ceviz ile saf bal karıştırılarak gece korkan, büyü etkisinde olduğu düşünülen çocuklara yedirilirse iyi gelir (K7, K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

• Genellikle muska şeklinde büyü yapılır, muska, bu işle ilgilenen kişilere yaptırılır. Büyüler iyi ve kötü büyüler olmak üzere iki çeşittir. Kötü büyüler kişilerin kısmetini bağlamak, karı kocanın arasını ya da iki kişinin arasını bozmak için, iyi büyüler ise iki kişinin arasını düzeltmek için yapılır. Büyü için kişilerin eşyalarından parçalar ya da saç telleri kullanılabilir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K74).

• Cin çarpmasın diye akşamları dışarı sofra çırpılmaz. Soğan kabuğu atılmaz, (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Cin çarpmasından ve büyüden korunmak için her şeye besmele ile başlanmalıdır (K9, K16, K18, K21, K24, K35, K40).

• Kötü cinlerden ve büyüden korunmak için kadın kocası ile besmelesiz beraber olmamalı, anne bebeğini besmelesiz emzirmemelidir (K11, K30, K46, K65, K73, K88, K98, K102).

• Sebebi bilinmeyen korkular, iç huzursuzlukların sebebi cin çarpması veya cinlerin insana musallat olması olabilir (K4, K13, K19, K25, K38, K44, K52, K63, K75, K81, K88, K89, K97, K104).

• Sebepsiz yere ortaya çıkan ani korkuları gidermek için hocaya muska yazdırılır, bu muskayı korkan kişi üzerinde taşır (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K87).

•Yörede büyü yapılmaz, inanmak dahi günahtır (K2, K8, K11, K12, K15, K24, K36, K44, K56, K69).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de yaşamakta olan insanların çoğunluğu, yapmış olduğumuz araştırmalara göre; "Büyü vardır ama yapmak veya yaptırmak çok büyük günahtır" şeklinde düşünmekte ve büyüye inanmakta, bir kısmı ise büyüye inanmamaktadır. İslâm dininde batıl inanışlara yer verilmemektedir. Büyüden korunmak için hocaya gidilmekte ve muska yazdırılmaktadır.

1.3.5. Uğur/ Bereket

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Uğur, bir nesnenin, bir kişinin, bir hayvanın, bir işin, bir zamanın, bir yerin özündeki iyiliği, mutluluğu, bereketi, kolaylığı, kısacası olumlu niteliği ve gücüdür. Halkın inanış ve işlemlerindeki bütün davranışlar, zamanlar, yönler, çevresindeki nesneler, kişiler, hayvanlar uğurlu ve uğursuz diye kümelenmiştir. Uğurlu olanları yeğlemek, uğursuz olanlardan kaçınmak veya onlardan gelecek olumsuzlukları giderme yöntemlerini gözetmek gerektir. Anlaşılıyor ki bereket kelimesi, bir de iyi, faydalı şeylerin, mal, para ve yiyeceğin artışı anlamına geliyor (Boratav, 1984, 114).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Alışverişlerde satıcı parayı alınca "bereket versin" der. Alan kişi "bereketini gör" şeklinde cevap verir. Böylece satıcının aldığı para ile müşterinin aldığı malın bereketli olacağına inanılır (K28, K63, K73, K80).
• Birkaç kişi çay içerken birinin bardağına farkında olmadan iki çay kaşığı birden konmuşsa o kişiye bu durumun uğur getireceği inancı vardır (K41, K76, K95).
• Bereket için Ettehiyyatü duası edilir, bereket duası okunur ya da evin yüksekçe bir yerine bereket duası ve Kur'ân-ı Kerîm asılır (K20, K38, K40, K62).
• Çift günlerde ekim yapılmaz bereketsiz olur. Çift günler; Pazar-Pazartesi, Cuma ve Cumartesidir. Salı, Çarşamba ve Perşembe tek günlerdir (K65, K73, K76, K89, K97).
• Daima abdestli olmak gereklidir (K9, K13, K24, K37, K48, K57).
• Hamile kadına ekin ektirirsen ürün bereketli olur (K28, K91).
• İki kişi bilmeden aynı anda aynı kelimeyi söylerse birbirine çok yaşa demelidir, bunun o kişilere şans getireceğine inanılır (K16, K19, K34, K94).
• İkiz doğuran kadının ektiği ekin iyi ürün verir (K13, K34, K62).
• Sabah erken kalkarsan ve kapıyı açarsan bereket olur (K27, K39, K46, K55).
• Tek günlerde bahçe ekilmez, ürün az olur (K34, K58, K60, K72).
• Uğur böceği tesadüfen insanın üzerine konarsa o kişi uğur böceğini eline alır, elini yukarıya doğru kaldırır, uğur böceği mutlaka orta parmağın en üst kısmına doğru ilerler. Bu arada uğur böceğini elinde tutan kişi dilek tutar. Eğer uğur böceği uçarsa kişinin dileği gerçekleşir, uçmaz geri dönerse kişinin dileği gerçekleşmez diye inanılır (K4, K16, K21, K24, K35, K37).

• Yasin okutulduğunda ortaya konan tuz ve şekerden tadılır, azar azar yemeklere eklenirse bu işlemin bereket getireceğine inanılır (K11, K30, K46, K65, K73, K83).
• Yemek tek kapta yenir ve kenardan yenilir. Böylece bereket ortada birikir. Yemekten artan dökülmez, ekmek ufağının üstüne basılmaz, yoksa bereket azalır (K20, K35, K77, K81, K89, K92, K101).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de uğur ve berekete inanılmaktadır. Evlerde Yasin okutulduğunda ortaya konan tuz ve şekerin, yemeklere eklendiğinde bu işlemin bereket getireceğine inanılması, uğur ve bereket ile ilgili inanmalar arasındadır.

1.3.6. Tabiat Olayları ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Tabiat olaylar karşısında aciz kalan insanlar çeşitli inanç ve uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Kimi zaman tabiat olaylarına tapınmalar görülmesi, onların kutsal kabul edilmesi bu acizliğin ve çaresizliğin bir sonucudur. İşte Anadolu'nun farklı yörelerinde yaşayan topluluklar arasında çeşitli tabiat olaylar karşısında uygulanan pratikler bu olayları bertaraf etmek zararından ve felaketinden kurtulmak amacıyla uygulanan pratiklerdir. Bunun yanında halkın tecrübe ve birikimleri tabiat olaylarının gelişim zamanlarını ve tahminlerinin oluşumunu ortaya çıkarmıştır. Yörükler, havanın bozacağını otlakta yayılan hayvanın yemelerinin hızlanmasından, bir araya gelip toparlanmalarından ve kuşların hep beraber ötelerinden anlar (Artun, 2000, 44).

Yörükler güz aylarının son ayında esen rüzgara "Mihrican" demektedirler. Mihrican'da ağaçların yaprağı tepeden dökülürse o yıl kışın şiddetli olacağına, dibinden dökülürse, kışın hafif geçeceğine inanırlar. Buhur günlerinde yani Yörüklerin dediği gibi "Koç Kavurma" zamanında koyunlar öğle sıcağında bir ağaç altında yatarlarken birbirine fazla sokulur ve sıkışırlarsa o sene kışın şiddetli olacağına inanırlar (Yalgın, 1993, 58).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Akşam hava açık ve yıldızlar görünüyor ise ertesi gün hava açık olur (K20, K34, K55, K60).

• Atın kulağını devamlı dik tutması yağmurun yağacağına işarettir (K15, K28).

• Beş taş oynamak kuraklığa işaret eder (K52, K68, K71, K79).

• Dolu ilk yağdığında birkaç tane yemek sağlık açısından iyidir diye inanılır (K18, K20, K39, K61, K68).

• Dolunun kesilmesi için avluya bıçak atılır (K16, K27, K35, K46, K62).

• Gök gürlediğinde demir ısırmak uğurludur (K27, K39, K48, K65).

• Gök gürlemesinden korkulur, şahadet kelimesi getirilir, dua okunur (K16, K27, K46, K62).

• Gök gürleyince bir bıçak alınarak dama atılır (K20, K28, K34, K39, K48).

• Gökyüzünde yıldız çok ise ertesi gün güneşli olacak demektir (K1, K4, K6, K16, K19, K34, K94).

• Kıble tarafında şimşek görüldüğünde ve güneşin battığı yerde kızıllık olduğunda ertesi gün hava açık olur (K13, K28, K63, K73, K82, K90).

• Kuşlar ve diğer hayvanlar yöreden zamansız şekilde göç ediyorlarsa yakında deprem olur diye inanılır (K28, K63, K71).

• Nisan yağmuru zemzem suyu gibidir, uğurludur. Nisan yağmurunda ıslanmak insana sağlık verir (K13, K28, K63, K73, K82, K90).

• Sabah güneşi doğarken güneş ışığı kuvvetli ise o gün sıcak olur (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).

• Sabah güneşi doğarken güneşin doğduğu yerde kızıllık olursa o gün yağmurlu ve soğuk geçer (K41, K76, K95).

• Şimşek çaktığında salavat getirilir, şimşeğin çıkardığı sesten korkulur (K11, K23, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97, K103).

• Yağmur çok seyrek, sepeleyerek yağdığı zaman yağmurun ardından kar yağar (K1, K22, K49, K64, K89, K95, K105).

Yeni ay doğduğu zaman çamaşır yıkanmaz (K18, K21, K24, K26, K27, K35, K53, K56, K57, K64, K88, K90).

• Yeni ay doğduğu zaman ekmek yapılmaz (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Yıldız kaydığı zaman dilek tutulmalıdır, tutulan dileğin gerçekleşeceğine inanılır (K11, K30, K46, K65, K73, K83, K101, K104).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, tabiat olayları ile ilgili olarak; olayları tahmin etme ve yönlendirme amaçlı inanışlar olduğu anlaşılmaktadır. Tabiat olaylarını tahmin etme, havanın şekli, tabiattaki varlıklardaki değişim ve davranışları ile ilgilidir.

Tabiat olaylarını yönlendirmek için ise genellikle büyüsel pratikler kullanılmaktadır. Dolunun bıçakla kesilmesi ile yağmurun da kesileceği inancı, tokacın sallanması ile rüzgarın çıkıp doluyu durduracağı inancı İslamiyet öncesi döneme ait inanışların etkisi ile devam eden uygulamalar arasında bulunmaktadır.

1.3.7. Hayvanlar ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Hayvanlar, kendilerinden yararlanma bakımından değerlendirilirler ve yaradılışları ve dönüşümlerini açıklayan efsanelere ve inanışlara konu olurlar. Hayvanlar, bitkilerden farklı olarak halkın geleneklerinde yenmesinde bir sakınca olmayanlarla, yenmesi hatta dokunulması günah, rastlanması uğursuzluk getirici sayılanlar olmak üzere kümelenirler (Boratav, 1984, 68).

Bazı hayvanların ise kutlu olduğuna inanılır. Soylarını bir dişi kurtla bir delikanlının birleşmesine çıkaran eski Türkler, bu hayvanı kapalı kaldıkları dağların arasından çıkmalarına yardım ettiği için kutlu sayarlar. Kurdun bu niteliği, Anadolu halkının inançlarında da yer almıştır. Örneğin; Afyon bölgesindeki bir anlatmaya göre, kurtuluş savaşının son safhalarında, o tarafta bulunan kumandanlardan birine bir kurt kılavuzluk etmiştir (Boratav, 1984, 69).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Baykuş ötünce ölüm olacağına inanılır. Baykuş vurmak sevaptır (K16, K33, K45).
• Baykuşun ötmesi uğursuzluktur. Ölüm olacak diye yorumlanır (K20, K34, K39, K48).
• Bir ölüm, bir uğursuzluk gelecek oldu mu atlar tepinir, huzursuz olur. (K2, K9, K20).
• Domuz da uğursuz bir hayvandır ve adının anılması dahi hoş karşılanmaz, "dağdaki" diye söz edilir (K19, K57, K65, K73).
• Erken öten horoz kesilir. Horozun zamansız ötmesi iyi sayılmaz (K5, K28, K37, K68).
• Eşek anırdığı zaman eşeğin anırması bitene kadar saçlar aşağı yukarı çekilir. Yukarıda

iken eşek susarsa saçın kısa kalır, aşağıda iken kesilirse saçın uzun olur (K13, K27, K65, K73).

• Ezan okunurken uluyan köpeğin Allah'a isyan ettiğine inanılır, bu nedenle köpeğin evden uzaklaştırılması ya da öldürülmesi gerektiği düşünülür (K13, K63, K79).

• İlkbaharda beyaz kelebek insanın yolunu keserse o yıl bereketli olacak demektir (K28, K64, K76).

• Karınca uğurlu bir hayvandır ve berekete işarettir (K52, K69, K73).

• Kedi uğurlu sayılır ve evlerde kedi beslenir, kediye zarar vermek ya da öldürmek çok büyük günahtır (K28, K39, K44).

• Keklik ve domuz uğursuz sayılır (K23, K58, K61, K72).

• Kertenkele pek sevilmeyen bir hayvandır, kafasını salladığında Allah'a küfrettiği düşünülerek öldürülmeye çalışılır (K10, K32).

• Kırlangıç yuvasını bozmak büyük günahtır (K28, K34, K46, K63, K77).

• Koyun mübarek hayvandır denir (K52, K69, K79).

• Köpeğin sürekli uluması ölüme işarettir, köpekler uluduğunda ayakkabılar ters çevrilmelidir. Köpek ulumasının uğursuzluk getirdiğine inanılır (K42, K55, K62, K73).

• Kumru, güvercin ve kırlangıç gibi kuşların vurulması günah sayılır (K52, K63, K70).

• Örümcek ağının bozulması iyi sayılmaz. Örümcek, Peygamber efendimizi korumuş olan mübarek bir hayvandır (K52, K60).

• Tavşanın uğursuz bir hayvan olduğuna inanılır, her evde beslenmez (K53, K68, K75).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de hayvanlar ile ilgili inanışlar onların iyi sayılması veya kötü sayılması şeklindedir. Bazı hayvanlar ve davranışları iyi sayılıp kutsal kabul edilirken, bazı hayvanların davranışları uğursuz olarak kabul edilir, bu tür hayvanlardan uzak durulmakta veya bu hayvanlar öldürülmektedir.

1.3.8. Kutsal Aylar ve Günler ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İnanç, toplulukların millet olma özelliği kazanmasında ve kültür kavramının meydana gelmesinde oldukça önemli bir ögedir (Artun, 2006, 1); İnanç, sözlük anlamı ile; "bir düşünceye, bir konuya bağlı bulunma, düğümlenip kalma, bir şeye bağlanma,

gönülden tasdik ederek inanma" anlamlarına gelir (Şişman, 2000, 104).

Halk arasında haftanın bazı günleri için farklı inanışlar gelişmiştir. Günler; diğerlerinden önemli sayılma, belirli işleri yapmama, evden dışarıya bir şey vermeme gibi yönlerden halk arasında inanış açısından farklı değerlendirilmiştir. Günlerin özelliklerine ait değişik inanışlar vardır. Pazar, Pazartesi, Çarşamba, Perşembe günlerinde biçki biçmek, çamaşır yıkamak iyi sayılır. Cuma günü yalnızca yolculuk iyi, başka bir işle uğraşmak iyi değildir. Salı günü bir işin başlangıcı fena sayılır. Çarşamba günü çamaşır yıkanmaz, ikindiye kadar kül atılmaz (Yalgın, 1993, 59).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

1) Arife Günü ile İlgili İnanışlar;

• Arife günü dikiş diken kadın, ölmüş çocuğu varsa onun derisini dikmiş olur diye inanılır (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).
• Arife günü ele tarak ve iğne alınmaz. Çünkü ölmüş kardeşinin ayağına batırılacağına inanılır (K6, K52, K57, K64, K69, K103).
• Arife günü eve odun getirilmez, getirilirse eve odunlarla birlikte mutlaka yılan girer (K2, K7, K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92).
• Arife günü iş yapılmaz (K3, K9, K29, K31, K40, K55, K63, K71, K78, K84).
• Arife günü sabun kullanılmaz (K1, K6, K7, K11, K13, K26, K53, K57, K64, K72).
• Arife günü, yakını ölen kişi dikiş dikmez (K2, K5, K10, K16, K17, K22, K25, K28, K34, K41, K50, K58, K64, K79).
•Arife ve bayram günü ağaç kesilmez (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K77).

2) Aşure Günü ile İlgili İnanışlar;

• Aşure ayında ve oruç süresince yaş ağaç kesilmez (K8, K34, K56, K64, K88, K90).
• Aşure gününden bir gün önce ve Aşure gününden sonraki iki gün oruç tutmak, aşure yapıp dağıtmak çok sevaptır. Aşure günü oruç tutulmaz (K5, K9, K33, K35, K44, K72).
• Aşure gününe gusül abdesti alınarak başlanması gerekir (K25, K37, K65, K73, K90).
• Aşure, kutsal sayılan bir tatlı yiyecek türüdür. Nuh peygamberin tufanda geriye kalan bütün yiyecek maddelerini karıştırarak yaptığı bir çeşit yemektir. Evde bulunan her türlü gıda maddesinin, başta tahıllar olmak üzere karıştırılarak yapıldığı, üzerine ceviz, fındık ya da kavrulmuş ve dövülmüş fıstık eklenerek yenilen, komşulara da dağıtıldığı

tatlı bir yemektir (K4, K13, K19, K25, K38, K52, K63, K76, K83, K88, K92, K97).
• Aşure yemeye besmele çekerek başlamak gereklidir (K4, K5, K43, K60, K97, K104).
• Yerlerin ve göklerin aşure günü yaratıldığına inanılır (K2, K24, K36, K47, K59, K63).

3) Bayram Günleri ile İlgili İnanışlar;

• Bayram sabahı tıraş olunmaz (K6, K7, K22, K24, K38, K45, K46, K65, K73, K84).
• İki bayram arası herhangi bir gün düğün yapılmaz (K4, K8, K9, K10, K14, K15, K16, K17, K20, K21, K60, K85, K103).
• Ramazan ve Kurban Bayramları'nda daha önceden baklavalar, börekler ve bayram yemekleri hazırlanır. Konuklara kahve, şeker, tatlı ikram edilir. Nişanlı kişiler var ise karşılıklı hediyeleşme yapılır. Kurban Bayramı'nda oğlan evi kıza boynuzlarına bilezikler takılmış, süslenmiş bir koç gönderir, kız evi de bir tepsi baklava ve hediyeler ile karşılık verir, bunlar yapılmaz ise bereketsizlik olur inanışı vardır (K7, K10, K11, K12, K15, K16, K21, K25, K34, K35, K57, K67, K78).

4) Haftanın Günleri ile İlgili İnanışlar;

• Pazartesi günü başlanan işler yavaş ilerler (K4, K13, K19, K25, K38, K52, K63, K75).
• Pazartesi günü haftaya nasıl başlanırsa tüm hafta öyle devam eder (K4, K73, K80).
• Salı günü çamaşır yıkanmaz, Salı günü yıkanmış olan çamaşırı giyen kişi onu kirletemez, ölür (K2, K27, K49, K70, K92, K103).
• Salı günü doğan çocuklar kan dökücü olur (K13).
• Salı günü düğün yapılmaz (K6, K17, K22, K34, K63, K79).
• Salı sallanır (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K85).
• Salı günü hiçbir işe başlanmaz (K4, K5, K7, K11, K14, K16, K21, K28, K29, K30).
• Salı günü uğursuz bir gündür. Bu günde yeni bir işe başlanmaz. Başlanan işin sallanıp kalacağına inanılır (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).
• Salı ve Çarşamba günü tarlaya ilk tohum atılmaz (K2, K7, K9, K10, K35, K54).
• Salı günü yeni elbise giyilirse o elbise yanar (K1, K6, K19, K22).
• Çarşamba günü süt içmek, ev satın almak iyi değildir (K9, K16, K18, K24, K35, K40).
• Çarşamba günü doğan çocuk zeki olur (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K74).
• Perşembe günü çamaşır yıkayan zengin olur (K9, K15, K26, K63, K88, K97, K100).
• Perşembe akşamı ruhların dolaştığına inanılır (K4, K24, K36, K47, K59, K63, K103).
• Perşembe hayırlı bir gündür, yapılacak yardım ve hayırlar bu günde yapılmaya

çalışılır. Ayrıca Perşembe'nin akşamına Cuma akşamı da denmektedir (K8, K65, K70).

• Cuma günleri dışarı toz dökülmez (K5, K8, K11, K13, K35, K43, K67).

• Cuma günü ana rahmine düşen çocuk bilgili olur (K2, K7, K19, K24, K25, K29).

• Cuma günü örgü örülmez, insan kısmetini kaybeder (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

• Cuma akşamı tırnak kesilmez, insan gözden düşer (K2, K5, 36, K44, K69, K74, K85).

• Cuma günü ömür kısalır diye saç ve tırnak kesilmez (K4, K12, K20, K34, K55, K60).

• Cuma günü çöp atmak günahtır (K2, K7, K19, K22, K24, K25, K29).

•Cuma günü doğan çocuğun adı "Cuma ya da Cumalı" olur (K1, K22, K24, K25, K29).

• Cuma günü akşamı meleklerin uğradığına inanılır (K5, K12, K32, K36, K56, K81).

• Cuma günü cenaze çıkan evin ışığı yanmaz ise ölen kişinin ruhunun ağlayarak geri döneceğine inanılır (K4, K8, K9, K10, K14, K15, K17, K20, K21, K60, K85, K103).

• Cuma günü güvercin, kumru ve kırlangıç vurulmaz (K24, K38, K46, K65, K73, K83).

• Cuma günü namaza kadar ağaç kesilmez (K2, K7, K19, K22, K24, K25, K29).

• Cuma günü hiçbir işe başlanmaz (K7, K15, K16, K21, K34, K35, K57, K67, K75).

• Cuma akşamı ve Cuma günü ev temizlemek günahtır (K34, K71, K96, K101, K104).

• Cuma günü ekin ekilmez (K3, K7, K9, K20, K21, K25, K26, K33, K46, K65, K73).

• Cuma günü ev süpürülürse o eve kıtlık girer (K2, K6, K16, K17, K22, K25, K28).

• Cuma günü, erkeklerin saç ve sakalını kesmelerinin uygun olmadığına inanılır (K1, K4, K7, K8, K11, K15, K17, K23, K28).

• Cuma günleri, Cuma namazı için sala verilmeden evin temizlik işlerinin tamamlanmış olması gerektiği inancı vardır (K3, K8, K 9, K11, K17, K20, K23, K24, K25, K27, 29).

• Cuma günleri çamaşır yıkanmamalıdır (K1, K4, K7, K12, K14, K16, K22, K23).

• Hayırlı işlerin Cuma yapılması daha iyi olur diye düşünülür (K3, K8, K55, K77, K98).

• Cuma günü ev temizlenmez ve süpürülmez (K2, K13, K14, K15, K17, K18, K25).

• Cuma günü ölenlerin günahsız olduğuna inanılır (K1, K8, K11, K15, K17, K18, K22).

• Cumartesi günü çamaşır yıkanmaz (K1, K16, K17, K19, K25, K28, K33, K56, K96).

• Cumartesi günü çamaşır yıkanması uğursuzluk getirir (K9, K25, K46, K65, K73).

• Cumartesi günü yorgana çarşaf kaplanmaz, çünkü Cumartesi kaplanan çarşaf ölü ister (K1, K13, K23, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

• Akşam sakız çiğnenmez, çiğneyen ölü eti çiğnemiş sayılır (K8, K11, K20, K50, K67).

• Tek günlerde bahçe ekilmez ürünü az olur (K5, K14, K23, K39, K43, K57, K63, K91).

• Kız, baba evinden Perşembe veya Pazar günü çıkar (K17, K20, K34, K64, K88, K90).

• Pazar günü, sevgi ve dostluk için dualar okumak ve yazmak uygundur. Yeni elbiseler giymek gereklidir (K2, K7, K19, K21, K22, K24, K25, K29).

• Pazar günü çalışmak uğursuzluktur (K4, K13, K19, K25, K38, K52, K63, K75).

• Pazar günü bir şey alıp satmak iyi değildir (K7, K32, K54, K59, K62, K73, K80).

• Haftanın herhangi bir günü, akşam tırnak kesmek günah sayılır (K15, K27, K62, K74).

• Haftanın herhangi bir günü, gece, bir kuş birinin başına pislik yaparsa o kişinin gözü kör olur (K2, K3, K4, K5, K7, K19, K22, K24, K25, K28, K29).

• Haftanın herhangi bir günü, akşam siyah kedi görenin bahtı kararır (K4, K6, K8, K89).

• Haftanın herhangi bir günü, akşam misafir gidince ev süpürülmesi günah sayılır (K5, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K77).

• Haftanın herhangi bir günü, akşam dışarı bulaşık suyu dökmek günah kabul edilir (K2, K7, K8, K12, K25, K26, K37, K46, K65, K73, K92).

• Haftanın herhangi bir günü ve gece ev süpürülür ise o eve kıtlık girer (K1, K2, K6, K7, K16, K17, K19, K22, K25, K28).

• Haftanın herhangi bir günü sabah erkenden kalkan kişinin rızkı bol olur (K4, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Haftanın herhangi bir günü Sabah sağ tarafından kalkan kişi için o günkü işleri hayırlı ve normal; sol tarafından kalkan kişi için o günkü işleri ters gider (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Haftanın herhangi bir günü, gece küçük çocuklara aynaya baktırılırsa bahtlarının kapanacaklarına inanılır (K1, K2, K6, K7, K16, K17, K19, K22, K25, K28).

• Haftanın herhangi bir günü geceleyin tırnak kesmek, ıslık çalmak, sakız çiğnemek iyi sayılmaz (K1, K10,17, K21, K27, K28, K29, K30, K87).

• Geceleyin ıslık çalan kişi cinleri etrafına toplamış olur ve cin çarpmasına uğrayacağı kabul edilir (K7, K16, K17, K19, K22, K25, K29, K30, K41, K50, K58, K64, K79).

• Haftanın herhangi bir günü, gece sakız çiğneyen kişi ölü eti çiğnemiş sayılır (K2, K6, K7, K16, K17, K22, K25, K43, K55, K63, K71, K78, K80).

• Ay'ın ilk hilal şekli görüldüğünde Fatiha okunur, ardından dilek tutulur. Böylece tutulan dileklerin gerçekleşeceğine inanılır (K11, K19, K23, K49, K52, K68).

5) Hıdrellez Günü ile İlgili İnanışlar;

• Beyaz rengi, yeniden diriliş, ölümsüzlük ve temizlik anlamlarına gelmektedir. Bu nedenle Hıdrellez'de ağaçlara ve gül ağacına bağlanan bezlerin mümkün ise beyaz olmasına dikkat edilir (K1, K4, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K16, K21, K25, K34, K35, K57, K67, K75).

• Hıdrellez günü dikiş dikilmez, ağaç, bitki kesilmez, canlı öldürülmez. Bunlar yapılır ise yeni doğacak her ne var ise anasının karnında hıdrellez eğrisi olur diye inanılır (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).
• Hıdrellez günü gün doğmadan akarsuda yıkanılırsa insan sağlıklı olur (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K36, K61, K72).
• Hıdrellez günü gün doğmadan eve mutlaka bir testi su getirilmelidir. Bu suyun evdeki insanlara sağlık vereceğine inanılır (K1, K6, K8, K11, K12, K13, K17, K18, K29, K75, K76, K81, K88, K104).
• Hıdrellez günü kapalı un çuvalları açılır (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).
• Hıdrellez günü tutulan tüm güzel dilekler kabul olur, içinde bulunulan yıl dahilinde, tutulan dilek mutlaka gerçekleşir diye inanılır (K1, K2, K5, K6, K14, K15, K17, K18, K19, K27, K48, K62, K63, K79).
• Hızır, Âb-ı Hayat Suyu'nu içmiş ve ölümsüz olmuştur diye inanılır. Özellikle bahar aylarında çevrede dolaşır ve insanlara yardım eder. Allah'ın sağlık, bereket ve bolluk dağıtan bir elçisidir. Hızır'ın Hıdrellez'de kalbi temiz insanlara yardım ettiğine, onların dileklerini yerine getirdiğine inanılır. Uğur ve kısmet sunar, mucizeler, kerametler olduğunda Hızır'ın yaptığına inanılır (K1, K3, K5, K6, K8, K14, K15, K17, K18, K22, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).
• İnsanlar karşısına çıkan herhangi biri Hızır olabilir diye çok dikkat etmelidir, tanımadığı insanları gücendirmemek, onlara kötü davranmamak gerektiğine inanılır (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).
• Osmaniye'de Hıdrellez 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece, saat 12:00'den sonra yapılır. Dileği olan kişiler, dileklerine uygun olan şekilleri kağıda yazarak, bezden ya da çubuktan istedikleri şekilleri yaparak gül ağacına asarlar, sabah uyandıkları zaman yapılan şekiller ve kağıt kaybolmuşsa dilek yerine gelmez, bu kağıt ve şekillerin en az bir hafta ağaçta kalması gerekir (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K36, K61, K72).
• Kuzular Hıdrelleze kadar sayılmaz, uğursuzluk olur diye inanılır (K7, K8, K19, K23, K33, K46, K65, K73, K87).

c) Değerlendirme;

Yörede yaptığımız araştırmaların sonucuna göre; Osmaniye'de belirli günlerin

uğurlu sayılması, belirli günlerin uğursuz sayılması, bazı işlere uğursuz sayılan günlerde başlamamak gerektiği ve bu tür günlerde belirli işlerin görülmemesi gibi davranışların olduğu saptanmıştır.

Osmaniye'de günün belirli vakitlerinde bazı davranışların yapılması hoş karşılanmaz. Örneğin gece vaktinde tırnak kesme, sakız çiğneme gibi davranışların kötü sonuçlar doğurabileceğine inanılmaktadır.

1.3.9. Rüya ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültüründe;

İnsanlar gördükleri rüyalardan gelecekle ilgili yorumlarda bulunmaya çalışırlar. Gelecek hep merak konusu olmuş, bunun için fal baktırma, yıldız okuma, rüya tabiri gibi inanışlara başvurulmuştur. Ali Rıza Yalgın rüyalarla ilgili olarak; "Rüyada kan görmek, rüyanın bozulduğuna işarettir. Rüyada su görmek aydınlıktır. Rüyada ateş görmek keder ve acıdır. Rüyada eşeğe binmek zengin olmaktır. Rüyada deveye binmek büyük adamlarla görüşmeler yapacağına işarettir. Rüyada taranmak yolculuğa işarettir. Korkulu rüya görenler sadaka verir" demektedir (Yalgın, 1993, 63).

b) Osmaniye Halk Kültüründe;

• Altın görmek, kısmete işarettir (K2, K7, K8, K12, K25, K34, K46, K65, K73, K92).
• Bulanık su görmek ölüm getirir (K8, K11, K14, K19, K20, K23, K50, K60, K67).
• Rüyada asker görmek, rüyayı gören kişinin resmi işinin olacağına işarettir (K55, K92).
• Rüyada birinin ölmesi o kişinin ömrünün uzadığı şeklinde yorumlanır (K5, K9, K34).
• Rüyada çok ayakkabı görmek ya düğün ya da cenaze demektir (K2, K8, K60, K70).
• Rüyada çiğ et görülmesi iyi değildir, pişmiş et iyidir (K10, K25, K36, K52).
•Rüyada görülen kişi her kim olursa olsun, konu; rüya gören kişi ile ilgilidir. Rüya herkese anlatılmamalıdır (K1, K26, K53, K69, K88).
• Rüyaların herkese anlatılması uygun görülmez; ancak anlatılsa bile, önce dinleyen kişi "hayırdır inşallah" demelidir (K1, K13, K23, K26, K33, K46, K65, K73, K89, K97).
• Rüyada yeşil görmek hayra yorulur (K5, K14, K16, K23, K39, K43, K57, K63, K91).
• Kan görmek iyi değildir. Ölüm getireceğine inanılır (K3, K25, K33, K46, K65, K73).

c) Değerlendirme;

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda rüyayı gören kişinin rüyasını herkese anlatmaması gerektiği anlaşılmaktadır. Rüyadan anlam çıkarmak daha çok dinleyicinin yorum gücüne bağlıdır, rüyalar olumlu bir şekilde yorumlanmalıdır. Rüyaların gelecek ile ilgili ipuçları verdiğine inanılmaktadır.

1.3.10. Diğer İnanışlar

b) Osmaniye Halk Kültüründe;

• Artık içen ya da yiyen altın bulur derler, bunun sebebi nimetlerin boşa gitmesini önlemektir (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).
• Boş beşik sallanmaz, sallanırsa bebeğin başının ağrır diye inanılır (K6, K9, K74, K86).
• Eşikliğe oturulmaz, yatılmaz; cin çarpar (K7, K13, K25, K51, K74, K87, K98, K102).
• Gece incir ağacının altında durulmaz. İncirin altıda cin olduğuna inanılır (K7, K98).
• Gelin köprüden geçirilir. Uğurlu olduğuna inanılır (K9, K44, K51, K63, K97, K100).
• İncir ağacından düşen iflah olmaz diye inanılır (K5, K6, K8, K13, K35, K43, K67).
• Kaynar su yere dökülmez. Dökülürse besmele çekilip "destur" denilir. Sebebi cinler yavrularını bırakmış olabilir (K2, K8, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).
• Misafir gidince, yolcu gideceği yere varıncaya kadar ev süpürülmez. Süpürülür ise kaza olur diye inanılır (K4, K5, K6, K8, K11, K17, K29, K33, K80, K96).
• Sağ göz seğirirse sadaka verilir, sol göz seğirir ise kısmet gelir (K1, K5, K7, K8, K98).
• Süpürge yakılmaz, yakılırsa poyraz çıkar (K3, K16, K24, K25, K38, K47, K63, K77).
• Soğan kabuğu yakılmaz. Soğan kabuğunun cinlerin parası olduğuna inanılır, soğan kabuğu yakılırsa cin çarpar (K1, K13, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).
• Bir eve ilk defa girerken dua okuyarak ve sağ ayak ile girmek gerekir, aynı zamanda dilek tutulur ise, tutulan dilek kabul olur (K8, K14, K19, K20, K23, K50, K60, K67).
• Herhangi bir yerde karşılaştığımız biri, bizden birine selamını iletmemizi istediğinde, mutlaka o kişiyi gördüğümüz zaman selam söyleyen kişinin selamı olduğunun iletilmesi gerekir, iletilmezse onun yükü, ağırlığı olur, günah sayılır (K3, K47, K93, K102, K105).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalardan anlaşıldığı üzere Osmaniye halk kültüründe sayısız inanma ve bu inanmalar ile ilgili yapılmakta olan pek çok

uygulamalar bulunmaktadır. İnsanlar yaradılışları gereği kimi zaman üstün güçlerden korunmak, kendilerini güvende hissetmek, daha huzurlu ve mutlu bir hayat sürmek adına yaptıkları pratiklerden medet ummakta kimi zamanda geleneksel uygulamalar sonucu nesilden nesle aktarılmış alışkanlıkları sürdürmektedir.

1.4. Halk Mutfağı

İnsanoğlu, ilkçağdan beri yaşamak ve çevresindekileri yaşatmak için sürekli besin kaynağı aramak zorunda kalmıştır (Güvenç, 1999, 204).

İnsan ilk dönemlerinde avcılık, toplayıcılık yapmışsa da belirli bir evrim sonucu hayvanları evcilleştirmeyi, yabani bitkileri yetiştirmeyi başarmıştır. Ateşin bulunmasıyla üretim biçiminde büyük bir değişme olmuş, buna bağlı olarak yemek türleri ve pişirme biçimleri sürekli gelişmiştir (Ögel, 1982, 15).

Osmaniye'de Ramazan Bayramı'nın bir adı da Kömbeli Bayram'dır. Osmaniye kültürünün kökü Orta Asya'dır. Oğuz Türkmen geleneklerinden bazıları Osmaniye'de canlı olarak hala yaşar. Dede Korkut Hikayeleri'nde adı geçen "kömme ekmeği" ile Osmaniye'de yapılan kömbe aynıdır. Küle gömülerek pişirilen ekmek türü olduğu için "kömme" denmiştir. Bu isim zamanla "kömbe" olmuştur (İpek, 2002, 110).

1.4.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bir toplumun beslenme kültürü, yaşama biçimiyle doğrudan ilgilidir. Yörede bulgur ve un fazla kullanılan malzemelerin başında gelir. Her mevsim kadınlar ekmek sacında yufka ekmek pişirir, kışın tandırda tandır ekmeği yapar (Artun, 2000, 172).

Türk mutfağının en belirgin özelliği et, un ve hayvanî gıdalara dayanmasıdır (Kut, 2002, 215).

b) Osmaniye Halk Kültüründe;

1. Çorbalar:

a) Çakıldaklı Çorba

Malzemeler: Yarım kg biber, Yarım kg yeşil fasulye, Yarım kg domates, Yarım kg dövme, Yarım kg nohut, biraz kuru fasulye, iki patlıcan, iki kuru soğan, nane, yağ,

limon, tuz.

Yapılışı: Biber, patlıcan, fasulye ve domates ufak ufak doğranır.Dövme, kuru fasulye ve nohut iyice yıkanır. Isıtılmış su tencereye aktarılır. Bu malzemeler piştikten sonra sarımsak dövülür. Salça, soğan, nane ve yağ karıştırılıp tavada kavrulur. Çorbanın üzerine dökülür ve çakıldaklı çorbası yemeğe hazır olur (K10, K23, K29, K30, K33, K62, K68, K74).

b) Kelle Paça Çorbası

Malzemeler: Ütülmüş kelle paça, kemikli et, bol sarımsak, biber salçası, sıvıyağ, tuz, karabiber, limon.

Yapılışı: Paça yıkanır, kemikli et ile birlikte haşlanır. Haşlanmış paça ve et kemiğinden ayrılarak küçük parçalara bölünür. Tencereye sıvıyağ koyularak dövülmüş sarımsak salçalı ve baharatlı bir sos hazırlanır, bu sos etli paça suyuna katılır, bol limon sıkılarak servis yapılır (K2, K10, K23, K29, K30, K33, K62, K68, K77, K78, K81).

c) Tarhana Çorbası

Malzemeler: Bir kase kadar tarhana, tuz, salça, kuru nane, sarımsak, sıvı yağ.

Yapılışı: Tarhanalar akşamdan suda ıslatılıp bekletilir. Islanan tarhanalar suda kaynatılır ve sert olan tarhanalar yumuşayıp suda çözülür. Daha sonra tavada yağ, salça, sarımsak, tuz ve naneden oluşan yağ yakılır. Kaynayan tarhananın üzerine eklenir. Bir süre daha kaynatılır (K18, K27, K35, K81, K82).

d) Tirşik (Tırşık) Çorbası

Malzemeler: Bir kg Tirşik (Zehirli Pancar) yaprağı, bir kase yoğurt, bir kase nohut, bir kase dövme, bir çorba kaşığı tuz, dört yemek kaşığı un, yeterince su.

Yapılışı: Tirşik yaprakları ince ince doğranır. Doğranan yapraklar iyice yıkanır. Bir kase yoğurt çırpılır, nohut ve dövme ile yıkanır. Su ısıtıldığında bunlar kazanın içine konur, tuz ilave edilir. İyice karıştırılır üzerine un eklenir, üzeri un ile kapatılır, bu yaptığımız karışım pişirilmeden önce bir gün bekletilir. Sonra yemek ocağa konularak iyice kaynatılır. Bunu piştiğini anlayınca yemek ocaktan indirilir ve tabaklara servis yapılır, istenirse bir diş dövülmüş sarımsak da eklenebilir (K18, K23, K29, K30, K33, K62, K66).

e) Toğga (Toyga, Tovga) Çorbası

Malzemeler: Yoğurt, dövme, un, ıspanak, tuz, yeşil nane, kuru nane, su.

Yapılışı: Dövme bol suda iyice haşlanır, yoğurt, su ve un ayrı bir kapta iyice karıştırılır, dövmenin içine yavaş yavaş eklenir, kaynayıncaya kadar karıştırılır, kaynadıktan sonra içerisine ince doğranmış ıspanak ve yeşil nane eklenir, ocaktan indirmeye yakın kuru nane ve tuz eklenir. Sıcak da soğuk da içilebilir (K2, K9, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K99).

f) Yoğurtlu Dövme (Yarma) Çorbası

Malzemeler: Dövme, tuz, yoğurt, çok az su.

Yapılışı: Dövme haşlanır. Dövme soğuduktan sonra tuz ve yoğurtla birlikte sulandırılarak soğuk olarak içilir (K5, K, K29, K35, K63).

g) Yüksük Çorbası

Malzemeler: Bir kg un, su, tuz, yarım kilo kıyma, soğan, salça, sarımsak, sıvı yağ, baharat.

Yapılışı: Un ve su ile hamur yoğrulur, sertçe bir hamur elde edilir. Yoğrulan hamur oklava ile açılır ve küçük karelere bölünür. Daha sonra bu karelerin içine koyulacak olan malzeme hazırlanır. Bunun için ayrı bir kapta kıyma, sarımsak, soğan, baharat, salça ve sıvı yağ karıştırılır. Hazırlanan malzeme küçük hamur karelerinin içine konularak ağzı kapatılır. Hazırlanan parçalar tencerede kaynatılıp salça, sıvı yağ ve sarımsaktan oluşan yağ eklenir ve bir süre pişirilir, yemeğin suyuna kıyma ya da kuşbaşı et eklenebilir (K12, K26, K75).

2. Et ile Yapılan Yemekler:

a) Dövme Pilavlı Kaburga (Döş) Doldurma

Malzemeler: Koyun ya da keçi kaburgası, dövme, kuru soğan, salça, karabiber, tuz, su.

Yapılışı: Özellikle Kurban Bayramı'nda kesilen kurbanın kaburgası ile yapılan, Osmaniye'ye özgü bir yemektir. Koyun ya da keçinin kaburgası alınır, keskin bir bıçak ile etli kısım kemikli kısımdan kopmayacak şekilde ayrılır, içerisine kuru soğan, karabiber, salça ve tuz karışımı iç koyulur, kesilen yer iğne iplik ile dikilir, daha önceden haşlanmış olan dövme eklenir, uzun süre pişirilir, üzerine tavada tereyağı

ısıtılıp dökülür, servis yapılır, sıcak sıcak yenilir (K1, K17, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

b) İçli Köfte

Malzemeler: Bir kg bulgur, bir kg kıyma, iki kg kuru soğan, margarin, salça, tuz, karabiber. İstenirse bir tutam maydanoz.

Yapılışı: Köftenin içi birkaç saat önceden hazırlanır. İnce şekilde doğranan soğan, kıyma, tuz, karabiber, margarin ile kavrulur, maydanoz eklenir. Bir süre soğuduktan sonra dolapta saklanır ve donar. Köftenin dışı ise bulgurdan hazırlanır. Bulgur su ile iyice yoğrulur ve sert hamur kıvamına getirilir. Daha sonra köfte hamuru avuç içi büyüklüğünde yuvarlak şekilde oyulup içine kıyma koyulup kapatılır. Hazırlanan köfteler suda kaynatılarak yenir, tercihe göre haşlanan köfte yağda kızartılabilir (K2, K7, K34,K70, K72, K74, K75).

c) Kabak Çiçeği Dolması

Malzemeler: Yeterli sayıda patlıcan, kabak ve kabak çiçeği, pirinç, kıyma, domates, salça, tuz, karabiber, kimyon, sıvı yağ ve sarımsak.

Yapılışı: Kabak çiçekleri yıkanıp temizlenir (Özellikle sabah, çiçeklerin ağzı açıkken toplanmalıdır). Kabaklar, patlıcanlar da yıkandıktan sonra oyulur. Dolmanın içini hazırlamak için daha önceden seçilen pirinç, kıyma, domates, baharat, tuz, sıvı yağ ve sarımsak ile karıştırılır. Hazırlanan malzeme çiçek ve kabakların içine doldurulur. Tencereye yerleştirilen kabak ve çiçeklerin üzerine salça, sıvı yağ ve sarımsaktan oluşan yağ eklenir ve bir süre pişirilir (K10, K23, K29, K30, K33, K42, K51).

d) Mantı

Malzemeler: Un, kıyma, soğan, salça, tereyağı, sarımsak, yoğurt, karabiber, kırmızı biber ve su.

Yapılışı: Un, su ve tuz karıştırılarak sert bir hamur yoğrulur. Yoğrulan hamur ince bir şekilde açılır. Açılan hamur kare kare kesilir. Başka bir kapta ince doğranmış soğan, kıyma ve baharatlar karıştırılarak kesilen kare şeklindeki hamur parçalarının üzerine konularak üçgen şeklinde birleştirilerek kapatılır. Kaynamış tuzlu suda bu hamurlar haşlanır. Haşlandıktan sonra kevgirle suyu süzülerek tabağa alınır. Soğuması beklenir. Üzerine sarımsaklı yoğurt dökülür. Salçalı, naneli ve kırmızı biberli tereyağı gezdirilerek servis yapılır (K1, K2, K10, K23, K30, K33, K62, K68, K77, K78, K81).

e) Sac Kavurması

Malzemeler: Bir kg kuş başı et, 250 gr iç yağ.

Yapılışı: Ateşin üzerine ters olarak konulan sacın içine iç yağ konur ve eritilir. İyice eridikten sonra tuzlanmış ve kuşbaşı doğranmış et katılır. Pişene kadar karıştırılır (K3, K8, K10, K15).

f) SacdaEtli Kömbe

Malzemeler: Kıyma, kuru soğan, karabiber, kırmızı pul biber, un, su, sıvı yağ, yoğurt, salça, tuz.

Yapılışı: Kıyma, yemeklik kesilmiş kuru soğan ile sıvı yağda kavrulur, salça, karabiber, pul biber ve tuz eklenir. Un, su ve tuz karışımından elde edilmiş olan hamur, dokuz eşit parçaya ayrılır, kömbenin yapılacağı tepsinin ya da sininin büyüklüğünde, oklava ile açılır, açılan hamur tepsiye koyulur, üzeri sıvı yağ ve yoğurt karışımı ile ıslatılır, bunun amacı bir sonraki koyulacak hamur ile önce koyulmuş olan hamurun birbirine yapışmasını önlemektir. Üç kat hamur tepsiye düzgün bir şekilde koyulduktan sonra daha önceden hazırlanmış ve eşit iki parçaya ayrılmış olan kavrulmuş et eşit bir şekilde hamurun üzerine yayılır, üç kat daha hamur açılır, aralarına yağ ve yoğurt karışımı sürülür, kalan et hamurun üzerine yayılır, kalan üç hamur da açılır, üzerine bolca yağ ve yoğurt karışımı sürülür, dörder baklava dilimi olacak büyüklükteki şekilde kesilir, daha önceden avluda, yerde yakılmış olan ateşten kalan iri közlerin bir kısmı ocakta kalacak, bir kısmı da sacın üzerine alınacak şekilde ikiye ayrılır, sık sık kontrol edilerek yavaş yavaş pişirilir, yenir (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K91, K95, K100, K101).

g) Topalak Köfte

1. Malzemeler: İki su bardağı bulgur, kıyma, tuz, su, salça, karabiber, sarımsak, sıvı yağ.

Yapılışı: Bulgur su ve tuz ile yoğrulup hamur kıvamına getirilir ve fındık büyüklüğünde yuvarlak şekle getirilir. Daha sonra salça, kıyma, sarımsak, karabiber ve yağ ile tavada yemeğin yağı hazırlanır. Tencerede kaynayan köftelerin üzerine yakılan yağ eklenir ve bir süre daha kaynatılır (K70, K72, K74, K75).

2. Malzemeler: İnce bulgur, kıyma, soğan, yumurta, haşlanmış nohut, margarin,

salça, kırmızıbiber, kuru nane, karabiber, tuz.

Yapılışı: Bulgurun içerisine un, yumurta tuz ve baharatlar atılarak su ile hamur yapılır. Soğanlar küçük küçük doğranarak kıyma ile birlikte margarinle kavrulur. Kavrulan kıymaya salça ve maydanoz ilave edilir.bu karışım buzdolabında dondurulur. Daha önce yoğrulan bulgurlardan ceviz büyüklüğünde parçalar alınarak içi oyulur. Oyulan köftenin içine kıymalı içten konularak yumurta büyüklüğünde köfteler yapılır. Bulgurun bir kısmı da içi boş küçük yuvarlaklar yapılır. Hazırlanan köfteler kaynamış suda haşlanır. Kaynamış nohut ilave edilir. Sıvıyağ ve salçalı sos üzerine dökülerek köfteler pişene kadar kaynatılır. Limon sıkılarak servis yapılır (K6, K11, K32, K55).

3. Hamur İşleri:

a) Isırgan Böreği

Malzemeler: Taze toplanmış ısırgan otu, un, su, tuz, sıvı yağ, salça.

Yapılışı: Öncelikle böreğin içi hazırlanır. Tencerede tuz ve su ile birlikte ısırgan otu haşlanır, sıvı yağ eklenir. Daha sonra un, su ile karıştırılıp hamur yapılır ve yoğrulur. Hamur "beze" adı verilen yuvarlak parçalara ayrılır. Her hamur bezesinden bir börek olur. Ekmek tahtasında oklava ile açılan bezelerin içine ısırgan konur ve ay şeklinde katlanır. Sac üzerinde pişirilir (K12, K26, K70).

b) Kömeç Böreği

Malzemeler: Taze toplanmış kömeç otu, un, su, tuz, salça.

Yapılışı: Öncelikle böreğin içi hazırlanır. Tencerede tuz ve su ile birlikte kömeç otu haşlanır. Daha sonra un, su ile karıştırılıp hamur yapılır ve yoğrulur. Hamur "beze" adı verilen yuvarlak parçalara ayrılır. Her hamur bezesinden bir börek olur. Ekmek tahtasında oklava ile açılan bezelerin içine kömeç konur ve ay şeklinde katlanır. Sıcak sac üzerinde pişirilir (K19, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

c) Bulamaç

Malzemeler: Un, tereyağı, kırmızıbiber, karabiber, su.

Yapılışı: İlkönce tereyağı tencerede eritilir. Kırmızıbiber ve karabiber katılarak az bir süre ocakta kavrulur. Üzerine un katılır ve unla da kavrulur. Sonra azar azar su katılır ve karıştırılır. Devamlı karıştırmak gerekir yoksa unlar birleşir, özlü olmaz. Kaynayana kadar karıştırılır, kaynayınca ocaktan indirilir, bulamaç; su yerine süt

konularak da yapılabilir (K10, K23, K29, K30, K33, K62, K68, K76).

4. Pilavlar-Bulgur ile Yapılan Yemekler:

a) Bulgur Pilavı

Malzemeler: Pilavlık bulgur, tereyağı, tuz, su.

Yapılışı: Bulgura yetecek miktarda su tencereye koyularak kaynatılır. Kaynayan suya bulgur ve tuz koyularak pişirilir. Tavada bol tereyağı yakılarak pilavın üzerine dökülür ve karıştırılır veya önce tereyağı eritilir, bulgur biraz kavrulur, yeterince su ve tuz eklenir, suyunu çekince yenir (K17, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).

b) Domatesli Bulgur Pilavı

Malzemeler: Bulgur, kuru veya taze domates, sıvıyağ, biber salçası, tuz, su.

Yapılışı: Tencereye sıvıyağ koyulur küçükçe doğranmış domates kavrulur. Salça tuz ve bulgur ilave edilerek karıştırılır, su eklenir, pişirilir (K23, K74, K76, K87, K98).

c) Dövme (Yarma) Pilavı

Malzemeler: 250 gr dövme, et suyu, salça, yağ.

Yapılışı: Dövme akşamdan ıslanır. Önce kemik haşlanır ve suyu alınır. Ardından dövme suda yıkanır ve et suyunun içerinse katılıp kaynaması beklenir. Bir tencerede yağ ısıtılır az salça konur ve kemikteki etler iyice küçük parçalara ayrılarak dövmeyle beraber tencereye konulur ve karıştırılır (K23, K38, K52, K63, K79, K90).

d) Kısır

Malzemeler: Bulgur, kuru soğan, domates, maydanoz, marul, salatalık, yeşil biber, sıvıyağ, sarımsak, salça, karabiber, pul biber, nane, tuz, limon.

Yapılışı: Önce kaynamış suda bulgur yumuşatılır. Salça, soğan, sarımsak ve baharatlar ile birlikte karıştırılır. Küçük küçük doğranmış domatesler bulgura iyice yedirilerek uzun süre yoğrulur. Doğranmış yeşil biber, domates, marul, salatalık ve maydanoz da bulgura katılır bol limon sıkılır, baharatları katılarak karıştırılır. Marul ve turşu ile servis yapılır, yanında ayran veya şalgam içilir (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K88, K97, K100).

e) Mercimekli Köfte

Malzemeler: Kırmızı mercimek, patates, kuru soğan, maydanoz, salça, tuz, karabiber, kırmızı biber, kimyon, sıvıyağ.

Yapılışı: Mercimek yıkandıktan sonra patates ile birlikte suda haşlanır, haşlanan mercimeğe bulgur ilave edilerek karıştırılır ve bulgurun suyu çekmesi için ağzı kapatılır. Biraz beklettikten sonra mercimekli bulgur elle yoğrulur. Tavada doğranmış soğan salça ile sıvıyağ da kavrulur. Soğanlı karışım mercimekli köfteye katılarak yoğrulur,baharatlar atılır, maydanoz koyularak karıştırılır. Elle sıkılarak tabaklara servis yapılır (K11, K28, K35, K67, K73, K81).

5. Süt ile Yapılan Yemekler:

a) Bulamaç

Malzemeler: Un, tereyağı, kırmızıbiber, karabiber, su.

Yapılışı: İlkönce tereyağı tencerede eritilir. Kırmızıbiber ve karabiber katılarak az bir süre ocakta kavrulur. Üzerine un katılır ve unla da kavrulur. Sonra azar azar su katılır ve karıştırılır. Devamlı karıştırmak gerekir yoksa unlar birleşir, özlü olmaz. Kaynayana kadar karıştırılır, kaynayınca ocaktan indirilir, bulamaç; su yerine süt konularak da yapılabilir (K10, K23, K29, K30, K33, K62, K68, K76).

b) Teleme

1. Malzemeler: Kozalak incir, koyunun ağız sütü, temiz bir bez.

Yapılışı: Taze, kozalak incirin sütü, ineğin, keçinin ya da koyunun ilk sütü olan ağız sütüne damlatılır, kabın üzeri ince, temiz bir bezle örtülür, yarım saat kadar beklenir, kıvama gelince servis yapılır (K4, K6, K7, K11, K17, K20, K53, K61)

2. Malzemeler: Bir kg süt, yarım kilo incir, şeker.

Yapılışı: Kuru incir yıkanır doğranır, sütün içine incirler konur, ardından şeker ilave edilir. Yoğurt gibi mayalanır. Üzeri bastırılır, soğuyunca servis yapılır (K10, K26, K35, K67).

6. Tatlılar:

a) Aşure

Malzemeler: Dövme, kuru fasulye, nohut, kuru incir, kuru kayısı, kuru üzüm,

toz şeker, gül suyu, dövülmüş ceviz, kavrulmuş fıstık, yeni bahar, tarçın, karanfil, su.

Yapılışı: Dövme, nohut, fasulye akşamdan ıslatılır. Islanmış malzemeler ayrı ayrı haşlanır. Dövme suya koyularak iyice kaynatılır. Haşlanmış fasulye ve nohut dövmeye ilave edilir. İncir, üzüm, kayısı ayrı ayrı çok az kaynatılır. suyu süzüldükten sonra ince ince doğranarak dövmeye ilave edilir. Şeker ve kabukları soyulmuş kavrulmuş fıstık da ilave edilerek hepsi birlikte yarım saat kadar kısık ateşte pişirilir. Kaselere alındıktan sonra üzerine dövülmüş ceviz ve yeni bahar serpilir, servis yapılır (K5, K7, K8, K18, K52).

b) Bayram Kömbesi (Ramazan Kömbesi)

Malzemeler: Un, toz şeker, sıvı yağ, tereyağı, margarin, bir tutam tuz, yaş maya, yoğurt, süt, çeşitli baharatlardan oluşan kömbe kokusu, tarçın, karanfil, susam.

Yapılışı: Osmaniye yöresinin Ramazan bayramında bayramlaşmaya gelen konuklarına sunduğu, olmazsa olmazı olan Bayram Kömbesi'nin yapılışı oldukça meşakkatlidir. Tüm malzemeler akşamdan mayaya gelmesi beklenmek üzere karıştırılır, sıvı olan malzemelerin ılık olmasına dikkat edilir, hamur mayaya gelince, çoğu zaman odun fırınlarında, konu komşu imece usulü yardımlaşarak yapılır. Mayalanmış olan hamur, sıvı yağa batırılmış eller ile avuç içi büyüklüğünde yuvarlanır, tepsilere dizilir, pişirilir. Hem bayramda gelen konuklara ikram edilir, hem de yakınlara beşer onar tane dağıtılır, her kadın kendi kömbesinin tadı, mayalanması ve güzelliği ile övünür (K2, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85, K93, K97, K101).

c) Pekmezli

Malzemeler: Üzüm şiresi, toz şeker, un, sıvı yağ, tereyağı, bir tutam tuz, kabartma tozu, süt.

Yapılışı: Malzemelerin tamamı karıştırılır, kabartma tozu en son eklenirse daha çok kabarır, yuvarlak şekil verilir, fırında pişirilir (K7, K9, K51, K66, K74, K87, K98).

c) Değerlendirme;

Osmaniye'de yapmış olduğumuz araştırmaların sonucuna göre, yöre mutfağının en önemli malzemesinin bulgur ve un olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yöresel yemeklerin çoğu bulgur ile yapılır ve bu yemeklerin bir kısmına un eklenmektedir; İçli köfte, Mercimek köftesi, Çiğ köfte gibi... Diğer belli başlı yemekler ise; Kısır, Sarma

içi, Bulgur pilavı, Batırık, Tirşik (pancar), Toğga, Domatesli pilav, Kuru fasulye, Nohut sulusu, Lahana sarması, Patlıcan dolması, Yüksük çorbası, Tarhana çorbası, mevsimine göre çeşitli sebze yemekleri ve Etli kömbedir. Ayrıca Ramazan Bayramı'nda Bayram Kömbesi ve Pekmezli yapılır.

Osmaniye'de damak tadı, coğrafya, ekonomi ve tarıma bağlı olarak bir yemek kültürü şekillenmiştir. Yapılan yemeklerin de çevrede yetişmekte olan tarım ürünleri ile bağlantılı olarak çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

1.4.2. İçecek Türleri ve Yapılışları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türk mutfağında içecekler büyük önem taşımaktadır. Ayran ve boza dışında nar, demirhindi, meyan, turunç, vişne, çilek, kızılcık, limon, gül, bal şerbetleridir. Bunun dışında çay ve kahve de içecekler içinde yer almaktadır (Ersoy, 2002, 227).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

a) Bici Bici

Yapılışı: Nişasta, su ve süt kaynatılır, muhallebi kıvamında bir karışım elde edilir, daha parlak olması için içine bir parça şap (se) eklenebilir, bu karışım, hafifçe ıslatılmış bir tepsiye dökülür, çok az kırmızı gıda boyası ile dalgalı bir halde şekil verilir, donması için buzdolabına koyulur, donunca küçük kareler halinde dilimlenir, birer porsiyonluk kaselere koyulan bici bicilerin üzerine gül suyu, toz şeker ve kar haline getirilmiş buz ile pudra şekeri eklenir, istenirse herhangi bir meyve ile süslenerek de yenilebilir (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).

b) Kaynar (Loğusa Şerbeti)

Yapılışı: Şeker, karanfil, tarçın suda kaynatılır, çay fincanına koyulur, üzerine bol miktarda dövülmüş ceviz eklenir, sıcak içilen bir içecektir (K2, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

c) Kızılcık Şurubu

Yapılışı: Yazın kurutulmuş olan kızılcıklar bol suda haşlanır sonra kevgirden geçirilir ve çekirdeğinden ayrılır. Şeker atılarak tekrar kaynatılır soğuk olarak içilir (K7,

K32, K44, K54, K59, K62, K73, K80).

d) Limonata

Yapılışı: Bir kilogram limon iyice sıkılır, bir litre soğuk suda iki su bardağı toz şeker eritilir, hepsi karıştırılır, içilir (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K91).

e) Mayam (Bayam) Şerbeti

Yapılışı: Mayam (Meyan) denilen lifli bir bitki suda bekletilir, soğuk soğuk içilir, şifalıdır, hafif ve serinletici bir tadı vardır (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

f) Nar Şerbeti

Yapılışı: Narlar temizlenir, uzun süre kaynatılır, soğuyunca şeker ve soğuk su ilave edilir, iyice karıştırılır, içilir. Çok sağlıklı bir içecek türüdür (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

g) Şalgam

Yapılışı: Bir kilogram siyah havuç iyice yıkanır, dış yüzeyleri bıçakla biraz kazınır, istenilen şekilde doğranır geniş ve derin bir kaba konur, üzerine birkaç diş sarımsak ve bir su bardağı sirke eklenir, kabın ağzına kadar su ile doldurulur, bir hafta beklenir, mayalanan şalgam istenirse acı turşu suyu da eklenerek içilir (K2, K7, K39).

h) Yayık Ayranı

Yapılışı: Yoğurt, yayıkta su ilave edilerek uzun süre karıştırılır, ayran haline getirilir, içilir (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

Değerlendirme;

Osmaniye'de yöresel pek çok içecek çeşidi yapılmaktadır. Bunların en başında geleni nar şerbetidir, yazın imece usulü toplanan narlar yine imece usulü temizlenir ve ekşi olan narlar ile nar ekşisi yapılır, tatlı narlar ise yine kaynatılır ve şeker ile soğuk su ilave edilerek karıştırılıp soğuk soğuk içilir. Yörede en çok sevilen içecek ise yayık ayranıdır. Yayık ayranı, özellikle inek sahibi olan aileler tarafından yapılmakta ve komşulara da sürahi dolusu dağıtılmaktadır. Osmaniye'de sıcak yaz günlerinde serinletici, hoş ve serinletici bir tada sahip olan bici bici de beğenilerek içilen

içeceklerdendir.

1.4.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Hızman ya da Hamzan; Osmaniye mutfağına özgü, eski bir el sanatı Hızman ya da diğer adı ile Hamzan. Eski Osmaniye mutfaklarının vazgeçilmezlerinden. Hızman çiriş otunun kökünden yapılıyor. Ilıtılan tereyağları konulan bu kapların kapakları da oluyor. Pekmez-çavdar unu karıştırılarak yapılan hamur ile Hızman'ın kapağı sıvanıyor. Hızman'a bu şekilde yerleştirilen yağlar buğday ambarlarındaki buğdayın içine yerleştiriliyor ya da yüksek bir yere asılıyor ve yağ uzun süre bozulamadan korunuyor (Ekin Grubu, 2008, 42).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Günümüzde yiyecek ve içecekler bozulmamaları için buzdolabında saklanmaktadır. Artık her evde buzdolabı bulunmaktadır. Eskiden yiyecekler sıcaktan korunmak için, çevreye göre daha soğuk olan ve "in" adı verilen mağaralarda ve "cere" denen toprak kaplarda saklanmaktaydı. Ayrıca peynir ve zeytinler, bozulmalarını önlemek için tuz ile torbaya ya da bidona bastırılmakta, et kurutulmakta ya da sucuk yapılmaktadır (K22, K47, K66, K72, K97, K102).

• Yeni yapılmış olan tereyağını bozulmadan oldukça uzun süre korumaya yarayan Hızman adındaki saklama kapları Osmaniye mutfağına has, ilginç bir el sanatıdır (K28, K36, K45).

• Yiyecekler uzun süre bozulmadan kullanılabilsin diye pek çok maddenin turşusu, reçeli yapılır, bazı yiyecekler de kurutulup saklanır (K27, K39, K65).

• Yiyecek maddeler zahire denilen, kapalı ve soğuk odalarda korunur (K38, K74, K62, K95, K101).

c) Değerlendirme;

Yörede yaz mevsiminin oldukça sıcak geçmesi sebebi ile yiyecek ve içeceklerin buzdolabında muhafaza edildiği anlaşılmaktadır. Yiyeceklerin büyük bir kısmı ise kurutularak, reçeli ya da turşusu yapılarak veya kaynatılarak korunmaktadır.

1.4.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kışlık hazırlıklara bölgesel ürünlerle sayısız mamuller meydana getirilir. Bu hazırlıklar sırasında "imece" denilen yardımlaşma yaygındır (Halıcı, 2003, 328).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Buğday kaynatılır, değirmende öğüttürülür, bulgur, dövme yaptırılır (K6, K8, K16, K20, K28, K43, K51).

• Ceviz kurutulur, yeşil iken toplanan cevizler önce kabukları ile birlikte kurutulur, sonra içi açılır ve iç ceviz bu şekilde kurutulur (K2, K37, K68).

• Çilek, vişne, incir, kayısı ve kiraz gibi meyvelerin reçelleri yapılır (K2, K8, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85).

• Domates, lahana, biber, acur (hıta), salatalık turşuları yapılır (K1, K12, K24, K37, K49, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

• Fasulye, nohut kurutulur (K14, K29, K36, K63).

• Kızılcık, elma, armut, ayva ve erik kurutulur (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K28, K29, K33, K80, K96).

• Nane, adaçayı, dağ çayı, kekik gibi bitkiler kurutulup saklanır (K7, K27, K45,K72, K84, K90, K102).

• Patlıcan, domates, biber, bamya, kabak, fasulye, soğukluk kurutulur (K29, K32, K49, K67).

• Patlıcan, domates, yeşil biber ve kırmızı biber közde pişirilir, kabukları soyulur buzluğa kaldırılır (K8, K11, K26, K53, K69, K88).

• Pekmez, pestil, şeker sucuğu gibi üzümden yapılan yiyecekler kış için bolca yapılır, serin yerde muhafaza edilir (K4, K6, K8, K19, K33, K48, K79).

• Peynir, yeşil zeytin bastırılır (K5, K10, K27, K29, K36).

• Sarımsak ve soğan alınır, kışın kullanılmak üzere kuruması için asılır (K2, K9, K21, K24, K67, K75, K82, K99, K101).

•Tarhana hazırlanır (K7, K10, K11, K15, K16, K21, K25, K34, K35, K57, K67, K75, K87, K98).

c) Değerlendirme;

Yöre halkı için kışa hazırlık yapmak büyük önem taşımaktadır. Mevsim şartları çok ağır olmasa da halk için kışa hazırlık yapmak oldukça önemlidir. Özellikle kalabalık aileler; hem bereketli olsun hem de daha rahat etmek için: kışlık bulgur, dövme, tarhana, salça, turşu, reçel, yeşil zeytin, asma yaprağı ve daha pek çok yiyecek hazırlamaktadır. Osmaniye'de kış için yapılan tüm hazırlıklar komşular ve yakın akrabalar tarafından yardımlaşarak yapılmaktadır.

1.5. Halk Hekimliği

a) Türk Halk Kültürü'nde;

MS. 6. ve 8. yüzyıllarda Batı'da gerileyen bilim, Yakın Doğu'da İslam ülkelerinde ilerlemeye başlamıştır. İslam Tercüme Ekolü Eski Yunan, Hint ve diğer milletlere ait pek çok eseri Arapça' ya çevirmiştir. Böylece Antik çağa ait halk hekimliği bilgileri İslam dünyasına geçerek günümüze kadar gelmiştir (Demirhan, 1985, 195).

Eski Mezopotamya'da tedavide tanrıların öfkesini dindirmek için dua etmek, kurban kesmek ve adak adamak gibi yollara başvurulması vücuda giren ve hastalıklara neden olan cinlerin uzaklaştırılması amacıyla muska yazılarak hastanın boynuna asılması, sihir yapılması, dua edilmesi gibi telkin tedavisine bugün Anadolu'da halk hekimliğinde de rastlamaktayız (Şar, 1989, 222).

Sağlığın, ruhlarla dolu olan çevre ile insanın dengeli olmasıyla kaim olduğuna inanılan İslam öncesi Orta Asya Türklüğünde, hastalıkların bu dengenin bozulmasıyla insan ruhunun, kötü ruhlar tarafından kaçırılması veya bedenine kötü ruhların girmesiyle ortaya çıktığı kabul edildiğinden, bu düşüncenin hâkim olduğu ortamda göz ile görülebilen maddi sebeplerle ortaya çıkan hastalıklar genellikle yörenin bitki, maden ve hayvanlarını ilaç olarak kullanan emci, otacı denen günümüz hekiminin eşdeğeri kişiler tarafından tedavi edilirken, ruhi bozukluklar ve akıl hastalıkları gibi sebebi bilinmeyen ancak kötü ruhların tesiri altına girmiş olduğuna inanılan kimselerin tedavilerini de kam, şaman ve İslâmî devirdeki Baksılar üstlenmiştir (Bayat, 1989, 61).

Tıp tarihindeki uygulamaları günümüzdeki kalıtları olan halk hekimliği sağlık ve hastalıklarla ilgili geleneksel inanç, tutum ve uygulamaların tümünü kapsamaktadır Bugüne kadar yapılan araştırmalar sonucunda halkın hastalıklardan korunmak ve onları

tedavi edebilmek için doğal, çevresindeki her türlü maddi ve manevi aracı kullandığı saptanmıştır (Savran, 1998, 342); Yapılan bir çalışmada İbn-i Sina'nın göz hastalıklarında önerdiği ilaçların, günümüz halk hekimliğinde kullanıldığı saptanmış olup bunların tıp tarihimizin yaşadığının canlı belgeleri olduğu ileri sürülmüştür (Üçer, 1990, 12).

Gözlem ve deneme yoluyla elde edilen bilgiler yüzyıllarca birikerek kültür vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılmış ve tıp biliminin temelini oluşturmuştur. Savaşta, avda sakatlanmalar ve yaralanmalar, hayvanların hastalanmaları, doğum olayları insan nesline sürekli yeni bilgiler kazandırmıştır. Sonuç olarak iyi gözlemci ve yetenekli "iyi ediciler" toplum içinde ortaya çıkmıştır. Biraz deneyim, gözlem, sihir, büyü karıştırılarak elde edilen başarı toplum içinde dünyanın en eski uzmanlık kollarından olan yeni bir sınıfı oluşturmuştur. Bunlara büyücü, şaman, ocaklı, hekim gibi pek çok ad verilir (Serdaroğlu, 1996, 3).

Halk arasında iki tip ilkel tedaviden biri, maddi tedaviler olup esasen bu uygulamada kullanılan birçok drogun özel farmakolojik etkileri zamanımız tıbbınca da kabul edilmiştir. Meselâ nişasta, hardal, hindiba, kabak çekirdeği ile yapılan maddi tedavilerde olduğu gibi. Ancak bu drogların uygulamaları, halkın eğilim ve geleneklerine bağlı olarak ilkel ve değişmeyen şekillerde devam edip gitmektedir, ikinci tip folklorik tedavi şekli ise telkin tedavileri olup bu tarz tedaviye insanlık en eski çağlardan beri başvurmuş ve halen de başvurmaktadır (Erdemir, 1982, 115).

Drog. (Fr): Hayvan ve bitkilerden kurutularak veya özel metotlarla toplanarak elde edilen, eczacılık ve kısmen sanayide kullanılan ham veya yarı madde (TDK, 1988, 639); Halkın olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne "halk hekimliği" diyoruz (Boratav, 1984, 149); Halk hekimliğinin amacı, kullandığı maddi ve manevi araçlar yardımıyla, halkın sağlığını korumak ve hasta kimseleri sağlıklarına kavuşturmaktır (Acıpayamlı, 1989, 5).

İslâmiyet'ten önce eski Türk toplumlarındaki şaman ve kamların toplumsal görev ve sorumlulukları, İslâmiyet ile fonksiyon değişimine uğramış ocaklılar, kırıkçı-çıkıkçılar ve falcılar devralmıştır. Hastalıklara genel olarak bakıldığında bunların bir kısmının gerçekten tıbbi anlamda hastalık (kızamık), bir kısmının hastalık belirtisi olduğu (böbrek ağrısı) görülür. Bazı hastalık nedenleri (nazar) hastalık olarak adlandırılmıştır (Polat, 1995, 11).

Türklerin halk hekimliğine dair bilgilerine İslâmî dönem yazılı kaynaklarında da

rastlarız. 1070'te yazılan Kutadgu Bilig'de buna örnek gösterilebilir. Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig adlı eserinde hastalıklardan ve hekimlerden bahsedilir; Bunlardan sonra efsuncular gelir; cin periden gelen hastalıkları bunlar tedavi ederler. Bunlar ile de görüşmek tanışmak gerekir; cin ve peri çarpmasından hastalıkları okutmak lazımdır (Arat, 1979, 438).

Selçukîlerin Darüşşifaları yanında şehirlerin yalnız dışında değil, içlerinde de büyüklü küçüklü vakfın yardımları ve bağışlar ile payidar olan, İslâmi esasları prensip alan bu mistik tedavi yurtlarında bilhassa bunları kuran ocaklar meşgul olmuşlardır (Ünver, 1974, 54).

Orta Asya'dan gelip Anadolu ve Rumeli'ye yerleşen Türkler, Anadolu'ya gelince İslamiyet ve Anadolu kültürüyle tanışmıştır. Türk halk kültürü günlük hayatın uygulama ve değer yargılarıyla yeni bir içerik ve nitelik kazanmıştır. İslamiyet öncesi atalar kültü, tabiat kültleri, gök tanrı kültü ve Şamanlık gibi eski inançlar yeni inanç örgüsü altında devam etmiştir (Ocak, 2000, 53).

Yüzyıllardan beri insanoğlu çok şeye inanma ihtiyacını duymuştur. Bu nedenle inanmalara dayalı halk sağaltmacılığı o denli önem kazanmıştır ki her taş parçası bir deva kapısı, her kuru ot bir ilaç, her doğa olayı bir işaret olarak belleklerde yer etmiş ve Anadolu insanının hayatına onun kopmaz bir parçası gibi girmiştir (Yardımcı, 1989, 267); Günümüz modern toplumlarında da halk hekimliğine bağlı pratik ve uygulamalara rastlamaktayız. Modern tıp**,** geleneksel tababetin gelişiminin bir sonucu değildir, fakat modern tıbbın tedavi ve bakım teknikleri ile geleneksel tıp arasında benzerlikler görebiliriz. Günümüzde, ileri sanayi toplumlarında da bilimsel tıbbın yanında, folk pratiklerinin de yaşamakta devam ettiklerini izlemekteyiz (Türkdoğan, 1974, 41).

Atalarımız birçok acı deneylerden sonra, bitkileri yararlı ve zehirli diye iki bölüme ayırmış, önceleri tuzak veya ok zehri olarak kullanılan bitkileri, tedavi amacıyla kullanmaya başlamışlardır. Anadolu, on üç bine yakın bitki çeşidi ile dünyanın en zengin bitki florasına sahip yerleşim yerlerindendir (Bayat, 1989, 58); Bugün tıbbın geliştiğini, eski halk ilaçlarının kullanılışının azaldığını düşünsek bile, gelenek ve göreneklere bağlı kimseler, tecrübeli yaşlılardan ve aktarlardan yararlanmaya devam etmektedir, bilimsel hekimlik tıbbi folklorun en ileri aşamasında ortaya çıkmış, bu gelişirken tıp folkloru da gelişmiştir. Böylece hekimle temasa geçme zorluğu ile karşılaşan halk kendi bilgilerini uygulamıştır. Nitekim Anadolu'da birçok hastalığın halk ilaçları ile tedavi olunduğu görülmektedir (Sucu, 1989, 211).

Asırlardır ölüme çare olacak iksir boş yere aranmış olsa bile insanı ıstırapsız

yaşatmak ve ömrünü uzatmak maksadıyla başvurulan tedavi usullerinden manevi olanları bir telkin tedavisi şeklinde olmuş olup bir müdahaleyi gerektirenleri ise asırlardır halk ilaçları aracılığıyla yapıla gelmiştir (Yardımcı, 1989, 274).

Attariye, koku satıcısı demek olan Attar sözcüğünden, dükkânında iğne, iplik, baharat, zarf, kâğıt, tütün gibi ufak tefek şeyler satan kimsedir (TDK, 1981, 28); Aldığımız oksijenden, giydiğimiz giysilerimize ve yediğimiz besinlerimize kadar her şeyi bitkilerden elde ederiz. İlaçların önemli bir bölümü de yine bitkilerden elde edilir (Değer, 1992, 10).

Halk hekimliğinde de ilaç olarak geniş bir kullanım alanı olan bitkilerin doğrudan kullanımı, dünya çapında, önemli bir alternatif sistem olarak yaygınlaşmaktadır. Kimi çevreler tarafından "kocakarı ilacı" diye değer verilmeyen halk ilaçlarına tarihi belgelerimizde de rastlıyoruz (Erdemir, 1989, 141); Günümüzde de tarçın, mide hastalıklarında ve karanfil, diş ağrılarını tedavi için halk arasında kullanılmaktadır. Drogların bazıları günümüz modern tıp ve eczacılığında değerlerini kaybetmiş, bazıları da etken madde kaynağı olarak sanayide kullanılmaktadır (Asil, 1989, 38).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

• Bölgede öksürük, kabızlık, ishal sıklıkla görülen hastalıklardandır (K3, K5, K6, K8, K11, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K88).
• En sık görülen hastalıklar; soğuk algınlığı, bronşit, mantar, alerjik hastalıklar ve üst solunum yolu enfeksiyonlarıdır (K7, K10, K11, K21, K25, K34, K35, K57, K62, K75).
• Osmaniye'de en sık karşılaşılan sağlık sorunları yaz aylarının çok sıcak olması nedeni ile pişik, ısılık (isilik), alerji ve gece yanığı gibi cilt sorunlarıdır (K23, K41, K68, K76).
• Osmaniye'de; kansızlık, bilinçsiz doğumlar nedeni ile tetanos genellikle karşılaşılan sağlık sorunlarındandır (K2, K3, K5, K18, K22, K33, K46, K65, K73, K87).

1) Apse, Yara:

• Ayakta veya vücudun herhangi bir yerinde yara çıktığında veya şiştiğinde sumak bitkisi yeşil iken toplanır havanda dövülüp, biraz un serpilerek pişirilir. Bu hamur ılık olarak yaraya veya şiş yere sarılır (K9, K11, K17, K19, K20, K23, K50, K60, K67).
• Çam reçinesi, direk olarak veya tereyağı, bal veya tarçın ile karıştırılarak yaranın üzerine sarılabilir (K7, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K29, K34, K60, K72).

• Ele veya ayağa çivi battığında yarayı tedavi etmek pamukla kızgın zeytinyağı sürülür (K1, K13, K23, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K76, K89, K97).
• Kanayan yaraya sirke sürülür (K8, K25, K28, K49, K57).
• Kesici ve delici alet yaralanmalarında kesilen yere bal sürülür, tütün basılır, idrar sürülür, mikrobu kırılsın diye tuz da sürülür (K2, K7, K10, K12, K14, K31, K35, K59).
• Keten tohumunun iltihap kurutucu özelliği vardır. Hem yenebilir hem de ezilip macun olarak kullanılabilir (K2, K5, K6, K8, K11, K15, K17, K18, K28, K29, K33, K80).
• Köyün ocağı yaraları tedavi etmek için çeşitli otlardan ilaçlar hazırlar. Bu ilaçlarda en çok göyündürme otu kullanılır. Ancak mikroplu bir yarayı iyi etmek için hazırladığı ilacı sürmeden önce bir yorgan iğnesini közde ısıtır. Yaranın dört bir tarafına bu iğneyi basar. Daha sonra hazırladığı karışımı sürüp yarayı sarar (K20, K21, K60, K81, K88).
• Mısır püskülü sıcak suda demlenip içilirse vücuttaki suyu atar, ödem söktürücüdür (K7, K10, K11, K12, K15, K16K21, K25, K34, K35, K55, K67, K75).
• Vücutta kesik veya kanamalı yara olduğunda mazot sürülür. Mazot, yaranın mikrobunu kırar, kanamayı durdurur (K3, K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23).
• Vücutta kesilen yere çiğ soğan sürülür ise kanamayı durdurur (K1, K9, K10, K12, K13, K16, K18, K21, K24, K35, K37).
• Vücutta oluşan kesik ve yaralara gres yağı sürülerek tedavi edilebilir (K11, K46, K65).
• Yara veya kesiği iyileştirmek ve kanamayı durdurmak için yaraya kül veya tütün basılır (K9, K16, K17, K19, K20, K24, K27, K29).
• Yara ve kesiklerin daha çabuk kapanması için kantaron yağı sürülür (K17, K20, K21, K26, K25, K34, K53, K56, K57, K64, K88, K90).
• Yara ve yanıkların tedavisinde ve acının azalması için yaralı bölgeye katran yağı sürülür, yanıklarda yara olan yerin üzeri kapatılmaz (K1, K29, K75, K76, K81, K88).
• Yaralı derinin üzerine özellikle de çevresine menekşe yağı sürülürse yara kısa sürede iyileşir (K5, K14, K16, K19, K20, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).
• Yumurta zarı yaraya sarılınca, mikrobunu iltihabını çeker (K5, K46, K65, K73, K83).

2) Arı Sokması:

• Arı sokmasını iyileştirmek için arının soktuğu yere arının soktuğu kişinin küçük tuvaleti sürülür (K3, K4, K5, K6, K11, K17, K18, K22, K49, K63, K68).
• Arı sokmasını iyileştirmek için arının soktuğu yere hamur yapılıp sürülebilir (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).

• Arı sokmasını iyileştirmek için arının soktuğu yere limon ya da limon tuzu sürülebilir (K6, K31, K38, K50, K54, K61, K70).
• Arı sokmasına karşı toprak çamur yapılıp arının soktuğu yere sıvanır. Domates ortadan ikiye kesilip sokan yere yapıştırılır (K10, K11, K15, K27, K68).
• Tarladan sıcak taş alınıp arı sokan yere bastırılır, arının soktuğu yer sıkılarak suyu çıkarılır (K34, K58, K90, K104).

3) Arpacık:

• İt dirseği diye de bilinen gözde çıkan çıbanı iyileştirmek için sarımsak sürülür (K24, K26, K27, K28, K35, K43, K63, K64).
• İt dirseğini geçirsin diye, evli iki kardeş çocuğunun evlilik yüzüğü sürülür (K2, K32, K56, K79, K90).
• Göz çapaklanmasını önlemek için göze, yeni doğum yapmış, bebeğine süt veren kadının sütü damlatılır (K1, K21, K24, K26, K27, K35).
• Gözde çıkan iltihaplı çıbana itdirseği denir. İtdirseğini iyileştirmek için kuru soğan pişirilip sarılır (K18, K21, K24, K26, K27, K35).
• Gözde oluşan rahatsızlıklar için; demlenmiş ve soğutulmuş çaya batırılmış pamukla pansuman yapılır (K7, K8, K10, K13, K18, K24, K30).

4) Ateş, Baş Ağrısı, Karın Ağrısı:

• Ateşi düşürmek için adaçayı içilir, ateşi çıkan kişinin göbeğine kolonya dökülür (K3, K9, K11, K14, K16, K17, K19, K20, K23).
• Ateşli hastalıklarda hastanın ateşini düşürmek için ılık duş yaptırılır, alnına ıslak bez koyulur ya da hastanın koltuk altlarına, boynuna, alnına sirke sürülür (K2, K3, K7, K11, K16, K17, K19, K20, K21, K26, K25, K34, K53, K56, K57, K64, K88, K90).
• Baş ağrısı çok olan kişiye ocaklı kişiler kütletme yapar. Kütletme alındaki saçlar parmaklara dolanarak hızlıca çıt diye çekilerek yapılır (K1, K9, K10, K12, K14, K16, K23, K31, K35).
• Baş ağrısını geçirmek için hasta, hocaya okutulur (K9, K18, K21, K24, K35, K37).
• Baş ağrısını iyileştirmek için sarımsak tuzla dövülüp başa sarılır (K1, K4, K7, K35).
• Baş ağrısı olan kişinin başına sıkıca bir bez sarılır, okunmuş tuz yedirilir (K1, K2, K5, K6, K14, K15, K17, K18, K19, K27, K48, K62, K63, K79).
• Baş ağrısını dindirmek için şakaklara salatalık dilimlenip koyulur (K1, K9, K10, K12,

K13, K16, K18, K21, K24, K35, K37).

• Başı ağrıyana, limonlu papatya çayı içirilir. (K2, K5, K6, K8, K11, K17, K18, K22, K33, K46, K65, K73, K87).

• Çiğ nohut kavrulur, tahta dibekte dövülür, kara sakızla karıştırılıp macun yapılır. Bu macundan nohut büyüklüğünde parçalar alıp yuvarlanır, hap yapılır. Bu haptan her gün bir tane içilir (K2, K3, K5, K6, K8, K11, K13, K18, K22, K33, K46, K65, K73, K87).

• Hastanın ateşini düşürmek için vücuduna çiğ süt sürülür (K2, K9, K17, K24, K29).

• Karın ağrısını dindirmek için, karına sıcak su torbası koyulur (K14, K52, K64, K68).

• Karın ağrısını tedavi etmek için, saf zeytinyağına karabiber eklenip sırta göğse sürülüp bezle sarılır (K2, K3, K5, K6, K8, K14, K18, K50, K52, K57, K64, K68, K69).

• Karın ağrısını dindirmek için, karına tuğla ısıtılıp koyulur (K3, K11, K14, K15, K17, K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).

• Karın ağrısını geçirmek için, siyah susam olan çörek otu yağda kavrulur, bir bezin içine konur, göğse bastırılır (K1, K2, K4, K16, K8, K11, K18, K28, K29, K55, K56).

• Kişniş otu çay gibi içildiğinde baş ağrısına iyi gelir (K10, K12, K14, K31, K35, K59).

• Saf sirkeye batırılmış bez başa bağlanır (K14, K15, K17, K27, K48, K62, K63, K79).

• Taze defneyaprağı yeşil halde yenilebildiği gibi, kurutulmuş hali ile çay yapılıp içilir ise baş ağrısını hafifletir (K1, K2, K13, K14, K16, K27, K35, K40, K41, K68, K76).

5) Bağırsak Gazı:

• Bağırsak hastalıklarını, sancıyı, hazımsızlığı tedavi etmek için çörek otu dövülüp kavrulur, iç yağı karıştırılıp yenir (K14, K16, K18).

• Mide ve bağırsaktaki gazı alsın diye anason çayı içilir (K39, K43, K59, K60, K64).

• Vücutta şişkinlik ve gaz sancısı olan yer sabunla ovarak tedavi edilir (K11, K18, K24).

6) Basur:

• Basur hastalığı olan sıcak su buğusuna oturtulur. Ayrıca pırasa kaynatılıp buğusuna oturtulabilir. Şeftali çekirdeğinin içindeki tohum yenilirse basura iyi gelir (K8, K16, K17, K18, K41, K52, K57).

• Basuru olanlara rezene çayı ve rezene buğusu iyi gelir (K39, K44, K60, K61).

• Civanperçeminin buğusu basur hastalığının rahatsızlıklarını azaltır (K39, K41, K44, K48, K51, K74, K76, K87, K91, K95).

• Sinameki otu kaynatılır. Suyu sabah akşam içilir (K2, K7, K8, K10, K11, K24, K47,

K59, K63, K74, K86, K98).

7) Boğaz Ağrısı, Bademcik İltihabı:

• Bademcikler indiğinde bir kaşık ısıtılıp boğazın her iki yanına iki üç kere basılır. Bu tedaviye "bademcik çekme" denir (K12, K13, K14, K16).
• Bademcikler indiğinde turunç pişirilip ılık ılık boğaza sarılır. Ayrıca siyah zeytin çekirdeğiyle ezilip kavrulur, boğaza ılık halde sarılır (K8, K16, K45).
• Bademcikleri indirmek için parmakla bademciklerdeki iltihap patlatılır (K12, K23, K28, K40, K66, K87, K90).
• Boğazı ağrıyana ada çayı demlenir, boğazının etrafına sürülür, ılık olarak içirilir, çayın içine limon atılırsa soğuk algınlığına da iyi gelir (K39, K40, K42).
• Hastalıktan, can sıkıntısından ya da herhangi bir şeyden tiksinmeden bademcikler iner. Bademcikleri iyileştirmek için bademcikler çektirilir. Ocaklı ya da bir bilen hastanın boğazını tülbent ile yukarı doğru kaldırıp tülbendi birden hızla çeker (K27, K76, K103).
• Kekik yağı sürülür, nane kaynatılıp içilir. (K2, K8, K9).
• Mercimeğin haşlanmış ve lapa haline gelmişi boğaza sarılırsa bademcik şişmesine bağlı ağrılara iyi gelir (K40, K56, K58, K63).
• Rendelenmiş elma veya pişirilmiş ezilmiş elma boğaza sarılır (K8, K11, K40).
• Rezene çayı, anason, kişniş, nane, limon çayı içilirse iyi gelir (K5, K13, K25, K43).

8) Boyun Tutulması, Bel Ağrısı:

• Alabalık ortadan ikiye ayrılır, kemikleri çıkartılır ve bele sarılırsa bel ağrısına ve bel fıtığına iyi gelir (K17, K41, K50).
• Bamya, zeytinyağı, arpa unu karıştırılıp pişirilir, boyna sarılır (K76).
• Bir kadının doğurduğu ilk çocuğu kız ise, kızı ile beraber boynu tutulan kişinin boynunu oklavayla hamur açar gibi ovarlar. Oklavayı düşürerek ovarlar (K7, K9, K69).
• Bel ağrısına zencefil iyi gelir. Zencefil kaynatılıp ezilip bele sarılır (K27, K39, K43).
• Bel ağrısını geçirmek için şişe çektirilir (K25, K27, K32).
• Bel fıtığına iri bamya dövülür, biraz zeytinyağı, arpa unu karıştırılıp pişirilir. Tülbent ile bele sarılır (K1, K36, K68, K97, K104)
• Bel fıtığını tedavi etmek için alabalık ezilip yağı çıkarılır, bu yağ bele sarılıp bir gece bekletilir. Bu işlem birkaç kere tekrar edilir (K21, K59, K76).
• Boyuna masaj yapılır (K9, K17, K28).

• Geceden sabaha boyun tutulabilir. Rüzgârlı yerde kalınca da boyun, omuzlar, bel tutulabilir. Ağrılı tutulmaları iyileştirmek için dağ kekiği ezilir, zeytinyağıyla merhem haline getirilir. Vücudun tutulan yerlerine sürülüp sarılır (K11, K12, K23).
• Kuyruk sokumuna pöç denir. Pöç batması şiddetli ağrıya sebep olur. Bu ağrıyı gidermek için kuyruk sokumundaki deri iki taraflı çimdikler gibi kaldırılır. Çok batıyorsa pöç parmakla yavaşça kaldırılır (K15, K17,K18, K54).

9) Böbrek Ağrısı:

• Böbrek ağrısını hafifletmek için sıcak su dolu küvette oturulur (K1, K9, K38, K58, K73).
• Böbrek hastalığının tedavisi için geven bitkisi köküyle birlikte kaynatılmalı ve suyu içilmelidir (K2, K59, K64, K76, K77).
• Böbrek hastalıklarını tedavisi için mantar çiçeği sıcak suda demlenip suyu içilir (K4, K6, K19, K32, K34).
• Böbrek hastalıklarının tedavisi için maydanoz kaynatılır. Hasta maydanoz buharına oturtulur. Ayrıca sabah akşam hastaya maydanoz suyu içirilir (K2, K15, K23, K26, K47, K52, K69).
• İdrar yolları hastalıklarını tedavi için; mısır püskülü, altın otu ve kiraz sapı ayrı ayrı ya da karıştırılarak çay gibi demlenip içilmesi tavsiye edilir (K7, K24, K30, K47, K51, K103).

10) Böbrek Taşı:

• Tatlı limon posası ile birlikte tüketildiğinde, böbreklerdeki taşı, kumu düşürür, harareti giderir (K5, K7, K8, K9, K10).
• Papatya, sarılığı ve idrar zorluğunu giderir, baş ağrısını keser, böbrekteki kumları döker (K34, K31, K36, K40, K44, K65, K71).
• Hatmi çiçeğinin tohumları çay şeklinde kaynatılıp içilirse böbrek taşları düşer (K7, K24, K30, K47, K51, K100).
• Böbrek kumu ve taşını düşürmek için limon yaprağı çay gibi demlenip içilir (K3, K6, K19, K38, K39).
• Böbreklerdeki taş ve kumu düşürmek idrar yolları iltihabını tedavi için, birer tutam altın otu, mısır püskülü üç dört bardak su ile kaynatılır. Bu çay her gün içilir (K2, K5, K20, K34).

• Böbrek hastasına yoğurt suyu içirilir. Yoğurdun üzerinde biriken su içildiğinde kumu ve taşı düşürür (K8, K28, K42, K55, K56, K69).
• Böbrek taşını düşürmek için bira içilir (K7, K9, K25, K29, K36, K44, K54, K70, K72, K73).
• Aşlama (meyan kökü) haşlanıp sıcak ya da soğuk suyu içilirse böbreklerdeki kumu döker (K4, K5, K6, K19, K20, K25, K29, K31, K38, K69, K73).
• Böbrek taşı olanlara papatya çayı iyi gelir (K2, K3, K5, K19, K20, K38, K39).

11) Burkulma, İncinme, Ezik:

• Alın, kol, bacak herhangi bir yere çarpıldığında morarmayı ve şişmeyi önlemek için çarpılan bölgeye margarin sürülür (K7, K8, K87).
• Ayakta veya vücudun herhangi bir yerinde yara çıktığında veya şiştiğinde sumak bitkisi yeşilken toplanır havanda dövülüp, biraz un serpilerek pişirilir. Bu hamur ılık halde yaraya veya şiş yere sarılır (K13, K14).
• Burkulan yer sabunla yavaş yavaş ovalanarak biriken kan dağıtılır (K8, K13, K14).
• Çarpma veya düşme sonucu oluşan ezik ve morluklara çiğ et veya çiğ balık ezmesi sarılırsa kısa sürede iyileştirir (K22, K23, K26).
• Çarpma veya düşme sonucunda oluşan vücuttaki ezikleri, yaraları iyi etmek için ekmek ağızda çiğnenip sarılır (K30, K40, K50, K52, K57, K69, K84).
• Düşme ve çarpmalarda oluşan ezik ve yara olduğunda kanayan yere pamukla biraz zeytinyağı sürülür (K7, K8, K103).
• Çarpma ve ezilme sonucu oluşan şişliklere ekmek içi sarılır (K29, K30, K40, K50, K52, K57, K64, K68).
• El ve ayak burkulduğunda daha çabuk iyileştirmek için kuru üzüm ezilip sarılır (K17, K48, K79, K90, K102).
• Eziğe çıkığa kuru üzüm ezmesi pişirilip ılık olarak sarılıp bir gece bekletilirse iyileştirir (K14, K16, K18).
• Ezikleri tedavi etmek için bir avuç tuz ve un hamur karıştırılıp eziğe sarılır (K14, K15).
• Ezilme, burkulma ve incinmeler sonucu oluşan ağrı ve şişliklerin tedavisinde incinen, ağrıyan, şişen yerin üzerine yağlı hamur sarılır (K8, K23, K40).
• Vücudun herhangi bir yerinde oluşan eziği iyileştirmek için bir bardak kadar sıcak süte, biraz un, bol tuz, zeytinyağı karıştırılıp yoğrulur ılık ılık sarılır. Lapa denilen bu

hamur iki üç gün boyunca hazırlanıp sarılırsa ağrıyı alır, dinlendirir (K13, K14, K18).
• Vücutta ezilen darbe alan yere yağlı hamur veya siyah çiğ et sarılır. Şişmesini önler ağrısını alır (K8, K44, K45, K50).

12) Cilt Bakımı, Cilt Çatlaması:

• Aynı sefa çiçeği kurusu sıcak suda demlenip içilir (K1, K17, K26, K76, K89, K97).
• Ceviz yağı kuru ciltleri besleyici özelliği vardır, saç diplerini besler (K9, K34, K39).
• Cilde pürüzsüz bir görünüm vermek için bebek pudrası ile ovulur (K12, K62, K78).
• Cilt bakımı için sarı papatya çayı içilebilir ya da pamukla cilde sürülerek kullanılabilir (K20, K32, K34, K38, K39).
• Cilt güzelliği için her akşam iki kaşık süzme yoğurt ile iki kaşık bal karıştırılıp yüze sürülür, on beş dakika bekletilip yıkanır (K16, K27, K62).
• Cilt güzelliği için her gece yatmadan önce yüz ve boyun gül suyuna batırılmış pamukla silinir (K20, K26, K35, K41).
• Cilt güzelliği için yüze salatalık kabukları ya da dilimleri koyulup yarım saat bekletilir (K19, K30, K40, K62, K71, K78, K84).
• Ciltte oluşan lekeleri yok etmek için her gün düzenli olarak buğday yağı sürülür (K29, K30, K31, K76, K90).
• Ciltteki sivilce, akne ve sarkıklıkları gidermek için o bölgelere portakal yağı sürülür (K8, K40, K41, K43, K52).
• Ellerin yumuşak ve güzel olması için meyve, sebze soyulduktan sonra eller hemen yıkanmaz. Meyve ve sebze özleri el derisini yumuşatır (K4, K12, K24, K36, K47, K59, K63, K74, K86).
• Kayısı yağı her gün cilde sürülür. Nemli ıslak cilde pamukla sürülür (K3, K12, K54).
• Mersin yağı yağlı, iltihaplı, tahriş olmuş ciltlerde kullanılır, gerginliğe ve uykusuzluğa iyi gelir (K32, K38, K39).
• Püren bitkisi cilt hastalıklarında kullanılır. Yaprakları toplanıp kurutularak ya da taze olarak kullanılır (K9, K13, K22, K45).
• Vazelin ile zeytinyağı karıştırılıp cilde sürülür (K2, K4, K5, K19).
• Yağlı ciltlerin temizliği için her akşam yüze elma sirkesi sürülür (K8, K16, K41, K59).
• Yıpranmış ciltlerde, kuruluğun ve kırışıklıkların giderilmesi için banyodan sonra ıslak vücuda badem yağı sürülürse iyi gelir (K3, K3, K8, K9, K14).

13) Çıban:

• Çıbana iyileştirmek için kara merhem sürülür. Kara merhem, içinde kükürt, zift, vs gibi maddeler bulunan koyu renkli bir karışımdır (K2, K7, K9, K10, K35, K54).
• Çıbana lokum sarıldığında olgunlaştırıp baş verdirir, ağrısını alır, çabuk olgunlaştırır, özünü çıkarttırır (K6, K52, K57, K64, K69, K103).
• Çıbana ya da çivi battığında yaraya sıcak zeytinyağı damlatılarak dağlanır. Çocukların yaraları dağlanmaz (K8, K59, K60, K64, K67, K68).
• Çıbanı iyileştirmek için çerçilerde satılan kara merhem sürülür. Kara merhem çıbanın özünü çıkarır, çıbanı iyileştirir (K19, K20, K26, K32, K34, K38, K39).
• Çıbanı iyileştirmek için şekerli hamur sarılır (K28, K37, K43, K57).
• Çıbanın mikrop kapmaması ve daha çabuk iyileşmesi için gres yağı sürerler (K2, K18, K65, K36, K59).
• Çıbanı patlatmak için un, şeker ve ılık suyla hamur yoğrulup çıbana sarılır. Bu hamur bir gece bekletilir sabaha çıban patlar (K23, K26, K27, K65).
• Çıbanı iyileştirmek için asma yaprağı taze iken çıbana sarılır (K30, K44, K78, K94).
• Çıbanın iltihabını söktürmek ve iyileştirmek için dut yaprağının üzerine tereyağı sürülür. Şeker serpilip yaranın çıbana sarılır bir gece bekletilir (K23, K26, K27, K30).
• Çıban ve ayak mantarının tedavisinde bağ yaprakları kullanılabilir. Yaprak ısıtılır, çıban veya mantarın üzerine biraz zeytinyağı sürülür ve sıcak yaprak sarılır (K70, K83).
• Osmaniye'de yetişen adaçayı yaraya, çıbana çok iyi gelir. Çay gibi demlenip içilir. Kalan posası da yaraya sarılırsa hemen etkisini gösterir (K19, K20, K32, K34, K38, K39, K37, K46, K65, K73, K92).
• Soğan közde pişirilir, çıbana veya yaraya iltihabı toplasın diye sarılır (K26, K53, K57, K64, K72, K81, K98, K101).
• Şiş ısıtılıp çıbanın başı iltihabı dışarı atsın diye delinir (K41, K50, K58, K64, K79).
• Ucu kara olan yaradan korkulur, çıbanı tedavi etmek için biraz püren otu ezilir, yarım bardak zeytinyağı, yarım kalıp sabun, soğan karıştırıp pişirilir. Yaraya ılık halde sarılır (K3, K14, K39, K42, K61, K64, K85).
• Keten tohumu kaynatılıp lapa haline getirilir. Bu lapa iki gün boyunca çıbana sarılırsa yarayı temizler (K2, K27, K49, K70, K92, K103).
• Vücudun herhangi bir yerinde çıkan çıbanın iltihabını kurutmak için o bölgeye sülük koyulur. Sülük iltihaplı pis kanı emer (K8, K12, K24, K37, K55, K69, K81).
• Vücudun herhangi bir yerinde çıkan çıbanı iyileştirmek için çıbana tatlı hamur sarılır

(K1, K4, K7, K16, K23, K32, K48).

• Vücudun herhangi bir yerinde çıkan çıbanı olgunlaştırmak için kuru üzüm dövülüp sarılır (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K74).

• Vücutta çıkan yara ya da çıbanı iyileştirmek için "kırmızı ot" denilen bir bitki ezilip zeytinyağı ile pişirilip sürülür. Bundan başka bamya haşlanıp sarılabilir. Her ikisi de yaradaki iltihabı söker (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

14) Çil:

• Cildinde çil bulunanların güneşte fazla durmamaları önerilir (K38, K44, K97, K100).

• Yüzünde fazla çili olan çerçilerin yapıp sattığı fazıl çil ilacı sürülür (K2, K5, K6, K8, K19).

• Yüzünde çil olanların yüzlerini sık sık yıkaması tavsiye edilir (K18, K24, K43, K9).

• Karbonat ve yoğurt karıştırılır, yüze sürülür, bu karışım yüzdeki çil ve lekeleri yok eder; haftada en az iki defa yapılmalıdır (K13, K14, K15, K21, K23).

15) Diş Ağrısı:

• Çilek ezilip karbonatla karıştırılarak pamukla dişler ovulduğunda dişleri beyazlatır (K35, K53, K73).

• Çocukların yeni diş çıkardıkları dönemde çocuklara zarı alınmış yeşil soğan yedirilir. Bu yeni diş rahatsızlıklarını hafifletir (K1, K23, K76).

• Diş eti hastalıklarının tedavisinde kekik yağı kullanılmaktadır (K11, K14, K41).

• Diş ağrısı çekiliyorsa ağrıyan dişe karanfil tohumu koyulur (K4, K9, K53, K65, K77).

• Diş ağrısını geçirmek için pamuğa rakı damlatılıp ağrıyan dişe konur (K1, K50, K70).

• Diş ağrısını kesmek için yedi baharatın karanfili dişe koyulur, sarımsak ortadan kesilir ağrıyan yere bu karışım koyulur (K76).

• Diş ağrısını dindirmek için ağrıyan dişe biraz pamukla tuz konur ayrıca sarımsakta diş ağrısına iyi gelir (K14, K70, K73, K74).

• Karanfil yağı dişlerin özellikle diş etlerinin canlı gözükmesini sağlar. Karanfil yağı diş ve diş etlerine bir fırça ile masaj yaparak sürülür. Misvak kullanmak daha iyidir (K41, K44, K47, K52, K60, K68).

• Karanfil yağı mide ağrısını ve ağız kokularını giderir. Diş ağrısını azaltır (K1, K6, K25, K34, K38, K51).

• Mide hastalıklarına bağlı olarak mide ve ağız kokusunu gidermek için bir kaşık

karanfil yağı içilirse koku kesilecektir (K24, K62, K70).

16) Dolama:

• Dolama ilerlemişse parmağa iç yağ pişirilip sarılır bir müddet çıkarılmaz (K3, K11, K14, K15, K17, K23, K34, K41, K50, K52, K57, K64, K69, K77).
• Dolamalı parmak ile suya dokunulmaz (K14, K16, K8, K18, K28, K29, K55, K56).
• Kahve kaynatılır, dolama olan parmak yanmayacak şekilde sabah, öğlen, akşam, kahveye batırılır (K8, K11, K13, K14, K18, K50, K52, K57, K64, K69).
• Ocaklı kendine ait ipekli giyeceğinden ya da ipek böceğinin kozasından aldığı ipliği iğneye geçirir. Bu iğne tırnak dibine batırılıp çıkarılır. İpek iplik dolamanın üzerinde bırakılır (K6, K8, K11, K13, K14, K50, K52, K57, K64, K68).
• Parmakta çıkan iltihaplı oluşuma dolama denir. Dolamayı iyileştirmek için küçük bir soğan ateşte közlenir, ılık halde dolama olan parmağa sarılırsa, yarayı daha çabuk olgunlaştırıp iltihabını atar (K13, K14, K15, K17, K27, K48, K62, K63, K79).

17) Egzama:

• Domates egzama yarasını azdırır. Egzaması olan domatese dokunmamalıdır (K8, K22, K31, K42, K56).
• Egzaması olan kişilerin temizleme maddeleri kullanmamaları önerilir (K7, K20, K31, K59, K64, K76, K77).
• Egzamayı iyileştirmek için ocaklı kişi kopya kalemi ile egzamalı yere dua yazar (K19, K23, K31, K59, K64, K69).
• Egzamayı iyileştirmek için yılan çiçeğinin tohumu günde üç kere yenir. Melisa çayı da egzamayı iyileştirmek için çok faydalıdır (K29, K32, K34, K38).

18) Gastrit (Mide Yanması):

• Gastrite ve mide rahatsızlıklarına kantaron bitkisi çay gibi demlenip içilirse iyi gelir (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).
• Kantaron tohumu zeytinyağında bekletilerek tüketildiğinde gastrite iyi gelir (K25, K28, K34, K49, K59).
• Mide rahatsızlıklarına kekik suyu iyi gelir (K14, K28, K46, K77).
• Mide rahatsızlıklarına sinameki otunun çayı çok iyi gelir (K9, K15, K26, K38, K44,

K51, K63, K78, K88, K97, K100).

• Mide yanmasına kantaron çayı içmek iyi gelir (K54, K73, K96, K102).

19) Gece Yanığı:

• Bölgenin tarım bölgesi olması nedeniyle bol miktarda buğday yetiştirilmektedir. Buğday tozu özellikle gece insan tenine değerse gece yanığı yapar (K51, K70, K78).

• Gece yanığını iyileştirmek için ocaklı bir kişi hastaya dua okur (K4, K5, K8, K9).

• Gece yanığını iyileştirmek için susam yağı ile merhem yapılıp yaralara sürülür (K52, K69, K78, K90).

• Gece yanığı, Osmaniye'de çok olur. Deri su toplar, kızarır ve kaşıntı yapar. Gece yanığını iyileştirmek için sumak lapası yapılır. Sumak lapası taze sumak dövülüp pişirilir biraz un serpilerek hazırlanır (K3, K5, K7, K14, K20).

• Tahıl islerinin rüzgârla uçması ve özellikle gece insan tenine dokunması gece yanığı yapar (K23, K59, K80).

20) Göbek Düşmesi:

• Ağır kaldırıldığında ya da ters bir hareket yapıldığında göbek düşer. Göbek düşmesi sancı yapar, bulantıya sebep olur. Bunun tedavisini ancak ocaklı bir kişi yapabilir (K2, K8, K37).

• Aşırı halsizlik durumunda göbeğinin düştüğünden şüphelenen kimse yer döşeğinde üç kere takla atarsa göbeği yerine gelir (K8, K23, K27).

• Göbek düşmesi olduğunda ocaklıya gidilir. Ocaklı, susam yağıyla göbeği ovarak yerine getirir (K8, K64, K67, K69).

21) Göz Ağrısı:

• Bebeğin gözlerine daha sağlıklı olması için anne sütü damlatılır. Aynı şekilde yetişkinlerde göz hastalığı olduğunda tedavi etmek için anne sütü damlatılır (K1, K26, K35, K43, K63, K69, K74, K85, K93, K97, K104).

• Göz ağrıdığında soğuk çay demiyle ıslatılan pamuk pansumanı gibi göze uygulanırsa rahatlatır (K8, K34, K48, K54, K73).

• Kara dut meyvesinin suyu ağrıyan göze damlatılırsa göz ağrısı hafifler (K19, K50, K62, K71, K87, K96, K101, K104).

• Kaynakla uğraşan kişilerin gözünü kaynak alır. Bunu tedavi etmek için halka şeklinde kesilmiş patates göze koyulur. Dinlendirir ve rahatlatır (K8, K26, K35, K40, K44, K52).

22) Güneş Çarpması, Güneş Yanığı:

• Güneş çarpan kimseye bol su içirilir, yüzüne kolonya serpilir (K8, K45, K70, K78).
• Güneş çarpan kişiye ağır yemek yedirilmez, sıvı gıdalar verilir (K22, K26, K31, K44).
• Güneş yanığı gibi güneşin zararlı etkilerine karşı cilde havuç yağı sürülür (K12, K37, K50, K71, K98) .
• Güneş yanığına buz konulmaz yoksa deri sulanır (K3, K38, K74, K89).
• Güneş yanığını iyileştirmek ve acısını almak için yoğurt sürülür (K17, K42, K58, K61, K75, K82, K91).
• Kazana küllü su koyup güneşte ısıtılır, o suyla yıkanılır (K6, K10, K23, K38, K52, K63, K79, K90, K97, K100).

23) Hazımsızlık:

• Anason, kişniş, papatya, sinameki, hatmi sindirimi kolaylaştırır ve sakinleştirici, uyku verici özellikleri olan bitkilerdir (K40, K43, K52, K59, K60, K64, K67, K68).
• Hamilelerin hazımsızlık sebebiyle oluşan sancılarını gidermek için nane, kimyon kaynatılıp içirilir. Nane, kimyon mide bulantısına da iyi gelir (K8, K13, K14, K26).
• Hazımsızlığı gidermek için sodaya yarım limon karıştırılıp içilir (K20, K24, K30, K47, K51, K100).
• Hazımsızlığa karpuz iyi gelir (K1, K8, K10, K22, K35, K54).
• Hazımsızlık, bulantı ve kusma şikâyeti olanlara Hindistan cevizi yağı içirilirse iyi gelir (K24, K26, K33, K35, K40, K44, K52).
• Kantaron yağı mideye iyi gelir, yara ve yanıklara sürülür (K33, K40, K76, K87).
• Sancı ve hazımsızlığa karşı rezene, kimyon, anason, nane ve kekik yağları ayrı ayrı içilebilir (K3, K4, K6, K19, K20, K32).
• Sindirim sistemi ve mide rahatsızlıklarına kenger (yayla) sakızı çok faydalıdır. Yemeklerden sonra hazımsızlığı giderir (K6, K20, K35, K53, K56, K66).

24) İdrar Tutukluğu, İdrar Yolları İltihabı:

• Böbrek iltihabı ve sancısı olanlara keten tohumu dövülüp, bal ile karıştırılıp yedirilir

ise iltihap kurur, sancı kesilir (K17, K29, K37, K56, K72, K93).

• Böbrek hastalıklarında ve idrar yolları iltihaplanmasında kaynar suya üç beş tutam altın otu atılır. Beş dakika kadar demlenir. Sabah akşam içilir (K7, K8, K9, K10).

• İdrar tutukluğunu tedavi etmek için ekşi ve tatlı nar sıkılır, balla karıştırılıp her gün içilir (K3, K24, K30, K47, K56, K91).

• İdrar yolları iltihabını gidermek için zerdeçal çayı içirilir (K4, K20, K29, K32, K39).

• İdrar yolu iltihabı olanlara bol su içirilir ve ayakları daima sıcak tutulur (K8, K24, K27, K37, K43, K51, K59, K60, K69).

• İdrar zorluğu olanlara papatya çayı iyi gelir (K21, K39, K57, K69).

• İşeme zorluğu çeken oğlan çocukları ılık su dolu leğene oturtulursa daha rahat yaparlar ancak vakit kaybetmeden sünnet ettirilmesi gerekir (K25, K31, K36, K58, K69).

• Kiraz çöpü kaynatılıp içilir ise böbrekleri çalıştırır (K34, K59, K63, K78).

• Keten tohumu mesane ve böbrek iltihabını temizler (K4, K36, K40, K44, K65, K71).

• Maydanoz buharı iltihap sökücüdür (K9, K35, K45, K59, K63, K104).

• Sütün içine gül yaprağı atılır, kaynatılır, buharında oturulur ise idrar yolu iltihabına iyi gelir (K7, K24, K30, K47, K51, K100).

25) İshal:

• Bir kaşık kolaya aspirin koyulup içilir (K7, K40, K41).

• Çam reçinesi ağızda sakız gibi çiğnenir veya toz haline getirilmiş leblebi ile karıştırılıp sabahları aç karnına yenir (K18, K21, K22, K40, K44, K52).

• Çay kuru halde yoğurdun içerisine katılarak yenir (K29, K33, K35, K52).

• İshali önlemek için demli çay içirilir (K7, K25, K32, K50).

• İshal hastalığını iyileştirmek için hastaya bir fincan nar ekşisi içirilir (K36, K58, K60).

• İshali iyileştirmek için iki, üç kaşık kahve ile yarım limon suyu karıştırılıp yenir (K22, K24, K30, K47, K51, K100).

• İshali kesmek için aç karnına iki yemek kaşığı üzüm sirkesi içilir (K53, K75).

• İshali olana muz ve elma yedirilir (K57, K69, K77, K79).

• İshali önlemek için patates haşlaması yenir (K7, K24, K30, K47, K51, K100).

• Kavrulmuş, öğütülmüş kahve aç karnına yenirse ishal kesilir (K40, K41, K43, K44).

• Nişastalı yoğurt yedirilir (K7, K24, K30, K47, K51, K76).

26) Kabızlık:

• Kabızlık problemi olanlara armut, elma, muz ve nar yedirilmez (K53, K75, K78).
• Kabızlık problemi olanlara keten yağı içirilirse kabızlığı önler (K41).
• Kabızlığı gidermek için kayısı, kompostosu, peltesi yenebilir (K44, K60, K61, K68).
• Kabızlığı iyi etmek için sinameki kaynatılıp içilir (K26, K27, K35, K43, K63).
• Kabızlığı tedavi etmek için bolca üzüm yenir (K5, K14, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K91, K95, K100, K101).
• Kabızlığı tedavi etmek için önce ılık şekerli süt, sonra koyu ayran içirilir (K2, K15, K24, K36, K44, K56, K69, K74, K85, K93, K97, K104).
• Kabızlığı tedavi etmek için pekmez içirilir (K3, K14, K39, K42, K64, K80, K92).
• Kabızlığı tedavi etmek için zeytinyağı içirilir, makat bölgesine de sürülür. Makata sabun da koyulur (K7, K12, K14, K16).
• Kabızlığı ve idrar zorluğu olanlar aç karnına sinameki çayı içerse iyi gelir (K9, K52).

27) Kalp Hastalıkları:

• Buharda pişirilmiş sarımsak kalp rahatsızlığına iyi gelir (K1, K54, K67, K88).
• Damar tıkanıklığı için dolmalık kabak fırına verilip közlenir, zeytinyağı ile merhem yapılıp sarılır (K1, K45).
• Damar tıkanıklığını tedavi etmek için kuzu derisi sarılır (K76, K69).
• Damar tıkanıklığını tedavi etmek için kollara ve bacaklara keçi derisi sarılır (K19, K20, K24, K32, K34).
• Ihlamur çayı kalp çarpıntısını giderir, bu çaya limon da eklenir ise daha ferahlatıcı etkiye sahip olur (K8, K13, K18, K35, K39).
• Kalp damar hastalıklarını tedavi için oğul otu, karabaş otu ve çoban çökerten otlarının çayları içilmesi tavsiye edilir (K19, K20, K26, K32).
• Kalp krizi riskine karşı adaçayı iyi gelir (K19, K20, K24, K32, K34, K39).
• Karabaş otu, melisa, altın otu da damar açıcıdırlar (K8, K13, K18, K35, K39).
• Tarçın çayı kalbi güçlendirir. Tozu tatlılara koyulup yenilebilir (K2, K38, K47, K100).

28) Kanser:

• Deri kanserini tedavi için hastanın derisine sülük bırakılır (K6, K19, K20, K31, K32, K34, K38, K39, K54).

• Fındık ve fındık yağının kansere iyi geleceğine inanılır (K5, K8, K32, K39, K66).
• Isırgan otu kaynatılıp suyu içilir ve tohumu bal ile karıştırılıp yendiği takdirde kanserin her türlüsüne faydalıdır (K6, K19, K20, K31, K59, K64, K76, K77).
• Isırgan tohumu dövülüp bal ile macun yapılır. Her gün bu karışım yenildiğinde kanser hastalığına iyi gelir. Eğer hastalık yeni başlamış ise bu karışım ile tedavi edilebilir (K3, K6, K20, K32, K39, K86).
• Kanserden korunmak için yeşil çay içilebilir (K5, K19, K32, K34, K39).
• Rum dudu (Urum dutu) kanser hastalarına iyi gelir (K6, K38, K50, K54, K61, K70).
• Yeşil çay kansere karşı korur, kilo verdirir, kolesterolü düşürür (K9, K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).
• Zakkum bitkisinin çiçeği kanser ilacı olarak kullanılır (K7, K29, K42, K54, K99).

29) Karaciğer Hastalıkları:

• Böğürtlen meyvesinin suyu içirilir (K2, K3, K4, K5, K6, K19, K40).
• Harnup unu, meyvesi ya da pekmezi kolesterolü düşürür (K3, K4, K5, K6, K19, K20).
• Hindiba taze olarak yenilir ise kolesterolü düşürür (K51, K60, K69).
• Karaciğer hastalıklarına enginar suyu iyi gelir (K8, K13, K18, K35, K39).
• Kaynatılmış kiraz sapı veya kiraz kurusu sarılığa iyi gelir (K19, K34, K38, K39, K40).
• Kolesterolü düşürmek için tok karnına bir kaşık havuç yağı içilirse iyi gelir (K41, K60, K69).
• Kolesterolü düşürmek için zerdeçal suyu içirilir (K6, K25, K32, K56).
• Kurtulmuş gelincik çiçekleri kaynatılıp suyu içilirse hastalığa iyi gelir (K3, K19, K40).
• Papatya çayı sarılığı olanlara iyi gelir (K2, K6, K19, K20, K32, K34, K38, K39).
• Yeşil çay kolesterolü düşürür. Aç karnına içilirse daha iyi olur (K6, K32, K56, K39).
• Yüksek kolesterolü olan hastalara ceviz yemeleri tavsiye edilir. Ceviz kandaki kolesterol oranını kontrol altında tutar. Ceviz yaprağı da kaynatılıp içilirse kolesterolü düşürür (K3, K4, K5, K6, K19, K20).

30) Kırık, Çıkık:

• Çerçilerde ve doktorlarda satılan "cıbar" dövülüp bir sahanda eritilir. El dokuma beze eritilen cıbar serilir, kırık veya çıkık olan yere bu bez sarılır (K8, K13, K14).
• Çıkığı iyileştirmek için taze bamya haşlanır, çıkık olan yere sarılır, akşamdan sabaha kadar bekletilir (K76, K102).

• Çiğ yumurta un ile karıştırılıp hamur haline getirilip çıkık olan yere sarıldığında iyileştirir (K31, K39).
• Kırık, çıkık olan yere iç yağ sarılır. İç yağ kasların yumuşamasını sağlayıp, şişmeyi engellediğinden kırık, çıkık burkulma gibi hastalıkları tedavi eder (K26, K69).
• Kollarda veya bacaklarda çıkık olduğunda çıkık olan yer kalıp sabunla ovalanarak o bölgedeki kan dağıtılır. Sabunla yavaş yavaş ovalanarak çıkık yerine getirilir (K4, K46, K87).
• Vücudun herhangi bir yerinde kırık veya çıkık olduğunda tecrübeli bir kişi çıkan yeri zeytinyağıyla ovarak yerine getirir, sıkıca sarar. Sargı iki gün boyunca çıkarılmaz (K14, K16, K23).

31) Kulunç (Sırt) Ağrısı:

• Kulunç ağrılarını gidermek için "analı- kızlı" yapılır. Bir anne ve kızı kulunçları ağrıyan kişinin omuzlarına oklavayı koyar. Oklavanın bir ucundan anne öbür ucundan kız tutup hamur açar gibi oklavayı çevirirler. Bu arada dua okunur (K3, K5, K6, K8, K11, K12, K25, K26, K33, K46, K65, K73, K80).
• Kulunç tutulmasını tedavi etmek için bir "anne- kız" yapılır. Bir anne kız hamur açar gibi oklavayı omuzda çevirir, biri masaj yaparak rahatsızlığı geçirmeye çalışır (K4, K6, K7, K10, K13, K17, K20, K21, K34, K35, K55, K67).
• Soğuk algınlığını ve kulunç ağrılarını gidermek için bir bilene şişe çektirilir (K3, K5, K6, K8, K11, K15, K17, K18, K24, K33, K35, K44, K88).

32) Kusma, Bulantı:

• Mide bulantısına yeşil nane iyi gelmez (K29, K39, K57).
• Mide bulantısını gidermek için nane, limon, kekik kaynatılıp içilir. Ayrıca "zahter" denen bir kekik cinsi olan bitki de mide bulantısına iyi gelir (K26, K54, K73).
• Mide rahatsızlığı ve bulantısı için kuru nane, limon kaynatılır (K19, K38, K54, K78).
• Kantaron yağı içilirse mide bulantısına son verir (K34, K54, K96).

33) Mantar Enfeksiyonları:

• Ayaklardaki mantarı iyileştirmek için bir miktar kırmızı toprak, kına ve tuz ile hamur haline getirilip ayaklara sarılır. Sabaha kadar bekletilirse mantarı iyileştirir (K22, K40,

K47, K57).

• Ayaklarda oluşan mantar hastalığını tedavi etmek için her gün ayaklar tuzlu su ile yıkanır, bu suya maden suyu sodası da karıştırılabilir (K8, K13, K18, K24, K40, K52).

• Ayak kokusunu önlemek ve ayakta oluşan mantarı tedavi etmek için ayaklara kına yakılır (K8,K40, K42, K97).

• Ayakta çıkan mantar hastalığını tedavi etmek için ayaklar her gün haşlanmış lahananın suyuyla yıkanır (K7, K20, K31, K59, K64, K76, K89).

• Kaşıntı, mantar ve egzamayı tedavi etmek için; kükürt, aynı sefa, borik asit ve vazelin karışımından oluşan bir merhem hazırlanır. Bu merhem sabah akşam sürülür (K19, K60, K64, K67, K68).

• Mantara domates hiç iyi gelmez, hem yenmemeli hem de dokunmamalıdır (K9, K34, K48, K59, K69, K70, K104).

34) Mide Ağrısı, Mide Ülseri:

• Çörek otu balla karıştırılır yenilir ise mide ağrısını keser (K22, K24, K33, K35, K40).

• Civanperçemi ile bal karıştırılarak aç karnına sabahları yenilir ise ülsere iyi gelir (K39, K43, K52, K59, K60, K64).

• Mide ağrısı çekene ballı süt içilir ya da şekerli su içirilirse iyi gelir (K1, K14, K69).

• Mide ağrısı, hazımsızlık, ekşimesi ve ülsere meyan şerbeti iyi gelir (K18, K21, K22).

• Mide ağrısına kekik suyu, sinameki çayı iyi gelir (K14, K78, K97, K104).

• Mide ağrısını gidermek için ılık veya sıcak süt içilir (K26, K27, K28).

• Mide ağrısını tedavi etmek için papatya demlenip içilir (K7, K8, K14).

• Mide ağrılarını iyileştirmek ve mideyi rahatlatmak için hatmi çayı içilir (K19, K30).

• Havlıcan bitkisi mide ağrısı olanlara iyi gelir. Tazesi yenilebilir, kurusunun çayı içilebilir (K39, K43, K52, K59, K60, K64).

• Kantaron bitkisinin çiçeği kaynar suya atılır, birkaç dakika demlenip içilir ise mide ağrısına iyi gelir (K27, K49, K90,K101).

• Ülseri olanlara tarçın çayı veya bal ile karıştırılmış tarçın tozu iyi gelir (K4, K9, K40).

• Ülser sancısı tuttuğunda lokum yenir ise sancıya iyi gelir (K6, K7, K87, K101, K104).

35) Nasır:

• Ayak topuğundaki çatlakları tedavi etmek için banyodan sonra topuklar dağlık yerde olan pütürlü taşlarla sürtülür. Aynı şekilde tahtaya da sürtülür (K8, K17, K42, K53,

K55, K69).

• Dilim dilim doğranmış çiğ domates nasırın üzerine sarılır ise nasır yumuşar (K9, K27, K78).

• Nasır jilet ile kesilip kemiğe yakın olan kökü kesilir (K38, K54, K61, K70, K76).

• Nasırları tedavi etmek için keten tohumu ezilerek macun haline getirilip nasıra sürülür (K5, K10, K31, K 32, K34).

• Soğan ortadan ikiye kesilir, çıkan sütü nasıra geçene kadar sürülür (K7, K32, K39).

36) Öksürük, Bronşit, Astım:

• Akciğer hastalıklarını ve bronşiti tedavi için karabiber zeytinyağı ile kavrulur. Hastanın bağrına, sırtına sürülüp gazeteyle sarılır, sabaha kadar bekletilir (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

• Astım ve bronşite dut pekmezi; harnup pekmezi ve andız pekmezi iyi gelir (K22, K45, K63, K76, K98, K103).

• Astım, bronşit hastalıklarını tedavi etmek amacıyla yenidünya çiçeği kaynatılıp suyu içilir (K11, K13, K27).

• Beyaz papatya kaynatılıp bal ile karıştırılarak içilir ise bronşite iyi gelir. Öksürüğü azaltır (K1, K8, K20).

• Bolat şekeri, karanfille suda bekletilip içilirse bronşite faydalıdır. Bolat şekeri boğaz gıcığına iyi gelir (K2, K3, K5, K8, K15).

• Bronşit tedavisinde dağ kekiği kaynatılıp suyu içilir. Bununla beraber çörek otu ezilip sırta sürülür sabaha kadar bekletilir (K23, K24, K25).

• Çaydanlığın alttaki büyük olanı yarıdan fazla su ile doldurulur, bir elmanın kabuğu, istenirse tamamı küçük küçük doğranır ya da rendelenir, bir limon önce sıkılır, sonra küçük küçük doğranır, bir çay kaşığı karabiber, bir çay kaşığı kekik, bir yemek kaşığı kuru nane, birkaç tane karanfil, bir çay kaşığı tarçın ve istenirse evde bulunan bitkisel paket çaylardan da eklenebilir bunların tamamı yaklaşık beş dakika kaynatılır, süzülür, su bardağına koyulur,içine şeker veya bal eklenerek içilir, bal daha iyidir, bu çay öksürüğün kesin çözümüdür (K34).

• Çocukların bronşitini iyileştirmek, ciğerlerini açmak için biraz kahve zeytinyağı ile kavrulup çocuğun göğsüne ve sırtına bu karışım ılık ılık sürülüp sarılır. Bu işlem hem nefesi açar rahatlatır hem de sancıyı giderir (K26, K57, K82).

• Çörek otu iyice dövülür, bal ile karıştırılır yenirse öksürüğü keser (K18, K39, K69).

• Ebegümeci kökleri kaynatılıp suyu içirilir (K40, K46).

• Göğüs bölgesi adaçayı yağı ile ovulur. Sıcak tutulursa bronşite iyi gelir (K8, K41, K46).

• Hasta terletilir. Bunun için de içerisine karabiber koyulmuş süt veya çay hastaya sıcak olarak içirilir (K40, K46).

• Ihlamur çayı demlenir, limon ile beraber içilirse öksürüğü geçirir (K45, K97, K103).

• Isırgan otu astım, bronşit hastalarına çay gibi demlenip içirilirse iyi gelir. Ayrıca ısırgan otunun yemeği de yapılıp yedirilebilir. Papatya kurusu kaynatılıp içilirse bronşite iyi gelir, öksürüğü keser (K15, K25, K27).

• Kekik suyu, buğusu bronşite iyi gelir kuru öksürüğü keser (K2, K9, K34, K41, K78).

• Keten tohumu buğusu, suyu öksürüğe bronşite iyi gelir (K21, K63, K78, K92).

• Kuru öksürüğü olanlara zencefilli çay içirilir (K39, K50).

• Öksürüğü kesmek için limonun üzerine bal dökülüp yenir (K35, K39, K45).

• Sıcak süt, bal ve karabiber iyice karıştırılıp içilir ise iyi gelir (K27, K69, K85).

37) Pişik, (Isılık) İsilik:

• Pişik, isilik kaşıntısı için, gül suyu ile pişik, isilik olan yer ovalanır (K76).

• Susamın taze yaprakları dalları ile beraber isilik olan yere sürülür ise geçirir (K3, K55, K79, K90).

• Tuzlu su ile pişik olan bölge ovalamadan yıkanır, denize girilir ama güneşte kalınmaz (K8, K50, K53, K69).

• Yazın terden ve sıcaktan ciltte oluşan kızarıklığa ve kabarıklığa isilik denir. İsiliğe üstübeç (beyaz bir toz) gül suyuyla çamur yapılıp sürülürse geçer (K5, K19, K31, K55, K77).

38) Romatizma (Sızı):

• Ağrı, sızı, romatizma ve kireçlenmeye kekik, nane, pelesenk, portakal yağı ve limon yağları karıştırılıp romatizmalı bölgelere sürülür ise iyi gelir (K3, K6, K19, K20).

• Alabalık yağı ile masaj yapılırsa kaslar gevşer, kireçlenme ve mafsal ağrısına iyi gelir (K2, K4, K38, K48).

• Romatizma ağrılarına ebegümeci bitkisi kaynatılır, lapa halinde ağrıyan yere sarılırsa ağrı hafifler (K25, K38, K41).

• Romatizma ağrısı çekenlerin ağrıyan yerlerine hardal yağı sürmesi tavsiye edilir (K32,

K39).

• Romatizması olanlar çörek otu yağı ile masaj yaparlarsa ağrılar azalır (K41, K44).

• Sızı, romatizma ve cilt hastalıklarında kaplıcaya gidilir, ayrıca beyaz kuru soğan az yağda pişirilir, sızlayan yere sarılır, bu işlem sızıyı alır (K8, K23, K77).

39) Saçkıran:

• Saçkıran ilerlemişse bakır bir kapta bir avuç sarımsak bekletilir, közde kömür olana kadar kavrulur, soğutulur, zeytinyağı ile merhem yapılarak saçkırana sarılır, ovalanır. Bu işlem akşamdan yapılır sabah yıkanır. Geçene kadar bir gün aralıklarla tekrarlanır (K34, K46, K80).

• Saçkıran olan bölgeye sarımsak yağı ya da sirke ruhu sürülür (K2, K35, K48, K57, K60).

• Saçkıranı tedavi etmek için saçkıran olan yer öncelikle jiletlenir. Jiletlenen yere on beş günde bir tuzlu sarımsak sürülür (K26, K38, K43, K53, K54).

• Saçkıran yeni ise sarımsak dilinip yara yere sürülür (K76, K90, K103).

• Saç veya sakal bölgesinde çıkan tüylerin dökülmesi saçkıran olarak tanımlanır. Saçkıranı önlemek için o bölgeye her gün sarımsak sürülür (K21, K23, K25, K26, K30, K35).

40) Saç Dökülmesi, Kepeklenme:

• Bitlenen kişiyi bitlerden arındırmak için saçlarına gaz yağı sürülüp biraz bekletilip yıkanır (K19, K24, K35, K48).

• Ceviz yağı saç diplerini besler. Saçlar parlak, canlı ve bakımlı gözükür (K2, K61, K75, K89).

• Kekik kaynatılır, suyuna biraz sirke koyulur, saçlar bu suyla yıkanır (K1, K37, K53, K78).

• Menekşe yağı kuru saçları nemlendirir, saç dökülmesine karşı etkilidir (K4, K5, K6, K19).

• Papatya suyuyla yıkanan saçlar sağlıklı ve parlak olur (K13, K18, K40, K52).

•Saç bakımı için haftada bir defa zeytinyağı ve yumurta çırpılıp saça sürülürse saçı besler ve gürleştirir (K29, K34, K35, K38, K54).

• Saç bakımı yapmak ve saçların gür olmasını sağlamak için banyodan önce saça badem yağı sürülüp bir saat bekletilir. Ayrıca saç bakımı için aktarların özel olarak

hazırladıkları karışımlar vardır (K21, K23, K26, K30, K35).

• Saç dökülmelerini engellemek için saçlar demli çayla yıkanır (K40, K50, K56, K60).

• Saç dökülmesini azaltmak için saç dökülmesinin yoğun olduğu yere camız dışkısı taze iken sürülür. Isırgan kaynatılır, suyuyla saçlar yıkanır (K8, K39, K50, K62, K85).

• Saç dökülmesi ve kepeği olanlar saçlarına defne yağı veya badem yağı ile masaj yapılırsa saçlar güçlenir (K24, K40, K41, K50, K52).

• Saçlara ısırgan tohumu yağı sürülürse saçlar canlılık kazanır, güçlenir, dökülmeler azalır (K1, K8, K10, K11, K41).

• Saçlar sağlıklı olsun diye yağmur suyu biriktirilip saçlar bu su ile yıkanır (K7, K40, K50).

• Saçı zayıf olanlar, kepek olanlar ve çok saçı dökülenler saçlarına çam terebentin ile iyice masaj yaparlarsa saçlar güçlenir, kepek önlenir (K2, K16, K31, K38, K50, K54, K61, K70).

41) Siğil, Siğilden Kurtulmak İçin:

• Ay ışığı döndüğünde yeni ilk ay çıktığında vücutta kaç siğil varsa o kadar nohut siğillere sürülür. Bu nohutlar bacak arasından arkaya geçirilir evden uzak bir yere gömülür (K5, K7, K9, K37).

• Hasta vücudundaki siğil sayısı kadar arpa veya buğday tanesine dua okur, bu arpa taneleri evden uzak bir yere veya dört yol ağzına gömülür. Arkaya dönüp bakmadan eve gidilir (K14, K45, K57, K61, K98).

• İncir ağacının dallarından çıkan süt siğillerin üzerine sürülür, damlatılır ise siğiller kısa sürede kuruyup düşer (K2, K3, K4, K5, K40, K59, K64, K76, K77).

• Ocaklı siğilleri iyileştirmek için siğil sayısı kadar arpa tanesi ezer, sirkede yedi gün bekletir. Daha sonra bu arpalı sirkeyi dua okuyarak siğillere sürer (K43, K76, K92, K103).

• Siğili yok etmek için çalı şeklindeki püren bitkisinin kök suyu siğillere damlatılır (K57, K64, K68, K70, K89).

• Siğil ocağı, siğilleri yok etmek için arpa ezip hamur haline getirir. Bu arpa hamurunu siğillere sürüp dua okur. Bu uygulama üç Çarşamba yapılmalıdır (K33, K48, K87).

• Siğilleri iyileştirmek için arpa ezilip sirkede yedi gün bekletilir. Siğile sürülüp dua okunursa siğiller yok olur (K31, K35, K39).

• Siğilleri yok etmek için arpa ezilip hamur haline getirilip siğillere sürülüp dua okunur.

Bu uygulama üç Çarşamba boyunca yapılmalıdır (K27, K28, K29, K30).

• Siğilleri yok etmek için yeşil murt dalı kırılır. “Allah’ım bu kuruyana kadar siğillerim kurusun” denir (K24, K46, K58, K69, K76).

• Vücuttaki siğil sayısı kadar buğday okunup evden uzakta bir yere gömülür (K7, K14, K15, K46, K68, K91).

• Vücuttaki siğilleri yok etmek için siğil sayısı kadar arpa tanesine dua okunur. Bu arpa taneleri evden uzak bir yere gömülür arkaya dönüp bakmadan eve gidilir (K14, K21, K23, K26, K35, K37).

• Yol kenarına elma götürülüp gömülür. Hiç arkaya dönüp bakmadan geri dönülür. Üç Çarşamba yapılırsa siğil kalmaz (K11, K39, K45).

42) Sinir Sistemi Hastalıkları:

• Biberiye bitkisi çayı sinir sistemi ve beyin rahatsızlıklarına iyi gelmektedir (K7, K24, K30, K47, K51, K100).

• Gerginlik, uykusuzluk ve sıkıntıya karşı mersin yağı ile yapılan masaj iyi gelir (K22, K37, K41, K62, K78, K99).

• Papatya ve oğul otu ile hazırlanan bitki çayının sakinleştirici etkisi vardır, stresi azaltır (K12, K26, K31, K54, K98).

• Unutkanlığı ve sinirsel rahatsızlıkları tedavi etmek için günlük otu dövülüp bala karıştırılıp günde birkaç kaşık yenir (K4, K6, K19, K20, K38).

• Yoğun stres yaşayanlara lavanta çiçeği buğusu iyi gelir. Kurusundan çayı yapılabilir (K5, K20, K34, K38, K39).

43) Soğuk Algınlığı:

• Sırt ağrısı, kulunç ağrısı, öksürme ve özellikle soğuk algınlığında şişe çekilir. Şişe çekme, şişin ucuna ispirtolu pamuk bağlanıp ateşte ısıtılır çay bardaklarının içine sokulup çıkarılır. El çabukluğu ile ağrıyan yerlere basılarak yapılır (K8, K44, K50).

• Soğuk algınlığına dağ çayı da iyi gelir (K3, K4, K5, K6, K8).

• Soğuk algınlığını tedavi etmek için kekik kaynatılır. Bunun yanında nane, limon ve kimyon da kaynatılabilir (K3, K4, K5, K26).

• Soğuk algınlığında kulak, burun, boğazda oluşan tıkanmaları açmak için şalgam içilir (K3, K4, K5, K6, K8, K19).

• Soğuk algınlığını tedavi etmek için bal ve tereyağı karışımı bir poşete sürülür ve sırta

yakı gibi yapıştırılıp sarılır. Akşamdan sabaha kadar bekletilir (K10, K53).

• Soğuk algınlığını tedavi etmek için kepek tavada kavrulup bir bez ile göğse sarılır. Eğer hasta ateşliyse yapılmaz kepek hastanın ateşini yükseltir (K10, K56).

• Soğuk algınlığını tedavi etmek için süte biraz kuru çay koyulup kaynatılır. Tuz ve karabiber eklenir. Karışım soğumadan tereyağı eklenip iyice karıştırılarak içilir (K13, K53, K54).

• Soğuk algınlığının tedavisinde turşu suyu içmek iyileşmeyi çabuklaştırır (K9, K24, K31, K54, K55, K69).

• Zeytinyağı, karabiber, aspirin karıştırılıp sırta sarılır. Bir gece bekletilir (K10, K56).

44) Şeker Hastalığı (Diyabet):

• Aç karnına içilen bir kaşık çörek otu yağı şekeri düşürür (K4, K44, K51, K88, K97, K100).

• Meyvelerde en çok şeker limonda bulunur, şeker hastaları limonu az tüketmelidir (K8, K36, K47, K59, K63, K74, K86).

• Şeker hastalığında şekeri düşürmek için greyfurt meyvesi yenilir veya suyu içilir (K21, K37, K49, K80).

• Şeker hastalığı olanlara civanperçemi suyu içirilir (K2, K3, K5, K19, K20, K39).

• Şekeri düşürmek için dut kurusu, nar ekşisi, murt yaprağı haşlanarak yenilir. Semizotu da karıştırılabilir (K5, K69, K85, K92).

• Şeker hastalığına murt (mersin) bitkisi kaynatılıp içilir ise iyi gelir. Ayrıca şeker hastalığına kekik veya ısırgan kaynatılıp suyu içilirse iyi gelir (K2, K6, K15, K32).

• Şeker hastalığına nar ekşisi ve nar suyu faydalıdır. Nar ekşisi, limon gibi ekşi gıdalar şekeri düşürür (K4, K6, K7, K8, K9, K25, K26, K32, K40, K54, K56, K66).

45) Tansiyon Yüksekliği:

• Buharda pişirilmiş sarımsak tansiyona iyi gelir (K76).

• Meşe ağacının yemişi olan pelit yüksek tansiyonu hemen düşürür (K2, K7, K35, K59).

• Portakal, mandalina ve limon gibi ekşi meyveler tansiyonu düşürür (K9, K32, K57).

• Yüksek tansiyonu çilek çok çabuk düşürür (K26, K32, K34, K38, K39).

• Yüksek tansiyonu düşürmek için limon suyu içilir (K2, K3, K4, K10, K19, K20).

• Yüksek tansiyonu düşürmek için sarımsak yenir (K2, K3, K4, K5, K6, K10, K19, K20, K32, K34, K38, K39, K41).

• Yüksek tansiyonu düşürmek için yarım çay bardağı nar ekşisi içilir. Nar ekşisi hem tansiyonu düşürür hem çarpıntıyı keser (K30, K58, K62, K67).

46) Tansiyon Düşüklüğü:

• Açlıktan tansiyon düşmüşse yemek yenir (K7, K19, K38, K57, K64, K77).
• Buharda pişirilmiş sarımsak tansiyona iyi gelir (K7, K24, K30, K47, K51, K100).
• Düşük tansiyonu olanın tansiyonunu yükseltmek için tuzlu ayran içirilir (K11, K38, K45, K59, K66, K71, K90, K101).

47) Temra:

• Temra olan bölgenin çevresi kalem ile çevrilerek çizilir, sonra temra duası okunur, bu dua hemen hemen tüm dua kitaplarında bulunur ((K7, K14, K29, K42, K54, K89).
• Temra olan kısım kalemle çevrelenir, üç Çarşamba yedi kez temra duası okunur (K32, K56).

48) Uçuk:

• Ağızda ve dilde çıkan yaraları iyileştirmek için kantaron yağı sürülür (K7, K29, K27).
• Korkudan veya nazardan çıktığına inanılan uçuğu iyileştirmek için herhangi bir tahta ısıtılıp uçuğa birkaç kere değdirilerek uçuk korkutulur (K29, K32, K34, K38).
• Temiz bir mendil süte batırılır, uçuk olan bölgeye bastırılır (K18, K20, K31, K35).
• Uçuk çıkacağı fark edilir fark edilmez sabun ya da metal bir kaşık ya da bıçak ısıtılıp uçuk çıkan yere değdirilerek uçuk korkutulur (K35, K40, K52, K63).

49) Yanık:

• Yanan yerler hemen soğuk su ile yıkanmalıdır (K8, K13, K18, K19, K20, K31, K35).
• Yanık olan bölgeye iç yağ ezilip sürülürse daha çabuk iyileştirir (K6, K29, K37, K42).
• Yanıkları iyileştirmek için yara olan yere susam yağı sürülür (K41, K43, K76, K77).
• Yanık tedavisi için iyice katı haşlanmış iki yumurta sarısı bir kahve fincanı has zeytinyağı karıştırılıp merhem haline getirilir bu karışım yanık yerlere birkaç kez sürülür (K97, K103).
• Yanık tedavisi için yanığın olduğu ilk anda ve her gün yanık olan bölgeye zeytinyağı sürülür (K24, K29, K37, K42).

c) Değerlendirme

Yapılan araştırmalar sonucunda öğrendiğimiz bu uygulamalardan yola çıkılarak, Osmaniye'de insanların hastalıklarını iyileştirilebilmek için doktora başvurmadan önce doğrudan halk hekimliği yöntemlerine başvurduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda, doktora gidecek ekonomik gücün olmaması, hastalıkların tedavilerinin doktora gidilmeden de iyileştirilebileceği düşüncesi etkilidir.

Halk hekimliği ile sağaltma yöntemleri bazı hastalıkların tedavilerinde başarılı olmakla birlikte, halkı kandırıp bu yolla haksız kazanç sağlayan, sözde hekimler de vardır. Günümüz modern çağında halen büyü niteliği taşıyan sağaltmalara toplum içinde rastlamaktayız. Büyü niteliği taşıyan korunma, tedavi, araç ve yöntemleri kırsal alanlarda ve kapalı toplumlarda tüm canlılığıyla yaşarken, kent merkezlerinde de bu pratik ve uygulamaların izine rastlanmaktadır. Sayısız hastalıklar olduğu gibi bu hastalıkların sayısız çözümü bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANİYE ANONİM HALK EDEBİYATI

2.1. Anonim Halk Edebiyatı Manzum Ürünleri

2.1.1. Türkü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan türküyü tanımlamadan önce kelime anlamına ve nereden geldiğine değinmek faydalı olacaktır. Türkü kelimesinin nerden geldiğiyle ilgili çeşitli görüşler vardır. Bunlardan en önde geleni Türk kelimesine î nispet eki eklenerek "türkî" elde edilmiş, bu kelime zamanla Türkçe'nin ses uyumuyla "türkü" şeklini almıştır (Kırzıoğlu, 1962, 658; Köprülü, 1966, 210).

XV. yüzyıl Çağatay yöresi şairlerinden Ali Şir Neva'i "Mizan'ül Evzan" isimli eserinde türküden söz eder, onun yanı sıra yine XV. yüzyılın ilk yıllarında yaşayan Babür Şah ise, Sultan Hüseyin Baykara zamanında, onun meclislerinde icat edildiğini, iki devrede bestelendiğini, kaydeder. İslamiyet'ten önceki Türk edebiyat geleneğinde "ır" veya "yır" kelimesi ile ifade edilirken, XV. yüzyılda Batı Türkistan yörelerinde kullanılmaya başlanmış, bu yörelerden de Anadolu Türk edebiyatına geçmiştir (Öztürk, 1986, 367).

Anadolu Türk edebiyatında en eski türkü örnekleri on altıncı yüzyıldan öteye çıkmıyor. Biçim bakımından türkü olan ilk metni, Öksüz Dede vermiştir (Güleç, 2002, 325); Türkiye'nin sözlü geleneğinde bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için en çok kullanılan ad "türkü"dür. Bölgelerle konulara değin özel hallerde ya da ezginin ve sözlerin çeşitlenmesine göre türkü kelimesi yerine şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt da kullanılır (Boratav, 2000, 150); Batı Türkçe' sinde yeni bir türkü oluşturma anlamına gelen "türkü yakmak" deyimi kullanılmaktadır (Elçin, 1986, 189).

Anonim halk şiirinin kendine özgü bir ezgiyle söylenen, kavuştaklı bir nazım şekli ve türüdür. Türkü, ezgisiyle diğer türlerden ayrılır. Daha önce mani ve koşma tipiyle söylenen bir nazım, türkü ezgisiyle söylenirse türkü olur (Kudret, 1980, 295); Türküleri şekil, yapı ve ezgi yönünden sınırlamak zordur, çok değişik biçimde, yapıda ve ezgide türkü vardır. Halk ezgiyle söylenen manzum parçaları türkü olarak adlandırır. Mani, koşma ve diğer şekillerdeki şiirler ezgilerine göre "varsağı", "Türkmani" gibi

adlar alırlar. Ezgisi, ölçüsü ve nazım şekli ne olursa olsun türkü terimi 15. yüzyıldan bu yana kullanılmaktadır (Dizdaroğlu, 1969, 103).

Türküler, hece ölçüsünün bütün kalıplarıyla söylenebilir; ancak genellikle yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsü kullanılmıştır. Türkülerin konuları arasına aşk duyguları, günlük olaylardan etkilenmeler, savaşlardaki kahramanlıklar vb. girmektedir. Başlangıçta bir kişinin yaratmasıyla ortaya çıkan türküler, bir süre sonra yeni eklemelerle anonimleşir ve toplumun malı olur (Dilçin, 1983, 289); Asıl türküler, yakıcıları belli olmayanlardır. Bunlar başlangıçta bir olay üzerine yakılırlar. Aşk, gurbet, ölüm, kahramanlık, fetih, doğal âfetler, aşiret kavgaları, eşkıya baskınları, bir kalenin düşmesi, bir vatan parçasının elden düşmesi gibi sosyal olaylar; sevda, talihe kızma, şansa küsme gibi duygular türkülerin doğuşunu hazırlayan nedenlerdendir (Albayrak, 1998, 446).

Aruzla meydana getirilmiş örneklerine de az sayıda rastlanmakta, Divan edebiyatı nazım şekilleriyle ortaya konulan bu türkülere divan, selis, semai, kalenderi, satranç adları da verilmektedir (Özbek, 1981, 63); Araştırmacılar, türküleri konularına göre değişik şekilde sınıflandırmışlardır Ali Rıza Yalgın; halk arasında söylenen türküleri altı kısma ayırarak vermiştir. “Bunlar; öğüt üstüne türkü, övüt (övgü) üstüne türküler, ağıt üstüne türküler, yiğit üstüne türküler, yavuklu üstüne türküler ve yağıt (düşman-Karaçar) üstüne türküler” (Yalgın, 1993, 240).

b) Osmaniye Halk Kültürü’nde;

OT- 1

Asker Türküsü

Mustafa’m da gayet güzel,
Gözün ördek gibi süzer,
Kuzum Mustafa’m git tez gel,
Ananın yüreği sızlar.

Mustafa’m da gelmez oldu,
Gözüm kanlı yaşla doldu
Gitti kuzum gelir mi ola?
Resmine bakmak yetmez oldu.

Sular cığıl cığıl çağlar,
Koyunlar, kuzular hep oynar,
Benim kuzum gelmez mi ola?
Herkes kuzusu ile gezer (K1).

OT- 2

Osmaniye'm

Yirmi beş Aralık düşman geliyor
Osmaniye'm seni vermem düşmana
İngilizler bu toprağı diliyor
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Fransız Ermeniler birleşti
Silahları köpek gibi hırlaştı
Çetemizin erkek sesi gürleşti
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Hayta Hüseyin'im çetenin başı
Kadir Çavuş ve Rahime Onbaşı
Namus için din içindi savaşı
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Yassı kelle, Ali Kılıç, Borazan
Bekiroğlu Ali ise pek yaman
Nacar Ökkeş diyor idi her zaman
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Hacı Ali oğlu Ali ve Ahmet
Mamık Hüseyin'im çok çekti zahmet
Şehitle melekler ederken nusret
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Kilisede kanlarımız içildi
Midralyozla minaremiz biçildi
Şu Albayrak intitama açıldı
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Fransızların karargahı sarıldı
Zalimlerin bel kemiği kırıldı
Onbaşı Rahime orda vuruldu
Osmaniye'm seni vermem düşmana

Yıllar geçti…Yedi Ocak sabahı
Zafer verdi bu millete Allah'ı
Secdesinde yemin etti vallahi
Osmaniye'm seni vermem düşmana (Karataş, 2007, 106).

OT- 3

Osmaniyelim

Korkaklığı bilmez, hiç tanımazsın
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim
Bırak seni yazan böylece yazsın
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Narların var tane tane diş gibi
İmanın var kaya gibi taş gibi
Aş bulunmaz evindeki aş gibi
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Düğüne gidersin dernek edersin
Halay çekmez sanki cenk edersin
Ufka ışık verir sanki renk renk edersin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Rahime Hatun'dur her kızın senin
Yedinci kat gökte yıldızın senin
Yıldırım şimşeğe eş hızın senin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Aslankurt Hüseyin, Divlimin Hacı
Bugün bütün kalpler size duacı
Elde kılıç, başta şehitlik tacı
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Dün Palalı, Gövşen ve Serder idin
Geceli gündüzlü seferber idin
Hak yolundan dönmez, yiğit, er idin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Muhammet Hocaydın, Hacı Ahmet'tin
Üstümüzde Hak'tan gelen rahmetin
Şehit idin, gazi idin, Mehmet'tin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Yörük Selim olup coşan sen idin
Kadir çavuş olup koşan sen idin
Palal'olup şehit düşen sen idin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Şehitliği taç yapmışın başına
Aldanır bakanlar senin yaşına
Yetmişinde kurşun geçmez döşüne
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Gavur Ali olan sen değil misin?
Garbiyeli olan sen değil misin?
Bu yolda del! Olan sen değil misin
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Saim oldun, Tufan oldun yürüdün
Duman oldun dağ başını bürüdün
Ne bilsinler sen ezelden hürüdün
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Döğüşte, düğünde, bayramda varsın
Bazen fırtınasın, borasın, karsın
El uzatır yapar, vurur, yıkarsın
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim

Gün olur fark etmem bahardan seni
Gün olur hem kıştan hem kardan seni
Allah esirgesin nazardan seni
Sen ey Gavurdağlım, Osmaniyelim (Salih Sefa YAZAR) (K30).

c) Değerlendirme;

a. Biçim

Derlemiş olduğumuz türkülerin üçü de dörtlüklerden oluşmuştur (OT- 1, OT- 2, OT- 3). Türkülerin ikisinde nakarat bulunmakta (OT- 2, OT- 3); birinde nakarat bulunmamaktadır (OT- 1) . Türkülerin ikisi 11'li (OT- 2, OT- 3); biri 7'li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

b. İçerik

Türkülerde yöre halkının en samimi duyguları genellikle saz eşliğinde dile getirilmektedir. Bu duygular, oğlunu askere göndermiş olan annenin ağıdı; doğduğu topraklar için yöre insanının söylediği yürek yakıcı sözcükler ya da ayrılığı derinden yaşamakta olan sevdalı gencin yoğun hisleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anadolu insanının duygularını dışa vuruş şekli türkülerde görülmekte; Osmaniye yöresinde türkü söyleme geleneğinin halen devam ettiği bilinmektedir.

2.1.2. Mani

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimi olan mani genellikle yedi heceden oluşan dört dizelik bir türdür. Bir tek dörtlük içinde bir anlam bütünlüğü gösterir.

Genellikle anlamın ağırlığı üçüncü ve dördüncü dizelerdedir. Manilerde anlamın dört dizeye yayılması, ilk iki dizede çizilen tablo maniyi estetik bir yapıya kavuşturur. İlk iki dize maninin dış dünyayla bağıdır. Üçüncü ve dördüncü dizede duygu ve düşünce ortaya konur (Boratav, 1984, 185).

Mani söyleme geleneği Anadolu ve Anadolu dışında geniş bir Türklük coğrafyasına yayılmıştır. Mani Anadolu ve Anadolu dışında da çeşitli adlarla bilinmektedir. Anadolu'da: "maniye, mana, değişleme, meani, hoyrat, meni, ficek, karşıberi; Anadolu dışında: beyati mani, meni, mahnı, mahna, hoyrat, çing, çinile, çır, aşule, aytıpa, kayın ölenk, törtsap, aytıspa törtlik, martifal gibi isimler verilmektedir (Boratav, 1988, 286; Elçin, 1990, 6).

Kendine özgü bir gelenek içinde söylenen maniler bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla günümüze uzanır. Maniler İslamiyet öncesinden günümüze kadar yaşamını sürdürmüştür. Maniler Türk toplum hayatının ifadesi, milli bilinç ve duygu beraberliğinin bir göstergesidir. Maniler, halk ruhunun yansıtıcısıdır. Anonim mani dörtlüklerinde Türk toplum yapısına ve düşüncesine ait izleri duygulu, içten bir anlatımla buluruz. Ayrıca yöresel gelenek ve göreneklerin izlerini manilerde görebiliriz (Artun, 2000, 208).

Mani çok geniş bir coğrafi alana yayılmıştır. Türkiye sınırları içinde Denizli'de mâna, Urfa'da kadınlar arasında me'âni, erkekler arasında hoyrat (veya horyat), Doğu Karadeniz bölgesinde ise karşı-beri kavramları kullanılmaktadır. Karşı- berilerde karşılıklı olarak ve sıra ile kişiler iki dize söylerler, ikinci dizeler kendi arasında kafiyelidir. Türkiye dışında Azerbaycan'da bayatı, Irak'taki Türkler arasında hoyrat, Kazan ve Kırgız Türkleri arasında aytipa, kayım öleng veya ülenek, Tatarlar arasında çinik, cinig, cink, şın, Kırım Tatarlarında mane, Özbek Türkleri arasında koşuk, aşula kelimeleri kullanılmaktadır (Gözaydın, 1989, 3).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

OM- 1
Allı yazma başında
Tam on sekiz yaşında
Murada ereceğiz
Hıdrellez başında (K67).

OM- 2

Altın yüzük parmakta
Balık oynar ırmakta
O benim nazlı yarim
Şu karşıki konakta (K70).

OM- 3

Bahçelerde olur kiraz
Yarimin adıdır Gülnaz
Ben yarimsiz hiç duramam
O yapar bana biraz naz (K91).

OM- 4

Bir inceden çay akıyor
Aklım başımdan gidiyor
Güzel günler çok uzakmış
Kader bize hiç gülmüyor (K54).

OM- 5

Dut ağacı dut verir
Yaprağını kıt verir
Ergen oğlan, gelin kız
Sarıldıkça tat verir (K53).

OM- 6

Düşünme kara kara
Kanamasın bu yara
Büyüklük sende kalsın
Yine sen onu ara (K76).

OM- 7

Ey mantıvar mantıvar
Mantıvar'ın bahtı var
Küçükken yar sevenin
Cennetlikte bahtı var (K21).

OM- 8

İnce giyerim ince
Pembe yakışır gence
İnsan bir hoş oluyor
Sevdiğini görünce (K83).

OM- 9

Kadifeden yeleğim var
Selvi boylu bir yarim var
Kabul oldu dileklerim
Bana sonsuz sevgisi var (K102).

OM- 10

Kaleden indim ancak
Elimde var bir sancak
Ne kız oldum ne gelin
Ateşte yandım ancak (K65).

OM- 11

Karadır yarin kaşı
Yirmiyi geçti yaşı
Kaç yıldır peşindeyim
Olamadım yoldaşı (K90).

OM- 12

Karanfil oylum oylum
Geliyor selvi boylum
Selvi boylum gelince
Lal olur benim dilim (K60).

OM- 13

Karşıdan gel göreyim
Yar ben seni seveyim
Al beni nazlı yârim
Gönlünü hoş edeyim (K2).

OM- 14

Kaynanayı ne yapmalı
Kaynar kazana atmalı
Yandım gelin dedikçe
Altına odun atmalı (K23).

OM- 15

Kaynanayı ne yapmalı
Merdivenden atmalı
Tıngır mıngır düşerken
Seyrine de bakmalı (K75).

OM- 16

Masa üstünde roman
Okurum zaman zaman
Oğlan sana varacağım
Memur çıktığın zaman (K86).

OM- 17

Maydanoz demet demet
Yârimin adı Mehmet
Mehmet benim olunca
Karışamaz hükümet (K73).

OM- 18

Merdiveni kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yar geliyor dediler
Seğirttim yalın ayak (K87).

OM- 19

Motor geliyor motor
Üstünde var bir kişi
Gelmiş beni istiyor
Ağzında var beş dişi (K40).

OM- 20

Osmaniye burası
Seksendir plakası
Yar karşıdan gelirken
Gıcırdar kundurası (K61).

OM- 21

Osmaniye yolunda
Al bilezik kolumda
Ben yârimi tavladım
Halamların yolunda (K101).

OM- 22

Portakal dilim dilim
Gel otur benim gülüm
Ben sana ne dedim ki
Tutulsun benim dilim (K17).

OM- 23

Su gelir akaraktan
Dereyi yıkaraktan
Seven yare doyar mı?
Uzaktan bakaraktan (K29).

OM- 24

Su gelir taşa değer
Kirpikler kaşa değer
Öyle bir yar sevmişim
Yedi gardaşa değer (K3, K29).

OM- 25

Şu ağacın doruğu
Dibindeki kovuğu
Kalk gidelim kaynana
Şimdi yersin yumruğu (K58, K91).

c) Değerlendirme;

a) Biçim

Derlenen tüm manilerin nazım birimi dörtlüktür (OM- 1, OM- 2, OM- 3, OM- 4, OM- 5, OM- 6, OM- 7, OM- 8, OM- 9, OM- 10, OM- 11, OM- 12, OM- 13, OM- 14, OM- 15, OM- 16, OM- 17, OM- 18, OM- 19, OM- 20, OM- 21, OM- 22, OM- 23, OM- 24, OM- 25).

Manilerin çoğunluğu 7'li hece ölçüsüne göre yazılmıştır. Bir kısmı 8'li hece ölçüsüne göre söylenmiştir. Geriye kalan manilerin ölçülerinde ise kararsızlık gözlenmektedir. Manilerin büyük çoğunluğu (aaxa) mani tipi kafiye dizilişine uygundur (OM- 1, OM- 2, OM- 3, OM- 4, OM- 5, OM- 6, OM- 7, OM- 8, OM- 9, OM- 10, OM- 11, OM- 12, OM- 13, OM- 14, OM- 15, OM- 16, OM- 17, OM- 18, OM- 19, OM- 20, OM- 21, OM- 22, OM- 23, OM- 24, OM- 25).

c. İçerik

Yörede yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde tespit ettiğimiz manileri ilk harflerine göre alfabetik sıraya dizerek tasnif ettik. Osmaniye'de söylenen manilerin konu bakımından çeşitli olduğu görülür. Manilerde; aşk, sevgi, ayrılık, özlem, meslek, tehdit ve aile fertleri ile ilgili konular bulunmaktadır. Yörede mani söyleme geleneğinin kadınlar ve genç kızlar arasında halen devam eden bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.3. Ninni

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ninnilerin ilk söyleyeni, bestecisi kadınlardır. Musikisi, ritmi ve biçimi ne olursa olsun ninnilerin özünde çocuğa anne sevgisini aktarma çabası vardır. Ninniler, çocuğun uzun ömürlü olması, nasibinin bol olması, nazar ve hastalıklardan korunması, bebeğin ağlamaması, uslu olması, çabuk büyümesi, gelin ya da damat olması dileği, çocuğun gelecekte mutlu olması dileklerini içeren doğaçlama söyleyişlerdir (Yardımcı, 1998, 50); Ninni kelimesinin, Türkçe'de ne zamandan beri kullanıldığını kesin olarak bilemiyoruz. Anadolu sahasında "nen eylemek" şekline rastlıyoruz (Çelebioğlu, 1982, 10); Divânü Lugâti't Türk'te ninni karşılığı "balu balu" olarak verilmektedir (Atalay, 1985, 232).

Türkiye Türkçe'sinde edebî dilde ninni olarak kullanılan bu söz; ağızlarda, "neni, nen, nenen" şeklinde kullanılmaktadır. Ninniye, Kars'ta "lalay-nanay", Erzincan

ve Erzurum'da "elo" denir. Ayrıca, ninni bazı yörelerde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Sözgelişi; Muğla'da küçük çocuk, Isparta'da oyuncak bebek ve Malatya'da gözbebeği anlamındadır. Bu söz, fiil belirtirken de Anadolu'nun muhtelif yörelerinde ninni söylemek, ninni demek, nenni çalmak, nen eylemek, nennen demek şeklinde ifade edilir. Ninniler çeşitli zaman birimlerinde kuşaktan kuşağa devredilip aktarılan, ezgileri yönüyle çocukları etkileyen ürünlerdir. Ortaya çıkışlarıyla ilgili kesin bilgiye sahip olmadığımız ninniler çıkış zamanındaki asıl şekillerini koruyamamışlardır. Tarihsel, sosyal ve kültürel nedenler, göçler değişikliğe uğramalarına neden olmuştur. Ninniler, söylendikleri toplumun kültürünü yansıtmışlardır (Artun, 2004, 179); Anadolu sahası dışında ninniler laylay , elle, nenne, eldiyi, leyley, ayya, nanıy, allay vb. adlarıyla söylenir (Çelebioğlu, 1982, 11).

Bir çok şekilleri olmakla birlikte, ninniler genellikle mani dörtlükleriyle söylenir. Ninni konulu manilerin son dizeleri ninni anlatım kalıplarından oluşur. Ninni başlangıcında ninni söylenene bir seslenme görülür. Ninni sonunda çocuğu uyutmayı amaçlayan ses tekrarlarından yararlanılır. Ninniler ezgi yönüyle beşik sallama ahengine uygun söylenirken, bazen ezgi ve ses tonu çocuğun durumuna göre ayarlanır. Ninnilerin oluşumunda, annenin ruhsal durumu, yaşanılan olaylar, çocuğa duyulan özlemler rol oynar. Anneler bazen eşinden kaynanasından, akrabalarından yakınmaları ninnilerde dile getirir. Her anne ninni yakabildiği gibi çevresinden duyduğu ninnileri de söyleyebilir. Ninniler çocuğun kız veya erkek oluşuna göre de değişir (Artun, 2004, 180).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

ON- 1

Bir varmış, bir yokmuş
Develer tellal iken
Sinekler berber iken
Ben babamın beşiğini
Tıngır mıngır sallarken
Babam düşmüş beşikten
Annem geçmiş eşikten
Bir karı çıkmış kovuktan
Oğlumun d.tüne b.klu demiş

Benim oğlum abbacık
Gelsin baksın bakalım
Benim oğlum çok tatlı
Benim oğlum kaymaklı
Benim oğlum çok güzel
Benim oğlum çok özel (K59).

ON- 2

Hu hu hu Allah
Oğluma da maşallah
Hu hu hu Allah
Nazar değmez inşallah
Hu hu hu Allah
Koca adam olur inşallah
Hu hu hu Allah
Okula da gider inşallah
Hu hu hu Allah
Nazar değmez inşallah (K78).

ON- 3

Ninnini ninnini nin taşı
Altın bilezik kaşı
Yücelerde var bunun
Bir emmisi binbaşı (K37).

ON- 4

Oğlum oğlum ot burda
Bir gececik yat burada
Örtü de döşek yok ise
Kızların koynu çok burda (K37).

ON- 5

Oğlum oyundan gelir
Elmalı köyünden gelir

Horozun ilk ötümünde
Kızların koynundan gelir (K28).

c) Değerlendirme;

a. Biçim

Osmaniye'den derlediğimiz ninnileri nazım birimleri dörtlük olan, iki dizeden oluşan, beş dizeden oluşan ve daha fazla sayıda dizeden meydana gelmiş maniler olarak sınıflayabiliriz. Ninniler ölçü bakımından incelendiğinde ninnilerde belli bir kararlılık olmadığı görülür. Bu ninnilerin bir kısmı 8'li ve 9'lu hece ölçüsü ile söylenmekte; diğer ninnilerde ise belli bir hece ölçüsü kullanılmamaktadır. Ninnilerin kafiye dizilişlerinde de kararlılık görülmemektedir.

d. İçerik

Derlemiş olduğumuz ninnilerin tasnifini alfabetik sıraya göre düzenlediğimizi ve bu ninnilerin genellikle çocuğun dikkatini çekebilecek sözlerden ve ezgilerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Ninniler söylenirken çoğu zaman cinsiyet ayrımı yapılmaktadır. Osmaniye'de ninni söyleme geleneği günümüzde de devam etmektedir. Ninnilerde annelerin, anneanne ve babaannelerin bebeğe karşı hissetmiş olduğu güzel duyguları ve sevgisi görülmektedir.

2.2. Anonim Halk Edebiyatı Manzum- Mensur Ürünleri

2.2.1. Bilmece

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İlk bakışta oyun türü sanılır, nitekim bilmeceli oyun türküleri vardır. Bilmece söyleşenler bir anlamda bilgi yarışına girerler. Bilmecelerde sorular hem biçim, hem de deyişlerle özenilerek meydana gelmiş, özleştirilmiş, söz yaratmalarıdır. Bilmece bir eğlence aracıdır (Boratav, 1997, 109); Bütün uluslarda örnekleri görülen çok eski bir sözlü halk edebiyatı türü. Her toplumda hoşça vakit geçirmek amacının doğurduğu yaygın bir zeka ve söz oyunu (Akalın, 1954, 49).

Bilerek karışık hale getirilmiş ya da çift anlamlı olarak sorulmuş, dikkatli ve çoğu zamanda zekice yanıt gerektiren soru. Eskiden beri pek çok uygarlıkta folklorun bir parçası olan tahmin oyunu (AB, C. 4, 1990, 167); Bir şeyin adını söylemeden bazı niteliklerini üstü kapalı bir şekilde anlatarak onun ne olduğunu bilmeyi dinleyene veya

duyana bırakan oyun. Bilinmeyen, muamma (ML, C. 2, 1964, 379).

Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu Unsurlara bağlı hadiseleri insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; akıl, zeka veya güzellik nev'inden mücerret kavramlara dini münasebetler çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir (Elçin, 1986, 607)

Bilmeceler hoşça vakit geçirmek amacıyla söylenen, zeka ve söz oyunlarına dayalı kalıplaşmış sözlerdir. Bilmecelerde çözüm çoğu zaman sorulan sorunun verilerinden yola çıkarak bulunan bir kelimedir. Bilmecenin metniyle çözümü arasında bir ilgi vardır. İlk bilmece örneklerini Kıpçak sahasının 14.y.y.'a ait önemli eserlerinden biri olan Codex Comanicus'ta görebiliriz. Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat'it Türk adlı eserinde bilmece karşılığı kullanılan kelime vardır (Artun, 2004, 191); Bilmeceler Anadolu'da atlı hekât, atlı mesel, bilmeli matal, bulmaca, dele, fıcık, gazelleme, hikâye, masal, matal, mesel, metel, söz, tanımaca, tanıtmaca, tapbaca, tapmaca ve tappaca adlarıyla bilinirler (Kaya, 1999, 464); Halk bilimcilerinin sözlü ve yazılı olmak üzere iki kaynağı vardır. Bu kaynaklardan birincisi; halkın ruhu ve hayâl dünyasıdır. İkincisi ise; eski sözcükler, halk şairlerinin divanları, masallar, hikayeler, cönkler, mecmualar, bilmece kitapları, tarihler ve seyahatnâmeler gibi yazılı eserlerdir (Elçin, 1986, 620).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

Osmaniye yöresinde derlemiş olduğumuz bilmeceleri elimizdeki malzemelere göre altı başlık altında toplamak mümkündür.

1. Cevabı Tek Olan Bilmeceler
2. Cevabı Birden Çok Olan Bilmeceler
3. Bilgi Ölçen Bilmeceler
4. Kelime Parçalarının Özellikleri Üzerine Kurulan Bilmeceler
5. Şaka Alay Üzerine Kurulan Bilmeceler
6. Cevabı Soru İçinde Olan Bilmeceler

1. Cevabı Tek Olan Bilmeceler:

OB- 1

Altı çeşme içilir,

Üstü çayır biçilir (Koyun) (K33, K65, K76, K89, K97).

OB- 2

Altı kaya üstü kaya,

İçinde sarı maya (Yumurta) (K5, K39, K43, K57, K63, K91).

OB- 3

Bilirsen aş olur,

Bilemezsen kuş olur (Yumurta) (K25, K70, K39, K51, K95).

OB- 4

Boynuzu var keçi değil,

Yazı yazar molla değil (Sülük) (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

OB- 5

Çalı çeker,

Dolu döker (Keçi) (K19, K26, K23, K31, K76).

OB- 6

Dört ayaklı,

Bir kulaklı (Ekmek tahtası) (K8, K11, K20, K23, K50, K60, K67).

OB- 7

El eker,

Dil biçer (Yazı) (K5, K18, K24, K33, K35, K44, K85).

OB- 8

Ham iken tatlı,

Olmuşu acı (Bebek) (K6, K17, K22, K34, K63, K79).

OB- 9

İçeri girdim hey eyledim,

Kırk kişiye pay eyledim (Selam) (K6, K52, K64, K69, K103).

OB- 10

Mavi atlas,

İğne batmaz,

Terzi biçmez,

Makas kesmez (Gökyüzü) (K7, K12, K14, K31, K35, K58).

2. Cevabı Birden Çok Olan Bilmeceler

OB- 11

Dağda tak tak,

Suda cıp cıp,

Arşın ayaklı,

Burma bıyıklı (Balta, Balık, Leylek, Kurbağa, Kedi, Tavşan) (K5, K18, K33, K74).

OB- 12

Dağdan gelir dak gibi,

Kolları budak gibi,

Eğilir bir su içer,

Meler gökçe oğlak gibi (Geyik, Dağ Keçisi) (K11, K30, K65, K73, K89).

OB- 13

Dalda bir yumruk,

İçinde bin boncuk (İncir, Nar) (K2, K17, K29, K45, K67).

OB- 14

Suya düşer ıslanmaz,

Yere düşer paslanmaz (Gölge, Altın) (K13, K27, K48, K62, K78).

OB- 15

Yeraltında sakallı dede (Soğan, Sarımsak, Pırasa) (K2, K10, K35, K54).

3. Bilgi Ölçen Bilmeceler:

OB- 16

Yedi delikli tokmak,

Bunu bilmeyen ahmak (İnsan başı) (K26, K53, K57, K64, K72).

4. Kelime Parçalarının Özellikleri Üzerine Kurulan Bilmeceler:

OB- 17

Bir araba markası adı,

Bir peygamber adı,

Bir şehir adı (Man/isa) (K25, K37, K46, K65, K73, K92).

OB- 18

Al tay yatar,

Al tay kalkar (Tay) (K36, K47, K59, K63, K74, K86).

OB- 19

Lamba düştü is dedi,

Tabak düştü tan dedi,

Annem bana bul dedi (İs/tan/bul) (K29, K31, K40, K55, K71).

5. Şaka Alay Üzerine Kurulan Bilmeceler:

OB- 20

Biri der of başım,

Biri der of belim (Çivi, Direk) (K25, K37, K46, K65).

6. Cevabı Soru İçinde Olan Bilmeceler:

OB- 21

Dağın ardı yazı,

İki serçenin dört gözü,

Devenin yavrusu köşek,

Bunu bilmeyen eşek (Her satırın cevabı kendi içerisindedir) (K16, K23, K39, K43).

c) Değerlendirme;

a) Biçim

Yörede bilmece sorma geleneği insanların bir araya geldikleri akşam sohbetlerinde, kışın uzun gecelerinde eğlence amaçlı sürdürülmektedir. Özellikle çocuklar arasında bu eğlence devam etmektedir. Bilmeceler ve cevapları yöre insanının içinde bulunduğu çevreyi yansıtmaktadır. Bilmecelerin cevapları, yöreden şehre yaklaştıkça, kültürel ortamın farklılaşması ile değişik özellikler gösterebilmektedir. Bu kültürel değişim sonucu bilmecelerin cevapları şehir hayatı ve teknolojik aletlerle ilgili olabilmektedir.

b) İçerik

Osmaniye'de sorulan bilmeceleri şekil ve içerik yönünden; cevabı tek olan, cevabı birden çok olan, kelime parçalarının özellikleri üzerine kurulan, şaka alay üzerine kurulan ve cevabı soru içinde olan bilmeceler olarak sınıflandırılmaktadır.

Cevabı tek olan bilmecelerde cevapların; nesne adı, hayvan adı, bitki adı, tabiat varlıkları, organ adları ve soyut isimler olduklarını görüyoruz. Cevabı birden çok olan bilmecelerde cevaplar farklı türlerde olabilmektedir. Kelime grupları üzerine kurulu bilmecelerde cevabın her bir bölümü soru olarak sorulabildiği gibi, cevap sorunun içerisinde de söylenebilmektedir.

2.2.2. Atasözü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bir ulusun değer yargılarını anlatan atasözleri, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş sözlerdir (Boratav, 1997, 152); Atasözleri, atalardan gelen ve onların yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ve yargı şeklinde aktaran anonim nitelikli kısa ve özlü sözlerdir. Atasözleri gerçek anlamları yerine mecazlı bir anlam kazanarak sözlü gelenek içinde kuşaktan kuşağa aktarılan ve halk belleğinde yaşayan, halka mal olmuş kalıplaşmış anlatımlardır (Oy, C. 4, 1991, 44); Yüzyıllar boyu edinilen yaşam deneyimlerini içeren atasözleri, o ulusun düşünce, özlem, eleştiri, gözlem ve yargılarını dile getirir. Atasözleri iyiyi, doğruyu güzeli yaratma sürecinde uyulacak ilke ve kuralları öğütleyen yapıcı bir dünya görüşünün sözcüsüdür. Atasözleri bir ulusun ortak kanı , inanış, görüş ve özlemlerinin dile getirildiği bir kamuoyu kurumudur (Çotuksöken, 1979, 7).

Atasözleri kullanılmaya başlandıkları ilkçağlardan günümüze kadar aynı kalmayıp sosyal yapıya, değer yargılarına, zamana, bölgelere, görgüye, dilin gelişimine, din ve törelere, uygarlığa göre değişikliğe uğramıştır. Zamanla büsbütün unutulan ve kullanımdan düşen atasözleri de vardır. Yalnız bir yörede bilinen atasözleri de vardır (Artun, 2003, 254); Türk atasözlerinin yazıya geçirilmiş en eski örneklerine 8. yüzyılda Orhun Abideleri'nde rastlanmaktadır. Göktürk alfabesiyle yazılan yazılı kaynaklarda yirmi kadar eski Türk atasözü tespit edilmiştir (Sertkaya, 1983, 275).

Uygur alfabesi ile yazılmış metinlerde de sav adı verilen Türk atasözlerinden örnekler görülmektedir (Arat, 1965, 272); Kutadgu Bilig ve Atabetü'l-Hakayık atasözlerinin nazım sahasında kullanıldığını gördüğümüz ilk örnekleridir. Atasözlerine yer vermiş kitaplar arasında Dede Korkut Kitabı önemli yer tutar. Kitab-ı Atalar adlı yazmadaki atasözlerinin çoğu günümüze gelmiştir (Levent, 1980, 429); Türklük dünyasında atasözü terimini karşılayan terimler vardır. Çuvaşlarda "cumak", "samah", "oranlama", Altaylarda "ülger-comak"; Kazan'da "eski söz"; Kırım'da "kartlar sözü", "hikmet"; Doğu Türkistan'dan Kırım'a uzanan sahada "makal"; Türkistan, İran ve Afganistan'da nakıl; Doğu Türkistan'da "tabma", "ulular sözü"; Kerkük'te "darbkelam", "emsâl", "cümle-i hikemiyye", "deyişet", "eskiler sözü"; Anadolu'da bazı yörelerde "deyişet" ve "ozanlama" denildiği de görülmektedir (Oy, C. 4, 1991, 44).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

Osmaniye yöresinde yapmış olduğumuz derlemeler neticesinde elli bir adet atasözü tespit edilmiştir. Bu atasözlerinin sınıflandırılması, Boratav'ın tasnifine göre yapılmıştır.

A-

OAS- 1

Aç adam esner, aşık adam gerneşir (K1, K4, K7, K16, K23, K31, K35).

OAS- 2

Ağ koyun ağ bacağından, kara koyun kara bacağından (K1, K2, K40, K41, K68, K76).

OAS- 3

Akça akıl öğretir, don yürüyüş belletir (K13, K14, K15, K27, K48, K62, K63, K79).

OAS- 4

Akılsız iti yol kocatır (K1, K8, K9, K10, K12, K20, K42, K43, K48).

OAS- 5

Aklı ermeyen çocuk, kanlının kapısına elettirir (K2, K13, K15).

OAS- 6

Analı oğlak yarda oynar, anasız oğlak yerde oynar (K5, K9, K23, K43, K69, K75).

OAS- 7

Ağır taş ile batman döverler, yeğni (hafif) taş ile k.ç silerler (K11, K36, K49, K53).

B-

OAS- 8

Bakımlı hastayla bakımsız hastanın arası kırk gün sürermiş (K2, K6, K44, K59).

OAS- 9

Başa gelmedik iş, ayağa değmedik taş olmaz (K21, K26, K29, K38, K65).

OAS- 10

Bir insanı tanımak için ya yedi yere yol yürüyeceksin ya yedi yıl komşuluk edeceksin (K17, K19, K24, K36, K41, K55, K69).

OAS- 11

Bu kafa kimin demezler, bu saçı kim tıraş etti derler (K23, K45, K51).

Ç-

OAS- 12

Çam dalından ağıl olmaz, el oğlundan oğul olmaz (K42, K49, K55, K59, K61).

OAS- 13

Çobanın canı isterse tekeden teleme çalar (K14, K19, K25, K34, K39, K44).

OAS- 14

Çocuklu avrat ile, sıpalı eşek ile yola gidilmez (K13, K23, K28, K33, K39).

D-

OAS- 15

Dağ delisiz yol çalısız olmaz (K22, K28, K36, K45, K47, K101).

OAS- 16

Darı kadar eri olanın dağlar kadar yeri olur (K16).

OAS- 17

Darı ununda baklava, incir dalından oklava olmaz (K42, K59, K62,K71).

OAS- 18

Deveyi yardan atan, bir tutam ottur (K29, K34, K41, K49, K77, K81, K82).

E-

OAS- 19

Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz (K25, K45, K53, K86).

OAS- 20

El oğlundan ağıl olmaz, çam dalından ağıl olmaz (K3, K9, K25, K40, K41).

OAS- 21

El eliyle yılan tut, onu da yalan tut (K8, K25, K46).

OAS- 22

El elin eşeğini türkü söyleyerek ararmış (K16, K80).

OAS- 23

Erim er olsun da evim çalı dibi olsun (K7).

OAS- 24

Eski düşman dost olmaz, keçi derisinden post olmaz (K15, K70, K81).

OAS- 25

Esnek esnek getirir, esnek karıyı elden yitirir (K71, K72).

G-

OAS- 26

Garip itin kuyruğu döşünün altında olurmuş (K8, K15).

OAS- 27

Gençliğinden can sakla, varlığından mal sakla (K42, K46, K51).

OAS- 28

Gezen pabuç b.k getirir (K5, K14, K16, K23, K28, K39, K43, K57, K63, K91).

OAS- 29

Güzelin bahtı ayağının altında, çirkinin bahtı alnının çatında yazılı olurmuş (K17, K44, K56).

H-

OAS- 30

Haziranda oğul veren arıdan, güz gününde püskül veren darıdan, kocasından sonra kalkan karıdan hayır gelmez (K48, K95).

OAS- 31

Herkes güttüğü eşeğin huyunu bilir (K41, K85).

İ-

OAS- 32

İki kardeş bir evde geçinememiş, yedi bacanak bir çavdar sapının gölgesinde geçinmiş (K42, K47, K69, K77).

OAS- 33

İtin hatırı yoksa islinin hatırı vardır (K8, K44).

K-

OAS- 34

Karpuz kesmeyle yürek soğumaz (K7, K14, K29, K42, K54, K99).

OAS- 35

Kışın taşa, yazın yaşa oturulmaz (K23, K24).

OAS- 36

Komşu gider yurdu kalır, kardeş gider derdi kalır (K3, K4, K15, K41, K55).

OAS- 37

Kork Nisan'ın beşinden öküzü ayırır eşinden (K7, K55).

OAS- 38

Köpeksiz köy bulan değneksiz gezer (K3, K4, K15, K41, K55).

N-

OAS- 39

Namazda gözü olmayanın, ezanda kulağı olmazmış (K3, K4, K15, K41, K55).

OAS- 40

Nazar, deveyi kazana; insanı mezara koydurur (K13, K24, K45).

O-

OAS- 41

Oğlan olduğu yere, gelin geldiği yere (K55).

OAS- 42

Oğluna kıyamayan hocaya, kızına kıyamayan kocaya vermez (K44, K85, K91, K95, K101).

OAS- 43

Oğlanın dostunu bacısı, bacının dostunu kardeşi, kadının dostunu kocası, erkeğin dostunu karısı getirirmiş (K1, K8, K54).

S-

OAS- 44

Sac alışana kadar hamur, gelin alışana kadar ömür biter (K71, K72, K77).

T-

OAS- 45

Toprağın taşlısı kızın kardeşlisi (K2, K83, K86).

U-

OAS- 46

Ulu sözü dinlemeyen uluya kalır (K1, K64, K93).

V-

OAS- 47

Vadesi yeten adama koyun tekmesi bahane (K12, K20, K42).

Y-

OAS- 48

Yarım doktor candan eder, yarım hoca dinden eder (K18, K70, K77).

OAS- 49

Yavşak büyür bit olur; enik büyür it olur (K61, K82).

OAS- 50

Ye eti iç suyu donarsa donsun, ye şireyi iç suyu yanarsa yansın (K87).

OAS- 51

Yemeğini yedin mi (yemeğini yedikten sonra); ya yedi adım atacaksın, ya arka(sı) üstü yatacaksın (K7).

c) Değerlendirme;

a) Biçim

Osmaniye'de atasözü kullanımı ve karşılıklı konuşmalarda atasözü kullanarak muhabbeti zenginleştirme oldukça yaygın bir gelenektir. Yöreye özgü olan pek çok atasözü derlenmiştir. Osmaniye'de söylenen atasözleri biçim ve kavram özelliklerine göre iki grupta incelenebilir. Atasözlerinin çoğunluğunun tek bir yargı bildirdiği anlaşılmaktadır; (OAS- 6, OAS- 8, OAS- 9, OAS- 10, OAS- 11, OAS- 12, OAS- 13, OAS- 19, OAS- 26, OAS- 28, OAS- 29, OAS- 30, OAS- 32, OAS- 35, OAS- 36, OAS- 37, OAS- 38, OAS- 40, OAS- 41, OAS- 43, OAS- 44, OAS- 45, OAS- 49, OAS- 50, OAS- 51); atasözlerinin diğer bir kısmı ise birden çok yargı içermektedir: (OAS- 1, OAS- 2, OAS- 3, OAS- 4, OAS- 5, OAS- 7, OAS- 14, OAS- 15, OAS- 16, OAS- 17, OAS- 18, OAS- 20, OAS- 21, OAS- 22, OAS- 23, OAS- 24, OAS- 25, OAS- 27, OAS- 31, OAS- 33, OAS- 34, OAS- 39, OAS- 42, OAS- 46, OAS- 47, OAS- 48).

b) İçerik

Yörede kullanılmakta olan atasözleri, yöre insanının yaşam felsefesinin, dünyaya bakış açısının nasıl olduğu hakkında bizlere ipuçları vermektedir. Derlenmiş

olan atasözlerinin hemen hepsi yöremizde yaşamlarını sürdürmekte olan insanların yaşama bakış açılarını, birbirlerine verdikleri önemi, hayatın devamı aşamasında hangi toplumsal kurallara uyulması gerektiğini anlatmaktadır.

2.2.3. Deyim

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Deyimlerin pek çoğu cümle yapısında olmadığından hüküm anlamı yoktur. Atasözlerinin ise fiilleri söylenmemiş olsa bile hüküm anlamı vardır (TDEA, C. 1, 1977, 216).

Deyimler günlük konuşmada sık sık başvurduğumuz ve anonim halk edebiyatında önemli bir yer tutan anlatımlardır. Deyimler genellikle mastar halinde bulunurlar. Türkçe Sözlükte; "Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım" şeklinde tanımlanmaktadır (TS, C. 1, 1988, 368).

Deyimlerin özelliklerini biçim ve kavram özellikleri olarak iki alt başlıkta incelemekteyiz.

a. Biçim:

1. Sonları bir mastarla biten deyimler;
2. Cümle şeklinde görünen deyimler;
3. Bu iki şekle girmeyen ekle türetilmiş kelime biçiminde deyimler;

b. Kavram:

1. Mecaz anlamlı deyimler: Asıl anlamıyla alakası olmayan genellikle mecazi bir anlatım ifade eden deyimlerdir.

2. Mecaz anlamı yanında gerçek anlamını da ifade eden deyimler: Bazı deyimler asıl anlamlarından büsbütün sıyrılamazlar, yerine göre kendi anlamlarına da alınabilir.

3. Gerçek anlamını ifade eden deyimler: Bazı deyimler sadece kendi sözlük anlamlarında kullanılırlar, başka bir anlam taşımazlar (Güleç, 2002, 30).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

A-

OD-1

Açık kapı bırakmak (K7, K32, K44, K59, K62, K73, K80).

OD-2

Ağzına bir parmak bal çalmak (K2, K27, K49, K70, K92, K103).

OD-3

Ağzını havaya (poyraza) açmak (K1, K4, K7, K16, K23, K32, K47).

OD-4

Alımını almak (K11, K30, K46, K65, K73, K89).

OD-5

Altına minderini kalın atmak (K26, K53, K57, K64, K72).

OD-6

Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'nin külahını Ali'ye giydirmek (K51, K63, K78, K80).

OD-7

Arı, namusu çuvala koyup ağzını bağlamak (K14, K18, K28, K29, K55, K68).

OD-8

Ata et, ite ot yedirmek (K36, K47, K59, K63, K74, K86).

B-

OD-9

Bal alacak çiçeği bilmek (K15, K26, K38, K44, K51, K63, K78, K88, K97, K100).

OD-10

Başında mıh yülümek (K5, K6, K8, K11, K13, K35, K43, K67).

OD-11

Beylik laf etmek (K4, K7, K10, K12, K20, K21, K34, K55, K72).

OD-12

Burnundan kıl aldırmamak (K4, K8, K10, K17, K20, K21, K60, K85, K103).

Ç-

OD-13

Çer çöp ile uğraşmak (K7, K13, K25, K46, K48, K51, K74, K76, K87, K98).

E-

OD-14

Eke toka olmak (K4, K8, K17, K20, K21, K60, K85, K105).

OD-15

El elde baş başta olmak (K8, K24, K38, K46, K65, K73, K83).

G-

OD-16

Gözünde bir gözükür olmak (K6, K10, K23, K38, K52, K63, K79, K90).

İ-

OD-17

İmir'in iti gibi gezmek (koşmak, koşturmak, dolaşmak), titremek (K64, K69, K103).

K-

OD-18

Kaba, kaşığa sığmamak (K2, K25, K37, K46, K65, K73, K92).

OD-19

Köpeksiz köy bulup, değneksiz (sopasız) dolaşmak (K7, K16, K20, K28, K43).

O-

OD-20

Ocağı kör kalmak (K17, K20, K34, K56, K64, K88, K90).

S- T-

OD-21

Süt ile süzeğin arasında işi olmamak (K7, K12, K29, K36, K61, K72).

OD-22

Taş olup baş yarmak (K17, K20, K34, K56, K88, K90).

OD-23

Tebelleş olmak (K2, K27, K70, K92, K104).

U- Ü-

OD-24

Ununu elemiş, eleğini asmış olmak (K23, K34, K51, K63, K78).

OD-25

Üzüm üzüm üzülmek, ezim ezim ezilmek (K9, K15, K37, K100).

Y-

OD-26

Yumurtlayamaz tavuğa dönmek (K13, K15, K27, K48, K69).

c) Değerlendirme;

Yörede yaşamakta olan halktan yirmi altı adet deyim derlenmiştir. Bu deyimlerin bazıları halk ile konuşmalar esnasında sohbet sırasında kullanılan, çoğunluğu da söylenmekte olan deyimleri derlemek amacı ile özellikle soru- cevap yöntemi sonucunda elde edilip derlemiş olan deyimlerdir.

Kullanılan deyimler, Osmaniye'de yaşamakta olan halkın deyimleri kullanarak daha özlü bir anlatım yapmaya çalışmasının kanıtıdır. Genellikle her konuşmada sözü

daha da pekiştirmek maksadı ile söz arasında deyimlere yer verilmektedir.

2.2.4. Alkış/ Kargış

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anonim edebiyatta kalıplaşmış sözler arasında yer alan alkış, karşıdaki kişinin iyiliğinin istendiğini gösteren, kargış ise tam tersine söylenen kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır. Alkış ve kargış bir halk edebiyatı türü değildir. Bunlar konuşmayı süsleyici, duyguları belirtici, anlatımı güçlendirici dil öğeleridir. Kısa olmaları ve anlatım yoğunluğu taşımaları nedeniyle kullanılırlar. Alkış ve kargışların sanat değeri olanları, özenilmiş, imge, düşünce ve çağrışım buluşlarında başarılı olanlardır. Bu yönleriyle küçük birer sanat eseridirler (Boratav, 1978, 138).

Alkışların ve kargışların sanat değeri taşıyanlarının bir bölümü kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze gelmiştir. Bir kısmı da şartların ve insanın hayata bakışının değişmesiyle kullanımdan kalkmıştır. Alkış ve kargışlarda söylendiği toplumun değer yargılarını, millî karakterin izlerini buluruz. Alkış ve kargışların kaynağını bulmak zordur, genellikle yaşanmış bir olaydan kaynaklanmıştır. Bunlarda insana, topluma ilişkin konular ve sorunlar vardır. Bu söz kalıplarının odak noktasını insan oluşturmaktadır. Alkışlarda saygın insan tipi nitelenir. Çizilen bu insan tipinin düşüncesiyle eylemi tutarlıdır. İnsanları sever sayar, yardımlaşmadan yanadır. Yoksulları korur, haksızlıklara göz yummaz. Bencil ve çıkarcılara ödün vermez. Kargışlarda bireysel ve toplumsal bası yerilir (Artun, 2003, 169).

a) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

1) Alkışlar (Dualar):

A-

OAL-1

Allah acılarını, ağrılarını göstermesin (K52, K79).

OAL-2

Allah ağız tadıyla yemek nasip etsin (K32, K44, K59, K73).

OAL-3

Allah ahiretlerini mamur etsin (K24, K37, K98).

OAL-4

Allah başa kadar gönendirsin (K79, K83, K90).

OAL-5

Allah ciğer acısı göstermesin (K2, K35, K54).

OAL-6

Allah kıza, oğlana muhtaç etmesin (K12, K21, K36, K56, K81).

OAL-7

Allah yedi ocaktan ırak etsin (K8, K14, K20, K23, K67).

E-

OAL-8

Ekenin dikenin ruhuna değsin (K24, K37, K100).

O-

OAL-9

Ocağınızdan umanların ruhuna değsin (K2, K35, K54).

S-

OAL-10

Sütüne ağırlık varmasın (K1, K46, K65, K71, K89).

2) Kargışlar (Beddualar):

A-

OKA-1

Anasız, babasız, yersiz, yurtsuz kalasıca (K12, K29, K75, K83).

B-

OKA-2

Başına ummadığı belalar, olmadık işler gelesice (K7, K13, K73, K98).

OKA-3

Başını bağrını yiyesice (K5, K35, K43, K67).

OKA-4

Benden beş beter olasın (K28, K56, K69, K74, K85).

OKA-5

Boz yılan sokup da ölesice (K7, K16, K34, K67, K75).

C- Ç-

OKA-6

Ciğeri ağzından gelesice (K7, K19, K36, K61, K72).

OKA-7

Çenesi çekilesice (K6, K33, K46, K65, K73).

OKA-8

Çanak yalayıcı olasıca (K27, K70, K92, K104).

D-

OKA-9

Depesi üstüne dikilesice (K17, K34, K56, K88, K90).

G-

OKA-10

Gidişin ola da gelişin olmaya (K9, K24, K35, K40).

OKA-11

Gursacığı delinesice (K23, K57, K64, K92).

K-

OKA-12

Kanı içine çekilesice (K25, K46, K65, K92).

OKA-13

Kıran giresice (K2, K6, K11, K19).

S- Ş-

OKA-14

Soykalara bile muhtaç kalasıca (K8, K16, K20, K28, K43).

OKA-15

Şirretlere rastlayasıca (K52, K101, K104).

U-

OKA-16

Ufacık bezler seremeyesice (K6, K33, K46, K65, K73).

c) Değerlendirme;

Yörede yaşamakta olan halktan on adet alkış ve on altı adet kargış derlenmiş; derlenen alkış ve kargışlar alfabetik sıraya göre tasnif edilmiştir. Alkış ve kargışların tamamı, yörede yaşayan insanların örf ve adetleri, değer yargıları, olaylara bakış açıları ile yaşamış oldukları olaylar karşısında göstermiş oldukları tepkileri hakkında ipuçları vermektedir. Alkışlarda muhatap olunan kişiye karşı duyulmakta olan iyi niyet, güzel hisler, minnettarlık, iyiliğini isteme gibi duygu ve düşünceler dile getirilir. Kargışlarda ise insanların kötü bir olay ya da uğranılan herhangi bir haksızlık karşısında hissettiği kızgınlık ile, bunların karşılığının verilmesi dilenmektedir.

2.3. Anonim Halk Edebiyatı Mensur Ürünleri

2.3.1. Fıkra

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anonim hak edebiyatı mensur ürünleri arasında yer alan fıkra türü için kaynaklarda çeşitli tanımlar verilmektedir. Bu tanımlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikaye anekdot (TS, C. 1, 1998, 778).

Fıkralar, motife yer veren kısa anlatmalardır (Sakaoğlu, 1984, 445); Edebiyat türü. Bir olayı ya da görüşü kısaca anlatan parça (Akalın, 1984, 110); Dilimize Arapça'dan gelmiş olan fıkra kelimesi bent, yazı, bölük, paragraf, kanun maddelerinin kendi içlerinde satır başlarıyla ayrıldıkları ufak bölümlerden her biri, omur, gazete ve dergilerin belli köşelerinde çıkan ve daha çok günlük olaylardan söz eden, onları çeşitli yönlerden inceleyen, yorumlayan kısa bir yazı türü, Tanzimat edebiyatı piyeslerinde meclis, sahne, Edebiyat-ı Cedide döneminde ise küçük hikaye anlamlarında da kullanılmıştır (Elçin, 1986, 623).

Türk fıkraları, temsil ettikleri anlayış ve davranışlarla tiplerine göre gruplanabilir: Nasrettin Hoca, Bektaşî, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Aldar Köse, vd. Bunların dışında Karadenizli, Kayserili, Karatepeli vd. gibi kendi bölgelerinde tanınmış yerel fıkra tipleri de vardır (Artun, 2003, 52).

Türk edebiyatında fıkraların tarihsel gelişim sürecine baktığımız zaman yazılı kaynaklarımızda fıkra ile ilgili ilk bilgilere Kaşgarlı Mahmut'un Divan ü Lügat'it- Türk adlı eserinde rastlıyoruz. Kaşgarlı, "küg" ve "külüt" kelimelerini, "Halk arasında ortaya çıkıp insanları güldüren şey", "Halk arasında gülünç olan nesne" şeklinde açıklamıştır. Hiç şüphesiz bu kelimeler, İslamiyet'ten önceki Türk toplulukları arasında anlatılan fıkralara verilen isimler olmuştur. İslamiyet'ten sonra bu tür .anlatılar, Türkçe'de "hikaye, kıssa, masal, mizah, nükte, latife vb." isimlerle adlandırılmıştır. Fıkralar, özellikle 13. yüzyıldan itibaren dini, ahlaki ve tasavvufi nitelikli eserlerde önemli yer tutmuşlardır. 16. yüzyılda "latife" sözü fıkra karşılığında kullanılan bir edebi terim halini almış, fıkraların toplanıp yazıldığı dergilere de letaif adı verilmiştir. 19. yüzyıl sonlarına doğru yayınlanan kitapların kapaklarında "letaif"in yanı sıra "fıkarat" ifadesi yer almaya başlamıştır. Fıkra bugün, halk edebiyatımızda halkın yarattığı realist ve güldürücü hikayeler için kullanılmaktadır (Yıldırım, 1976, 4).

Fıkralar, çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Fıkrayı yaratan öğeler, bir hikaye içinde yerlerini alarak bağımsız bir yapı kurarlar, böylece nesir diliyle yaratılan, kısa ve yoğun anlatım gücüne sahip epik bir tür ortaya çıkar. Fıkra; başlangıç, gelişme ve sonuç bölümlerine sahip bir hikayedir (Artun, 2004, 148).

Pertev Naili Boratav ise fıkraları, tiplerine göre iki ana gruba ayırarak sınıflandırır:

I- Kişileri belli halk tipleri olan fıkralar:

II- Belli bir toplumluk tip, ünlü bir kişi söz konusu olmaksızın, orta tabakadan insanların güldürücü maceralarını konu edinen fıkralar (Boratav, 1982, 86).

b) Osmaniye Halk Kültürü'nde;

OF- 1

Birbirine Bağlı

Hâkim, kaza yaparak birkaç kişinin ölümüne yol açan Karatepe'li bir şoförün ehliyetini iptal edince, şoför:

- Aman hakim bey, diye sızlanmış. Benim yaşayabilmem, şoförlük yapmama bağlı. Hâkim cevap vermiş:
- Başkalarının yaşaması da sizin şoförlük yapmamanıza bağlı (K28).

OF- 2

Durdurun Uçağı!

Osmaniye'de şakacılığı ve saflığı ile ünlü bir Hamit Ağa varmış, Hamit Ağa hayatında ilk kez uçağa binmiş, uçak havalanmış, bizimki yakmış bir sigara, hemen hostes gelip;

- Aman efendim ne yapıyorsunuz? Hiç uçakta sigara içilir mi? Lütfen söndürün..

Bunun üzerine Hamit Ağa basmış küfrü;

- Durdurun uçağı, ben ineceğim.

OF- 3

Paraları Nereye Saklıyorsun?

Koca karıya torunu sormuş:

- Ebe, bu paraları nereye saklıyon, desene? Demiş.

Karı:

- He, köpeğin oğlu, demiş. paranın yerini desem de, başımdan fesimi alıp gaçsan deel mi? Diye çocuğu azarlamış (Erkoçak, 1999, 67).

OF- 4

Sizin Burada Olacağınızı Bilmiyordum!

Karatepe'li genç bir adam hızla sürdüğü motosikleti ile anayolda giderken, trafik polisi tarafından durdurulur. Polis sorar:

- Bu kadar hızlı araç kullanmanın yasak olduğunu bilmiyor musun?
- Onu biliyorum da sizin burada olacağınızı bilmiyordum! (K56).

c) Değerlendirme;

Yörede yapmış olduğumuz araştırma neticesinde saptadığımız fıkralar baş harflerine göre alfabetik sıraya dizilmiştir. Osmaniye'de anlatılmakta olan fıkraların hemen hepsi eğlenmek maksadı ile söylenmektedir. Ders verme amaçlı fıkralar da anlatılmaktadır.

Özellikle, Osmaniye'ye bağlı olan Karatepe köyünde yaşayan temiz kalpli, iyi niyetli insanların başından geçen olaylar fıkralaşmış; Karatepe köylüleri ile ilgili fıkraların ünü yurt dışına taşmıştır. Fıkraların içeriğinin hangi zamanda yaşanmış olduğu ve fıkraların geçtiği mekanın belli olmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Tezimizde ilk önce, araştırma alanımız olan Osmaniye'nin tarihi, tarihi dönemleri, coğrafî özellikleri, iklimi, bitki örtüsü, nüfusu, ekonomik ve sosyo- kültürel yapısı incelenmiş, daha sonra Türk halk kültürü çerçevesinde Osmaniye halk kültüründeki geçiş dönemleri ile ilgili pratiklerden, halk inanışları, halk hekimliği, halk mutfağı ve anonim halk edebiyatının manzum, manzum- mensur ve mensur halk edebiyatı ürünlerinden örnekler verilmiş, tüm bu konuların toplumumuzdaki insanların geleneğini ve kültürel gelişmelerini nasıl etkilediği üzerinde durulmuş, yapılan uygulamalardan çeşitli örnekler verilmiştir.

Gelişen teknoloji ile; kültürel etkileşim, küreselleşme, sosyolojik olaylar ve yaşanılan çevre ile doğru orantılı olarak artmaya devam eder, nüfus ve göç olayları halk kültürünün değişmesine ve gelişmesine katkıda bulunur. Osmaniye'deki halk kültürü de, bu etkiler nedeni ile değişmekte ve gelişmektedir. Ancak, bu değişim ve gelişim içerisinde yeni renkler kazanan geleneksel kültür, sahip olduğu kimi zenginlikleri de yitirmektedir.

İnsanın yaşamı boyunca geçirdiği çeşitli devreler vardır. Bunlar içinde en önemlileri, halk kültüründe geçiş dönemleri olarak adlandırdığımız; doğum, evlenme ve ölüm dönemleridir. Halk kültüründe, bireyler bu dönemleri geçirirken, kendisini çeşitli tehlikelerden korumak, kendini yeni döneme hazırlamak için birtakım âdet ve inanmalar uygular. Osmaniye'deki halk kültüründe insanlar geçiş dönemlerinde çeşitli âdet ve inanmalar uygulamaktadır.

Yörede, Osmaniye ili Merkez ilçeye bağlı olan **iki** kasaba ve **otuz yedi** köy bulunmaktadır. Derleme yapacağımız kaynak kişileri belirleme konusunda yörenin kültürel değerleri hakkında doğru bilgiye sahip olduğuna inandığımız, bölgeyi iyi tanıdığını düşündüğümüz kişilerden yararlanmaya çalıştık.

Osmaniye'de yaşamın başlangıcı olan doğumda, doğum öncesinden başlayıp doğum sonuna kadar uzanan bir dönemde uygulanan yüzlerce âdet ve inanma vardır. Bireylerin yaşamındaki geçiş dönemlerinden bir diğeri evlenmedir. Osmaniye'de yaşayan insanlar arasında yapıldığı görülen evlenme biçimleri arasında; gençlerin anlaşıp ailelerinin onayı ile, görücü usulü ile evlenmelerine, kız kaçırma evliliklerine, kayınbirader veya baldız ile yapılan evliliklere ve akraba evliliklerine rastlanmaktadır.

Halk kültüründeki geçiş dönemlerinden biri de ölümdür. Osmaniye'de, ölünün

ardından bir dizi adet ve inanma uygulanır. Dinsel yönü ağır basan bu uygulamalarda, büyüsel pratikler de görülmektedir. Rüyaların, birtakım nesnelerin ve hayvanların ölümü çağırdığı düşünülür. Ölümü uzaklaştırmak için çeşitli davranışlarda bulunulur. Ölmek üzere olan kişinin ruhunu rahat teslim edebilmesi için gelenek göreneklere ve İslamiyet kurallarına göre bazı uygulamalarda bulunulur.

Osmaniye'de ve çevresinde halk kültüründe insanın yaşam sürecindeki geçiş dönemlerinden doğum, evlenme ve ölüm dönemlerinde, çeşitli dinsel ve büyüsel pratikler uygulanmaktadır. İnsanoğlunun evrende var olmaya başladığı ilk günden itibaren doğa üstü varlıklar ve olaylar hakkında çeşitli düşünceleri, bunlardan zarar görmemek adına yapmış oldukları farklı uygulamaları bulunmaktadır.

Muska yazma, üzerinde muska taşıma ve dua okuma gibi inanmalar, İslâmî motifleri simgelemektedir. Yörede nazar değmesi ya da göz değmesi olarak bilinen inanmaya da rastlanmaktadır. İnceleme sahamız olan Osmaniye'de ekonomi, coğrafya ve tarıma bağlı olarak bir yemek kültürü oluşmuştur.

Kültür, insanların sosyal yaşantıları boyunca kazanmış olduğu tüm güzellikleri içerisinde barındıran bir bütündür. Toplumsal yaşam içerisinde birey, çevresindeki insanlar ile ilişkilerini uyumlu bir şekilde devam ettirebilmek için birçok ortak ve yaygın davranışta bulunur. Bütün toplumların farklı sosyal yapılara sahip olduğu bilinmektedir, bu nedenle tüm toplumların kendine özgü birer halk kültürü geleneği vardır. Bu kültürel sahiplenmeler, o toplumun yaşama biçimini, olaylar karşısındaki tavrını, çevresini ve dünyayı algılayışını anlatır. Sonuç olarak âdet ve inanmalar olarak adlandırılan gelenekler, görenekler, örfler, âdetler, töreler, inançlar ve moda, toplumun halk kültürünü oluşturmaktadır.

Bu çalışma, özellikle Osmaniye'de yaşamakta olan yöre insanının uygulamakta olduğu geçiş dönemlerini ve anonim ürünlerini genel kurallar çerçevesinde inceleme amacı ile yapılmıştır. Yapılan bu çalışma; Osmaniye'de geçiş dönemlerinde uygulanan pratikler, pratiklerin uygulanma amaçları ve işlevleri göz önünde bulundurularak halkbilimsel bir yaklaşım ile sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bugüne kadar Anadolu'da geçiş dönemleri ile ilgili yapılmış sınıflandırmaların çoğunluğu Osmaniye'de de saptanmış olup, bunlara ek olarak bölgeye özgü görülen kimi pratiklere değinilmiştir.

Araştırmamızda, Osmaniye'de geçiş dönemleri ile ilgili olarak yapılan uygulamalarda onları şekillendiren; Anadolu, İslamiyet ve değişerek etkileşen kültür izlerini belirleyip; yazılı kaynaklardaki örneklerden yola çıkarak, diğer yörelerin geçiş dönemleri törenleri ile yakınlıklarını, benzerliklerini ve farklılıklarını saptamaya

çalıştık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise Osmaniye'deki anonim edebiyat ürünlerini ele alınmış ve incelenmiştir. Genel olarak sözlü gelenekte yaşamakta olan ve her geçen gün unutulmaya yüz tutmuş olan anonim ürünleri derleyerek belli bir plana uygun olarak sınıflandırmaya çalıştık. Bu sayede hem yöredeki ürünleri kayıt altına almış olduk, hem de bu anonim ürünleri inceleyip değerlendirerek, daha genel ve kapsamlı çalışmalara zemin hazırlamaya çalıştık.

Yaptığımız araştırmalar neticesinde derlemiş olduğumuz malzemeleri halk kültürü ve anonim halk edebiyatı ürünleri olmak üzere iki ana başlıkta topladık. Tüm konuların sonunda toplamış olduğumuz malzemeyi değerlendirmeye gayret ettik. Derlemiş olduğumuz malzemeler; **Üç** adet türkü, **yirmi beş** tane mani, **beş** ninni, **yirmi bir** bilmece, **elli bir** atasözü, **yirmi bir** deyim, **on** adet alkış, **on altı** tane kargış ve **dört** tane de fıkradır. Çalışmamızda derlemiş olduğumuz ürünlerin yöreye ait olanları tespit etmeye çalışarak, malzemeleri en anlaşılır biçimde tasnif etmeye çalıştık.

Araştırmamız sonucunda Osmaniye'de eski Türk inanışlarının yaşamaya devam ettiği, bir çok inanmada İslamiyet'in etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Çalışmamızın, halk kültürünün nesilden nesle iletilmesi açısından yararlı olmasını temenni eder, daha evvel benzer konularda araştırmalar yapmış olan yazılı kaynaklarından yararlandığımız herkese teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKÇA

ABA, Veli (2006), *T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Osmaniye Şair ve Aşıkları Antolojisi, Kültür Eserleri Dizisi- 1*, Akdeniz Ofset, Osmaniye.

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1987), "Kastamonu'da Dini Folklor veya Dini-Manevi Halk İnançları", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ACIPAYAMLI, Orhan (1974), "*Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*", Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.

_____(1989), "Türkiye Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi", *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

AKALIN, L. Sami (1954), *Erzurum Bilmeceleri*, İstanbul.

_____(1984), *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul.

_____(1986), *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul.

AKALIN, Şükrü Haluk (1993), "*Üzerlik*", II. Uluslararası Karacaoğlan- Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.

AKBULUT, Semra (2002), "Karabük İli Safranbolu İlçesindeki Doğum Âdet ve İnanmaları", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

AKYOL, Neriman Senem (2006), "Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları, Bayramlar ve Törenler", *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

ALBAYRAK, Nurettin (1998), *Türkü*, TDEA, C. 8, Dergâh Yayınları, İstanbul.

ALP, Münevver (1964), *Eski İstanbul'da Lohusalık ve Şerbeti*, TFA, C. 9, İstanbul.

ALTUN, Işıl (2003), "Kandıra Türkmenlerinde Doğum- Evlenme- Ölüm Törenleri", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı.

Ana Britannica (1988), *Bilmece*, C. 4, Ana Yayıncılık, İstanbul.

_____(1989), *Örf*, C. 17, Ana Yayıncılık, İstanbul.

_____(1991), *Tekerleme*, C. 20, Ana Yayıncılık, İstanbul.

AND, Metin (1975), *Dramatik Köylü Gösterilerinin Ritüel Niteliği*, Türk Folkloru

Araştırmaları Yıllığı, MİFAD Basımevi, Ankara.

_____ (1983), *Türk Tiyatrosunun Evreleri*, Turhan Kitabevi, Ankara.

ARAT, Reşit Rahmeti, (1979), *Kutadgu Bilig Tercümesi (Metin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

ARTAN, Gündüz (1958), *Kars'ın Göle İlçesinde Kız İsteme ve Nişan*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 5.

_____(1973), "*Tire'de Çocuklarla İlgili İnanışlar*", Türk Folklor Araştırmaları, C. 15.

ARTUN, Erman (1992), *Tekirdağ Ritüelleri ve Balkanlardaki Varyantları*, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

_____(1994), *Ritüel Kökenli Trakya ve Balkan Köy Seyirlik Oyunlarında Ölme Dirilme, Kız Kaçırma Motifleri*, Milli Folklor, C. 3.

_____(1996), *Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler*, Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara.

_____(1997), "Adana'da Bilmece Sorma Geleneği", *I. Halkbilim Bilgi Şöleni Bildirileri*, Karşı Basın Yayın Matbaacılık, Ankara.

_____(1998), *Adana'da Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri*, Hece Yayınları, Adana.

_____(2000), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I*, Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana.

_____(2000), *Adana'da Asker Uğurlama- Karşılama Törenleri, Asker Ağıtları, Türküleri, Şiirleri, Manileri*, Milli Folklor, C. 6.

_____(2001), *Adana'da Törenlere, Adaklara Özel Günlere Ait İnanışlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü*, Milli Folklor, C. 7.

_____(2004)- a, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.

_____(2004)- b, *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*, Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.

_____(2005), "*Türk Halk Bilimi*", Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.

_____(2006)- a, *Dinî- Tasavvufî Halk Edebiyatı*, Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.

_____(2006)- b, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları*, Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana.

ASİL, Eriş- SONER, Osman, (1989), "Mut, Gülnar, Ermenek Yöresi Halk İlaçları Üzerine Bir İnceleme", *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*,

Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları, Ankara.

ASİL, Eriş (1989), "Halk Hekimliği ve Eczacılığı Araştırmalarında Metodoloji", *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları, Ankara.

ATALAY, Besim (1985), *Divân- ü Lügati't Türk Tercümesi I*, TDK Yayınları, Ankara

ATILGAN, Halil (1998), *Çukurova Türküleri I*, Adana Valiliği Yayınları, Adana.

AYDINOĞLU, Gülali (1968), *Posof'ta Düğün Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C.11.

BABADALI, H. Murat (2000), "Sosyal Antropolojik Değerlendirme Açısından Kayacık Köyü'nde Yaşam", *Yayınlanmamış Lisans Bitirme Çalışması*, İ. Ü. Antropoloji Bölümü, İstanbul.

BAĞIŞKAN, Tuncer (1997), *Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm*, KKTC Milli Eğitim-Kültür Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, TTK Basımevi, Ankara.

BALAMAN, Ali Rıza (1982), *Sosyal Antropolojik Yaklaşımla Evlilik Akrabalık Türleri*, İleri Kitap Yayın Dağıtım, İzmir.

BATUMAN, Suzan (2003), "Adana Nusayrileri Dinî İnanışlar- Törenler- Halk Kültürü", *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

BAŞÇETİNÇELİK, Ayşe (1998), "Adana Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri, Doğum-Evlenme- Ölüm", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

_____(2001), "Karaisalı ve Çevresinde Doğum, Evlenme, Ölüm", www.turkoloji.cu.edu.tr, Adana.

BASRİ, Hasan (1960), *Çarşamba ve Terme'de Adlarla İlgili Gelenek ve İnançlar*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 6.

BAŞGÖZ, İlhan (1986), *Folklor Yazıları, İnsan Adları ve Toplum*, Adam Yayınları, İstanbul.

BATUR, Muzaffer (1959), *Gölpazarı'nda Doğum Âdet ve İnanmaları*, Türk Folklor Araştırmaları, C.6.

BORATAV, Pertev Naili (1982), *Folklor ve Edebiyat I- II*, Adam Yayınları, İstanbul.

_____(1984), *100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

_____(1988), *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Adam Yayınları, İstanbul.

_____(1996), *Nasrettin Hoca Çeşitlenmelerinde Türlü Etkenler Üzerine*, Nasrettin Hoca, Ankara.

_____(2000), *Halk Edebiyatı Dersler*", TTK Yayınları, İstanbul.

BOZYİĞİT, A. Esat (1987), "Düğünlerimizde Bayrak Geleneği", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi 4. Cilt* (Gelenek- Görenek ve İnançlar), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

BOZYİĞİT, Ali Esat (1995), *Bizde Âdet Böyledir*, Ürün Yayınları, Ankara.

Büyük Larousse (1988), *Âde*", C. 1, Gelişim Yayınları, İstanbul.

_____(1988), *Çeyiz*, C. 2, Gelişim Yayınları, İstanbul.

_____(1989), *Hikâye*, C. 5, Gelişim Yayınları, İstanbul.

_____(1990), *Iskat*, C. 10, Gelişim Yayınları, İstanbul.

_____(1990), *Masal*, C. 13, Gelişim Yayınları, İstanbul.

_____(1991), *Örf*, C. 17, Gelişim Yayınları, İstanbul.

CANPOLAT, Mustafa (1975), *Divân- ü Lügati't Türk'te Şamanizm İzleri*, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.

ÇAĞIMLAR, Zekiye (1995), "Adana Yöresi Yatır- Ziyaret ve Ocaklarla Bunlara Bağlı Anlatılan Efsaneler", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

_____(2002), *Adana Yöresindeki Nusayrilerde Yatır- Ziyaret İnancı İle, Ölüm Sonrası Uygulanan Adet, İnanma ve Pratikler*, Folklor/ Edebiyat. C. 8, S. 32.

_____(2002), "Küreselleşmeyle Değişime Uğramaya Başlayan Adana'nın Bazı Yörelerindeki Yatır- Ziyaret ve Ölüm Sonrası Adet, İnanma ve Pratikler", *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Genel Konular Seksiyon Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÇELEBİOĞLU, Amil (1982), *Türk Ninniler Hazinesi*, İstanbul.

ÇELİK, Ali (2001), *Afganistan'daki Hazara Türkleri ile Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi*, Milli Folklor, C. 7, S. 50, Ankara.

ÇIBLAK, Nilgün (1995), "İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

_____(2003), *Mersin Tahtacı Kültüründeki Terimler Üzerine Bir Deneme*, Folklor/ Edebiyat, C. 9, S. 33.

ÇOTUKSÖKEN, Yusuf (1979), *Atasözlerimiz*, Alaz Yayınları, İstanbul.

_____(1992), *Atasözlerimiz*, Özgül Yayınları, İstanbul.

DEDE, Abdülkadir (1978), *Batı Trakya Türk Folkloru*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

DEDE, Behçet (1996), "Artvin Yöresi Düğünlerinde Gelin- Güvey Motifi", *3. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

DEMİRCİ, Abdullah (2001), *Türkiye ve Azerbaycan Sahasında Bilmece Türü*, Milli Folklor, C. 7, S. 50.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1998), *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dictionnaire Larousse (1993), *Moda,* C. 5, Milliyet Yayınları, İstanbul.

DİLÇİN, Cem (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.

DİZDAROĞLU, Hikmet (1969), *Halk Şiirinde Türle*", Ankara.

DUYMAZ, Ali (2002), *İrfanı Arzulayan Sözler, Tekerlemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara.

EKİCİ, Metin (2002), *Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme*, Milli Folklor, C. 2, S. 56.

EKİN GRUBU, 2008, *T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kaleler Şehri Osmaniye*, İl Özel İdaresi, Osmaniye.

_____2008, *T. C. Osmaniye Valiliği, Kaleler Şehri*, Seçil Ofset, Osmaniye.

ELÇİN, Şükrü (1986), "*Halk Edebiyatına Giriş*", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

_____(1990), *Türkiye Türkçesinde Ağıtlar*, Ankara.

_____(2004), *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

ERGİN, Muharrem (2004), *Dede Korkut Kitabı 1*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

ERGİNER, Gürbüz (1997), *Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri*, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.

ERGUN, Metin (1997), *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*, TDK Yayınları, Ankara.

ERK, Zümrüt (1975), *Kuşçu Köyünde Evlenme Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 16, S. 310.

_____(1976), "Anadolu'da Kırklama", *1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri* , Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ER, Piri, (1998), *Geleneksel Anadolu Aleviliği*, Evrak Yayınları, Ankara.

ERKOÇAK, Asım (1999), *Osmaniye ve Yöresi Halk Fıkra ve Hikayeleri- Işıt Hele Işıt,* Tutibay Yayınları, Ankara.

ERSOY, Yasemin (2002), *Türk Mutfak Kültürü*, Türkler, C.4, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

GÖNÜLLÜ, Ali Rıza (1986), *Levirat Âdeti*, Türk Folkloru, İstanbul.

GÖZAYDIN, Nevzat (1989), "Anonim Halk Şiiri Üzerine", *Türk Dili Dergisi*, Türk Halk Şiiri Özel Sayısı.

GÜLEÇ, Hamdi (2002), *Halk Edebiyatı*, Çizgi Kitabevi, Konya.

GÜLEN, Fethullah (2000), "Örf Adet Teamül", *Yeni Ümit Dergisi*, Ocak- Şubat- Mart, C. 6, S. 47.

GÜVENÇ, Bozkurt (1999), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, Ankara.

HAVILAND, William A. (2002), *Kültürel Antropoloji*, Kaktüs Yayınları, İstanbul.

HALICI, Nevin (2005), *Türk Halk Mutfağı*, Yemek Kitabı- Tarih- Halkbilim- Edebiyat, Çalış Ofset, İstanbul.

ILGAZ, Kadriye (1956), *İstanbul'da Doğum ve Çocukla İlgili Âdet ve İnanmalar*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 3, S. 84.

İNAN, Abdulkadir (1968), *Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları Makaleler ve İncelemeler*, TTK Basımevi, Ankara.

_____(1986), *Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

_____(1991), *Makaleler ve İncelemeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, II.Cilt, Ankara.

_____(1995), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, TTK Basımevi, Ankara.

_____(2000), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, TTK Yayınları, Ankara.

İPEK, İsmet (2002), *Osmaniye Diye Diye*, Kınık Yayınları, Osmaniye.

İRKİLATA, Mehmet (2006), "Adana Nusayrileri Dini İnanışlar- Törenler- Halk Kültürü", *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

İVGİN, Hayrettin (2000), "Ad Verme Geleneği Afyonkarahisar'daki Uygulamalar", 5. *Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, Afyon Belediyesi Yayınları, Afyonkarahisar.

KALAFAT, Yaşar (1994), *Türk Halk İnançlarında Hususiyle Doğu Anadolu'da ve Orta Toroslar'da Kırk Motifi*, Mili Folklor, C. 3, S. 22.

_____(1998)- a, *Kuzey Azerbaycan- Doğu Anadolu ve Kuzey Irak'ta Eski Türk Dini İzleri*, Kültür Bakanlığı Yayınlar, Ankara.

_____(1998)- b, "Anadolu ve Yakın Çevresi Türk Halk İnançlarında Ölüm

veya Halk İnançlarımıza Göre Yatır Ziyareti", *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*, Mezarlık Vakfı Yayınları, İstanbul.

_____(1999), *Kazakistan'daki Türk Halk İnançları*, Milli Folklor, C. 6, S. 42.

_____(2002), *Halk Edebiyatı Halk İnançları İlişkilerine Dair, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal (1975), *Edebiyat Terimleri Kılavuzu*, İnkılap ve Aka Yayınları, İstanbul.

KARADAĞ, Nurhan (1978), *Köy Seyirlik Oyunları*, Tisa Matbaası, Ankara.

KARATAŞ, H. Cemal (1968), *Artvin ve Kars'ta Bazı İnanış ve Âdetler*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 11, S. 228.

KARATAŞ, Osman vd. (2007), *T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kurtuluş Tiyatroları, Kültür Eserleri Dizisi- 5*, İrfan Ajans, Adana.

KARTAL, Numan (1998), *İnegöl Folkloru*, İnegöl Köseleciler Kitapevi, İnegöl.

KAYA, Doğan (1999), *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

KILIÇ, Abdullah (1997), "Isparta Halk Mutfağı ve Yemekleri", *5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KILIÇKIRAN, Mazlum Nusret (1976), *Kilis Düğün Geleneklerinde Çille*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 16, S. 322.

KIRIMLI, Yüksel (1996), *Aile Antropolojisi Basılmamış Notları*, İstanbul.

KIRZIOĞLU, Fahrettin (1962), *Halk Edebiyatı Deyimlerimiz*, Türk Dili, S. 128, Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat (1966), *Edebiyat Araştırmaları*, TTK Yayınları, Ankara.

_____(1981), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

KÖSE, Nesrin (1989), "Türk Edebiyatında Kısa Hikâyeler", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

KUDAT, Ayşe (1974), *Kirvelik*, Ayyıldız Matbaası, Ankara.

KUDRET, Cevdet (1980), *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, İnkılâp ve Aka Basımevi, İstanbul.

KUT, Günay (2000), *Türk Mutfak Kültürü*, Türkler, C.4, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

LEVEND, Agah Sırrı (1980), *Divan Edebiyatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

NURİ, Mehmet (1961), *Bolu ve Dolaylarında Düğün*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 6, S. 138.

OCAK, Ahmet Yaşar (1984), *Türk Halk İnanç ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

_____(1992), *Menâkıbnameler*, TTK Yayınları, Ankara.

_____(1997), *Menâkıbnameler*, TTK Basımevi, Ankara.

_____(2005), *Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar*, İletişim Yayınları, İstanbul.

OKUŞLUK, Refiye (1994), "Adana Efsaneleri Araştırması", *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Adana.

_____(2000), "Adana Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği Geleneği", *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

OY, Aydın (1991), *Atasözü*, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 4, TDV Yayınları, İstanbul.

OZANKAYA, Özer (1996), *Toplumbilim*, Cem Yayınları, İstanbul.

ÖGEL, Bahaeddin (1982), "Türk Mutfağının Gelişmesi ve Türk Tarihi Gelenekleri", *Türk Mutfağı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ÖNAL, Mehmet Naci (2004), *Trabzon'da Asker Düğünü*, Milli Folklor, C. 8, S. 64.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1971), *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara.

_____(1971), *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara.

_____(1981), "Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki", *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, S. 174, Ankara.

_____(1988), *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Gerçek Yayınları, İstanbul.

_____(2000), *Türk Halk Bilimi*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları

ÖZBAŞ, Hasan (1962), *Yozgat'ta Yufka, Bazlama, Düğün Ekmeği*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 7, S. 161.

_____(1968), *Yozgat'ta Günsalık*" Türk Folklor Araştırmaları, C. 11, S. 228.

ÖZBEK, Mehmet (1981), *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul.

ÖZDEMİR, Halit (1985), *Artvin'de Düğün Âdetleri (Kız Göçürme- Oğlan Everme)*, Türk Folkloru, S. 68.

ÖZDER, M. Adil (1967), *Doğum ve Çocuk Üstüne Gelenek ve İnançlar*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 10, S. 213.

ÖZÖNDER, Cihat (1987), "Türk ve Kore Halk İnançları Arasındaki Benzerlikler", *3. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. 4, Gelenek, Görenek ve İnançlar, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

ÖZTÜRK, Ali (1985), *Türk Anonim Edebiyatı*, Bayrak Yayıncılık, İstanbul.

ÖZTELLİ, Cahit (1951), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 28.

_____(1952), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 30.

_____(1952), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 32.

_____(1952), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 36.

_____(1952), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 39.

_____(1953), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 42.

_____(1953), *Zile'de Doğum ve Âdetleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, S. 44.

ÖZTÜRK, Ali (1986), *Türk Anonim Edebiyatı*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

POLAT, H. Hüseyin (1995), *Sivas Ulaş'ta Halk Hekimliği Uygulamaları*, Ürün Yayınları, Ankara.

POLAT, Şükrü (1965), *Suşehri Köylerinde Düğün*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 3, S. 52.

SAKAOĞLU, Saim (1980), *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Ankara.

_____(1999), *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara:.

SANSAR, M. Fatih, (2006), *T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Fırka- i İslahiye ve Osmaniye (Cebel- i Bereket), Kültür Eserleri Dizisi-2*, Hasret Ofset, Osmaniye.

SANTUR, Meltem (1996), "İç Anadolu Bölgesinde Kız Evinden Oğlan Evine Getirme Sırasında Uygulanan Gelenekler", *3. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

_____(1998), *Anadolu'nun Bazı Yörelerinde Gerdek Sabahı Gelinle İlgili Adet ve Uygulamalar Üzerine Bir Atlas Denemesi*, Türk Halk Kültürü

Araştırmaları.

_____(2000), "Bozüyük (Yozgat- Akdağmadeni) Köyünde Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Değerlendirilmesi", *2. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları, Ankara.

SAVRAN, Gülnaz (1998), "Adana'dan Derlenen Bazı Halk Hekimliği Uygulamalarının Karşılaştırılması", *2. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları, Ankara.

SERDAROĞLU, Ümit (1996), *Eskiçağ'da Tıp*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

SERTKAYA, Osman F. (1983), *Eski Türk Atasözleri Üzerine*, Şükrü Elçin Armağanı, Ankara.

SEZEN, Lütfi (1993), "Erzurum Şehir Folkloru", *Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

SOYLU, Sıtkı (1973), *Mut Düğünlerinde Düğün Töre ve Süreleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 14, S. 287.

_____(1987), "Taşeli Yöresi Düğün Gelenekleri ve Geleneği Oluşturan Sebepler", *3. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi 4. Cilt (Gelenek-Görenek ve İnançlar),* Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

SUCU, İkbal (1989), *"Ege Bölgesi Halk İlaçları"*, *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ŞAR, Sevgi (1989), *Halk Hekimliğinin Dünü ve Bugünü*, *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ŞENER, Sevda (1998), *Tiyatronun Kaynağına İlişkin Kuramlar*, Gündoğan Yayınları, Ankara.

ŞENTÜRK, Ahmet (1971), *Malatya'da Kız Kaçırma*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 13, S. 266.

ŞİMŞEK, Esma (1993), *Kadirli ve Osmaniye Ağıtları*, Tesfa Yayınları, Antakya.

ŞİŞMAN, Bekir (2000), "Anadolu'da Yaşayan Halk İnançları", *Milli Folklor Dergisi*, Feryal Matbaacılık, Ankara.

_____(2000), "Anadolu'da Yaşayan Halk İnançların Menşei Üzerine Bir Araştırma", *Milli Folklor Dergisi*, C. 6, S. 46.

_____(2003), "Samsun'da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri", *Milli Folklor Dergisi*, C. 8,

S. 58.

TACEMEN, Ahmet (1995), *Bulgaristan Türkleri İnanışları veya Türk Kimliği*, Üçbilek Matbaası, Ankara.

TAHSİN, Hasan (1969), *Samsun'da Adlarla İlgili İnanmalar*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 6, S. 133.

TEZCAN, Mahmut (2000), *Türk Ailesi Antropolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara.

TÜRK, Hüseyin (1989), *Güneyevler Köyü'nde Doğumla İlgili Bazı Geleneksel Uygulamalar ve Boş İnançlar*, Türk Folkloru Araştırmaları, C. 1, S. 114.

Türkçe Sözlük (1998), "*Bereket*" maddesi, C. 1, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "Deyim " maddesi, C. 1, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Kurban*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Loğusa*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Nazar*" maddesi, C. 1, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Nazarlık*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Ocak*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Sağdıç*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

_____(1998), "*Uğur*" maddesi, C. 2, TDK Yayınları, Ankara.

TÜRKDOĞAN, Orhan (1982), "Doğu Anadolu'da Çocuk Bakımı ile İlgili Kültür Kalıpları", *2. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 4. Cilt Gelenek Görenek ve İnançlar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

TÜRKMEN, Fikret, (1998), *Hikâye*, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, C. 17, TDV Yayınları, İstanbul.

TÜRKTEN, Nevzat (1996), *"Kayseri Düğünlerinde Gelin ve Güveyin Seçimlerinde Dikkat Çekici Usuller", 3. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi*, K. B. Yayınları, Ankara.

ULUDAĞ, Süleyman (1988), *Ağıt*, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 1, TDV Yayınları, İstanbul.

ÜÇER, Müjgan (1990), "İbn- i Sina'nın Göz Hastalıklarında Önerdiği İlaçlar ve Bunların Geleneksel Halk Hekimliğindeki Etkileri", *Uluslararası İbn- i Türk, Harezmî, Farabi, Beyruni ve İbn- i Sina Sempozyumu Bildirileri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S. 42, Ankara.

_____(1997), "Sivas Yöresinde Nazarlıklar ve Nazarla İlgili İnançlar", *5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Gelenek Görenek İnançlar*

Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir (1963), *Sinop ve Çevresinde Köy Düğünleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 8, S. 163.

ÜNVER, Süheyl (1974), "Dokuz Asırlık Mistik Folklor Açısından Tarihimizde Ruh Sağlığı Çalışmaları Hakkında", *1. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

VAROL, Veli (1954), *Çumra'nın Alan Köyünde Düğün*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 3, S. 64.

YALMAN, Ali Rıza (1977), *Cenupta Türkmen Oymakları 2*, Ankara.

YARDIMCI, Mehmet (1993), "Çukurova'da Ölümle İlgili İnanışlar-Uygulamalar ve İskenderun Mezar Taşlarının Dili", *2. Uluslararası Karacaoğlan Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu*, Adana Ofset, Adana.

_____(1998), *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri- Âşık Şiiri- Tekke Şiiri*, Ürün Yayıncılık, Başkent Matbaası, Ankara.

YASA, İbrahim (1962), *Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler,* Todaie Yayını, Ankara.

YILDIRIM, Nihat vd. (2007), *T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Osmaniye'de Kuvay- ı Milliye ve Kurtuluş Bayramımız Özel Sayısı*, Hasret Ofset, Osmaniye.

YILDIRIM, Dursun (1976), *Türk Edebiyatında Bektaşi Tipine Bağlı Fıkralar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

_____(1993), *Halkbilim ve Edebiyat Yazıları*, Açıksöz Yayınları, Malatya.

YILDIZ, Mehbuse (1968), *Ermenek Başyayla Kasabasında Ölüm ve Cenaze Törenleri*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 11, S. 226.

www.ebilge.com- 22. 03. 2008

www.kultur.gov.tr- 02. 07. 2008

www.milliyet.com-15. 10.2008

www.osmaniye-bld.gov.tr- 20. 9. 2008

www.osman iye.kadastro.gov.tr- 29. 5. 2008

www.osmaniye.kulturturizm.gov.tr-17. 11. 2008

www.pazarlamaturkiye.com- 23. 4. 2008

www.tdk.gov.tr torebilim- 09. 07. 2008

www.wikipedia.org/wiki/osmaniye- 18. 08. 2008

www.wikipedia.org/wiki/orf- 30. 12. 2008.

KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ

Adı Soyadı/ Doğum Yeri/ Yılı/ Eğitim Durumu/ Mesleği/ Bilgiyi Nereden Öğrendiği/ Görüşmenin Yapıldığı Ay ve Yıl

K1: Neşet TÜLÜCE, Osmaniye- Kırmacılı Köyü, 1948, Lise mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K2: Şerife ASLAN, Osmaniye- Akyar Köyü, 1962, Üniversite mezunu, Öğretmen. Şubat/ 2008

K3: Nihat TEMİZTÜRK, Kahramanmaraş, 1972, Üniversite mezunu, Makina Mühendisi. Şubat/ 2008

K4: Hatice ŞAHAN, Osmaniye, 1931, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Şubat/ 2008

K5: Musa CANTÜRK, Osmaniye- Akyar Köyü, 1947, İlkokul mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K6: Saltuk Buğrahan ÖZTÜRK, Osmaniye, 1974, Üniversite mezunu, Komiser. Şubat/ 2008

K7: Rahime ÇETELER, Osmaniye- Cevdetiye Kasabası, 1951, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Şubat/ 2008

K8: Zülfikâr ERDEMİR, Osmaniye, 1927, İlkokul terk, Emekli. Şubat/ 2008

K9: Ayşe YALÇINKAYA, Osmaniye, 1940, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Şubat/ 2008

K10: Ferdane CANTÜRK, Osmaniye, 1938, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Şubat/ 2008

K11: Kemal ERDEM, Osmaniye- Akyar Köyü, 1938, Lise mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K12: Akgül ERGAN, Osmaniye- Kırmıtlı Kasabası, 1940, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Şubat/ 2008

K13: Melek ERSOY, Osmaniye, 1938, İlkokul mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K14: Edibe KÖKER, Osmaniye, 1942, İlkokul mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K15: Salih KÖKER, Adana, 1940, Lise Mezunu, Emekli. Şubat/ 2008

K16: Rahime TÜLÜCE, Osmaniye, 1965, Lise mezunu, Ev hanımı. Mart/ 2008

K17: Osman GÜLDANE, Osmaniye- Yarpuz Köyü, 1942, İlkokul mezunu, Emekli. Mart/ 2008

K18: Nuru ERDEM, Osmaniye- Akyar Köyü, 1936, İlkokul terk, Emekli. Mart/

2008

K19: Mustafa ERSOY, Osmaniye, 1965, Ortaokul mezunu, Serbest meslek sahibi. Mart/ 2008

K20: Mehmet ŞAHAN, Osmaniye, 1953, Üniversite mezunu, Diş hekimi. Mart/ 2008

K21: Veysel TÜLÜCE, Osmaniye- Karatepe Köyü, 1948, İlkokul mezunu, Emekli. Mart/ 2008

K22: Mehmet SARICA, Osmaniye, 1989, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Mart/ 2008

K23: Ahmet Vefa ERDEM, Osmaniye, 1974, Üniversite mezunu, Bilgisayar Mühendisi. Mart/ 2008

K24: Fatma AĞYAR, Osmaniye, 1939, İlkokul mezunu, Terzi. Mart/ 2008

K25: Ahmet DELİKİŞİ, Osmaniye- Tehçi Köyü, 1968, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Mart/ 2008

K26: Müjde ÇİFTÇİ, Osmaniye, 1982, Üniversite mezunu, Öğretmen. Mart/ 2008

K27: Urkiye ERSOY, Osmaniye- Akyar Köyü, 1936, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Mart/ 2008

K28: Sevgi ERDEMİR, Osmaniye, 1969, Lise mezunu, Ev hanımı. Mart/ 2008

K29: Selma AKDAĞ, Osmaniye, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Mart/ 2008

K30: Rüstem ÖZCAN, 1953, Osmaniye, Üniversite mezunu, Adana İl Milli Eğitim müdür yardımcısı. Mart/ 2008

K31: Dürdane TÜLÜCE, Osmaniye- Akyar Köyü, 1954, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Nisan/ 2008

K32: Tolga ERSOY, Osmaniye, 1979, Lise mezunu, Bayan kuaförü. Nisan/ 2008

K33: Fatma AÇICI, Osmaniye, 1972, Üniversite mezunu, Öğretmen. Nisan/ 2008

K34: Berrin BAZ, Osmaniye, 1968, Lise mezunu, Emekli. Nisan/ 2008

K35: Nihayet YILDIRIM, Osmaniye, 1968, Lise mezunu, Memur. Nisan/ 2008

K36: Rahime HARBİ, Osmaniye, 1963, Lise mezunu, Emekli. Nisan/ 2008

K37: Saniye ATASEVER, Osmaniye- Bahçe Köyü 1948, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Nisan/ 2008

K38: Arda CANDEMİR, Osmaniye- Düziçi İlçesi, 1977, Üniversite mezunu,

Elk-Elektronik Müh. Nisan/ 2008

K39: Asuman DAVARCI, Osmaniye, 1973, Üniversite mezunu, Jeoloji Mühendisi. Nisan/ 2008

K40: Abdullah GİZLİCE, Osmaniye, 1960, Yüksekokul mezunu, Kamu çalışanı. Nisan/ 2008

K41: Kevser DAVARCI, Osmaniye, 1974, Üniversite mezunu, Peyzaj Mühendisi. Nisan/ 2008

K42: Veli KAYNAR, Osmaniye- Çardak Köyü, 1982, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Nisan/ 2008

K43: Hasan TÜLÜCE, Osmaniye, 1972, Üniversite mezunu, Tıbbi Satış Mümessili. Nisan/ 2008

K44: İbrahim ÇETELER, Osmaniye- Cevdetiye Kasabası, 1984, Üniversite mezunu, Öğretmen. Nisan/ 2008

K45: Yahya BAZ, Osmaniye- Çona Köyü, 1965, Lise mezunu, Memur. Mayıs/ 2008

K46: Ömer YILDIRIM, Osmaniye- Çağşak Köyü, 1965, Üniversite mezunu, Öğretmen. Nisan/ 2008

K47: Musa HARBİ, Osmaniye- Issızca Köyü, 1960, Üniversite mezunu, Öğretmen. Nisan/ 2008

K48: Zerrin DELİKİŞİ, Osmaniye- Serinova Köyü, 1969, Lise mezunu, Ev hanımı. Nisan/ 2008

K49: Esin TOSYALI, Kilis, 1967, Üniversite mezunu, Emekli. Mayıs/ 2008

K50: İsmet İPEK, Osmaniye, 1951, Üniversite mezunu, Emekli. Mayıs/ 2008

K51: Öykü AKDAĞ, Osmaniye, 1983, Lise mezunu, Ev hanımı. Mayıs/ 2008

K52: Mehmet DELİKİŞİ, Osmaniye, 1965, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Mayıs/ 2008

K53: Aytekin UYDURAN, Osmaniye- Toprakkale İlçesi, 1962, Üniversite mezunu, İnşaat Mühendisi. Mayıs/ 2008

K54: Ali ASLAN, Osmaniye- Cevdetiye Kasabası, 1960, Üniversite mezunu, Memur. Mayıs/ 2008

K55: Hatice DOĞAR TÜLÜCE, Osmaniye, 1985, Üniversite Öğrencisi, Tıbbi Satış Mümessili. Mayıs/ 2008

K56: Gencay TÜLÜCE, Osmaniye- Karatepe Köyü, 1980, İlkokul mezunu, çalışmıyor. Mayıs/ 2008

K57: Ahmet ARSLAN, Uşak-Ulubey İlçesi, 1940, Lise mezunu, Ordu emeklisi. Mayıs/ 2008

K58: Ayten DOĞAR, Osmaniye- Karacalar Köyü, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Mayıs/ 2008

K59: Fatma KAHRAMAN, Osmaniye- Değirmenocağı Köyü, 1976, Üniversite mez. Elk. Elektronik Mühendisi. Mayıs/ 2008

K60: Ahmet KAYA, Osmaniye- Dereli, 1949, Lise mezunu, Esnaf. Mayıs/ 2008

K61: Mehmet Akif YILMAZ, Osmaniye- Karataş Köyü, 1973, Üniversite mezunu, İşletmeci. Mayıs/ 2008

K62: Ali AYSUNGUR, Osmaniye- Akyar Köyü, 1959, Lise mezunu, Emlakçı. Mayıs/ 2008

K63: Ayfer ÖZOĞLU, Osmaniye, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Mayıs/ 2008

K64: Hatice Bilge ÖZTÜRK, Osmaniye, 1979, Üniversite mezunu, Eczacı. Mayıs/ 2008

K65: Ümmü GÖKTÜRK, Osmaniye- Dereobası Köyü, 1960, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K66: Halise ŞEN, Osmaniye- Fakıuşağı Köyü, 1970, Üniversite mezunu, Mimar. Haziran/ 2008

K67: İbrahim ERGEN, Osmaniye- Gökçedam Köyü, 1981, İlkokul mezunu, İşçi. Haziran/ 2009

K68: Mustafa KANMAZ, Osmaniye- Dervişli Köyü, 1983, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K69: Neriman GÜLDANE, Osmaniye- Akyar Köyü, 1962, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K70: Hazal ŞAHAN, Osmaniye, 1979, Üniversite mezunu, Fizik Bölümü'nü bitirmiş. Haziran/ 2008

K71: Müfide ERDOĞDU, Osmaniye- Alhanlı Köyü, 1969, Lise mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K72: Asiye KARZAN, Osmaniye- Kayalı Köyü, 1961, Lise mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 20098

K73: Zafer ONAT, Osmaniye, 1983, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K74: Hacı Ömer AKGÜN, Osmaniye, 1978, Üniversite mezunu, Serbest meslek

sahibi. Haziran/ 2008

K75: Melek ERGAN, Osmaniye- Oruçgazi Köyü, 1963, Üniversite mezunu, Öğretmen. Haziran/ 2008

K76: Tayfun ARIKAN, Osmaniye- Serdarlı, 1975, Üniversite mezunu, Doktor. Haziran/ 2008

K77: Sema GÖK, Osmaniye, 1978, Üniversite mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K78: Bilge TOSUN, Osmaniye- Orhaniye Köyü, 1975, Üniversite mezunu, Avukat. Haziran/ 2008

K79: Çağdaş SEYHANLI, Osmaniye, 1974, Üniversite mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K80: Sultan BABUŞ, Osmaniye- Düziçi İlçesi, 1978, Üniversite mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K81: Tülin CANTÜRK, Osmaniye- Sakarcalık Köyü, 1968, Lise mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K82: Hilal BALCI, Osmaniye, 1969, Üniversite mezunu, Doktor. Haziran/ 2008

K83: Esma DOĞAR, Osmaniye, 1980, Üniversite mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K84: Berat KARABORAN, Osmaniye- Arslanlı Köyü, 1971, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K85: Faruk KÖKER, Osmaniye- Kazmaca Köyü, 1967, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Haziran/ 2008

K86: Selma YALNIZ, Osmaniye- Sarpınağzı Köyü, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K87: Sevim DURAN, Osmaniye, 1955, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K88: Nuri BEDİR, Osmaniye, 1964, Lise mezunu, Esnaf. Haziran/ 2008

K89: Servet ÇOMU, Osmaniye, 1968, Lise mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K90: Sevda ERSOY, Osmaniye- Nohuttepe Köyü, 1969, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K91: Süleyman BAŞDOĞAN, Osmaniye- Köyyeri Köyü, 1952, Lise mezunu, Serbest meslek. Haziran/ 2008

K92: Nuray GÜLDANE, Osmaniye- Akyar Köyü, 1960, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Haziran/ 2008

K93: Fahriye SEYHANLI, Osmaniye- Kumarlı Köyü, 1963, Üniversite mezunu-Emekli Öğretmen. Eylül/ 2008

K94: Salih SEYHANLI, Osmaniye- Küllü Köyü, 1963, Üniversite mezunu-Emekli Öğretmen. Eylül/ 2008

K95: Fatma AYSUNGUR, Osmaniye, 1975, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Eylül/ 2008

K96: Tamer KÖKER, Osmaniye- Yeniköy Köyü, 1973, Lise mezunu, Serbest meslek sahibi. Eylül/ 2008

K97: Emine POSTALLI, Osmaniye- Koçyurdu Köyü, 1947, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Eylül/ 2008

K98: Orhan TÜLÜCE, Osmaniye- Kazmaca Köyü, 1949, İlkokul mezunu, Çiftçi. Eylül/ 2008

K99: Ayşe KÖSE, Osmaniye- Toprakkale İlçesi, 1983, Üniversite mezunu, Öğretmen. Eylül/ 2008

K100: Didem EKİM, Osmaniye, 1974, Üniversite mezunu, Ev hanımı. Eylül/ 2008

K101: Bilge KARA, Osmaniye- Kırmıtlı Kasabası, 1985, Üniversite mezunu, Müzik Öğretmeni. Eylül/ 2008

K102: Cennet HITA, Osmaniye- Şekerdere Köyü, 1973, Lise mezunu, Ev hanımı. Eylül/ 2008

K103: Hacı Bayram DOĞAR, Osmaniye, 1958, Lise mezunu, Otomobil tamircisi. Ekim/ 2008

K104: Aynur ERDEMİR, Osmaniye, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı. Ekim/ 2008

K105: Fahri ÇALIK, Osmaniye- Kadirli İlçesi, 1951, Üniversite mezunu, Osmaniye Valiliği Kültür Müdürü. Ekim/ 2008

Yukarıda adı geçen kaynak kişilerin tamamımın vermiş olduğu bilgiler; öncelikle kendi bilgileri; ayrıca çevrelerindeki insanlardan, yaşadıklarından, görerek, duyarak ve büyüklerinden öğrenerek edinmiş oldukları bilgilerdir.

EK-I. FOTOĞRAFLAR

HEMİTE (AMUDA) KALESİ

ÇARDAK KALESİ

BODRUM KALESİ- KASTABALA (HİERAPOLİS) ŞEHRİ

SAVRANDA KALESİ

KARAFENK KALESİ

BABAOĞLAN KALESİ

ALA CAMİİ

AĞCABEY CAMİİ

ZORKUN YAYLASI

MAKSUTOĞLU YAYLASI

BAĞDAŞ YAYLASI

HASANBEYLİ- ALMAN PINARI YAYLASI

KÖK BOYA İLE BOYANAN YÜNLERDEN YAPILAN, DÜNYACA ÜNLÜ KARATEPE KİLİMLERİNDEN BİR ÖRNEK

KARATEPE- ASLANTAŞ AÇIK HAVA MÜZESİ

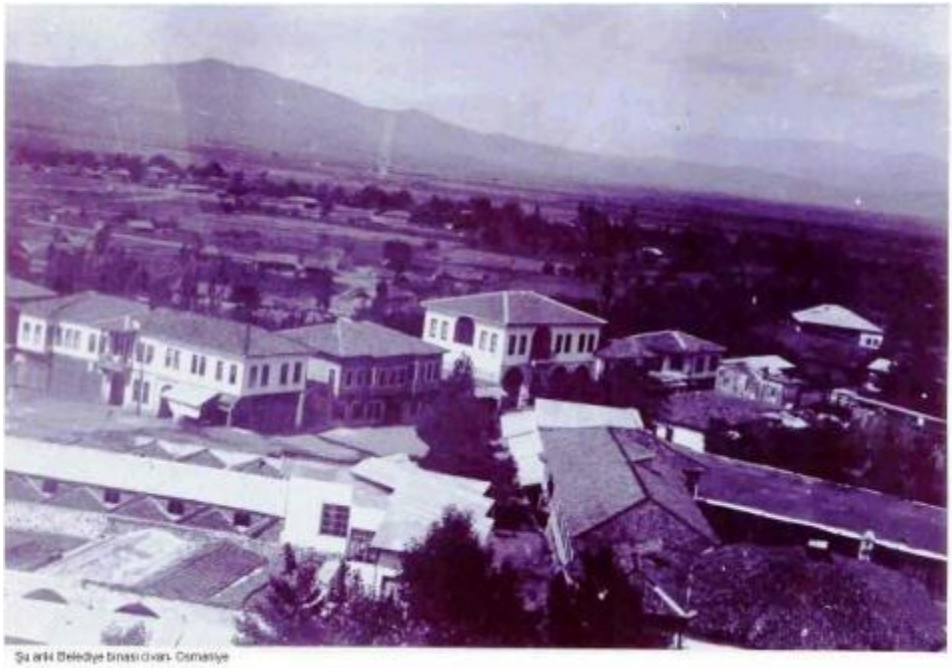
BODRUM- KASTABALA ŞEHRİ

OSMANİYE'DE NEVRUZ BAYRAMI'NDA ÖRS DÖVME GELENEĞİ

OSMANİYE'DE NEVRUZ BAYRAMI'NDA ATEŞ YAKMA GELENEĞİ

OSMANİYE ESKİ BELEDİYE BİNASI

OSMANİYE'YE BAĞLI ZORKUN YAYLASI YOLUNDAN OSMANİYE'NİN BİR GÖRÜNÜŞÜ

OSMANİYE'YE BAĞLI ZORKUN YAYLASI YOLUNDAN
OSMANİYE'NİN BİR GÖRÜNÜŞÜ

KAYNAK KİŞİLERDEN RAHİME ÇETELER

KAYNAK KİŞİLERDEN NEŞET VE DÜRDANE TÜLÜCE

OSMANİYE CUMHURİYET MEYDANINDA BAYRAM KUTLAMASI

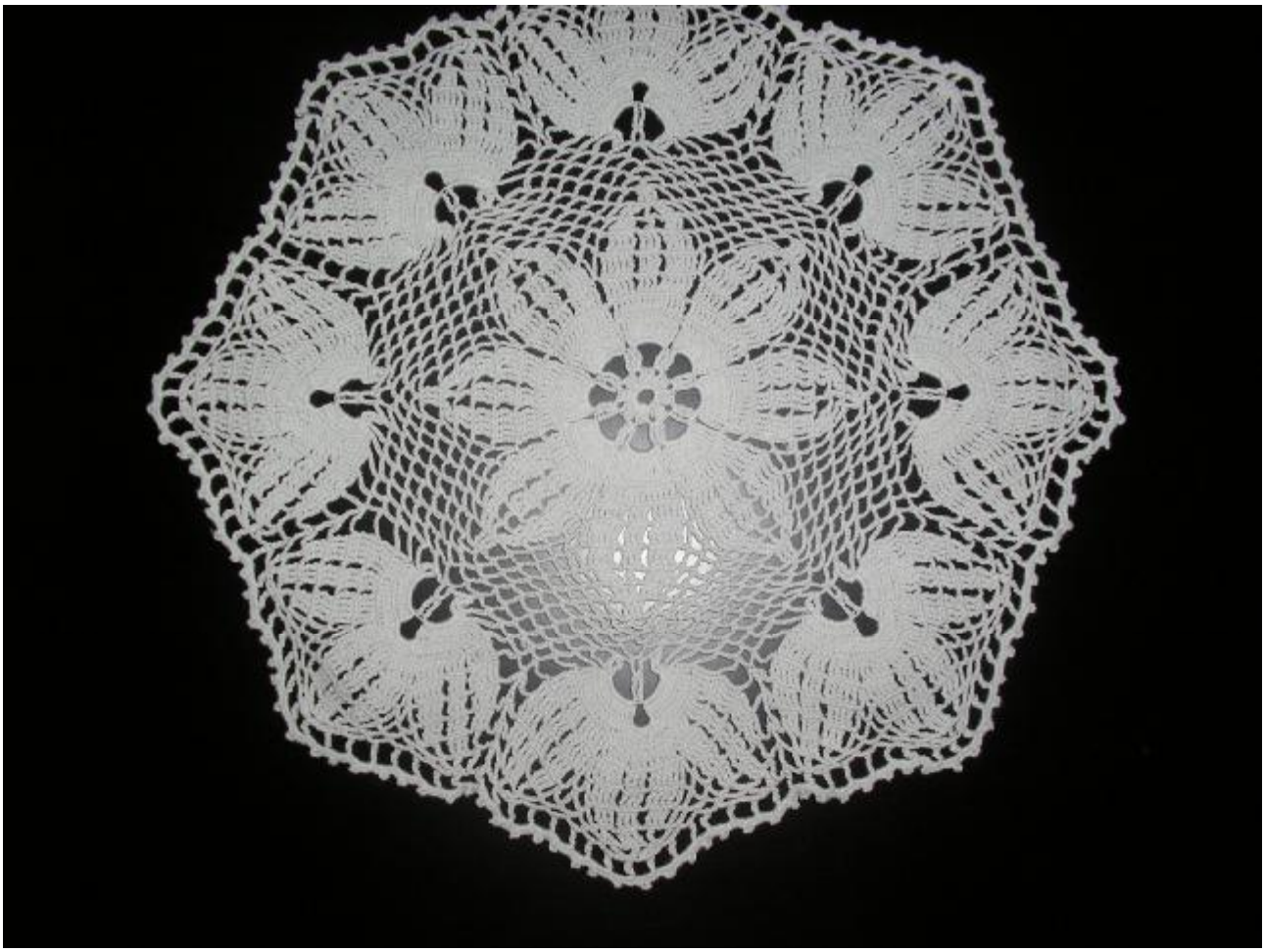
OSMANİYE'DE GENÇ KIZLARIN YAPTIĞI ÇEYİZ ÖRNEKLERİ

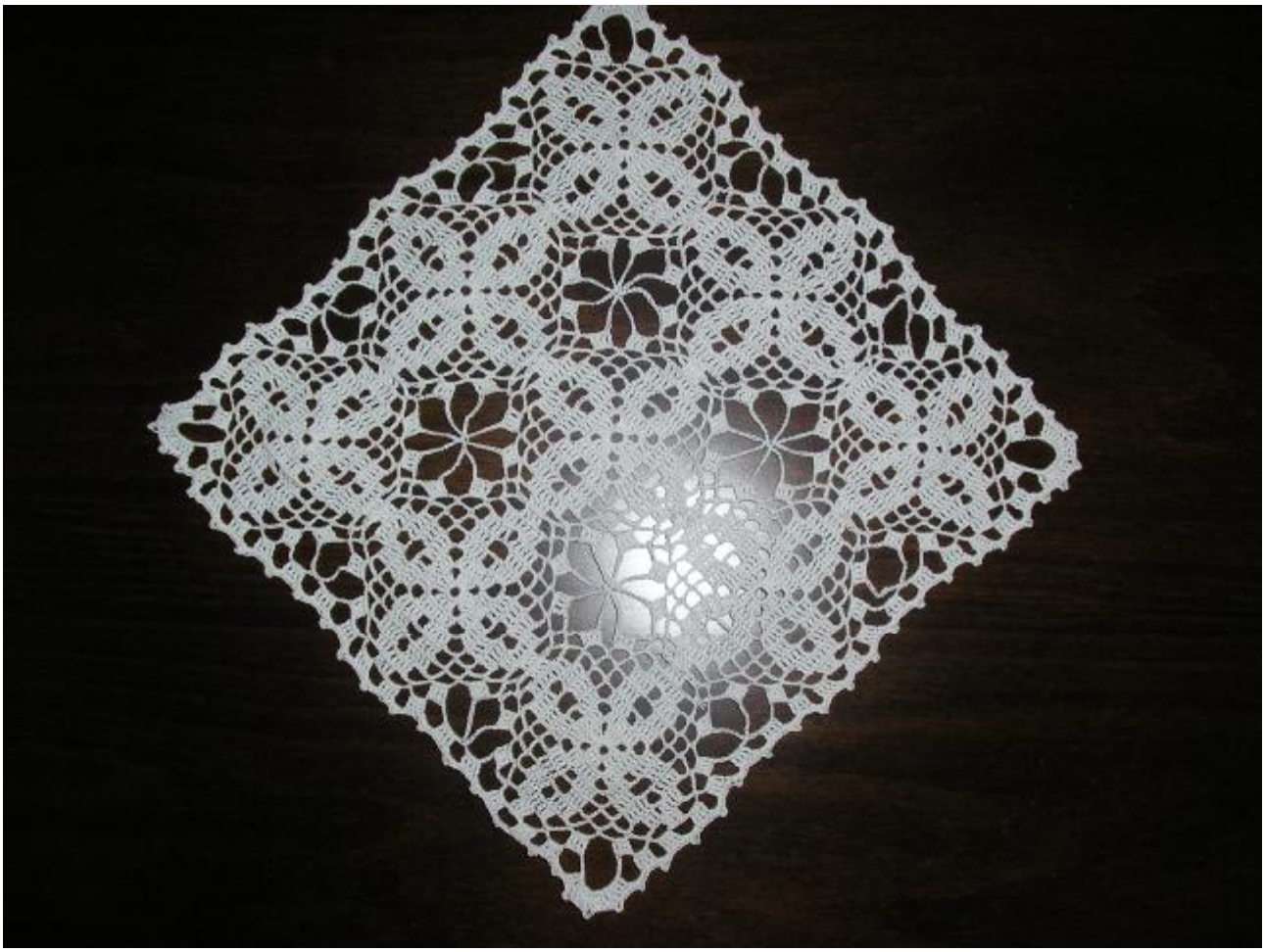
OSMANİYE'DE GENÇ KIZLARIN YAPTIĞI ÇEYİZ ÖRNEKLERİ

OSMANİYE'DE GENÇ KIZLARIN YAPTIĞI ÇEYİZ ÖRNEKLERİ

ÇEYİZLİK DANTEL ÖRNEĞİ

ÇEYİZLİK DANTEL ÖRNEĞİ

OSMANİYE'DE GENÇ KIZLARIN YAPTIĞI ÇEYİZ ÖRNEKLERİ

OSMANİYE'DE GENÇ KIZLARIN YAPTIĞI ÇEYİZ ÖRNEKLERİ

OYMA ÇEYİZ SANDIĞI

ÇEYİZLİK OLARAK İŞLENMİŞ SABUN BEZİ ÖRNEKLERİ

ÇEYİZLİK İĞNE OYASI ÖRNEĞİ

OSMANİYE'DE ÇEYİZLİK İĞNE OYASI ÖRNEĞİ

EK- 2. ARAŞTIRMA ALANININ HARİTASI

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Lütfiye TÜLÜCE
Doğum Tarihi : 01. 05. 1974
Doğum Yeri : OSMANİYE/ Merkez
Adres : Cumhuriyet Meydanı Karşısı Kat: 2 No: 40/ A Merkez/ OSMANİYE
Tel : 0 538 324 39 92
E-mail : l.ecehan@gmail.com/ ecehanl@yahoo.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans: (2007-2009), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adana.

Lisans: (2006), Doğu Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ortaöğretim: Atatürk Lisesi, Haziran 1992

YABANCI DİL: İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Gazi Paşa İlkokulu Adana- 1994, (Ücretli Sınıf Öğretmenliği)
Şehit İlbey Gülbey İlkokulu Adana- 1995, 1996, (Ücretli Sınıf Öğretmenliği)
Cumhuriyet İlkokulu Adana- 1996, (Ücretli Sınıf Öğretmenliği)
Gazi Paşa İlkokulu Adana- 1996, (Ücretli Sınıf Öğretmenliği)
Osmaniye Ortaokulu- 1996, (Ücretli İngilizce Öğretmenliği)
Osmaniye Atatürk Lisesi- 1997, (Ücretli İngilizce Öğretmenliği)
Osmaniye Ticaret Meslek Lisesi- 1997, (Ücretli İngilizce Öğretmenliği)
Osmaniye Mehmet Akif ERSOY Süper Lisesi- 1997, 1998, 1999 (Ücretli İngilizce, Tarih ve Bilgisayar Öğretmenliği)
Osmaniye SBS ZİRVE Dershanesi- 2009, Rehberlik ve Türkçe Öğretmenliği.